

Pukovnik

Tiodor C. METEKSIS

i

potpukovnik

Sejmor L. GOLDBERG

ODBRAÑA I NAPAD NA NUKLEARNOM BOJIŠTU*)

A) ODBRANA NA NUKLEARNOM BOJIŠTU

U prošlosti su građani često optuživali vojnike što koriste taktiku iz prošlog rata u obuci za sledeći rat. Ovaj konzervativizam bio je tako čvrst da je Napoleon, u naporu da podstakne napredne misli među svojim oficirima, izjavio da se »taktika menja svakih deset godina«. Početkom XIX veka bila je to vrlo oštroumna i efikasna izjava, te zасlužuje da je imamo na umu kao jednu od mudrih postavki o veštini ratovanja koju je izrekao veliki vojskovođa. Danas, međutim, u drugoj deceniji atomskog doba, takva jedna izjava predstavlja opštepriznatu istinu. Od prve upotrebe atomskog oružja protiv Japana u II svetskom ratu izmene su vršene skoro zapanjujućom brzinom. Odredba u pravilu FM-100-5 glasi:

»Načela rata su nepromenljiva, ali se doktrina, taktika i tehnička moraju menjati sa usavršavanjem i pronalascima u oblasti naoružanja i oružanih sistema... a taktika i tehnička upotrebe nekog novog pronalaska moraju ići ukorak sa progresom samih pronalazaka.«.

*) Colonel Theodore C. Mataxis, U. S. Army ind Lt. Col. Seymour L. Goldberg, U. S. Army, *Nuclear Tactics (Weapons and Firepower in the Pentomic Division, Battle Group and Company)*, glava 8. i 9, str. 125—212. Prevod sa engleskog redigovali prema originalu Momčilo S. Popović i Milisav Perišić.

ZAHTEV KOJI POSTAVLJA ATOMSKO ORUŽJE

Iako se slažemo da atomski rat neće imati osnovna borbenaa načela, ipak je skoro izvesno da će kao posledicu imati gotovo revolucionarnu izmenu njihove primene.

Na primer, činjenice nam ukazuju na mnogo veću zavisnost manevra od vatrene moći, naročito kod nižih jedinica. U stvari, atomsko oružje postalo je osnovno sredstvo vatrene podrške komandanta korpusa. Pošto sada nove pentomik — divizije imaju u svom organskom sastavu sopstvena sredstva za atomsko dejstvo, to je odnos između vatrene moći i manevra postao još tešnji.

Lako je brzopletno reći da je neophodno izmeniti našu taktiku radi prilagođavanja novom dobu; druga je stvar razraditi izmenjene koncepcije one taktike koja će na zadovoljavajući način odgovoriti zahtevu atomskog oružja. Zbog toga je razvoj logične i adekvatne defanzivne taktike za atomski rat izazvao življvu diskusiju nego napad. Ovo je posledica činjenice da će, možda, bar neki delovi branioca morati da ostanu statični, a nepokretan cilj, bez obzira u kolikoj je meri fortifikacijski organizovan, ipak će biti krajnje osetljiv na atomski napad. Težina problema dovila je do mnogobrojnih neobičnih, često protivrečnih rezultata, delom zbog upornog podržavanja starih ideja odbrane, ali još više zbog odbijanja predлагаča taktičkih koncepcija da se uhvate u koštač sa prirodom atomskog dejstva, opisanog u 2. glavi. Čudno deluje kada se odbrambeni sistem razrađuje na osnovu atomskog oružja jačine od 20 KT (Miksche, *Atomsko oružje i armije**) a uskoro će se raspolagati, u velikim količinama, i atomskim oružjem jačine 50, 100 i 200 KT. Takođe čudno deluje kada se ima u vidu atomsko oružje čija je jačina ipak ograničena, a proizvodi se hidrogensko oružje skoro neograničene moći, ili kada se sistem zasnovanja na oskudnom atomskom oružju i srazmerno maloj jačini, a iz nekog nezvaničnog izveštaja saznajemo da SAD

*) Miksche, *Atomic Weapons and Armies*. Ova knjiga je prevedena kod nas u izdanju VIZ »Vojno delo« pod nazivom *Taktika atomskog rata*. — Prim. red.

raspolažu sa najmanje 35.000 atomskih bojevih glava (to je bilo u 1955. godini!).

Osnovi atomske odbrane. U prvom redu potrebno je da usvojimo okvirne postavke na osnovu kojih ćemo raditi. Razmotrimo najpre osnovna načela potrebna za odbranu na savremenom bojištu. Ovo je dobro izneta u časopisu *Army Information Digest*, od februara 1957, iz kojeg citiramo sledeće:

ODBRANA

U tipičnoj odbrani, koja je, na primer, primenjivana u II svetskom ratu, glavnina jedinica nalazila bi se napred, i to ne samo jedinice I borbenog ešelona već i podržavajuće snage, sredstva za komandovanje i pozadinske ustanove. Atomski udar na bilo koju tačku duž glavnog odbrambenog položaja prouzrokovao bi velike gubitke.

Pri odbrani te iste prostorije u budućnosti će bojište biti mnogo puta dublje. Divizijske zone biće znatno povećane po dubini, a koncentracije trupa jako smanjene rasturanjem jedinica po čitavoj odbrambenoj zoni.

Odbrana po dubini iziskuje reorganizaciju bojišta i nove taktičke koncepcije. Od bitne važnosti je pokretljivost. Srazmerno male taktičke grupe svih robova vojske moraju biti u stanju da se kreću unutar zone dejstva i neophodno je da se mogu kretati van puteva. U ovakvoj odbrani atomsко oružje neće poremetiti borbene položaje iako će biti prekida i oštećenja.

Odbrambena dejstva sastojeće se iz niza odvojenih manevra sa preuzimanjem protivudara. Više neće postojati kruta odbrana glavne linije otpora. Odbrana će biti elastična, a neprijateljski prodori u odbrambeni položaj normalna pojava.

Cim se zaustavi nalet neprijatelja, njegove jedinice postaju ranjive od atomskog oružja, a taktičke grupe u odbrani i vrlo pokretljive jedinice koje se dovlače iz pozadine branioca vrše protivnapade na bokove i pozadinu ovih snaga.

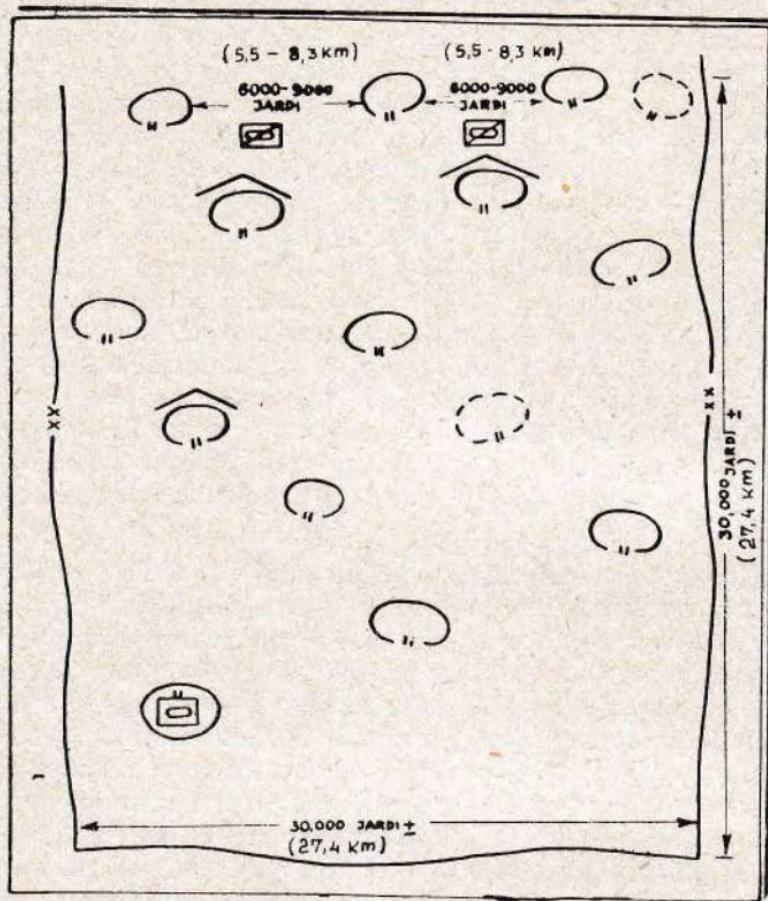
Da bi ova taktika bila uspešna, kopnena vojska mora raspoređati neophodnim sredstvima za utvrđivanje tačnog mesta neprijateljskih jedinica i opremom za komandovanje i vezu koja omogućava tesno sadejstvo.

Pokretna odbrana. Koristićemo napred citiranu postavku kao uputstvo za stvaranje plana naše atomske odbrane. Ova ukratko izneta odbrana je takozvana pokretna odbrana, odbrana u kojoj se minimum snaga nalazi napred za zaustavljanje, kanalisanje, usporavanje i dezorganizovanje neprijate-

Ija, dok se glavna snaga divizije ili korpusa u početku nalazi u rezervi, a zatim vrši protivnapade uz jaku podršku atomskim oružjem radi uništenja neprijateljskih prodora. Neophodnost da se u atomskom ratu usvoji pokretna odbrana umesto odbrane blagovremeno utvrđenog položaja odavno je već prihvaćena. Razlike i protivrečnosti su se pojavile kada smo proučavali slučajevе u ratnim igrama i ispitivali specifične mere organizovanja bojišta. Stoga bi, možda, pre nego što predemo na najnovije koncepcije o atomsкоj odbrani, bilo prikladno da ispitamo ranije odbrambene konцепције za atomsко doba, da se uverimo šta nam one pružaju, a zatim da vidimo na koji se način mogu usavršiti. Sem toga, iako ne želimo da primenjujemo pozicionu odbranu, biće ipak korisno da ispitamo njeno izvođenje pod atomskim uslovima, pošto uvek nećemo moći računati na dubinu i mogućnost manevrovanja, koje su potrebne za pokretnu odbranu.

Koncepcija »ostrvske« (perimetarske) odbrane, odnosno odbrane po odvojenim rejonima. Prema mnogobrojnim izvorima atomska odbrana predstavlja takozvanu odbranu po otpornim tačkama, to jest isprekidanu, ostrvsku odbranu. Postoje i drugi nazivi za odbranu koja se zasniva na izolovanim jedinicama jačine bataljona ili taktičke grupe, raspoređenim po rejonima (perimetrima) na čitavoj širini i dubini odbrambene zone. Ovakva odbrana je prikazana na šemici 1. za staru diviziju, koja u svom sastavu ima 9 bataljona. Postojanje međuprostora od 6.000 do 9.000 jardi (5—8 km) između ovih rejona onemogućava međusobnu podršku i stvara mogućnosti za njihovo počesno tučenje i kad neprijatelj ne upotrebi atomsko oružje.

Druga nepovoljna strana ove koncepcije koja ne uzima u obzir mogućnosti atomskega oružja jeste oslanjanje na rejone koji se posedaju, slično kao kod konvencionalnih odbrana blagovremeno utvrđenih položaja namenjenih da se kanalisu dejstva neprijatelja ili da mu se uskrate određene zone. Međutim, ovi rejoni, u stvari, pružaju neprijatelju opremljenom atomskim oružjem velike ranjive nepokretne ciljeve, čija se mesta mogu lako utvrditi. Neprijatelj nije efikasno

Sema 1. — Pokretna odbrana po rejonima divizije trojne podele

Legenda:

- 1) Svaki bataljon ima rejon poluprečnika od oko 730 m.
- 2) Meduprostori između rejona obuhvaćeni su planom osmatranja koji izvršavaju izviđačke jedinice divizije i jedinica većih od nje. Lokalna osmatranja, koja oko svog rejona vrše bataljoni, dopunjena su planom zaprečavanja.
- 3) Ne postoji linija borbenog osiguranja, ni opšte borbeno obezbeđenje, već dejstvuju mali osiguravajući delovi svakog bataljona.

- 4) Komandant divizije određuje raspored rejona i kontroliše sve pokrete divizijskih delova.
- 5) Pravilno nanesen atomski udar jačine 10 KT može uništiti bataljon.
- 6) Predviđa se da se poraz neprijatelja postiže ofanzivnim dejstvom.
- 7) Rezervni, dopunski i lažni položaji izrađuju se ako to vreme dozvoli.

kanalisan; kanalisati se može samo neprekidnim zaprečavanjem pomoću jedinica ili prepreka protiv kojih mora da koncentriše snage da bi ih savladao. U slučaju da on želi preći preko zemljišta kojim dominiraju snage u rejtonu, neutralisaće ih atomskim udarom i time otvoriti put kroz međuprostor koji bi mogao iznositi 15.000 do 20.000 jardi (14—18 km). U ovoj vrsti odbrane artiljerija i pozadinske ustanove pretrpeće najviše gubitaka. Lako se može govoriti o prihvatanju gledišta da su neprijateljski prodori kroz položaj normalni. Međutim, potpuno je druga stvar dozvoliti neprijatelju da se potpuno slobodno kreće između rejona i da ih odseca od njihovih izvora za snabdevanje; naterati artiljerijske jedinice u rejone, povećati tako veličinu cilja i smanjiti efikasnost artiljerije, dopustiti da se pozadinske ustanove napadaju po volji, uz nemiravaju, odsecaju i sprečavaju u snabdevanju taktičkih delova odbrambenih snaga. Može li se, za račun rastresitosti, odbrana u tolikoj meri raskomadati, izložiti prodorima koji bi se postizali ubacivanjem i dovesti u opasnost da bude počesno tučena? Na šemi 2. prikazana je ova vrsta odbrambene organizacije, primenjena na novu diviziju od pet taktičkih grupa. Za ovu diviziju koncepcija odbrane po rejonima je još manje podesna. Ukoliko je broj jedinica manji, utoliko je mogućno zahvatiti manju zonu; a taktičke grupe, budući da su veće od bataljona, pružaju neprijatelju bolje atomske ciljeve. Maksimalno rasturanje u skladu sa izvršenjem postavljenog zadatka — naša norma rastresitosti na atomskom bojištu — nije zadovoljeno; taktička grupa nije dovoljno rasturenja, a divizija suviše.

Merila izneta u časopisu *Army Information Digest* ističu:

- dubinu,
- smanjenu gustinu rasporeda jedinica,

- pokretljivost,
- povijanje u skladu sa pritiskom (udarom),
- oslanjanje na ofanzivno dejstvo,
- ustaljenu upotrebu atomskog oružja.

Iz naše analize koncepcije odbrane po rejonima proistekli su i dopunski zahtevi:

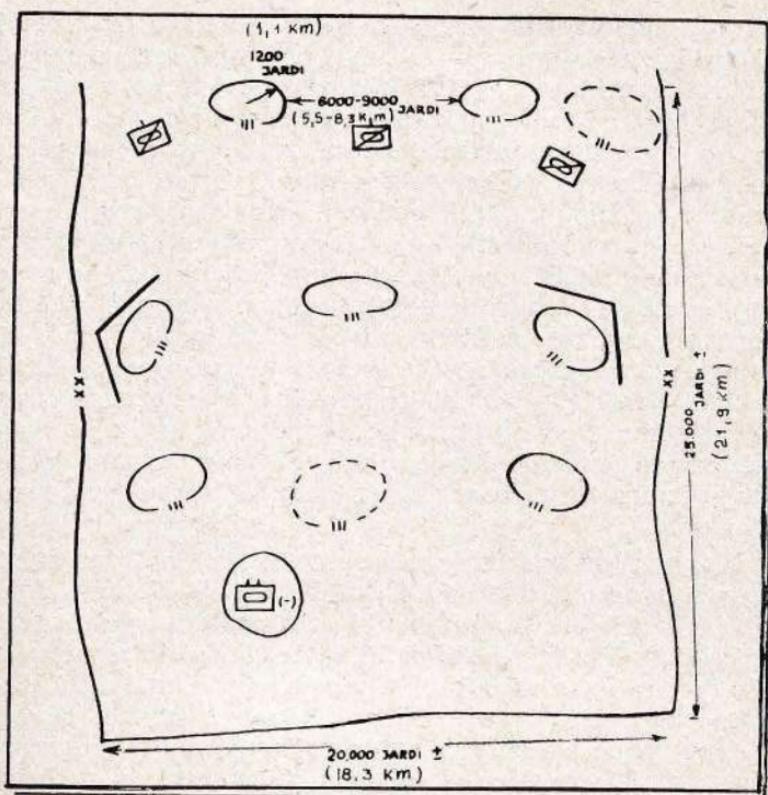
- kanalisanje neprijatelja,
- ograničavanje njegovog manevra,
- zaštićivanje artiljerije,
- zaštićivanje pozadinskih ustanova,
- dopunsko rasturanje.

PENTOMICNA POKRETNAA ODBRANA

Ovaj problem je težak, ali se mora rešiti. Naše rešenje, kao i sam problem, u znaku su okrutne činjenice da postoji atomsko oružje i da ono stoji na raspolaganju braniocu.

Da bismo objasnili našu zamisao, uzećemo pešadijsku ili vazdušnodesantnu diviziju od pet taktičkih grupa. One su najpodesnije organizovane za odbranu pod postojećim uslovima nuklearnog ratovanja i najveći broj naših divizija je organizovan na taj način. Za mnogobrojne faze odbrane bila bi poželjna jača oklopna divizija, naročito sa više oklopne pešadije. Za sada još nemamo takvu diviziju, pa moramo prilagoditi svoju taktiku. Međutim, mi ćemo oklopne jedinice uvesti u borbu iz dubine kad god to može ojačati odbranu, naročito zbog njihove sve veće pokretljivosti, koja će predstavljati jedan od bitnih zahteva naše odbrane. Da bi se izbegle opasnosti od uopštavanja i preteranog uprošćavanja, mora se taktika koju razrađujemo zasnivati na diviziji i manjim jedinicama. »Vodite računa o svojim četama, a korpsi i armije brinuće se za sebe«. Diskusija o četi i taktičkoj grupi biće dovoljna da pokaže mlađim komandantima gde je njihovo mesto u atomskom ratu. Mlađe starešine moraju biti prožete komandnom odgovornošću, koja je od sve većeg značaja u atomskim uslovima.

Sirina i dubina rasporeda. Naše razmatranje otpočeće sa divizijom u odbrani u uslovima upotrebe atomskih

Sema 2. — Pokretna odbrana rejonskog tipa pentomik divizije

- 1) Pravilno bačen atomski projektil jačine 40 KT može uništiti taktičku grupu.
- 2) Pravilno bačen atomski projektil jačine 20 KT može neutralisati sve jedinice za podršku, rezerve i pozadinske jedinice grupisane u jednom rejolu.

sredstava. Prvo pitanje koje treba utvrditi, a ovde ukratko ulazimo u nadležnost komandanta korpusa, jeste širina i dubina zone koju treba dodeliti diviziji. Postoje mnogobrojna i različita mišljenja o ovom pitanju; otprilike svako ima svoje gledište. Jednu krajnost predstavljaju konzervativna gledišta

onih koji smatraju da širina fronta ove divizije treba da je 10.000 do 12.000 jardi (9—11 km), pozivajući se na mogućnost organske artiljerije da svojom vatrom potpuno štiti prednji kraj odbrane divizije na čitavoj širini fronta i na potrebu bezuslovne primene normi za odbrambene rejone četa, zastarele već u II svetskom ratu (iako se još nalaze u vojnim pravilima iz 1950. godine). Predlagači ovih normi učinili su jedan propust — i to kakav propust! Oni su ispušteli iz vida atomsku bombu, odnosno činjenicu da je neprijatelj poseduje, što čini koncentracije sopstvenih snaga i sredstava opasnim, a takođe da je i mi posedujemo, što znatno povećava mogućnosti odbrane. Širinu fronta od 10.000 do 12.000 jardi (9—11 km) treba odbaciti, izuzev možda u onih nekoliko nepovoljnih i ojačanih situacija u kojima smo prisiljeni na čvrstu odbranu položaja, kada ogromni gubici postaju jedina mogućnost da se sačuva jedinica od potpunog uništenja.

U drugu krajnost idu oni koji smatraju da širina fronta treba da bude od 30.000 do 40.000 jardi (27—37 km). Voleli bismo takvu širinu fronta, ako bi nam pružala odgovarajuću rastresitost. Međutim, sadašnja divizija skoro sigurno ne može izvršiti zadatak odbrane na tako širokom frontu. Ovo ne znači da ona u nekoj prilici ne bi mogla zauzeti tako širok front, a da pri tom ne bude uništena, ali bi to bilo na štetu rezervi i elastičnosti. Divizija bi, umesto da se brani, samo zadržala napadača ili usporavala njegovo nadiranje na način kako to čine prednji odredi. Korpus bi morao da odredi posebne jedinice da dejствуju kao rezerve i, što je naročito važno, za protivnapade. Stoga ne možemo kazati, ma koliko to želeli, da divizija može braniti front širine 30.000 do 40.000 jardi (27—37 km). Mi težimo za tim normama, pa će možda jednog dana i takve širine frontova biti prihvatljive.

Pošto smo odbacili ove dve krajnosti, izgleda da dalja ispitivanja nagoveštavaju da front oko 20.000 jardi (18 km) pruža manje-više najbolju kombinaciju rastresitosti i dubine. To je norma koja nam zasada omogućava maksimalno rasturanje u skladu sa izvršenjem postavljenog zadatka. Ima-

jući u vidu da je ovo divizija sa brojnim stanjem od 13.000 ljudi, širina fronta može izgledati velika onima koji se oslanjaju na iskustva iz II svetskog rata, ali je neophodno da ponovo istaknemo — nešto novo je dodato arsenalu branionca, a to čini upoređenja pogrešnim. Dubina će iznositi oko 25.000 jardi (23 km), što odgovara uslovima rastresitosti a branioncu će omogućiti elastičnost za izvođenje manevra sa protivnapadima, kao što smo to ranije pomenuli.

»*Prednja ivica odbrambene zone*« (prednji kraj odbrane). Diviziji će se odrediti zona bočnom i pozadnjom granicom, kao i ranije. Prednje granice odbrane još uvek će se određivati graničnim tačkama na spojevima, a na tim tačkama će se, kao uvek, rešavati sadejstvo sa susednim jedinicama. Na ovim tačkama spoja uočavamo nešto novo. Umetno stare »linije glavnog otpora« (MLR — *Main line of resistance*) sada imamo »prednju ivicu odbrambene zone« — prednji kraj odbrane — (FEBA — *Forward edge of battle area*). Ovde se ne radi samo o izmeni reči, već ovo odražava revoluciju u mišljenju o odbrani. Ne postoji samo jedna linija na kojoj ćemo utrošiti sve naše odbrambene napore, pošto se ona može uništiti neprijateljskim atomskim sredstvima. Radije ćemo braniti zonu. Gubitak prednjih položaja biće od manjeg značaja.

»SLOJASTA« ODBRANA (ODBRANA PO LINIJAMA)

Izgleda da je linijski ili slojasti raspored najmanje osetljiv na atomski napad. Da li to treba zanemariti? Nikako! Prilagodićemo ga divizijskim zahtevima. Unutar naše divizijske zone organizovaćemo niz slojeva ili linija, jedan pozadi drugog. Svaki će biti srazmerno slabo posednut i dovoljno odvojen od ostalih, da bi se obezbedilo da atomski napad na jedan od njih ne nanese štetu ostalim. Međutim, oni će se nalaziti dovoljno blizu jedan drugom, tako da će se moći kontrolisati i sadejstvovati u kanalisanju neprijateljevih dejstava, njegovom uzneniranju i usporavanju, sve dok se on ne oslabi, dezorganizuje, iscrpe i dok ne nastupi povo-

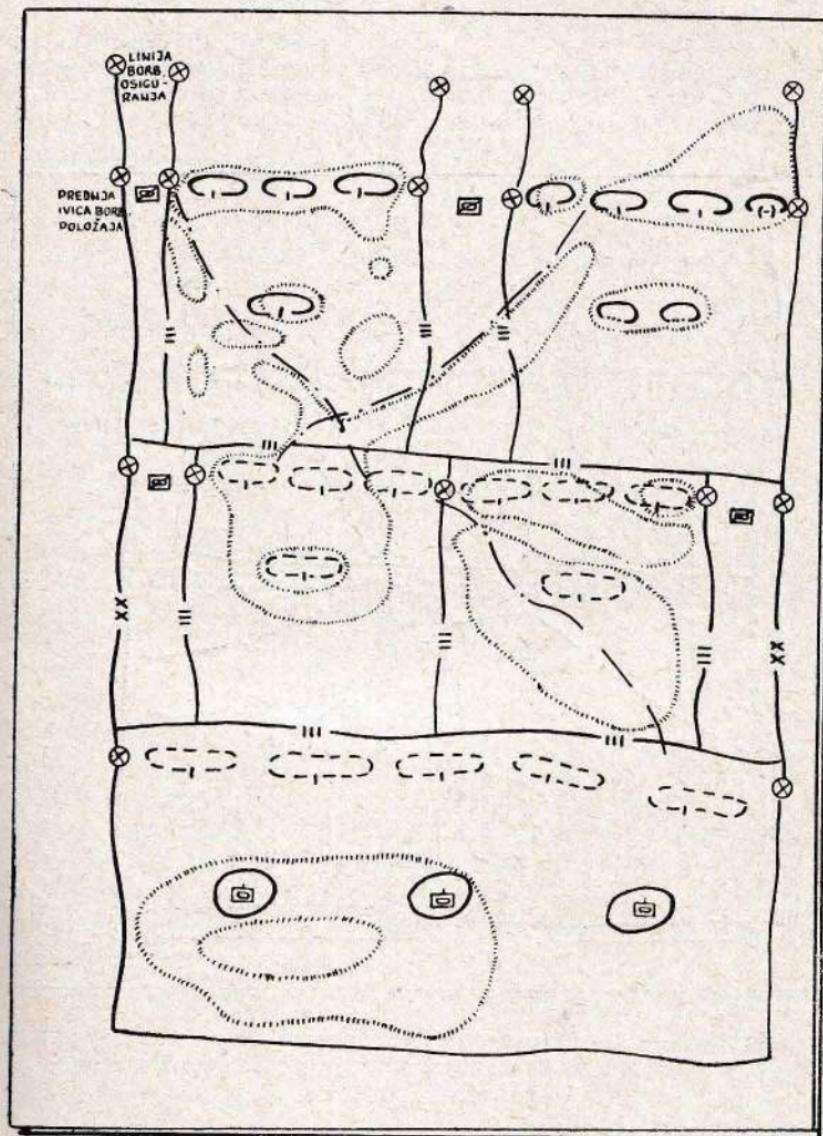
ljan trenutak za protivnapad. Međutim, slojevi će se protezati na velikoj dubini i na taj način dati diviziji onu dubinu koju ona ranije nije imala.

Plan komandanta divizije je grafički predstavljen na šembi 3. Po tom planu divizija će izvoditi sve vrste pokretne odbrane.

Na šemi 4, radi ilustracije, prikazan je raspored divizije koja brani front širine 27.000 jardi (25 km). Divizija ne bi bila dovoljno jaka da vrši protivnapade. U ovoj organizaciji pokretnu odbranu izvodi korpus, a ne divizija.

Prednji odbrambeni pojas. Komandant divizije određuje dve taktičke grupe za posedanje prednjeg dela odbrambenog pojasa. One predstavljaju manji deo njegove snage. Svакoj od njih dodeljuje se širina fronta od 7.500 jardi (6.800 m) ili čak i više; ove širine frontova prisiljavaju ih da rasporede svoje čete uglavnom u linijskom rasporedu, između dve granične tačke na spojevima. Njihova dubina iznosi do 8.000 jardi. Ove dve taktičke grupe ne treba da se međusobno podržavaju, ali u slučaju da postoji velik međuprostor između njih, snažan tenkovski bataljon bi bio sasvim dovoljan da ispunи međuprostore i spreči sva iole značajnija ubacivanja. Na taj način neprijatelj u granicama divizijske zone nailazi ne samo na nekoliko prikupljenih jedinica, između kojih se nalaze velike neposednute praznine, već i na neprekidan pojas jedinica, malih po broju i raspoređenih u liniji. Međutim, ovo nije tanka linija, čak i u slučaju da je stvaran broj vojnika mali — vidi na šemi 7. kako atomska vatrena snaga povećava dubinu položaja jedne čete.

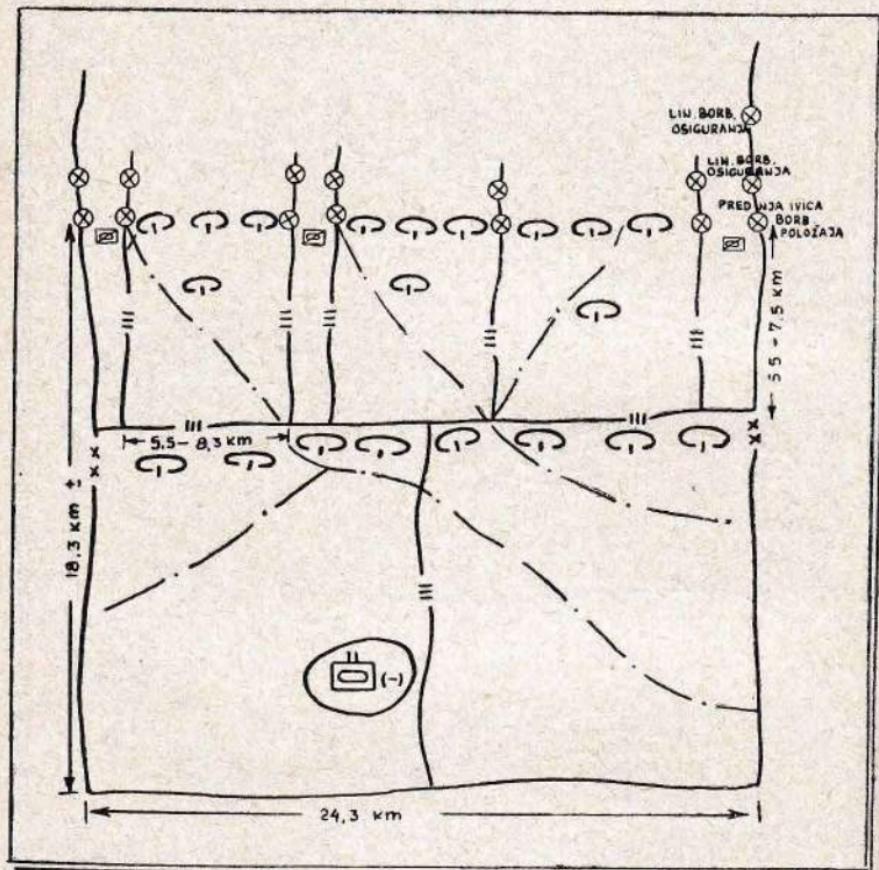
Rejon divizijske rezerve. Iza rejona prve dve taktičke grupe komandant divizije određuje dva rejona koje treba da organizuju dve taktičke grupe u rezervi. I ovde je predviđena za ove položaje linijska organizacija po dubini, bilo graničnim tačkama na spojevima, bilo granicom koja je obeležena na karti ili pokazana na zemljишtu. Ove druge dve taktičke grupe organizuju svoje rejone tako da postignu što veće rasturanje jedinica koje dejstvuju. Uopšte uzev, ova organizacija udvostručava onu kod prednjih taktičkih grupa.

Sema 3. — »Slojasta« obrana (odbrana po linijama)

Legenda:

1) pregradni položaji. Prikazani su samo glavni položaji. Organizacija položaja treba da je neprekidna. Tenkovski bataljon (—) nalazi se u rezervi. Dve čete su pridate prednjim taktičkim grupama.

Sema 4. — Divizija organizovana kao snaga korpusa za kanalisanje i zadrzavanje neprijatelja. Korpus izvodi pokretnu obranu.

Legenda:

- 1) pregradni položaji.
- 2) Divizija u dubini odbrambene zone planira treću liniju, koja će se organizovati kad to vreme bude dozvolilo.

DOPUNSKA DUBINA

Da bi se dobila još veća dubina, peta taktička grupa organizuje još jednu liniju u pozadini odbrambenog pojasa. Ovu grupu pomažu delovi tenkovskog bataljona koji nisu pridati taktičkim grupama. Prema tome, osnovni plan divizije je organizovanje odbrane po dubini, koja se zasniva na linijama pojačanim atomskim sredstvima koja pružaju maksimalnu dubinu a minimalnu povredljivost.

Pregradni položaji. Kroz svaku liniju (sloj odbrane) može se izvršiti prodor. S ovom činjenicom treba da se pomirimo ako želimo da realno procenimo snagu neprijatelja opremljenog atomskim sredstvima. Stoga je neophodno da se ove linije međusobno povežu tako da prodor na jednom ili dva mesta neće imati za posledicu napuštanje celog položaja; povozivanje treba da je takvo da se kanalisanjem ne olakšava samo zadržavanje i zbunjivanje neprijatelja već i njegovo odmamljivanje u rejone u kojima može biti protivnapadom uništen. Da bi se ovo postiglo, komandant divizije naređuje organizovanje pregradnih položaja (šema 4). Ovo nije ništa novo; definicija ovih položaja postoji u *Rečniku vojnih izraza* od 1952. godine, kada smo razrađivali našu privremenu atomsku taktiku. Ovi položaji će se planirati tako da zadrže neprijatelja u rejонима u kojima će biti uništen ofanzivnim dejstvima divizije ili korpusa. Uočite da ovi položaji omogućavaju zadržavajuća dejstva kada je neprijateljski napad tako žestok da je očevidno da mu se ne bi trebalo odlučno suprotstaviti u tom rejonu. Pregradni položaji mogu se često protezati preko divizijskih i korpusnih granica; u tom slučaju je neophodno da susedni komandanti koordiniraju njihovu izgradnju i upotrebu.

Osiguranje. Osiguranje prednjeg dela odbrambenog pojasa dobijaće sve veći značaj u atomskim uslovima. Čak i mala predstraža postaje moćna snaga kada može da zahteva atomsku vatru na neobazrivog neprijatelja koji dopušta toliko grupisanje svojih jedinica da postaje rentabilan atomski cilj. Poznatu liniju borbenog osiguranja i pojas obezbeđenja može odrediti divizija. Ali se može upotrebiti i nova snaga

za osiguranje. To je linija *izviđanja i osiguranja* (*reconnaissance and security line*). Ova snaga zamenjuje borbeno osiguranje i snage u pojasu obezbeđenja. Ona je po jačini negde između jednog i drugog i istura se, po pravilu, na front od 3.500 do 4.000 jardi (3,2—3,6 km), dakle više unapred od borbenog osiguranja, ali ne tako daleko kao delovi u pojasu obezbeđenja. Poželjno je da se ešeloni osiguranja isturaju dalje nego sada, tako da ako neprijatelj dejstvuje na snage osiguranja atomskim oružjem, ovo dejstvo ne zahvati prednji kraj odbrane.

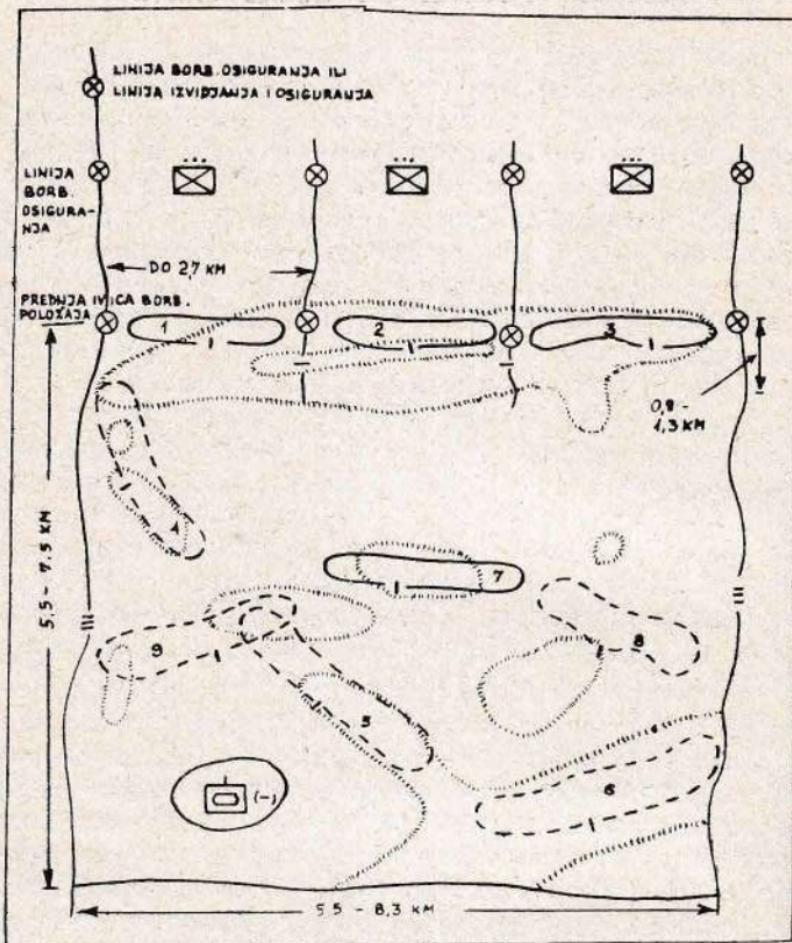
Borbena grupa u obrani. Do sada smo dobili predstavu o atomskoj odbrani, ali je ona prilično uopštена. Sada ćemo ići korak dalje i razmotriti šta će taktička grupa učiniti za dopunu divizijskog plana. Za tu svrhu upotrebimo kao model levu prednju taktičku grupu na šemi 3. Naša taktička grupa je osposobljena da brani širinu fronta od 6.000 do 9.000 jardi (5—8 km) i dubinu od 6.000 do 8.000 jardi (5—7 km). Ovo je veliki rejon i očigledno je da komandant divizije ne namerava da ga drži kruto. Znamo da on sigurno računa na izvestan linijski raspored, a to pokazuju i njegove granične tačke na spojevima. Uopšte uzev, odstojanja i rastojanja znatno su veća od onih u neatomskoj odbrani, ali je ovo i logično jer taktička grupa neće obavezno pokušavati da zaustavi neprijatelja na njegovim pravcima napada, već pre da ga uspori i omete, lomeći postepeno njegovu moć atomskom i neatomskom vatrom. Ovo zahteva i pokret; imamo dovoljno prostran rejon za njegovo izvođenje.

Na šemi 5. grafički je prikazana organizacija koju je sproveo komandant taktičke grupe. On određuje odbrambene rejone za svoje čete prvog ešelona bočnim granicama i graničnim tačkama na spojevima. Predviđa da će jedna njegova prednja četa zadržati malu rezervu — svakako ne veću od voda. Zbog srazmerno velikih širina frontova i malih rezervi dubina četnih rejona biće mala. Čete su tako raspoređene da će se međusobno podržavati bar svojim težim naoružanjem. Sve je vrlo korisno, a predstavlja način liniskog rasporeda, o kome smo raspravljali na nivou divizije, a koji se ovde primenjuje na taktičku grupu. Na našoj šemi

je prikazana taktička grupa sa jednom četom u rezervi. No, ovo je idealan borbeni poredak koji se uvek neće moći da ostvari, pogotovo ako su širine frontova određene do svojih maksimalnih granica. I ovde treba ponovo da imamo na umu našu opštu odbrambenu konцепцију. Određen deo snaga u rezervi izgradiće položaje za posedanje četa i time organizovati divizijski pregradni položaj u zahvatu rejona taktičke grupe. Komandant taktičke grupe posebno će narediti izgradnju dodatnih pregradnih i zaprečnih položaja, koji će mu olakšati samostalniju održavanju svoga rejona. Ovi položaji sa još nižim stepenom prioriteta odredice se da bi taktičkoj grupi kao poslednje sredstvo omogućili povlačenje u neki rejon u slučaju da neprijateljskim napadom bude odsečena od susednih jedinica i izolovana. Nismo pristalice rejona nimalo više nego što smo bili na prethodnim stranicama, ali velika lakoća s kojom neprijatelj može prodreti u borbenu zonu iziskuje da preduzmemos izvesne mere za ovu nepoželjnu eventualnost. Svi ovi položaji, kad god je to moguće, planiraju se za jednu ili više od ovih funkcija, kako bi se smanjio broj položaja koje treba urediti.

Protivljenje ovom planu postoji zato što on svakako obuhvata velike radove na ukopavanju. Problem se upravo u tome i sastoji. Preimcušta ukopavanja izneta su već u glavi 5. Jedan od načina da branilac dobije naknadu za svoju smanjenu pokretljivost jeste izvlačenje koristi od zemlje i ukopavanje u nju. Borba u atomskom ratu, kako se predviđa, brzo će se odvijati, te izgradnja svih položaja neće biti uvek moguća. U svakom slučaju, položaj se obeležava i forsiraju se radovi na ukopavanju, imajući u vidu njihov prioritet.

Organizacija taktičke grupe prikazana na šemsi 5. je poslednja. Ona se primenjuje kad god je pokretljivost taktičke grupe jednaka pokretljivosti neprijatelja ili veća od nje. Nemojte poabrati ova dva pojma — pokretljivost i brzinu kretanja vozilima. Pokretljivost je sposobnost da se izvrše brzi pokreti, imajući na umu zemljište na kome se izvodi operacija. Prema tome, u džunglama i na planinskom zemljištu, pešak će često biti pokretljiv, kao pešadija na vozilima, ili čak pokretljiviji od nje.

Sema 5. — Taktička grupa organizovana za odbranu u linijskom rasporedu.

Legenda:

- 1) Položaji 1, 2. i 3. organizovani su između graničnih tačaka na spojevima, koje je odredio komandant divizije.
- 2) Položaji 4, 5. i 6. organizovani su za odbranu divizijskih pregradnih položaja.
- 3) Položaji 7, 8. i 9. organizovani su kao zaprečni položaji koje je odredio komandant taktičke grupe.
- 4) Položaji 5. i 6. mogu se braniti i sa severa i sa juga.
- 5) Položaji 5, 6, 7. i 8. mogu se organizovati u vidu odbrambenih rejona u slučaju potrebe.

VARIJANTA SA »OTPORNIM TACKAMA«

Taktička grupa će često voditi borbu na talasastom zemljištu, gde je moguće kretanje vozila van puteva. Budući da naša divizija u organskom sastavu nema dovoljno oklopnih transporterata da mehanizuje više od dve taktičke grupe, i to u krajnjem slučaju, to se neke taktičke grupe ne mogu mehanizovati. Takve taktičke grupe često će biti u I ešelonu, jer se protivnapad, na koji se oslanja atomska odbrana, mnogo uspešnije sprovodi ako je rezerva mehanizovana. U slučaju da komandant divizije izvodi odbranu na takvom zemljištu, a nije dobio dopunski broj oklopnih transporterata, neophodno je da izvrši izmene u svom planu kako bi se mogao suprostaviti mehanizovanom napadu neprijatelja. Prednjim taktičkim grupama mogu se dodeliti uži frontovi i manje dubine. Ovo će imati za posledicu izvesnu prikupljenost taktičkih grupa. Međutim, kad divizijski front nije sužen, oklopni bataljon biće suviše razvučen, čime se prouzrokuje opšte slabljenje položaja. U stvari, ovo predstavlja prvi korak u pravcu rejonske odbrane,*) o kojoj smo toliko raspravljali u prvom delu ove glave. Pri organizovanju odseka taktičke grupe neophodno je da svedemo na najmanju meru slabosti i nedostatke odbrane pomoću metoda izdvojenih rejona. Komandant divizije neće u početku odrediti pregradne položaje jer će sposobnost kretanja taktičke grupe biti ograničena; u slučaju da to učini, on će im dodeliti niži stepen prioriteta. Ovu modifikaciju ćemo nazivati varijantom sa otpornim tačkama, ali, budimo pažljivi da ne zamenimo otpornu tačku sa rejonom.

Iako je širina fronta koja se dodeljuje diviziji i taktičkoj grupi velika, preko svake mere, ipak se može pretpostaviti da će jedinice na krilima i bokovima dati odgovarajuće upozorenje čak i u slučaju kad nisu u mogućnosti da zaustave neki neprijateljski prodor. Na šemi 6. vidimo taktičku grupu koja je organizovana kao otporna tačka. Uočite smanjenje širine i dubine frontova u poređenju sa rasporedom na šemi 5. Takođe uočite da je, koliko je to moguće, početni

*) Vidi str. 216.

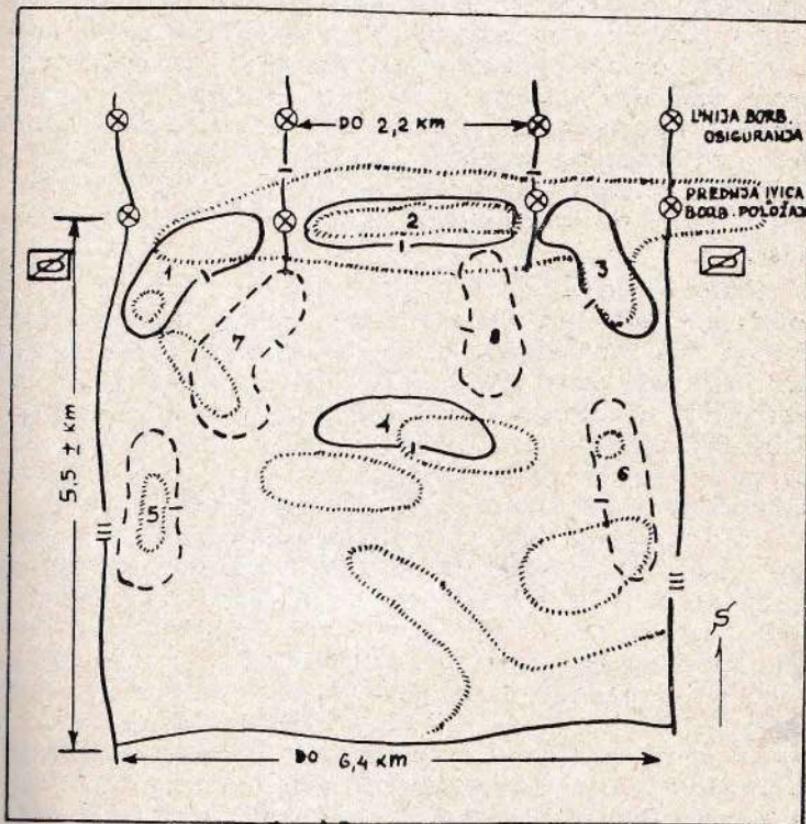
raspored taktičke grupe linijski, sa tri čete u I borbenom redu. Jedina početna razlika je obezbeđenje bokova, što ukazuje da smo svesni da bi veća pokretljivost neprijatelja mogla da mu omogući zaobilazeњe naših bokova pre no što bismo mogli da se povučemo ili na neki drugi način prilagodimo naš položaj novostvorenoj situaciji. Zbog toga se organizuju rezervni i dopunski položaji sa vrlo visokim stepenom prioriteta, da bi se omogućila kružna odbrana određenog rejona. Ovi položaji takođe olakšavaju dejstva delova za podršku i prihvati u slučaju pokreta ili povlačenja unutar određenog rejona u toku dana.

Kao u pretpostavljenoj linijskoj ili »slojastoj« odbrani i ovde se izbegava rejonska odbrana. Izuzetno će taktička grupa u početku poseti rejон ili se dobrovoljno povući u njega.

Prinudna rejonska odbrana. Kao i u linijskoj odbrani čete organizuju položaje kako bi se obezbedilo posedanje rejon-a kao poslednjeg oslonca ako taktička grupa bude potpuno okružena. Komandant taktičke grupe uvek planira da izađe iz rejon-a prvom povoljnijom prilikom u slučaju da njegova jedinica neprijateljskom akcijom bude prisiljena da ga brani.

Varijante u odbrani taktičke grupe. Dve varijante organizovanja taktičke grupe o kojima smo raspravljali trebalo bi smatrati kao osnovne vrste odbrambene organizacije, ali ne i kao jedina dva ustaljena i kruta načina za organizovanje odbrambenog rejon-a taktičke grupe. Linijskom rasporedu se daje prednost i možda će se on najčešće koristiti; varijanta odbrane sa otpornim tačkama mora se prihvati da bi se vodilo računa o manje povoljnim uslovima, i ona će se često primenjivati. Između ove dve vrste organizacije postoje mnogobrojne varijante, na primer, situacija u kojoj je taktička grupa na talasastom zemljištu samo delimično mehanizovana; pa čak i nepoželjna krajnost rejonske odbrane, koja se retko koristi, ali na koju bi možda bila primorana taktička grupa u izuzetnim slučajevima potpune izolacije. Komandant pod teškim uslovima atomskog rata ne sme nikad oklevati da odstupi od utvrđenih obrazaca i u

određenom slučaju traži neko bolje rešenje; postoji samo jedna grupa faktora koja ostaje konstantna — karakteristike atomske eksplozije.

Sema 6. — Taktička grupa organizovana kao otporna tačka

Legenda:

- 1) Bokovi, iako u početku obezbeđeni izviđačkim jedinicama, mogu postati izloženi, pa su zbog toga zaštićeni.
- 2) Položaji 5. i 6. izgrađeni su u produženju bokova. Njih će poseti rezerve.
- 3) Položaj 4. je tako organizovan da se može braniti i sa severa i sa juga.
- 4) Položaji 7. i 8. izgrađeni su da bi se omogućila primena rejonске odbrane.

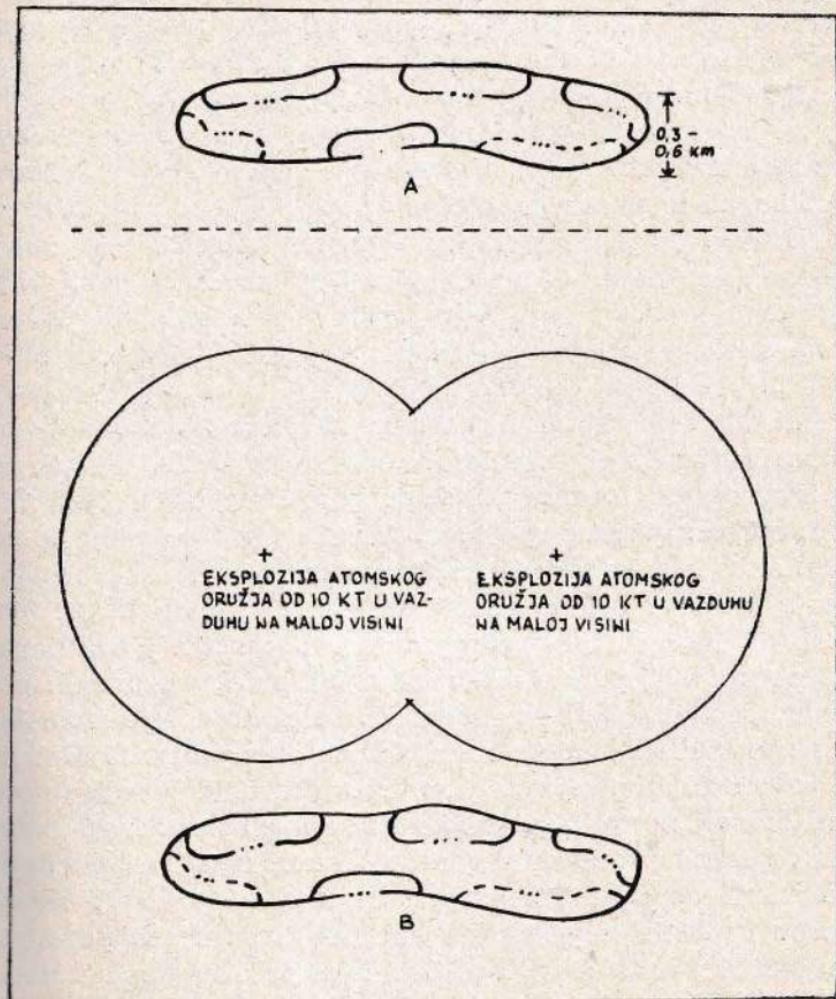
ODBRANA ČETE

Da bismo završili raspravu o našim odbrambenim konцепцијама ne treba da se zaustavimo na taktičkoj grupi. Brojno jača četa, naoružana težim naoružanjem, ali ipak pokretljiva u poređenju sa onom koju tako dugo poznajemo, igraće odlučujuću ulogu u atomskoj odbrani. Ona može dejstvovati polusamostalno, iako je pri tom poželjan izvestan stepen međusobnog sadejstva četa. Opšta međusobna zavisnost četa je unekoliko smanjena; izgleda da bliska budućnost ukazuje na četu koja će biti u stanju da samostalno dejstvuje.

Organizacija odbrambenog rejona čete. Iako postoji nekoliko varijanti organizovanja divizije i taktičke grupe, organizacija čete za odbranu ostaje približno ista, bez obzira na to što rade ešeloni. Na šemama 7. i 8. grafički su prikazani načini organizovanja čete. Raspored je u suštini linijski. Širina fronta, koja varira od 2.000 do 2.500 jardi (1.800—2.300 m), pa sve do krajnjih granica od 3.000 jardi (2.700 m), stavlja težak teret komandovanja na komandire četa.

Izbor odbrambenog položaja čete. Komandir čete se suočava sa pravim problemom kad četu treba da rasporedi na zemljištu. Da li da je rasporedi prilično unapred na vojničku ivicu, gde bi mogao napasti neprijatelja pod povoljnim uslovima u bliskoj borbi, ali sa koje može biti vrlo teško povlačenje preko prednjeg nagiba? Da li da je rasporedi u blizini topografske ivice pa da mu bude naređeno da tu ostane i zadrži neprijatelja, koga ne može videti sve dok ovaj, praktično uzevši, ne dođe u streljački zaklon? Možda bi trebalo da se nalazi na ravničastom zemljištu radi blokiranja puteva i terena koji olakšava brze pokrete? Na ova pitanja nema odgovora. Neophodno je da komandir čete izvrši procenu zemljišta; on mora biti upoznat sa opštom slikom atomske podrške, kako neprijateljske tako i naše, sa pokretljivošću neprijatelja i svojom sopstvenom, kao i sa verovatnoćom da će mu možda biti naređeno povlačenje. Takođe je neophodno da ima na umu granične tačke na spojevima koje mu je odredio komandant taktičke grupe, a isto tako sa komandantom taktičke grupe mora raspravljati o situaciji kada nije

u stanju da sam reši neki problem. Za rešenje ovog problema mogli bi biti potrebni rezervni i dopunski položaji, posred onih čiju izgradnju zahteva komandant taktičke grupe.

Šema 7. — Kolika je dubina položaja čete?

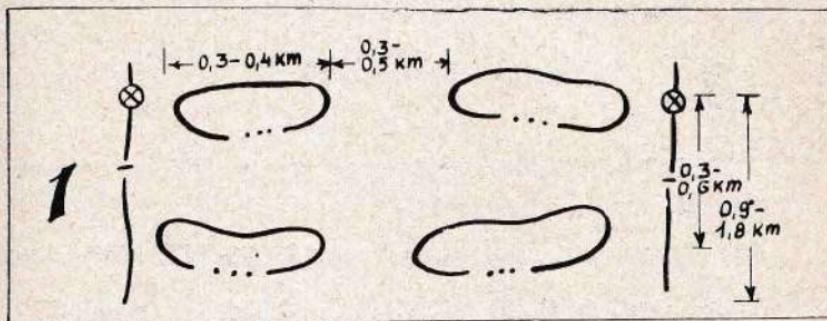
Legenda:

A — bez atomske podrške

B — sa atomskom podrškom; neprijatelj se nalazi na otvorenom zemljištu.

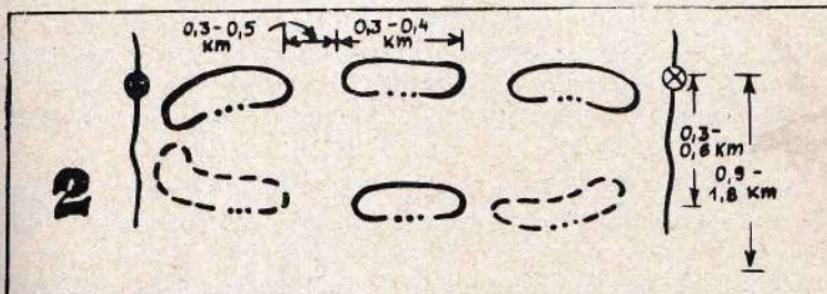
Izvođenje odbrane. U prvoj liniji obično se nalaze najmanje tri voda, ali nije redak slučaj da su i sva četiri. Vodovi sadejstvuju; organizovanje odbrane voda se vrlo malo razlikuje od organizovanja u neatomskom ratu. Četa ima malu dubinu; ona mora izvršiti zadatak bilo zaustavljanjem i uništenjem neprijatelja, bilo zadržavanjem istog, povlačeći se na rezervne ili pregradne položaje, kako to naredi komandant taktičke grupe. Napomenuli smo da četa ima malu dubinu, ali to se odnosi samo na živu silu, a ne i na vatrenu snagu, kao što je to prikazano na šemici 7. Komandir čete ima moćnog saveznika — atomsko oružje. Atomska vatrica više nije tuđe sredstvo za nižeg starešinu, ona sada nije samo strategijsko oružje koje koristi komandant korpusa protiv ciljeva u dubokoj pozadini. Ona postoji i za podršku čete. Komandir čete nije u mogućnosti da naredi dejstvo atomskim oružjem zbog toga što bi ovo moglo znatno uticati na dejstva drugih jedinica, ali će se svim starešinama dozvoliti da predlažu njegovu upotrebu. Naravno, ovo ne znači da će četa svaki put kada vidi tri strelnice moći da zahteva ispaljivanje atomske bombe od 20 KT. To opet znači da će biti često podržavana atomskom vatrom u slučaju jakog napada na nju ili uopšte u teškoj situaciji. Malo upozorenje: po nekad četa u teškoj situaciji neće moći da dobije atomsku vatrenu podršku; opšta raspoloživost atomskim oružjem ili dejstva u drugim rejonima ovo neće dozvoliti. Ponekad neće biti dozvoljeno povlačenje, kao kad komandant doneše odluku da izvrši protivnapad, pa četa mora ostati na položaju da zadrži neprijatelja. Potreba da četa može voditi blisku borbu i uništiti neprijatelja samo uz konvencionalnu vatrenu podršku još nije nestala. Ovo će se dešavati veoma često. Komandir čete treba da bude ličnost vrlo elastična, spremna da sa svojom četom vodi borbu uz bilo kakvu podršku, koja varira od ogromne moći atomskog oružja do vatrenih oruđa u organskom sastavu same čete.

*Varijante odbrambenih organizacija čete
(Šematski prikaz)*

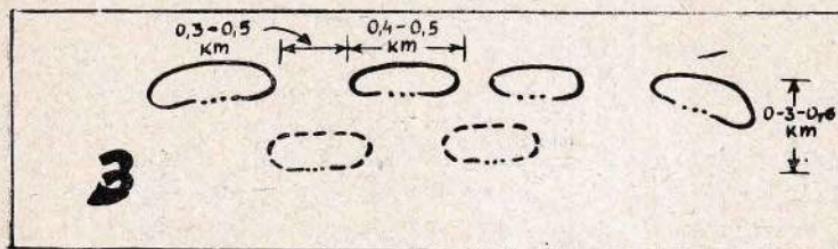
Legenda uz crtež 1, šema 8:

- 1) Stvarno posednuta širina fronta 300—450 jardi (270—410 m) ili 300—600 jardi (270—550 m).
- 2) Može zahvatiti još po 500 jardi (450 m) na krilima.
- 3) Vodovi u rezervi mogu se braniti spreda i pozadi.
- 4) U većini slučajeva koriste se u odbrani utvrđenog položaja — retko u neatomskom ratu.

Legenda uz crtež 2, šema 8:

- 1) Stvarno posednuta širina fronta 1.500—2.000 jardi (1.350—1.800 m).
- 2) Može zahvatiti još po 500 jardi (450 m) na krilima.
- 4) Raspored koji često koriste prednje čete u pokretnoj odbrani linijskog tipa.

Legenda uz crtež 3, šema 8:

- 1) Stvarno posednuta širina fronta 2.000—2.500 jardi (1.800—2.290 m).
- 2) Može zahvatiti još po 500 jardi (450 m) na krilima.
- 3) Koristi se za organizovanje rezervnih pregradnih i zaprečnih položaja. Takođe se može koristiti kao prednji položaj pozadi jake prepreke.

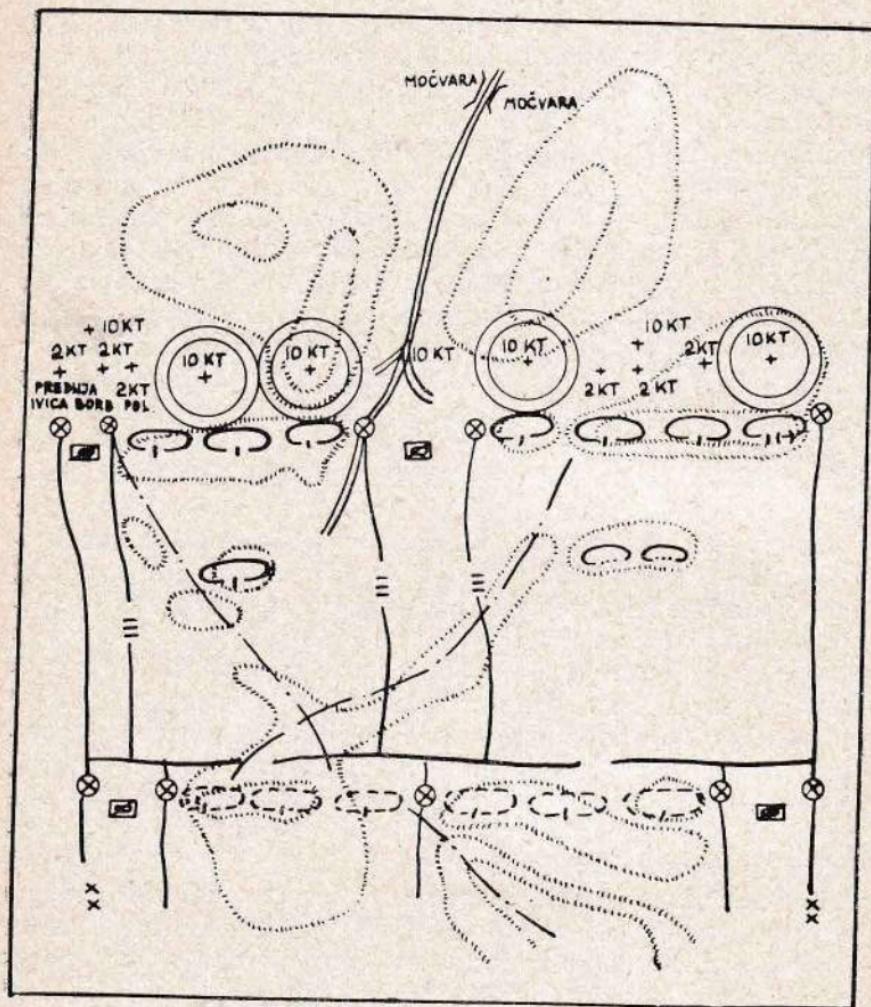
PLANOVI ZA ATOMSKU VATRENU PODRSKU

U neatomskom ratu, pošto smo izvršili raspored naših jedinica, trebalo bi, verovatno, nešto reći o planiranju vatrene podrške radi podržavanja odbrane, pa stoga pređimo na ovo pitanje. Međutim, u atomskom ratu atomska vatra predstavlja najstrašniju silu na bojištu; odbrambena taktika o kojoj smo dosad raspravljali nema nikakve vrednosti bez nje. Zbog toga je neophodno, radi dovršenja naše diskusije o odbrani u atomskom ratu, da objasnimo koncepciju upotrebe atomskog oružja.

Predlozi komandanta taktičkih grupa i komandira četa. Razmotrimo sada snage prema prednjem kraju odbrane divizije da bismo videli kako bi se mogla najbolje upotrebiti atomska oružja da bi se olakšalo izvršenje našeg odbrambenog zadatka. Razgledali smo zemljište na prednjem delu borbene zone pošto će ono igrati važnu ulogu pri utvrđivanju gde i kada će se neprijatelj usporiti i primorati da se koncentriše i tako obrazuje rentabilan cilj. Ovaj plan će se razraditi na osnovu predloga svih komandanata. Za sada sve planove za atomsku vatrenu podršku odobrava i kontroliše komadant korpusa, ali će se uskoro ovo pravo sigurno

preneti na diviziju. Neće se prenositi na niže komande, ali to nije važno za komandante taktičke grupe ili komandira čete sve dok se budu uzimali u obzir njihovi predlozi. Na šemici 9. prikazano je planiranje komandanata taktičkih grupa i komandira četa. Predlozi koje će podnosići komandanti taktičkih grupa i komandiri četa odnosiće se na neposrednu atomsku vatru — znači, što je moguće bližu. Odlučujući činilac pri tome je sigurnost trupa. Ma koliko bi moglo biti poželjno, sa gledišta uništavanja neprijatelja, da se izbaci što jače atomske zrno na frontu, ipak to praktično neće biti izvodljivo sve dok se ovim postupkom mora uništiti izvestan broj sopstvenih vojnika. Zona sigurnosti trupa, kao što je izneto u glavi 5, odeljak »Sigurnost trupa«, brzo se povećava sa povećanjem jačine eksplozije. Tako i sa malim povećanjem jačine atomskog zrna dobijamo mnogo veći poluprečnik zone sigurnosti čak ako se radi i o upozorenim i zaklonjenim trupama (*Warned-protected*). Ovo prisiljava niže komandante, ako žele neposrednu i blisku podršku atomskim oružjem, da traže atomska zrna manje jačine. U ovom primeru imaće-mo na umu da atomska zrno jačine 2 KT nije dovoljno razorno za neprijatelja, mada se ono može upotrebiti bliže sopstvenim jedinicama nego zrno veće jačine. Atomska zrno od 20 KT, iako nanosi mnogo veće gubitke, zahteva takvu zonu sigurnosti za trupe da mnogobrojni neprijateljski vojnici, u neposrednoj blizini prednje ivice borbene zone, između nulte tačke i položaja naših jedinica, mogu preživeti atomski udar i nastaviti napad. Atomsko zrno od 10 KT, izgleda, u nekim slučajevima je najpodesnije za neposrednu i blisku vatrenu podršku za ovaj položaj. Treba imati na umu da su brojevi koje ovde navodimo upotrebljeni samo radi objašnjenja; atomska oružja ove jačine mogu da ne postoje, a u slučaju da postoje, njihova dejstva mogu biti drugačija. Međutim, za ova razmatranja, procene i proračune to neće biti od značaja.

Komandanti dve prednje taktičke grupe, koje su prikazane na šemici 9, tražili su dva atomska udara sa najvećim prioritetom, i to da zrna od 10 KT pogode ona mesta za koja oni smatraju da su najopasniji pravci prilaza njihovim rejonima.

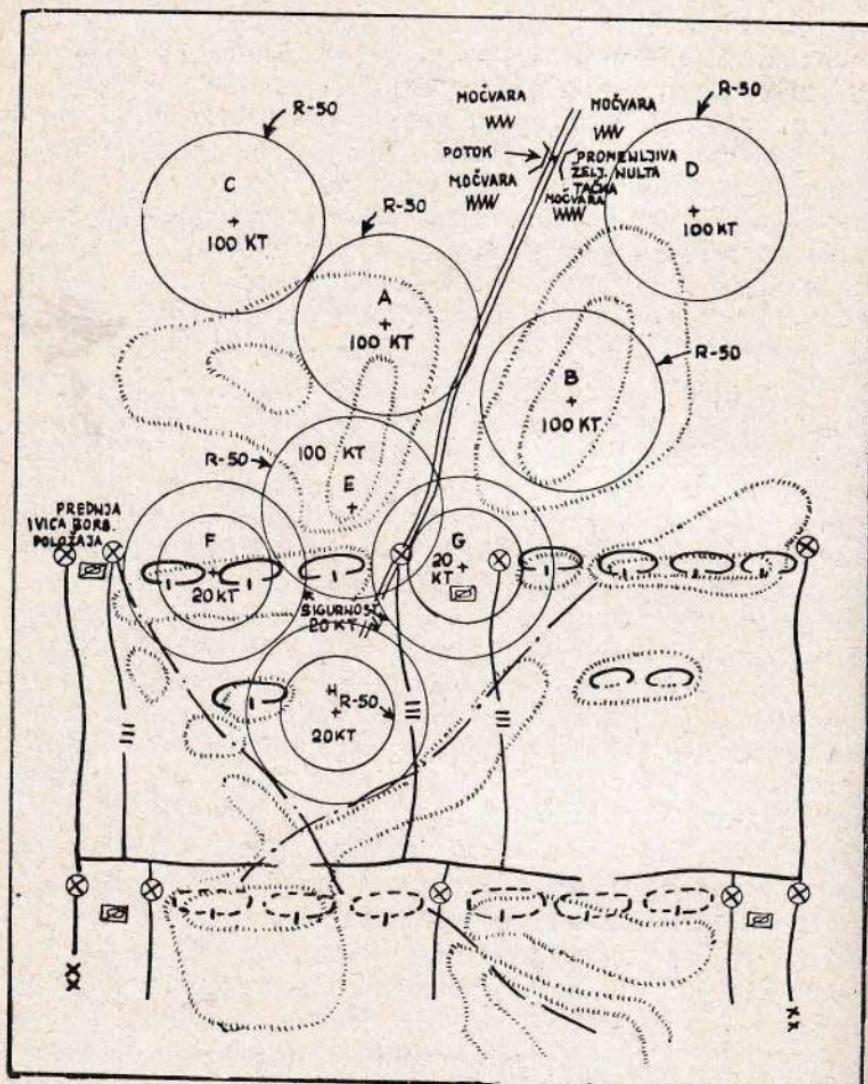

Sema 9. — Pian za atomsku vatrenu podršku taktičkih grupa u obrani

nima. Oni se neće zaustaviti na tome; predlažeće toliki broj atomskih zrna koliki bude potreban, ali će ovi naknadni predlozi imati manji prioritet. Svaki komandant će planirati upotrebu atomskih zrna od 10 KT na logičnim pravcima pri-

laza na celom frontu. Na šemih su prikazane nulte tačke za ove eksplozije. Osim toga, razradiće se planovi i izvršiće se proračun za upotrebu većeg broja atomskih zrna jačine 2 KT, za slučaj da se neprijatelj toliko približi da će biti opasna upotreba zrna jačine 10 KT. Takođe će se planirati upotreba atomskih zrna, koja nisu pokazana na slici, radi zaštite povlačenja i pružanja atomske vatrenе taktičkoj grupi, ako treba narediti da se zaposednu pregradni položaji. U slučaju da stoji na raspolažanju atomsко oružje još manje jačine, razradiće se planovi za njegovu upotrebu na vrlo bliskim odstojanjima.

Divizijski plan za atomsку vatrenu podršku. Pogledajmo sada šta radi načelnik operativnog odeljenja divizije kad saставlja svoj plan za vatrenu podršku. Vidi šemu 10. On neće zanemariti gađanje oružjem za bliska odstojanja; on bi mogao da ih planira isto kao i komandant taktičke grupe. Svakako bi bilo bolje rešenje da koordinira rad sa taktičkim grupama, da bi divizija mogla koncentrisati vatru na veće i dublje ciljeve. Sa gledišta divizije najbolji pravac prilaza u divizijsku zonu je duž dva uporedna grebena. Atomska zrna sa visokim stepenom prioriteta, obeležena sa A i B, predviđena su protiv neprijatelja koji bude koristio te grebene. Upotrebljena su zrna velike jačine jer dubina ciljeva olakšava problem sigurnosti trupa. Na određivanje njihove jačine prvenstveno utiču: raspoloživost, stepen tačnosti pogadanja i količina padavina koju prouzrokuju. Na slici su prikazana zrna od 100 KT, a mogla bi se upotrebiti i još jača. Atomska zrna C i D pokrivaju verovatne rejone koncentracije ili rejone prikupljanja, koje bi neprijatelj mogao koristiti pre napada, te su atomska zrna jačine 100 KT predviđena za ove rejone. Veličina ovih zrna možda će se morati smanjiti ako prisutnost sopstvenih jedinica osiguranja ispred borbene zone, nametne potrebu naknadnog procenjivanja sigurnosti sopstvenih trupa. Takođe su planirana dejstva atomskih zrna raznih jačina na most preko močvara, zavisno od veličine i vrste cilja koji predstavljaju snage koje će most koristiti.

Sema 10. — Plan atomske vatrenе podrške divizije u obrani.

Na divizijskom planu prikazana su i četiri naknadna atomska pogotka sa visokim stepenom prioriteta, svi u granicama odbrambene zone. Oni su predviđeni za upotrebu

protiv neprijateljskih prodora, s ciljem da se pokuša da se uništi neprijatelj samo atomskim dejstvom, i, što je još značajnije, da se podrži protivnapad. Neophodno je imati na umu da će branilac u atomsко doba obično očekivati da nanese poraz neprijatelju, u prvom redu, ofanzivnim dejstvom — protivudarom. Zbog ovoga atomska zrna imaju tako visok stepen prioriteta. Sigurnost trupa predstavlja jedan razlog zbog čega ova zrna treba da eksplodiraju ispred pregradnih položaja; iz sličnih razloga se predviđa pre upotreba atomske zrna jačine 20 KT nego većih. Na delove koji prodire a nalaze se bliže začelju predviđa se upotreba atomske zrna jačine 100 KT; sigurnost trupa ovde ne predstavlja neki faktor pošto se sopstvene jedinice nalaze na prilično velikom odstojanju od predviđene eksplozije.

Divizija će planirati upotrebu i mnogih drugih atomske zrna, kao što je to učinila i taktička grupa. Ovo planiranje neće obuhvatiti samo sve rejone ispred prednjeg kraja već će se planirati i upotreba mnogih drugih atomske zrna i na delu zone od prednjeg kraja ka dubini odbrane. Predviđena odbrana pokretnog tipa omogućava i druge prodore, a isto tako i dublje prodore. Verovatno je da će se neprijatelj morati suzbijati na čitavoj divizijskoj odbrambenoj zoni protivnapadima korpusa ili čak armije.

Prilagođavanje planova stvarnoj situaciji. Kad budu svi planovi završeni i usaglašeni, u njima će se pojaviti nulte tačke za atomska oružja raznih jačina — mnogo više nego što svaki komandant očekuje da će mu biti stavljen na raspolaganje. Kad zatim usledi neprijateljski napad, neophodno je da se donose odluke na svakom stepenu komandovanja o tome koja će jačina zrna najbolje odgovarati zadatku jedinice — mora se, dakle, obaviti veliki posao oko izbora. Planiranje za atomsku vatrenu podršku u odbrani trebalo bi da bude završeno, ali gotov plan, pokriven željenim nultim tačkama i išaran poluprečnicima dejstava, ne bi trebalo da dovede komandanta do ubeđenja da nisu potrebne nikakve borbe. Kada otpočnu dejstva, može se desiti da se raspolaze samo sa nekoliko planiranih atomske zrna; neprijatelj će gotovo sigurno uspeti da prodre sa nešto snaga, tako da će se na ne-

kom mestu, verovatno na nivou čete, voditi neatomska borba do konačne pobeđe nad neprijateljem.

Ova rasprava se zasniva na pretpostavci da će se neprijatelj nalaziti na otvorenom zemljištu, što će najčešće biti slučaj sa napadačem, a sopstvene jedinice u streljačkim zaklonima. U glavi 2. izneto je da se planirani poluprečnik dejstva mora izmeniti kada ne odražava stvarno stanje. Ako se, na primer, neprijatelj nalazi u oklopnim transporterima, poluprečnik dejstva biće manji nego inače, a da bi se prouzrokovala ista oštećenja kao i kada ne bi bio u njima, neophodno je upotrebiti veći broj zrna ili, pak, zrna veće jačine. Ako se sopstvene jedinice nalaze na otvorenom zemljištu, što bi mogao biti slučaj kada se povlače na pregradni položaj čije organizovanje još nije završeno, neophodno je da se upotrebe zrna manje jačine ili se, pak, moraju, zbog sigurnosti trupa, nulte tačke pomeriti od sebe ka neprijatelju.

IZVOĐENJE ODBRANE

Do sada smo organizovali odbranu zone. Sada je vreme da pređemo na ratnu igru i našu organizaciju podvrgnemo probi. Na šemama koje smo prikazali treba uočiti jednu stvar: na svakoj su prikazani glavni položaji četa. Na osnovu ovoga lako je doći do zaključka da su čete prikupljene i ne-pokretne na jednom položaju. Ovo nije pravilan utisak. U četama prednjih taktičkih grupa biće izvesnog izdvajanja ljudstva iz jedinica, pošto će taktičke grupe I ešelona divizije isturiti deo svojih snaga u borbeno osiguranje ili neke druge delove za osiguranje. Delovi koji budu ostali, pošto izgrade svoje osnovne položaje razići će se unutar dela zone koji te taktičke grupe brane radi izgradnje dopunskih položaja i obezbeđenja od ubacivanja i neprijateljskih delova spuštenih iz vazduha. Ovaj stepen rastresitosti održavaće se sve dok ne zapreti neposredna opasnost neprijateljskog napada na prednji kraj odbrane divizije. Prema stepenu povećavanja verovatnoće tog neposrednog napada, sve veći broj jedinica se vraća na svoje osnovne položaje. Pošto se delovi borbenog osiguranja povuku, ponovo će posesti svoje osnovne položaje, tako da će tek kad neprijatelj stvarno stigne pred prednji

kraj odbrane divizije, svi položaji biti posednuti. Tada će blizina neprijatelja smanjiti verovatnoću da on upotrebi atomsko oružje na naše isturene čete, zbog opasnosti po svoje sopstvene jedinice.

U odbrani neće igrati veliku ulogu samo rastresitost već i obmanjivanje. U glavi 5. već je govoren o pojedinostima u vezi sa rastresitošću. Te pojedinosti sprovešće se u život kao važan elemenat organizacije odbrambene zone. Neće se izgraditi samo položaji borbenog osiguranja već i pregradni i zaprečni položaji, tako da neprijatelj neće moći da sazna koji su glavni i zaposednuti, a koji pomoćni ili nezaposednuti.

Naši se vojnici sada nalaze na svojim mestima i neprijatelj se približava pojasu obezbeđenja. Možemo se nadati da će on biti vrlo oprezan. Kretaće se u raščlanjenim porecima u vidu kolone koja će obrazovati male, ali snažne izviđačke jedinice. Ove jedinice će pokušati da tačno utvrde naše položaje i da prodrnu u raspored naših delova u pojasu obezbeđenja, a da se pri tome ne koncentrišu. Ovo će predstavljati važan zadatak za neprijatelja kada izbije pred pojas obezbeđenja. Naš prednji odred, iako neće biti mnogo jak u živoj sili, biće vrlo efikasan. On će imati u svom sastavu najveći deo oklopног bataljona i oklopni izviđački divizion, a njegova pešadija biće snabdevena oklopnim transporterima. Jaka oklopna zaštita smanjiće u velikoj meri povredivost od atomskog oružja, a njegova jaka vatrena snaga u konvencionalnom naoružanju i pokretljivost otežaće neprijatelju da ga napadne i uništi u bliskoj borbi. Napadačeva snaga koja teži da potisne prednji odred moći će to da učini samo ako je voljna da utroši dosta vremena i napora, prednji odred će se verovatno povući, ali će efikasnom upotrebot atomskog oružja moći da nanese mnogo veće gubitke neprijatelju nego što će ih sam pretrpeti.

Napadač će, kad se povuče prednji odred, imati još da savlada borbeno osiguranje. Mada ono neće biti tako jako kao prednji odred, mogućnost da ustanovljava koji su ciljevi unosni za atomsko dejstvo i da zahteva da se oni tuku učiniće da bude mnogo efikasnije nego što je bilo u prošlosti.

Napadač će zaista morati da bude predostrožan da bi izbegaо gubitke od atomskih zrna ispaljenih na traženje borbenog osiguranja. Trebalо bi da borbeno osiguranje bude u mogućnosti da ovo učini, a da pri tom bude srazmerno imuno na atomski napad zbog male jačine svojih delova. Tada će napadač stići pred prednji kraj odbrane divizije i možda biti u nedoumici do kojeg je dela našeg položaja stigao, a već će biti prilično iscrpen.

Divizija u odbrani u ovom slučaju raspolaže dovoljnim brojem oklopnih transporterа da mehanizuje prednje taktičke grupe koje su zauzele predviđeni linijski*) (slojasti) raspored. Naša divizija se sastoji iz pet taktičkih grupa sastavljenih od 100, 102, 103. i 104. pešadijskog puka. Ako taktičke grupe I borbenog ešelona ne budu mehanizovane, izvršiće se izvesna izmena u njihovoј organizaciji. One bi primenile varijantu odbrane sa otpornim tačkama, ali se opšte izvođenje odbrane ne bi mnogo razlikovalo.

Neprijatelj u napadu može pokušati da stalno nadire svojim izviđačkim jedinicama a tako može pretrpeti veće gubitke pre nego dođe do saznanja da će mu biti potrebno nešto više za nastavljanje nadiranja. Biće potrebno grupisanje jedinica ili jaka atomska vatra, ili pak oboje. Da ne bi sopstvene jedinice izložio opasnosti svojih atomskih udara, neprijatelj neće ispaliti atomska zrna na naš položaj, ili će raspoređiti svoje delove za manevar tako kako bi na najbolji način mogao iskoristiti atomsku vatru. U slučaju da otpočne povlaчење da bi dobio dovoljno odstojanje radi sigurnosti trupa, kako bi mogao izvršiti atomski napad, slediće ga naši delovi osiguranja. Dalje razređivanje poretka u odbrani može se izvršiti unutar samog odbrambenog položaja kako bi se omogućilo povlaчењe ka rezervnim položajima ili čak do pregradnih položaja.

Neprijatelj u napadu do sada je došao do zaključka da mora dovući nove jedinice i završiti svoja planiranja pre nego što bi mogao da nastavi napad. Broj jedinica koje treba dovući napred neće biti onoliki koliki bi možda bio potreban

*) Vidi str. 9—10.

u neatomskom ratu, te za to neće trebati mnogo vremena; vreme za koncentraciju iznosiće nekoliko časova. Napadač shvata da ovo mora biti tako, jer je svestan da ćemo ga, ako bude držao jače snage u nekom području duže vremena, uništiti atomskom vatrom. Dovlačeći svoje snage, on je uputio jedan bataljon preko rejona u kojem je predviđeno ispaljenje atomskog zrna D. Naši vazdušni osmatrači uočili su to, atomsko zrno D je ispaljeno, i mi možemo da otpišemo jedan neprijateljski bataljon. Ovo je tipično u radu branioca. Mi ćemo upotrebiti sve što je u našoj moći da što pre tačno utvrđimo mesto napadača dok se on nalazi na otvorenom zemljištu i na takvom odstojanju od naših jedinica u odbrani da sigurnost trupa ne sprečava upotrebu atomskog oružja. Kao mogućni ciljevi naših atomskih dejstava koncentracije neprijateljskih jedinica imaće visok stepen prioriteta, ali ne viši od sredstava za lansiranje atomskih projektila, koja će se brižljivo tražiti i žestoko napadati kad se tačno utvrdi njihovo mesto. Svaki cilj koji nema dovoljnu važnost za atomski napad obasipaće se neatomskom vatrom. Neprijatelj će proći kroz vrlo neugodnu fazu dok se bude pripremao za napad.

Odlučan napadač će verovatno, i uprkos pretrpljenih gubitaka, biti u stanju da otpočne napad. Pošto pretrpi nekoliko atomskih udara, biće verovatno predostrožniji i oprezniji, i držće svoje jedinice rastresitije. Branilac ne može upotrebiti sva svoja atomska sredstva na duboke ciljeve, jer, u protivnom, možda ih ne bi imao dovoljno kad neprijatelj otpočne napad. U mnogim slučajevima, pak, on može pokušati da preduhitri napadača ispaljivanjem atomskih zrna ispred prednjeg kraja neposredno pre početka napada i da ih iskoristi bilo za protivpripremu, za ispad na neprijatelja pogodenog atomskim udarima, bilo za sopstveno povlaчење na pregradni položaj ili sledeću liniju odbrane dok je neprijatelj dezorganizovan, ili i za jedno i za drugo. Treba učiniti sve da se neprijatelj spriči da neometen počne napad.

Prepostavimo da je neprijatelj u napadu konačno došao do zaključka da je dovoljno jak za izvršenje napada. Pri svem tom njegov zadatak još nije lak, a to neće biti čak ni onda kada bude tačno znao naš raspored. Da uništi borbenu

snagu jedne čete, njemu je potrebna atomska eksplozija od 100 KT, koja mora biti, zbog našeg linijskog rasporeda, savršeno tačna da bi bila efikasna. Ona će biti tako velika da može ugroziti i njegove sopstvene jedinice. Prema tome, moraće je, skoro sigurno, zameniti većim brojem malih eksplozija. Da bi izvršio veći prođor u naš položaj, on mora upotrebiti nekoliko eksplozija — 10 ili više, jačine 10 do 20 KT — koje će sve morati da ispalju sa velikom tačnošću. Eksplozije na zadnjem delu odbrambene zone u većini slučajeva će pogoditi neposednute rejone, sem ako neprijatelj raspolaže odličnom obaveštajnom službom. U slučaju da pokuša da nastavi napad bez atomske podrške, moraće da više grupiše trupe kako bi nadoknadio njeno odsustvo. Naše čete su jake, tako da je pitanje da li bi jedan neprijateljski bataljon mogao izvršiti prođor preko četnog rejona. Sem toga, bataljon koji bi se usudio da se grupiše ispred jedne čete mogao bi se naći u situaciji da bude potpuno uništen od atomskog zrna jačine 10 KT, ispaljenog na traženje komandanta naše taktičke grupe. Naš raspored bi ispunio svoj prvi zadatak: prisilio bi neprijatelja da grupiše svoje snage da bi izvršio proboj.

Prepostavimo da je neprijatelj odlučio da napada. Recimo da je naša obaveštajna služba ukazala na to oko 30 minuta pre početka samog napada; četi A 1/100 (1. taktičke grupe 100. pp) naređeno je da posedne položaj duž pregradnog položaja, što je i učinila, ostavljajući osiguranja na stariom položaju. Očekivalo se da će napad biti izvršen duž dva grebena koji se protežu uporedo s rekom. Pošto nije bilo poznato tačno vreme napada, niti do koje će mere on biti podržavan atomskim oružjem, nisu pokrenute i ostale isturene čete. Svim taktičkim grupama je naređeno da budu spremne da upute svoje čete na pregradne položaje ako to naredi divizija. Ove mere su od bitne važnosti. Neophodno je da se vrše stalni pokreti da bi se preduhitrila neprijateljska dejstva u skladu sa dobijanjem obaveštenja o njima.

Neprijateljski napad, kad je otpočeo, podržavan je većim brojem atomskih oruđa koja su bila upravljenja na naše četiri isturene čete. Atomska zrna su dejstvovala po dubini, od

njih su neka pogodila nezaposednute položaje za koje je neprijatelj očigledno smatrao da su zaposednuti rezervama. Takođe su pogodena neka artiljerijska oruđa i minobacači. Jedno atomsko zrno od 50 KT pogodilo je stari položaj čete A 1/100, ali je nanelo gubitke samo malom broju ljudstva koje je ostalo na tom položaju. Zrna ispaljena na četu B 1/100. bila su netačno usmerena i tri voda te čete prošla su bez gubitaka. Izgleda da su teško pogodene čete C 1/100. i A 1/101. i oklopna jedinica. Javljen je da su dve neprijateljske kolone zauzele položaje ovih četa.

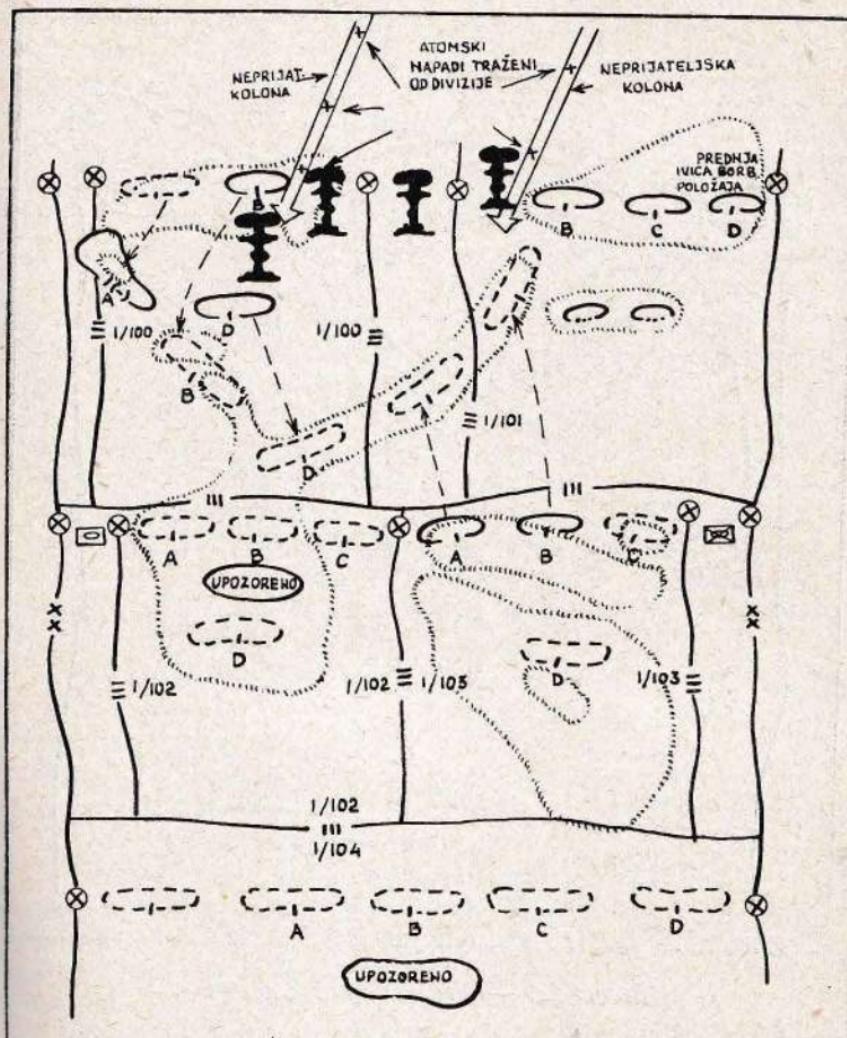
Jedinice pogodene atomskim zrnima bile su u teškoj situaciji. Svakako da nije bilo lako, naročito onima oko nulte tačke. Međutim, opšta situacija nije bila toliko loša. Neprijatelj je prinuđen da dejstvuje na određen način. Tačno nam je poznato gde će i gde neće napasti. On neće upotrebiti atomsko oružje u jednom rejonu a napasti na neki drugi, naročito zato što mu naš linijski (slojasti) raspored ne omogućava dalje nadiranje bez borbe. On se sam izložio, a naš komandant divizije sada može da izvrši novi raspored svojih jedinica radi izvršenja postavljenog zadatka.

Postoji nekoliko načina koje bi branilac mogao primeniti za svoja dejstva zavisno od situacije. U slučaju da su neprijateljska atomska zrna imala manji uspeh, to jest da nijedna četa nije potpuno uništena, naša bi divizija mogla narediti da čete ostanu na svojim mestima i vode borbu podržavajući atomskim oružjem njihove napore protiv zaustavljenog neprijatelja. U atomskom ratu ne postoji nikakav razlog za povlačenje samo zbog toga što neprijatelj napada. Komandant divizije bi, možda, da su neprijateljski atomski napadi bili uspešniji, tj. da su lišili borbene sposobnosti dve ili više taktičkih grupa, naredio da ostale taktičke grupe zaposednu pregradni položaj u rejoni 1/100. i četiri položaja druge linije na desnom krilu, ili da se čak potpuno povuku na drugu liniju. Ovaj postupak prebacio bi, zatim, ceo teret daljeg dejstva na korpus. Takođe bi se moglo narediti dublje povlačenje, pa čak i da se nije pretrpelo više gubitaka nego što je prepostavljeno, ako divizija smatra da je neprija-

teljski napad suviše jak da bi ga mogla za sada zadržati, te bi umesto toga trebalo da ga uspori. Sva dejstva bi trebalo podržavati raspoloživom atomskom vatrom.

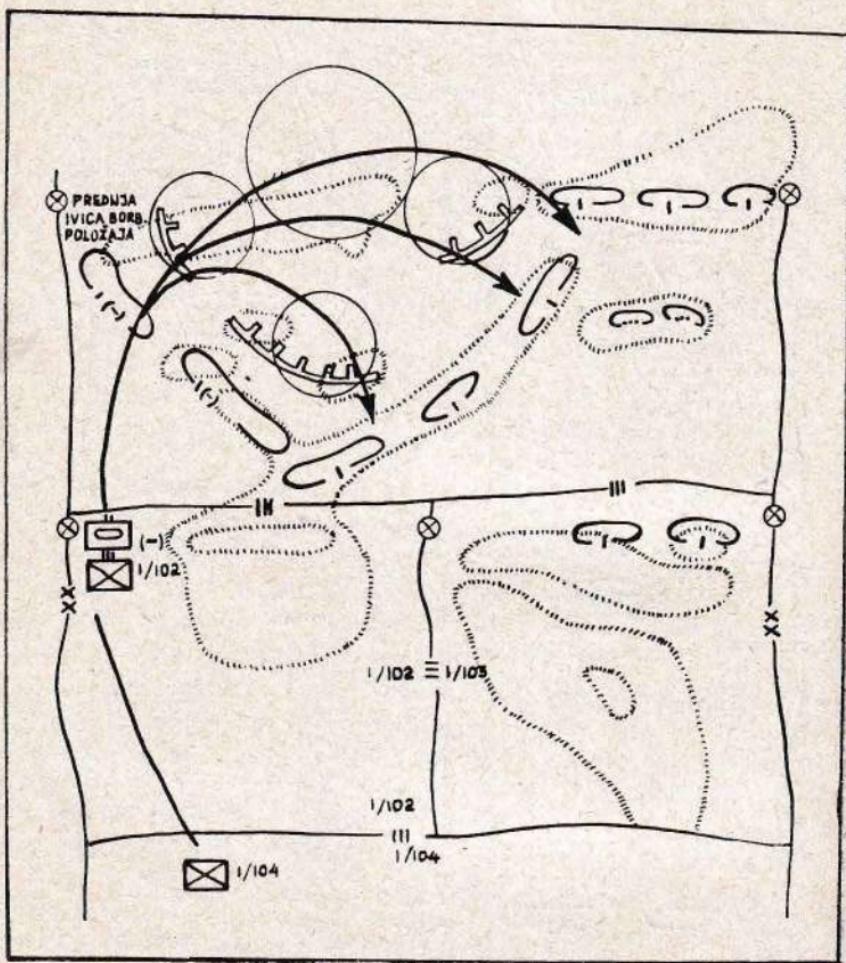
U našoj pretpostavljenoj situaciji komandant naše divizije smatra da će moći da zadrži neprijatelja. Iz ovog razloga on naređuje da ostali delovi jedinice 1/100. trenutno zaposedu i brane pregradni položaj u svom rejonu (1/100). Zatim da dve čete iz 1/103. zaposedu pregradni položaj u rejonu izviđačkog diviziona i jedinice 1/100. Drugim delovima je naređeno da se pripreme za protivnapad u slučaju da se uspešno izvrši zadržavanje. U isto vreme je komandant divizije preduzeo jednu drugu krajnje važnu meru. On je naredio da se od korpusa zahteva ispaljenje atomskih zrna A, B i E, a komandantima jedinica 1/100. i 1/101. da zatraže manje projektile za neposrednu podršku u napadu u skladu sa načelima o zaštiti sopstvenih snaga od njihovog dejstva, imajući na umu da bi mnogi naši vojnici mogli da se nalaze na otvorenom zemljištu, u pokretu ka novim položajima. Na šemici 11. grafički su prikazani situacija i postupci komandanata divizije. Tri od pet atomskih zrna je odobreno i ispaljeno na neprijatelja. Ona su, očigledno, bila vrlo efikasna. Neprijateljsko nadiranje je zaustavljeno i primećeno je trenutno slabljenje neutomske vatre. Sa naše strane otvorena je jaka neutomska vatra iz teškog naoružanja. Veliki gubici i usled toga dezorganizacija neprijatelja omogućili su našim jedinicama da uspešno izvrše pokret ka pregradnim položajima.

U to vreme je komandant divizije doneo odluku da izvrši protivnapad. Verovatno bi se neprijatelj mogao reorganizovati. On nije bio zaustavljen ili usporen do mere koja je neophodna u neutomskom ratu za izvršenje protivnapada. Međutim, njemu je uskraćena mogućnost manevra, pogoden je i unekoliko dezorganizovan. Branilac sada ima preimุstvo nad napadačem. Ovo je dovoljno kada se protivnapad podržava atomskim oružjem. Plan za protivnapad prikazan je na šemici 12. On se priprema unapred. Neće biti nikakvog planskog prikupljanja, niti dugih odlaganja radi utanačenja sadejstva. Sve jedinice koje će učestvovati — u ovom slučaju jedinice 1/102, 1/104. i oklopni bataljon (bez nekih delova)

Sema 11. — Situacija posle neprijateljskog napada sa grafičkim prikazom naredjenja komandanta divizije

— kretanje se pravcem nastupanja u kolonama, što će omogućiti brzo napredovanje ka rejonu u koji je izvršen prodor. Jedinice će krenuti sa svojih sadašnjih položaja. Pripravnost,

Šema 12. — Protivnapad divizije

koju je ranije naredio komandant divizije, treba da obuhvati sve što je potrebno da bi se na znak uzbune krenulo na zadatak. Ostale dve čete iz 1/103. zadržće se kao rezerva.

Za podržavanje protivnapada zatražiće se, kao što je to ranije predviđeno, ispaljenje atomskih zrna E, F, G i H. Uslovi pod kojima će ova zrna biti ispaljena biće tesno usagla-

šeni sa potrebama jedinica koje brane pregradne položaje. Za ove jedinice neće više postojati nikakva pomisao o povlačenju. Pošto divizija počne protivnapad, moraće se pregradni položaj držati čak i u slučaju daljih neprijateljskih napada. Ove čete, čim im se ukaže prilika, otvorice maksimalnu neutomsku vatru na neprijatelja i biće spremne ako je potrebno, da vode borbu prsa u prsa.

Ako su jedinice koje brane pregradni položaj ukopane, zaštita svojih trupa od dejstava sopstvenih atomskih zrna neće predstavljati nikakav problem, pošto će se pri određivanju nultih tačaka voditi računa o njoj. Iste linije sigurnosti važe i za vojnike u tenkovima i oklopnim transporterima. Prema tome, ako se svi čelni delovi snaga u napadu nalaze u ovim vozilima, atomski projektili ne treba da eksplodiraju sve dok jedinice u protivnapadu ne stignu do pregradnog položaja. Ovo će omogućiti efikasniju eksploziju atomske udare. Ako snage određene za protivnapad nemaju oklopne zaštite, atomski udari će morati da se izvrše još pre njihovog dolaska do pregradnog položaja, da bi se smanjili njihovi gubici.

Dok su se snage za protivnapad kretale napred, neprijatelj se reorganizovao i nastavio svoje napredovanje. Kad je stigao do četa na pregradnom položaju, on je zaustavljen i otvorena je obostrana vrlo jaka neutomska vatra. Posle 15 minuta ispalio je tri mala atomska projektila na rejon gde se spajaju dva pregradna položaja. Pogođena je četa D 1/100, i neprijatelj je otpočeo da se probija, mada sporo, zbog jake neutomske vatre koja je na njega otvorena. U to vreme su snage za protivnapad stigle do pregradnog položaja. Ispaljena su četiri predviđena atomska projektila. Čim se digla prašina od eksplozija, jedinice u protivnapadu prodrle su u rejon u koji je neprijatelj prodrio. Neprijatelj, jako pogoden sa dva atomska udara, zadržan i uzneniran od branioca, sa kojim nije mogao doći u bliži dodir, a sada napadenut jakim snagama u protivnapadu, koje su iskoristile atomski udar, bio je uništen. Mnogi neprijateljski vojnici koji su preživeli prodor izbačeni su iz stroja dejstvom snaga koje vrše protivnapad, drugi su se povukli, dok su se ostali pre-

dali (uključujući i one u konačnom prođoru, neposredno pre izvršenja protivnapada). Jedinicama za protivnapad je naređeno da nastave pokret ispred prvobitnog prednjeg kraja odbrane divizije i da neprijatelja zbace sa dva grebena preko kojih je izvršen napad. Ova akcija, skoro nepoznata u neatomskim dejstvima, ali obična u atomskom ratu, izvršena je uspešno, a snage koje vrše protivnapad povukle su se ostavljajući za sobom borbeno osiguranje na ranijoj liniji borbenog osiguranja.

Rejon u koji je izvršen prođor tako je teško kontaminiран radijacijom da je doneta odluka da se ne zauzima ponovo. Delovi za osiguranje u oklopnim vozilima raspoređeni su na prvobitnom prednjem kraju odbrane divizije. Ove jedinice su smenjivane posle relativno kraćeg zadržavanja kako ljudstvo ne bi primilo opasnu dozu radijacije. Komandant korpusa je odgovoran da reši pitanje da li da jedinice ostanu na pregradnom položaju, ili da se povuku na drugu odbrambenu liniju, ili da sačekaju dok se količina radijacije ne smanji do određenog stepena, pa da se ponovo zaposedne prvobitni položaj.

Obrana je bila uspešna. Napadač je uvek bio suočen sa tankom ali čvrstom zaštitom jedinica, koja se pomerala kad i napadač i uvek mu se suprotstavljalala, tako da on nikad nije mogao da je stigne i prodre kroz ovaj štit do glavnine podržavajućih jedinica i uređaja za lansiranje atomske zrna. Ova zaštita zadržavala je neprijatelja, usporavala njegov napad, izbacivala ga iz ravnoteže sve dok konačno nije mač — protivnapad atomskim oružjem — pogodio i jednim udarcem uništio napadača.

I da su prednje taktičke grupe bile organizovane u vidu varijante sa otpornim tačkama, akcija bi mogla biti slična. Međutim, zbog njihove veće koncentracije u otpornoj tački mogla bi neprijateljeva atomska zrna biti efikasnija jer bi on, zbog smanjene pokretljivosti jedinica u otpornoj tački, mogao da ih brže napadne i lakše uništi u bliskoj borbi. Ovo bi onemogućilo izvršenje protivnapada divizije, a teret odbrane bi trebalo da preuzme korpus. Možemo kazati: kad

je pokretljivost prednjih taktičkih grupa manja od pokretljivosti neprijatelja u napadu, smanjena je njihova sposobnost da zadrže neprijatelja, kao i mogućnost izvršenja divizijskog protivnapada, a osnovna dejstva za uništenje neprijatelja padaju u deo korpusu ili višim ešelonima.

ODBRANA UTVRĐENOG POLOŽAJA

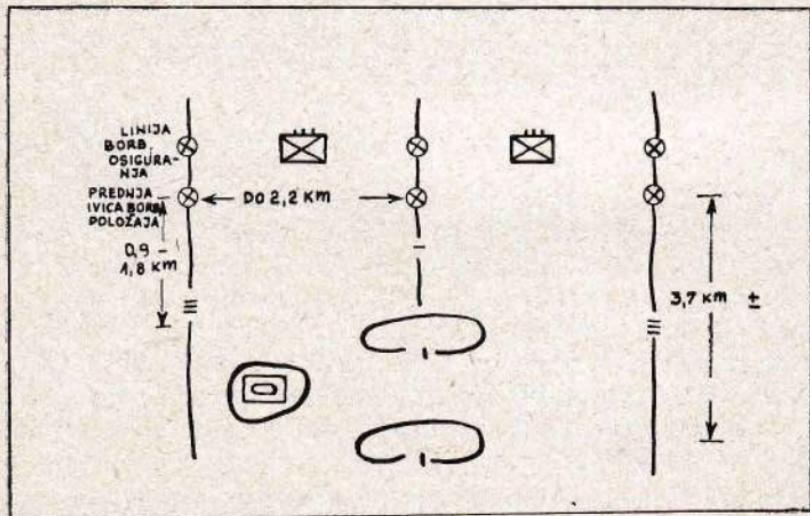
Potreбно је razmotritи još jedan vid odbrane — одбрану ranije utvrđenог položaja — koji је u velikoj meri primenjivan u I i II svetskom ratu. Odbrana utvrđenог položaja је plitka одбрана čija је jačina u koncentraciji jedinica prilično unapred. Pri одbrани utvrđenог položaja glavnina jedinica divizije, najmanje tri taktičke grupe, braniće širinu fronta o kojoj smo raspravljali u pokretnoj одbrani. Ovo ће je učiniti rentabilnijim atomskim ciljem. Pod ovim okolnostima taktička grupa ће imati izvesnu mogućnost da izvrši protiv напад, ali ће takva mogućnost divizije biti smanjena.

Očigledno је да одбрана utvrđenог položaja ne predstavlja najbolji način одbrane u atomskom ratu. Svakako bismo želiли да је potpuno odbacimo; međutim, bolje bi ipak bilo da то ne činimo, barem за сада. Dva razloga nalažu да zadržimo ono što је korisno u ovom načinu одbrane. Prvi — postoji verovatnoćа да ће biti određenih oblasti ili kakvog ograničenog rata u kojima se atomska oružја neće upotrebiti, čak ni kad budemo morali izvoditi dejstva pod pretnjom njihove upotrebe. Drugi, značajniji, — nećemo uvek imati dovoljnju dubinu za pokretnu одbranu. Takva situacija može nastati na morskoj obali, bilo neposredno posle njenog zauzimanja, bilo kad pokušamo da se povučemo sa nje, као što nam pokazuju primeri: Hungnam, u ratu u Koreji, или britansko povlaчење kod Denkerka 1940. godine. Gubici jedinica pri ovom načinu одbrane biće vrlo veliki u atomskom ratu, аli je on ipak podesan за izvršenje одбрамбеног zadatka kad nema dovoljno dubine.

Šeme 13, 14. i 15. prikazuju taktičke grupe u raznim variantama одbrane utvrđenог položaja. Ove se mogu kombinovati, prema potrebi, u okvirima divizijske одbrane. Ove

dve vrste odbrane nisu jasno razgraničene i jedna teži da se uplete u drugu. Glavne razlike su u koncepciji. Pokretna odbrana se zasniva na atomskom oružju i zahteva da se izvodi rastresito, pokretno i elastično. To je odbrana u kojoj se pobeda zasniva na ofanzivnoj akciji, u kojoj glavnu ulogu igra atomsko oružje. Odbrana utvrđenog položaja potiče iz pre-atomskog doba; ona predstavlja srazmerno krutu, kompaktну i neelastičnu odbranu, u koju se teško uklapa atomsko oružje, a pobeda se zasniva na odbrambenoj akciji, dok se gubitak zemljišta smatra opasnim.

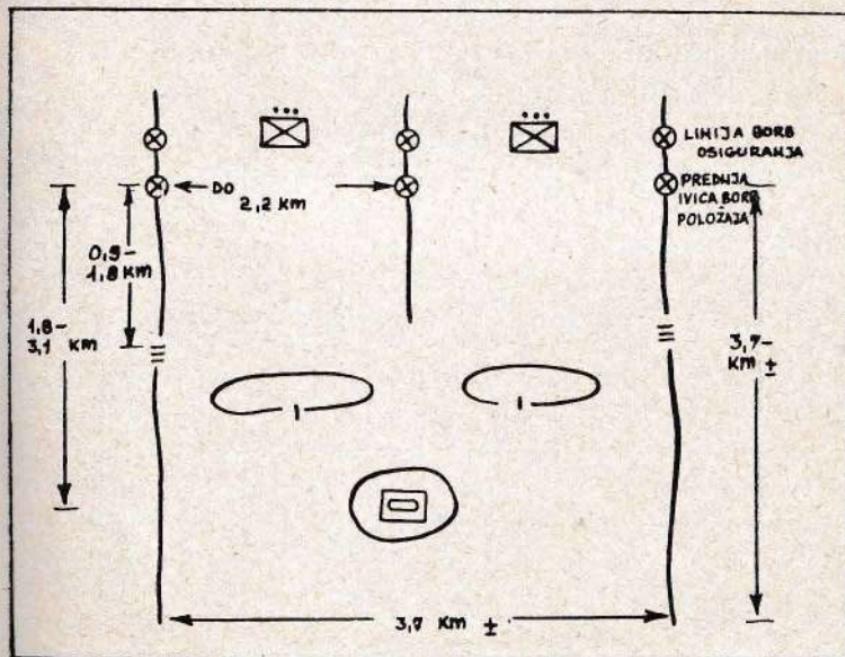
Na šemici 13. prikazana je taktička grupa koja je tako raspoređena da može najbolje izvoditi sve vidove odbrane. Tri čete u I borbenom ešelonu zaustavljaju neprijatelja i vezuju ga ako prodre. Četvrta četa povećava dubinu i obrazuje snagu za protivnapad radi uništenja zadržanog neprijatelja. Tri čete I borbenog ešelona nalaze se relativno blizu jedna drugoj i predstavljaju prilično dobar atomki cilj. Ova odbrana se organizuje na frontu od oko 4.000 jardi (3.600 m) širine i na dubini od oko 5.000 jardi (4.500 m).

Šema 13. — Odbrana utvrđenog položaja taktičke grupe

Na šemici 14 prikazan je raspored sa istom širinom fronta i istom dubinom. Međutim, ovde je težište pre na blokirajućem nego na protivnapadu. Pošto su dve čete u rezervi, one se mogu međusobno podržavati. Ova im omogućava da se nalaze više unazad, i da na taj način unekoliko smanje mogućnost da postanu cilj nekog manjeg neprijateljskog atomskog zrna.

Na šemici 15. prikazan je raspored kad je taktičkoj grupi dodeljena širina fronta od 6.000 jardi (5.500 m). Ovo omogućava znatno rasturanje, a taktička grupa ostaje sposobna za blokirajuće, ali nema nikakvu značajniju mogućnost za protivnapad. U ovakovom rasporedu taktička grupa ne predstavlja rentabilan atomski cilj. Ovaj poredak liči na poredak o kome je bilo reči prilikom izlaganja o taktičkoj grupi u pokretnoj odbrani i još više nijansira razliku između ove dve koncepcije.

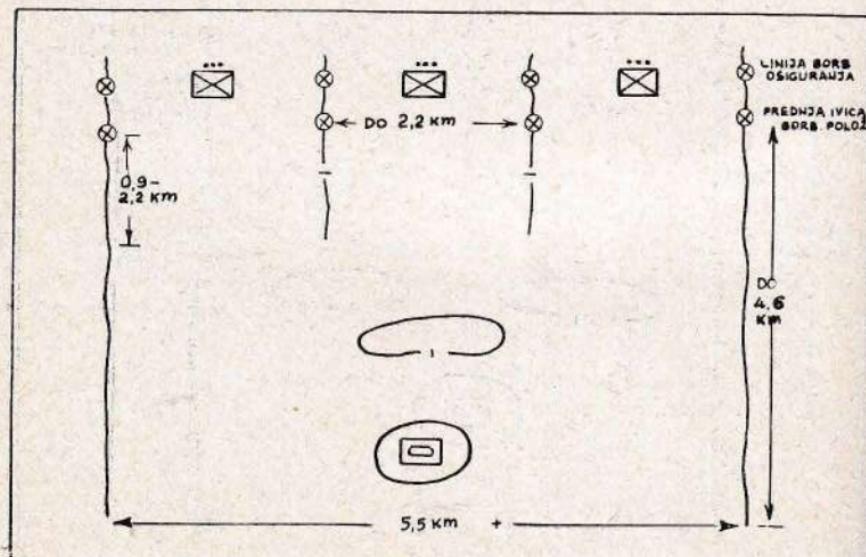

Šema 14. — Još jedan oblik odbrane utvrđenog položaja taktičke grupe

ZAKLJUČAK O ODBRANI

Razmotrili smo odbranu na atomskom bojištu i ustavili da ima nekoliko zahteva koje je nužno ispuniti da bi branilac opstao na atomskom bojištu i da bi njegova odbrana bila uspešna.

Neophodno je da postignemo rastresitost i to do najnižih jedinica; zbijena taktička grupa nije rastresito raspoređena čak ni onda kad se sledeća taktička grupa nalazi miljama daleko od nje. Neophodno je odrediti takav rejon koji omogućuje da zaštitimo od stalnog napada naša sredstva za atomske dejstvo i logističku podršku i u isto vreme da suprotstavimo neprekidnu barijeru jedinica i prepreka, protiv kojih neprijatelj mora koncentrisati svoje snage ako želi da uspe. Moramo biti spremni da krenemo u bilo kom pravcu, kako to situacija iziskuje. Zatim da primenimo ofanzivnu akciju radi uništenja neprijatelja. A u prvom redu, moramo omogućiti da atomska oružja dejstvuju u našu korist.

Šema 15. — Treći primer odbrane utvrđenog položaja taktičke grupe

Ono što smo izneli je taktika koja se zasniva na ovim opštim gledištima. Preporučujemo da se upravljate prema njima, čak i ako u nekim pojedinostima ne usvajate naše metode.

Ne nagomilavajte snage! Ne pokušavajte da prinudite neprijatelja da dejstvuje na način koji vam pogoduje time što ćete poseti pojedine delove uzvišenog zemljišta, na kojem vas atomskim dejstvom može uništiti u bilo koje vreme, kad god to zaželi. Ne poistovećujte borbenu moć sa koncentracijom jedinica. Ne očekujte da neprijatelj kao napadač pravi greške koje vi ne biste učinili da napadate. Ne pokušavajte da zanemarite osnovne karakteristike atomskog oružja, već vodite računa o njima i koristite ih. Ako prihvatiće ove sugestije, svaki valjan sistem taktike biće dobar i omogućiće usavršavanje onih zamisli i postupaka na koje se one ovde odnose.

B) NAPAD NA NUKLEARНОM BOJIŠTU

Čitalac je iz prethodne glave mogao da zaključi da je branilac na atomskom bojištu u povoljnijem položaju od napadača, da je odbrana, kao vid borbe, pogodnija od napada, kao i da je nađeno rešenje za neku »super-Mažinovljevu« liniju sa odgovarajućim rastresitim rasporedom po frontu i dubini. Razmotrimo sada situaciju napadača. On se nalazi na otvorenom zemljištu; njegove jedinice moraju u najboljem slučaju da se nešto više koncentrišu od jedinica branilaca; neophodno je da stalno vrši pokrete, a svako malo duže zadržavanje može da bude kobno. Sem toga, on se mora kretati »slepo« — kroz nepoznato zemljište, koje je branilac, poznavalac svake njegove stope, organizovao da bi zaustavio napadača. Suočen sa ovim teškoćama, napadač će, prema onom što je izneto u odeljku o odbrani, biti poražen, ali je to samo radi objašnjenja. Ovo je jedna strana medalje, i ona je poslužila samo da se istakne da obe strane u ratu — i napadač i branilac — nailaze na nove probleme.

I DALJE VAZI NACELO DA SE SAMO NAPADOM POBEĐUJE

Novi problemi ne umanjuju značaj napada — ratovi se još uvek dobijaju ofanzivnim dejstvima, a načelo napada zadržava svoju vrednost. Međutim, novi problemi sa kojima je suočen napadač zahtevaju nova rešenja, koja treba da budu isto tako radikalna u pogledu odstupanja od starih kao i odbrambene koncepcije o kojima smo raspravljali. Slično taktici odbrane o kojoj smo govorili u vezi sa defanzivnim dejstvima, i nova taktika u napadu mora biti takva da može iskoristiti ogromne vatrene mogućnosti atomskog oružja. Atomsko oružje se mora neizostavno upotrebiti u korist napadača, to jest za izvršenje njegovih zadatka u vezi sa uništenjem neprijatelja u odbrani.

IZMENE U TAKTICI

Razmotrimo sada koje su veće izmene nastale u taktici u napadu posle pojave taktičkog atomskog oružja na bojištu. Prvo, povećana moć taktičkog atomskog oružja i usavršena sredstva za dejstvo omogućili su izvođenje napada na ciljeve koji se nalaze na većoj dubini, što je povećalo područje koje treba da zahvate organi taktičke izviđačke službe. Tri glavna zadatka koje je u prošlosti napadač morao da izvrši bila su:

- tačno utvrđivanje rasporeda i položaja neprijatelja i njegovo privezivanje za zemljište;
- manevrisanje prema neprijatelju, tako da se postigne nadmoćnost;
- u odlučujućem trenutku izvršenje neodoljivog napada na neprijatelja.

Oni i danas imaju značaj, iako se, možda, pridaje različita vrednost pojedinim od njih. Među tradicionalnim zadatacima: »pronaći«, »vezati«, »tući« i »uništiti« najjači naglasak se stavlja na ova poslednja dva — možda zato što su oni najteži i što iziskuju najveće žrtve. Međutim, to se izmenilo pojavom užasne moći atomskog oružja. Sada se mnogo veća pažnja poklanja pronalaženju i vezivanju neprijatelja da bi se mogao uništiti atomskim oružjem. Prikupljanje potpunih

i pouzdanih obaveštenja i podataka o neprijateljskom odbrambenom rasporedu, njihova pravilna procena i tumačenje, kao i hitno dostavljanje izvršiocu su od bitne važnosti za taktičku upotrebu atomskog oružja u napadu. Neophodno je preduzeti specijalne mere za otkrivanje tačnih mesta rentabilnih atomskih ciljeva unutar neprijateljske odbrane. Podaci koje su prikupili organi izviđačko-obaveštajne službe o rentabilnim atomskim ciljevima moraju dobiti prioritet u dostavljanju. Svi raspoloživi podaci o prirodi nekog atomskog cilja, kao što su njegovo tačno mesto, veličina, oblik, koncentracija, mogućnost uništenja i verovatno trajanje, potrebni su da bi komandantu omogućili donošenje pravilne odluke za dejstvo.

Ono što je potrebno na atomskom bojištu potpuno je jasno izneo general Tejlor u časopisu *Army Information Digest* za januar 1957:

»U razvoju budućih jedinica kopnene vojske, prilagođenih atomskom bojištu, nalazimo se pod utiskom da je potrebno izvršiti četiri zadatka: prvi, moramo povećati našu sposobnost da tačno utvrdimo mesto atomskih ciljeva na bojištu; drugi, moramo povećati našu sposobnost za dejstvo nuklearnom vatrom; treći, moramo smanjiti svoju izloženost i mogućnost da nas neprijatelj otkrije i, četvrti, moramo povećati sposobnost za iskorističavanje uspeha.«

On dalje navodi da brzina dejstva u napadu mora da potiče ne samo od povećane pokretljivosti i modernizovanog načina komandovanja i veze već i od sposobnosti malih taktičkih grupa da dejstvuju samostalno duže vremena i na velikim udaljenjima, s tim da umeju da se rastresito razmeštaju i kreću, a da se brzo koncentrišu za borbu.

Teško umiru stare ideje. Sećamo se kako je neki francuski general u početku I svetskog rata naredio svojim jedinicama da napadaju prikupljene, rame uz rame, u paradnom poretku, sa razvijenim zastavama i — uz muziku. Napad je uvek u istoriji bio tesno povezan sa grupisanjem snaga i sredstava. Ovom francuskom generalu masa je značila živu silu

— mnoštvo ljudskih tela na uzanom prostoru. Ova konцепција je zastarela još u toku građanskog rata, kao što je pokazao Picketov*) juriš na mitraljez, koji je bio pravo samoubistvo. Masa, međutim, predstavlja kombinaciju vatre i žive sile. Na atomskom bojištu neophodno je da se ovo ne zaboravi kada upotrebljavamo atomsko oružje. Postojalo je izvensno mišljenje da će, pošto je atomsko oružje u tolikoj meri uništavajuće i moćno, upotreba jednog atomskog zrna u nekom rejonu obezbediti potrebnu »koncentrisanu« vatrenu snagu. Iako bi ovo moglo izgledati tačno prema gubicima u tom rejonu, ipak neće biti tačno kada razmotrimo širu sliku, a naročito obostranu upotrebu atomskog oružja. Atomsko oružje najbolje će se upotrebiti u napadu na tradicionalan način upotrebe celokupne vatre radi postignuća najboljih rezultata — to jest u masi! Mnogi autoritativni izvori ne dopuštaju mogućnost upotrebe koncentrisane atomske vatre za izvršenje probaja zbog »ogromne cene«. Bacimo ponovo brz pogled na istoriju — uzmimo I svetski rat. U njemu je vatrena snaga još uvek bila kraljica bitke — koncentrisani artiljerijski baraži bili su neophodni za rušenje neprijateljskih rovova i uništenje mitraljeskih gnezda, da bi pešadijske jedinice mogle da se približe neprijatelju i osvoje zemljište. Za vreme borbe na Mesinskom grebenu**) artiljerijska priprema je stajala oko 80,000.000 dolara — prilično velika suma i danas — a ako razmotrimo kupovnu moć za vreme I svetskog rata, onda je ova cifra još impresivnija. Kada ovo imamo na umu, možemo videti da se suviše precenjuje faktor »cene koštanja« pri upotrebi atomske vatre.

*) Pickett George Edward (1825—1875), general-major konfederativne vojske u SAD. Njegova jedinica (4.500 ljudi) izvršila je čuveni juriš kod Getisburga (3. jula 1863) preko prostora od oko 800 m ispresecanog zemljišta protiv unionističkih snaga. Juriš je uspeo, ali je divizija izgubila oko tri četvrtine snaga. — Prim. red.

**) Za vreme borbi u Flandriji (na pravcu Ipra) krajem 1914. godine, gde su engleske divizije odbile nemačke napade. — Prim. red.

PLAN NAPADA

Plan napada se i dalje sastoji iz plana manevra i plana vatre. Razmotrimo najpre plan manevra i pogledajmo kako atomsko oružje može uticati na klasične oblike manevra, koje su koristile velike vojskovođe u teoriji. Zatim ćemo pogledati izmene u komandovanju, koje se nužno nameću »zbog sve veće brzine« na savremenom bojištu, i taktiku u napadu od divizije do čete. Posle toga ćemo razmotriti planiranje i sredstva, koji su neophodni za međusobno uklapanje planova konvencionalne i atomske vatre za podršku napada.

Cilj napada. U vojnem priručniku FM 100—5 se jasno kaže: »Cilj napada jeste uništenje oružanih snaga neprijatelja, nametanje komandantove volje neprijatelju ili zauzimanje zemljišta radi izvođenja daljih dejstava«. Raspolaganje atomskom vatrenom podrškom u organskom sastavu divizije iziskuje ponovnu procenu klasičnih odnosa zemljišta prema vrstama oružja, taktici, organizaciji i ciljevima. Zemljište je ostalo i nadalje važno, ali u drugom pogledu. U prošlosti je plan komandanta često bio usmeren na zauzimanje i održavanje presudno važnih zemljišnih tačaka, koje će mu pružiti odlučno preim秉stvo nad neprijateljem, obezbeđujući mu osmatranje, zaklon i maskiranje. Danas, pak, kada avijacija kopnene vojske vrši osmatranje za atomsku artiljeriju i raketne projektile za uništenje otkrivenih ciljeva, položaji kao što su vis Litl raund u bici kod Getisburga ili brdo Pork čop u Koreji nisu više toliko važni zemljišni odseci za opštu borbu kao što je to bilo u prošlosti. Ovim se ne želi reći da zemljište više nije faktor koji treba imati u vidu. Za zemljište od bitne važnosti, kako u strategijskom tako i u taktičkom pogledu, mora se i dalje boriti i držati ga. Za ovakve rejone će se i dalje voditi borba, ali ne toliko radi njih samih koliko radi uticanja sa njih na tok borbe, jer se time postižu povoljni uslovi za postavljanje taktičkog atomskog oružja za uništenje neprijatelja i njemu uskraćuju slične mogućnosti. Potčinjenim jedinicama, zavisno od njihove veličine, uglavnom će se davati nešto drukčiji zadaci za ovakvo uništenje neprijatelja. Za diviziju i niže jedinice, na primer, ovaj zadatak će se uglavnom sastojati u zauzimanju jedne

ili više zemljišnih tačaka (odseka) koje će sopstvenim jedinicama dati izvesno preimućstvo nad neprijateljem. Zamisao će biti da se zauzmu zemljišne tačke koje su potrebne da bi se neprijatelj sprečio u pokretima, radu, poduhvatima, dejstvu svojim oružjem i drugom. Samo ofanzivnim dejstvima može se neprijatelj dezorganizovati.

Koordinacija atomske vatre sa pokretom. Atomsko oružje dalo nam je ogromnu vatrenu snagu za uništenje neprijatelja. Međutim, ono neće izvršiti samo taj zadatak. Taktička atomska oružja, da bi bila efikasna, moraju se upotrebiti u vezi sa dejstvom kopnenih armija. Atomsko oružje nije cilj samo sebi — ono je sredstvo vatrene podrške, snažnije od svih što smo ih ranije imali, ali još uvek sa ciljem da olakša komandantu izvršenje zadatka.

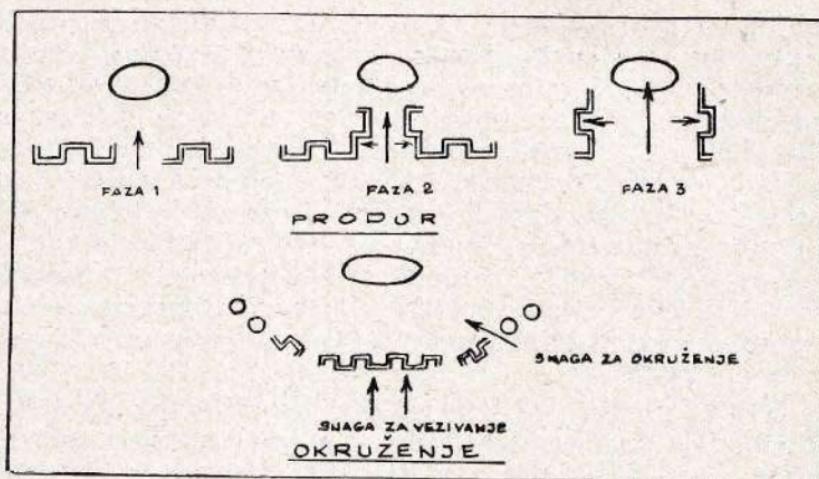
OBLICI MANEVRA

Pređimo sada na nivo taktike. Pretpostavimo da smo dobili zadatak da zauzmemo izvesno područje koje neprijatelj želi da posede i koje će pokušati da brani. Da li da kreneмо pravom linijom ka tom rejonu zanemarujući zemljište, neprijatelja i sve ostalo — saginjući glavu i udarajući tako u zid — ili bi trebalo da uzmemmo duži pravac, obilazeći neprijatelja koji nas blokira, ili pak da pokušamo da ga udarimo gde je najslabiji? Drugim rečima, koji od klasičnih oblika napada treba da primenimo: prodor ili obuhvat?

Prodor. Prodor (vidi šemu 16) namenjen je za otvaranje prolaza kroz neprijateljski položaj. Obično se izvodi u tri faze ili udara. Time ne želimo reći da je neophodno da ove faze slede jedna za drugom ili da se sva tri udara ne mogu odjednom izvesti. Ove faze su:

- Ove dve poslednje se skoro uvek izvode jednovremeno sa dva razna dela snaga u napadu.

Obuhvat. Obuhvat je napad na bok branioca. Njegov glavni napor je često usmeren na zaobilaznje neprijateljevog glavnog položaja i zauzimanje nekog cilja u njegovojo pozadini. Izvesni uslovi su od bitne važnosti pri primeni obuhvatnog manevra. Ako kod neprijatelja postoji bok koji se može

Sema 16. — *Oblici napada*

- 1) probijanje neprijateljske odbrambene zone napadom na uskom frontu i na znatnoj dubini;
- 2) proširenje prodora;
- 3) zauzimanje cilja.

napasti, on ga je verovatno naslonio na neku prepreku ili su nepovoljni pravci za prilazak. U slučaju da napadač ne postigne iznenadenje pri zaobilazeњu boka, mogao bi da bude navučen na nepovoljno zemljište i blokiran neprijateljskim rezervama koje su prebačene za zaštitu tog boka. Iz ovog razloga obmanjivanje predstavlja važan faktor pri obuhvatu. Bitan elemenat obuhvata jeste snaga za vezivanje; to je snaga koja vrši pritisak, koja neprijatelja napada frontalno dok se glavni napad izvodi oko njegovog krila i boka. Ako napadač nema takve snage, branilac bi mogao premestiti svoje jedinice da bi se suprotstavio obuhvatu, pa bi tada napadač, možda, bio primoran da vrši svoj glavni napad duž nepovoljnog pravca, a da pri tom trupe koje se brane budu oslobođene za manevar protiv njegovog boka.

Obuhvat je predstavljao taktički potez koji su najuspešnije koristile velike vojskovođe. Potrebne su veština i mašta da se iskoriste sve njegove mogućnosti. Istorija obiluje mno-

gobrojnim primerima da su osrednji komandanti napadali najpre one neprijateljske snage koje su prvo uočili; obično se takav napad završavao samo pokušanim probojom. Napoleon predstavlja izuzetak u tome — njegova veština je bila takva da je uspešno mogao primeniti bilo koji oblik napada; njegova čuvena pobeda kod Austerlica u suštini je probaj. Da je ovo zaista bio izuzetak može se najbolje pokazati na suprotnostima u američkom građanskom ratu. Velike pobede Konfederacije, naročito kod Čenslersvila (Chancellorsville), bile su zasnovane na obuhvatnom manevru, dok, međutim, strašan poraz kod Getisburga pokazuje neuspeh jednog probaja.

Proboj prema obuhvatu pri korišćenju atomskog oružja. Potrebno je ponovno ispitivanje u svetu atomskog oružja. Takve zamisli kao što je neprijateljski »glavni položaj«, koji se pominje pri obuhvatu, izgubile su nešto od svog značaja. Veliki zaobilasci i pokreti, često preko nepovoljnih zemljишnih odseka, potrebni u obuhvatnom manevru, mogu usporiti kretanje i napredovanje napadača, u najmanju ruku u početnim fazama operacije, i time povećati opasnost od atomske odmazde. Slično tome nepoželjna je i zamisao u velikoj nepokretnoj snazi za vezivanje. S druge strane, posedovanje atomskog oružja trebalo bi da poveća poželjnost izvršenja prodora, pošto bi ovo uprostilo prodiranje kroz neprijateljski položaj na zemljištu koje će olakšati i ubrzati dejstvo napadača. U atomskom ratu efikasnost primene svakog od ovih oblika napada mogla bi ići upravo obrnutim redom. Iako se obuhvat može koristiti, ipak će ređe biti smatrano jednim od povoljnijih načina za izvršenje zadataka. Izgleda da je očigledno da će se mnogo češće vršiti prodor vešto iskorišćenim delovima koje podržava atomsко oružje, kako bi im se omogućilo da brzo prodru u pozadinu neprijatelja. Jačina branioca se neće više meriti brojem jedinica; slabi obrambeni rejoni neće biti oni s malim brojem jedinica, već pre oni gde se napadač može brzo kretati. Koncentrisane jedinice i koncentrisana konvencionalna vatrena sredstva mogu se zaista smatrati slabim tačkama, pošto se mogu vrlo lako eliminisati atomskom vatrom, ako se jednom tačno utvrde

njihova mesta. Iz onog o čemu smo do sada raspravljali, ističući uništavajuće sposobnosti nuklearne vatrene snage, povavljuje se sada pitanje: na koji način možemo koncentrisati dovoljno snaga za napad? Odgovor nam pružaju borbena na-ređenja i zapovesti i tesno sadejstvo i planiranje. Taktičke grupe će i nadalje biti jako razdvojene sve do poslednjeg mogućeg momenta. Zaustavljanje u rejonima prikupljanja, kao što je činjeno u prošlosti, može biti zastarelo — i ume-sto toga jedinice u napadu će produžiti kretanje vrlo razdvojene sve dok ne dođu u blizinu neprijatelja. One se uopšte neće približavati jedna drugoj ili će se približavati brzo i po-novo se što brže raščlanjavati čim se cilj zauzme, radi zaštite od neprijateljskog nuklearnog udara. Od bitne važnosti za ovakav život i borbu na nuklearnom bojištu biće bolja po-kretljivost i sredstva veze.

TAKTICKE MERE KOMANDOVANJA

Sledeći problem koji treba da razmotrimo jeste pravilan izbor komandnih mera za rukovođenje borbom. Razmotrimo sada na koji način bi komandant koji je dobio zadatak za napad mogao svojim potčinjenim da izda zapovesti za izvrše-nje toga zadatka. U atomskom ratu vi ne smete biti nejasni. Ako kažete vašem potčinjenom da zauzme kotu X, nemojte biti iznenađeni ako bude morao da smanji brzinu napredovanja i da se razvije da bi je zauzeo, kao i ako bude pogod-en atomskim zrnom. Vi ste kotu X pretvorili u cilj i morate biti spremni da primite na sebe posledice te odluke. Ako niste žeeli da mu usporite brzinu kod kote X, onda bi tre-balo da mu izdate drukčiju zapovest. Važni delovi zapove-sti koji se odnose na snagu što izvodi manevar u napadu izra-ženi su taktičkim komandnim merama kojima komandant organizuje bojište i obezbeđuje da se njegove zamisli spro-vedu u delo.

Cilj. Razmotrimo najpre izbor cilja kao taktičku meru komandovanja. Ciljem se još uvek smatra zemljišni odsek koji se mora zauzeti i očistiti od efikasnog neprijateljskog otpora. Razmotrimo sada izbor cilja sa kojim će se sresti jedan komandant taktičke grupe, imajući na umu da će se

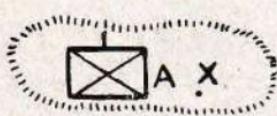
bilo koja od upotrebljenih komandnih mera primeniti na sličan način na svim stepenima komandovanja. U našem primeru na šemi 17. je četa A raspoređena u rejonu X. Komandant taktičke grupe traži da četa A zauzme kotu Y. Komandant taktičke grupe, da bi pokazao ovu svoju nameru, označio je kotu Y kao cilj.

On se ne može zaobići. Komandir čete, bez ikakvih drugih mera komandovanja može izabrati bilo koji pravac ka cilju. Komandant taktičke grupe možda želi da ima veći uticaj na dejstva čete. To postiže primenom novih taktičkih mera, koje predviđaju zadržavanje četa u izvjesnom posebnom rejonu ili na bolje sadejstvo.

Šema 17. — Cilj napada

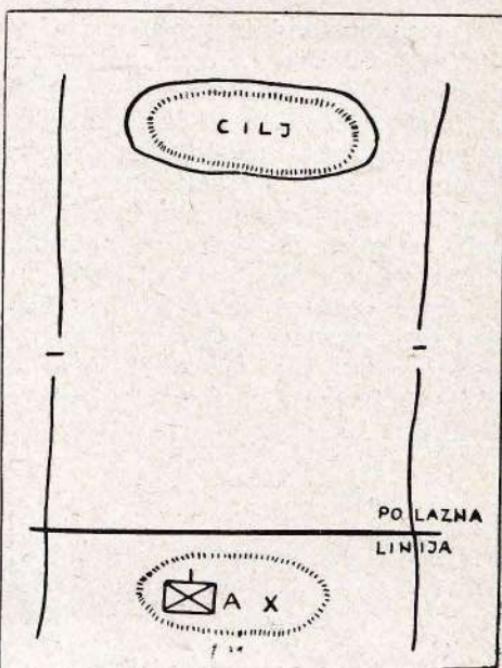
položaju, kako bi mogao da organizuje

Zona dejstva. Može se dodeliti kao na šemi 18. Dodeljivanje se ovde izražava određivanjem granica sa susedima, linije sa koje naše jedinice polaze u napad i cilja na kraju zone dejstva, koji one treba da zauzmu. Ova zona dejstva obeležava područje u kome ta četa može dejstvovati bez ograničenja. Ako je zona dovoljno široka i duboka, u njoj je komandir neograničen u postupcima. Zona dejstva bez ikakvog uplitanja prepostavljenih toliko ga malo ograničava da će to često onemogućiti potrebno uticanje komandanta taktičke grupe na dejstva čete i potrebno sadejstvo sa susednim četama. Jer, jedinica kojoj je dodeljena zona dejstva može prelaziti granice svoje zone samo u okviru organizovanog sadejstva sa susednom jedinicom.

Polazni položaj (linija) i vreme napada. Jedini element odluke komandira koji se ne može razdvojiti od vremena napada jeste polazni položaj. Određivanje polaznog položaja i vremena napada predstavlja neophodnu meru da bi sve kretnulo kako treba u vreme i smesta koji su poznati svakome. Ovo omogućava osnovno sadejstvo oružja, vatre i jedinica kada otpočne napad, što je od bitnog značaja da se on uspešno izvrši.

Pravac nastupanja. Pravac nastupanja (osa napredovanja) može se koristiti umesto zone dejstva (vidi šemu 19). Obično postoji polazna linija na jednom i cilj na drugom kraju zone dejstva. Jedinica kojoj je određen pravac nastupanja može zaobići neprijateljske jedinice koje neće ometati izvršenje zadatka napadača. U slučaju da vaša čelna četa najde na jedan vod na pravcu koji ste vi odredili, ona ne bi mogla da ga zaobiđe. Međutim, ako vam je ovaj pravac odredila divizija, vi ćete se kretati u granicama svoje nadležnosti ako blokirate tu neprijateljsku grupu jednom borbenom patrolom i nastavite napredovanje radi izvršenja zadatka taktičke grupe. Vi svakako možete zaobilaziti ove srazmerno male snage, ali glavnina vaše jedinice mora da se nalazi na određenom pravcu ili u njegovoj blizini; skretanja nisu dozvoljena. Ako taktička grupa dobije pravac nastupanja od divi-

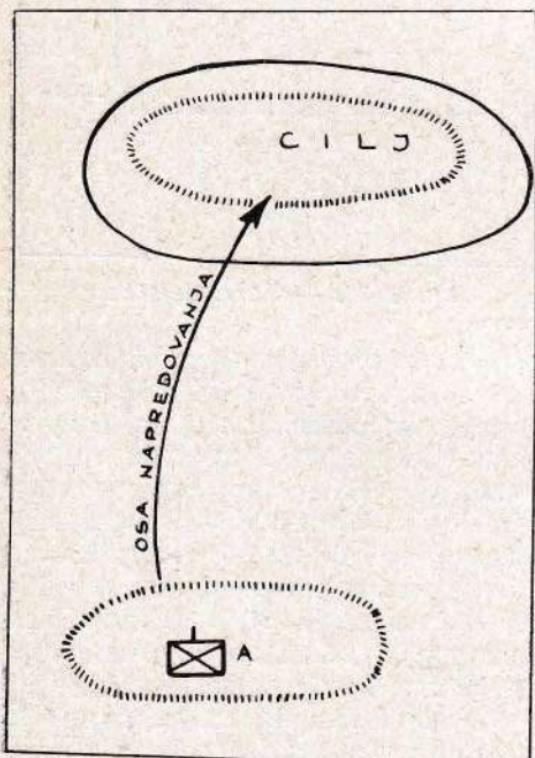

Šema 18. — Zona dejstva

zije, njen komandant može pored prvobitnog pravca odrediti još i dva druga. Jedan pravac daje izvesnoj jedinici odgovarajuću slobodu, naročito protiv malih jedinica, a da joj pri tom ne dopušta da luta po celom bojištu. Komandant, iako omogućava maksimalnu slobodu dejstva svojim potčinjenim starešinama, ipak mora uvek znati tačno mesto i situaciju svojih jedinica, ako želi da bude u mogućnosti da odmah reaguje, ako iskrsne potreba, atomskom vatrenom podrškom.

Primena mera komandovanja. Taktičke mere komandovanja mogu se koristiti zajedno. Na primer, može postojati zona napada u kojoj se pored krajnjeg cilja mogu dodeliti međuciljevi. Ovakva kombinacija mera prilično ograničava,

što se svaki dodeljeni cilj ne može zaobići, već se mora zauzeti i očistiti od svakog neprijateljskog otpora. Ona se koristi kada je napredovanje srazmerno sporo i kada je neophodno vrlo tesno sadejstvo. Isto tako možemo koristiti i zonu i pravac nastupanja. Međutim, ovo je prilično neuobičajeno, a može se činiti kada je zona vrlo široka ili kada je dodeljena zona a međuciljevi bi suviše ograničavali slobodu dejstva potčinjene jedinice.

Sema 19. — Pravac nastupanja
(osa napredovanja)

U prošlosti je dodeljivanje zone napada sa međuciljevima bila najuobičajenija mera u napadu protiv jako utvrđenog neprijatelja. Ona je komandantu omogućavala da organizuje dejstvo na koje će uticati na svakom koraku, a čija je sporost nadoknađivana koordiniranom vatrom i usklađenim postupcima žive sile, koje je on mogao suprotstaviti branioncu. Kada se dodeli niz međuciljeva, njihovo zauzimanje obično se naređuje brižljivo planiranom i detaljnem zapoveštu, koja, silom prilika, oduzima nešto od gipkosti i slobode potčinjenih starešina. Međuciljevi iziskuju često razvijanje jedinica, a ukrcane jedinice možda će morati da se iskrcaju radi čišćenja zaostalog neprijateljskog otpora u rejonu cilja. Pošto se naši međuciljevi ne mogu zaobići, mala neprijateljska snaga bi možda bila u stanju da zadržava napadača sve dok neprijatelj ne bi mogao upotrebiti atomsko oružje. Ovo predstavlja veliki nedostatak načina dodeljivanja većeg broja međuciljeva.

S druge strane, dodeljivanje samo zone dejstva daje suviše veliku slobodu potčinjenim jedinicama. Ako se samo to uradi, komandant taktičke grupe, pošto njegove čete jednom krenu sa polaznog položaja, zna o njima samo da neće udariti jedna na drugu. Ovo bi bilo slično puštanju čopora pasa na lisicu: kada se psi jednom puste, njihov gospodar više nema nikakve kontrole nad njima, i sve što može učiniti jeste da se nada da će uhvatiti lisicu. Komandant taktičke grupe bi zanemario glavni razlog postojanja svakog komandanta: njegovu dužnost da uskladi i upravi napore svojih potčinjenih u pravcu zajedničkog glavnog cilja, kao i važnost da zna gde se oni u svako doba nalaze da bi mogao uticati da se atomska vatra upotrebi kada i gde to bude potrebno.

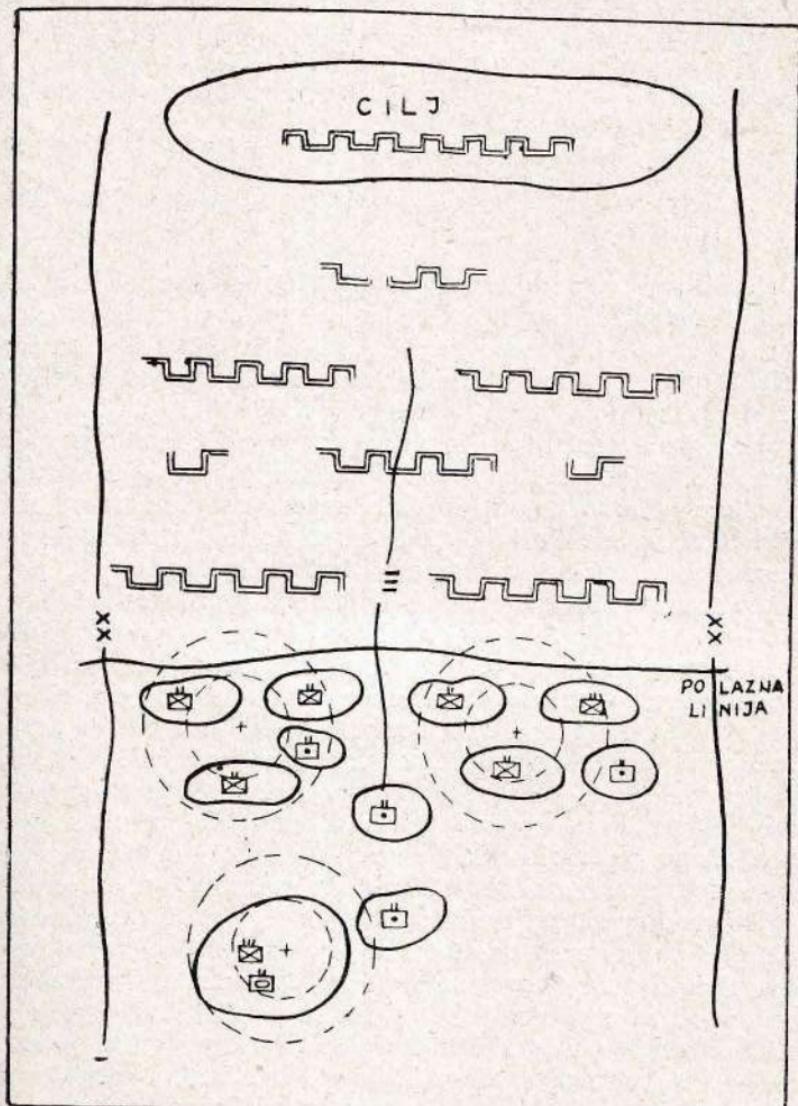
Na pravac nastupanja (osu napredovanja) može biti najmanje prigovora od svih taktičkih mera u atomskom napadu. On predstavlja razumno meru koja ne ograničava mnogo potčinjene, a komandant taktičke grupe ipak može da prati dejstva jedinica i da utiče na njihovo izvođenje. Potčinjeni komandir dobija zadatak koji ga u svemu ne lišava slobode akcije, a mogućnost da obide pojedine neprijateljske objekte

ukazuje na značaj brzine izvršenja zadatka, s tim što pri tom svoje akcije ipak mora uskladiti sa opštim planom dejstva svog pretpostavljenog u datom području. Davanje pravca nastupanja predstavlja taktičku meru koja najbolje izražava duh atomskog napada. Može se očekivati da će se ona mnogo češće primenjivati u napadu od drugih taktičkih mera ove vrste, iako će nas uslovi zemljišta i opreme dovesti u situaciju da ćemo, možda, morati upotrebiti mere koje u još većem stepenu ograničavaju slobodu akcije.

BORBENI PORECI

Borbeni poreci primenjeni u napadu u toku II svetskog rata i u ratu u Koreji postali su prilično standardizovani. Poznati poreci jedinica »dve napred i jedna pozadi«, uz jaku vatrenu podršku, bili su, naravno, posledica trojne formacije taktičkih jedinica od divizije naniže. Merila jačine zasnilava su se u većini slučajeva na koncentrisanoj živoj sili i artiljerijskoj vatrenoj moći. Napadač je primenjivao načelo grupisanja dovoljno pešadijskih, oklopnih i artiljerijskih jedinica u rejonu koji je izabrao za napad, da bi probio neprijateljska odbrambena postrojenja na tom odseku. Zamisao o rastresitosti, kao važnom elementu napada, našla je, uglavnom, svoj izraz u poznatoj izreci za odeljenja i vodove: »Ne nagomilavajte se!« Na nivou čete i bataljona važilo je značajno taktičko načelo da se jedinice stalno nalaze na odstojanjima koja omogućavaju uzajamno podržavanje: da bi se ono moglo postići i da bi se sprečilo njihovo počesno uništenje. Sve jedinice su pokušavale da zadrže rezerve, koje su raspoređene neposredno pozadi ešelona u napadu, da bi se njima moglo raspolagati čim iziskuje potreba. Polazni položaj napadača sastojao se, grubo uzevši, od ovalnih ili kružnih rejona u kojima se nalazio veliki broj borbenih jedinica. Današnja atomska vatrena moć zahteva reviziju čitave ove koncepcije. Vidite šemu 20. o dejstvu neprijateljskih atomskih zrna i uverite se na koji bi način ono moglo uticati na diviziju sa trojnom formacijom u napadu, koja primenjuje taktiku iz II svetskog ili korejskog rata. Ovaj uticaj bi bio čak i veći ako bi se napadač borio peške, na otvorenom zem-

Ijištu, u gustom rasporedu koji bi se mogao lako uočiti zbog sporog kretanja.

Šema 20. — Divizija sa trojnom formacijom u napadu na frontu širine 10.000 jardi (9.140 m)

Napomena:

- 1) Krugovi dejstva atomske bombe jačine 100 KT sa nultom tačkom kod (+).
- 2) Unutrašnji krug — poluprečnik dejstva protiv vojnika u tenkovima ili u streljačkim zaklonima.
- 3) Spoljni krug — poluprečnik dejstva protiv vojnika na otvorenom zemljištu.
- 4) Jedna atomska bomba jačine 20 KT eliminisće bar jedan bataljon.
- 5) Jedna atomska bomba jačine 20 KT izbacice iz stroja puk u rezervi.

Da bi uspeo na nuklearnom bojištu, napadač mora imati rastresit raspored svojih jedinica; rastresitost se mora protegnuti bar na taktičke grupe. Uzajamna podrška između taktičkih grupa nije više zasnovana na mitraljeskoj i puščanoj, već na minobacačkoj i artiljerijskoj vatri, pa čak i na atomskoj većeg dometa. Usvajanje za napad poretka u kolonama učiniće atomski udar branioca manje efikasnim iz razloga sličnih onima koji su uticali da se u odbrani usvoji raspored u vidu više linija po dubini. Kolone u napadu kreću se upravno na pravac protezanja braniočevih položaja tako da se vatra napadačevih atomskih oružja može koncentrisati ispred snaga koje vrše napad. Naročita pažnja poklanja se porecima koji najbolje omogućavaju brze pokrete, kako bi branilac mogao tući snage napadača samo kao pokretne ciljeve i kako bi jedinice u napadu mogle stići što pre do svojih ciljeva u pozadinskim rejonima neprijatelja. Pešadijske jedinice koje se kreću na otvorenom zemljištu nisu tako pokretljive da bi mogle uspešno primeniti borbene poretke ovog tipa. Mnogo pre ove zahteve mogu ispuniti mehanizovane, lako oklopljene jedinice. Pešadijska pentomik-divizija ima oklopne transporterе, koji su od bitne važnosti za uspešno izvođenje pešadijskih dejstava na atomskom bojištu. U izvensnim situacijama mogu se koristiti eskadrile helikoptera, koje povećavaju pokretljivost jedinica u kritično vreme i na kritičnom mestu na bojištu. Poželjne karakteristike poretka za napad su upravo te, ali sada sa postojećom opremom nisu i potpuno dostižne. Postoje ograničenja zbog opreme; a postojaće uvek i zemljište koje ograničava. Međutim, neophod-

no je da razradimo našu taktiku na osnovu ovih elastičnih, pokretnih poredaka u kolonama koje se kreću oklopnim transporterima, helikopterima ili peške, prema tome kako situacija iziskuje. Neophodno je, međutim, da menjamo našu taktiku i poretku da bi se zadovoljili zahtevi situacije koje nastaju.

Noćna dejstva. Izgleda da će noćni napadi biti češći i većih razmera nego u neatomskom ratu. Iza rejona delova u neposrednom borbenom dodiru povećanje moćnih dejstava će biti znatno. Izvesno povećanje ovih dejstava predviđa se za jedinice u dodiru. Na nivou čete i voda noćni napadi će se izvoditi prikriveno, verovatno bez atomske podrške, uz korišćenje taktike slične onoj koja se danas koristi. Napadi većih jedinica počinjajuće noću da bi se postiglo iznenađenje ili da bi se iskoristili uspešni prodori izvršeni u toku dana. Tajnost treba obezbediti u što većoj meri, no ako bi se mogućnost za postizanje iznenađenja smanjila, mogla bi se nadomestiti jakom vatrenom podrškom, uključujući i atomska oruđa, brzim pokretima vozila, kad god je to mogućno, i dubokim ciljevima za razliku od plitkih ciljeva u noćnim napadima u II svetskom i korejskom ratu. Ukratko, izvođenje noćnih dejstava ličiće što je moguće više na izvođenje dnevnih dejstava.

VAZDUŠNODESANTNA DEJSTVA

Vazdušnodesantna dejstva, pored redovnih kopnenih dejstava pešadijskih i oklopnih jedinica, ojačanih helikopterima i drugom avijacijom kopnene vojske i »nebeskom konjicom«*) radi povećanja pokretljivosti, imaju vrlo određen cilj na atomskom bojištu. Međutim, neće se primenjivati glozni vazdušni desanti, kakvi su bili oni koji su vršeni sa prostranih ukrcnih rejona nagomilane vojske u II svetskom ratu, već taktika »udari pa beži« (hit and run tactics), razrađena i ispitivana u novim vazdušnodesantnim pentomik-dizvizijama.

*) Helikopterske jedinice, vidi: Montros, *Nebeska konjica*, »Vojno delok«, 1964. god. — Prim. red.

TAKTIKA DIVIZIJE

Pošto smo već raspravljali o taktičkim postupcima onih koji komanduju jedinicama i značaju raznih vrsta manevara na atomskom bojištu, pređimo na pojedine primere i pogledajmo na koji način bi divizija mogla da dejstvuje. Za naš primer koristićemo novu pešadijsku pentomik-diviziju pošto će se upravo u njoj izvršiti najveće izmene. Oklopna divizija zadržava svoju osnovnu organizacionu strukturu i pokretljivost. Ona je u organski sastav dobila sredstva za atomske dejstvo, ali su ostali srazmerno neizmenjeni njeno naoružanje i pokretljivost. U taktičkom pogledu njena dejstva zahtevaju veću rastresitost i brze pokrete, što je omogućeno s obzirom da se može brzo raspolažati atomskom vatrenom podrškom, a i ovde izmene nisu tako velike kao u pešadijskoj diviziji. Brzina, pokretljivost i udarno dejstvo predstavljaju faktore koje je oklopna divizija uvek posedovala. Sada, pak, kada je podržava atomska oružje, ova tri faktora imaju još odlučniji značaj i treba ih koristiti do najveće mere.

Borbena moć. Što se tiče pešadijske divizije, drastične izmene u formaciji i opremi iziskuju podjednako velike izmene i u koncepciji za izvođenje njenih dejstava. Kao što je već mnogo puta istaknuto, borbena moć predstavlja kombinaciju žive sile i vatre. Divizija koja sada u organskom sastavu ima sredstva za atomske dejstva znatno je povećala sposobnost da utiče na sam tok borbe atomskim udarima, što u znatnoj meri povećava vatrene mogućnosti koje komandant divizije ima na raspaganju. Divizija je »prekrojena« kako bi mogla da iskoristi atomsku vatrenu moć i veću pokretljivost koju je stekla dobijanjem oklopnih transportera i avijacije kopnene vojske, koji su joj dati u organski sastav, pa je na taj način u mogućnosti da vrši ograničene vazdušne transporte (ova sredstva se mogu lako dopuniti pridavanjem eskadrila korpusne avijacije). Mogućnosti dejstva koje sada stoje na raspaganju komandantu nove pešadijske pentomik-divizije, prema dejstvima stare divizije sa trojnom formacijom, mogu se uporediti sa bezbrojnim potezima koje može učiniti igrač šaha prema ograničenom broju poteza igrača dame. Dodeljivanje ogromne vatrene moći i povećanje

pokretljivosti za njeno iskorišćavanje potpuno su izmenili izgled dejstva pešadijske divizije. Pokretljivost oklopnih transporter i ograničena mogućnost vršenja vazdušnih transporta avijacijom kopnene vojske povećale su sposobnost za brze motorizovane pokrete. Na zemljištu neprolaznom za mehanizovane jedinice, taktičke grupe još uvek zadržavaju svoju sposobnost za kretanje peške, kojim se na izvesnom ispresecanom zemljištu postiže čak i veća pokretljivost nego vozilima.

Rezerve. U poređenju sa konvencionalnim ratovima u prošlosti trebalo bi da pokretljivost i atomska vatrena snaga omoguće veću elastičnost u upotrebi rezervi. Situacije u kojima su neophodne rezerve — koje predstavljaju dopunsku borbenu snagu na nekoj kritičnoj tački bilo za suprostavljanje neprijateljskim pokretima, bilo za ojačanje našeg napada — mogu se sada hitno zadovoljiti atomskim udarom koji će iskoristiti jedinice što će se brzo uputiti vozilima ili avionima avijacije kopnene vojske na mesto od bitnog značaja.

Brzina dejstva. Napad koji izvodi divizija predstavljajuće za neupućenog zapanjujući splet jedinica koje se kreću peške, na kamionima, oklopnim transporterima ili helikopterima. Korišćenje pokretljivosti, atomske vatrene moći, kao i brzo upotrebljene i prenete konvencionalne vatre, uz taktičku vazdušnu podršku, omogućuje komandantu da ne dozvoli neprijatelju da se sredi, učvrsti otpor i pogodi šta će se potom dogoditi. Kada je jednom otpočeo napad, neophodno je na neprijatelja vršiti neprekidan snažan pritisak.

Elastičnost. Stari odgovor nastavnika taktike na pitanje šta će se desiti u napadu glasio je: »To zavisi od situacije«. I napadi na atomskom bojištu će takođe zavisiti od situacije. Oblik napada menjaće se zavisno od borbene moći neprijatelja, jačine i rasporeda njegovih snaga i atomskog oružja kojim raspolaze. Na njega će uticati i zemljište, ali na nešto drugaćiji način zbog mogućnosti da se preko prepreka preleće helikopterima i da se uniše ili bar neutrališu atomskom bombom neprijateljske jedinice koje bi pokušale da drže neki važan zemljišni odsek ukopavajući se. Prirodno je da je neop-

hodno odmeriti našu sopstvenu jačinu u odnosu na neprijatelja, kao i atomsku vatrnu kojom raspolažemo za podržavanje našeg napada. Takođe je neophodno da imamo na umu još jedan faktor — našu pokretljivost na zemlji i u vazduhu, uključujući i sredstva za njeno povećanje, koja su nam pridata od korpusa.

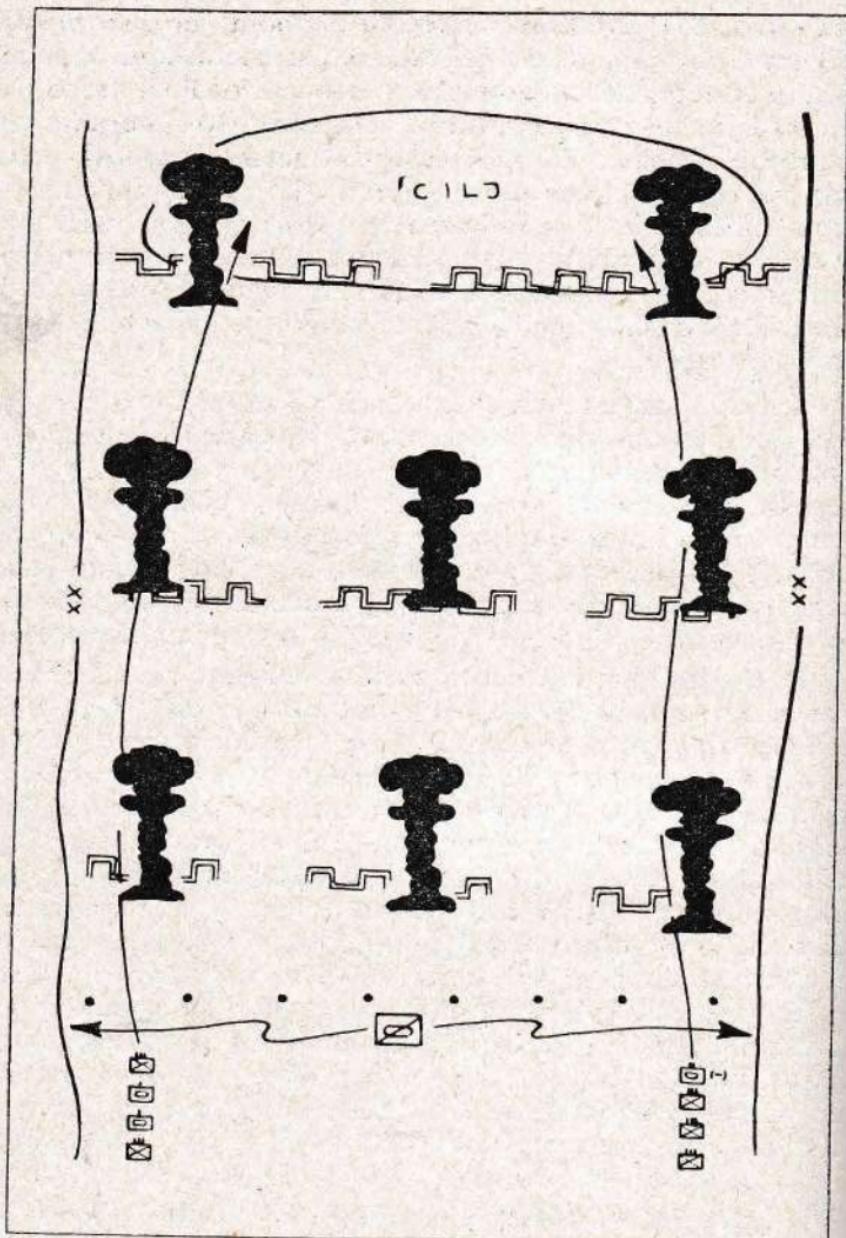
Izvođenje divizijskog napada. Prva situacija koju ćemo ispitati jeste ona koja bi se mogla nazvati idealnom sa gledišta napadača. Napadač ima odgovarajuću podršku atomskog oružja — verovatno prva pretpostavka (varijanta). Svi njegovi delovi su pokretni, njegove jedinice u dodiru nalaze se u oklopnim vozilima, a jedinice van dodira poželjno je da budu u oklopnim transporterima a ne u kamionima, ali u svakom slučaju na vozilima. Zona je srazmerno uska, cilj dubok, komandant korpusa je u svojoj zapovesti jasno izrazil želju da divizija što pre zauzme ovaj duboki cilj. Talasasto zemljište, bez većih prepreka, omogućava veliku brzinu kretanja.

Do sada nismo spomenuli neprijatelja. Da li on i dalje utiče na našu organizaciju napada? Svakako da utiče, ali će se ovaj uticaj razlikovati od onog u prošlosti. Treba očekivati da će neprijatelj logički rasudjavati, te biti u raščlanjenom poretku, kao što smo izneli u delu ove studije o odbrani. Zato on više neće predstavljati koncentrisane ciljeve; ako se pojave atomski ciljevi, to će biti zato što smo ih tačno utvrdili, posle intenzivnog i upornog traženja naših organa izviđačko-obaveštajne službe, ili što su stvoreni našim dejstvima u napadu, planiranim da se neprijatelj natera na položaje gde će predstavljati podesan atomski cilj. On će takođe organizovati mnogobrojne položaje, od kojih će svaki za sebe biti od malog značaja. U slučaju da prodremo kroz jedan od njih, biće ih još mnogo koje treba napadati. Neophodno je da u našim ratnim igrama na karti i na manevrima prestanemo da koncentrišemo neprijateljske divizije u odbrani na frontu širine 4.000 jardi (3.650 m) po uzorima iz II svetskog rata. Ako već pretpostavimo da će umeti i da ga upotrebti. Uticaj svih ovih neprijateljskih odbrambenih mera daće određeni rezultat. Stoga moramo ustanoviti mesto svakog polo-

žaja i kroz ovaj prodirati najvećom brzinom, jer duži zastoji radi pregrupisanja mogu biti kobni i u atomskom napadu. Naša planirana vatrica, atomska i konvencionalna, treba da je takva da može neutralisati i porušiti neprijateljeve odbambene objekte. Za nas nastupa glavna opasnost onda kada neprijatelj počne da reaguje svojim protivnapadom — atomskom vatrom i jedinicama za iskorišćavanje razaranja i rasula koje atomsко dejstvo izaziva. Vreme i mesto neprijateljskog protivnapada biće nepoznati. Mi ih moramo predvideti kako bismo mogli što brže reagovati kada bude izvršen protivnapad.

Šema 21. predstavlja slučaj kada su mogućnosti neprijatelja za vršenje protivnapada, unekoliko ograničene mada je teško, ako raspolaže atomskim oružjem, odrediti granice njegovih mogućnosti. Komandant divizije, suočen sa takvim neprijateljem i pod povoljnim okolnostima, već ranije pomenutim, mora planirati upotrebu svog atomskega oružja kako bi postigao najveći efekat, a svoj manevr izvesti tako da što više smanji efikasnost neprijateljskog atomskega oružja.

Pod ovim okolnostima komandant divizije određuje dva pravca nastupanja ka postavljenom cilju, a da pri tom ne određuje nijedan posredan cilj koji bi usporio čelne delove. Naročitu pažnju poklanja brzini. Pravci su prilično razdvojeni da bi se mogla postići potrebna raščlanjenost snaga. Prijenjeni poredak jeste kolona na svakom pravcu, što olakšava kontrolu, a ujedno smanjuje osetljivost jedinice na atomsco dejstvo. Neprijatelj između pravaca nastupanja neutralisan je atomskim oružjem — nema nikakve potrebe da se vrše zaobilasci ili skretanja da bi se upotrebile jedinice protiv njega. U slučaju da stoji na raspolaganju odgovarajuća atomska podrška i da je zona na kojoj se zaščlanjavaju snage dovoljno široka, kao i zemljište povoljno, ne bi bilo pogrešno koristiti tri pravca. Ovo bi čak moglo ubrzati dejstva. U krajnjem slučaju mogla bi se koristiti čak i četiri pravca protiv neprijatelja koji je bio dezorganizovan na položajima izgrađenim na brzu ruku. Upotreba većeg broja kolona, čime se povećavaju izgledi da bar jedna prodre kroz neprijateljsku odbranu, mora se proceniti u odnosu na »ras-

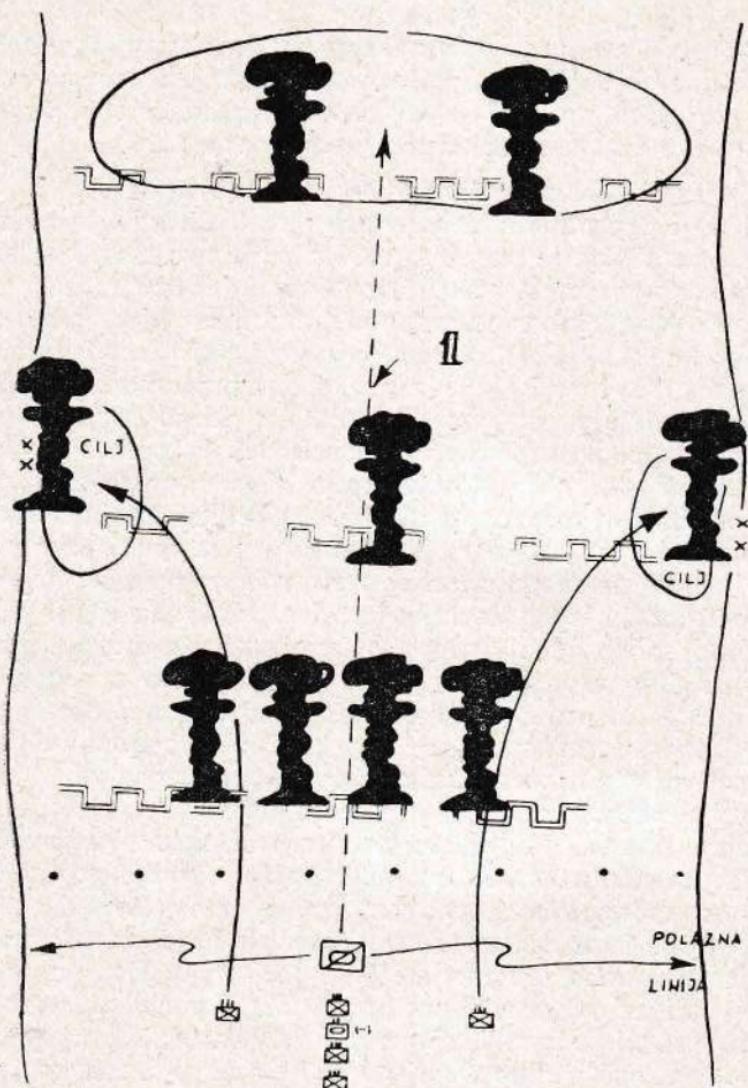

Šema 21. — Divizija u napadu

parčavanja« atomske vatre i drugih dejstava na nekoliko različitih rejona bojišta, pri čemu nijedan deo napada ne bi imao dovoljno snage da bude odlučujući. Načelo koncentracije snaga ne sme se prekršiti u atomskom ratu.

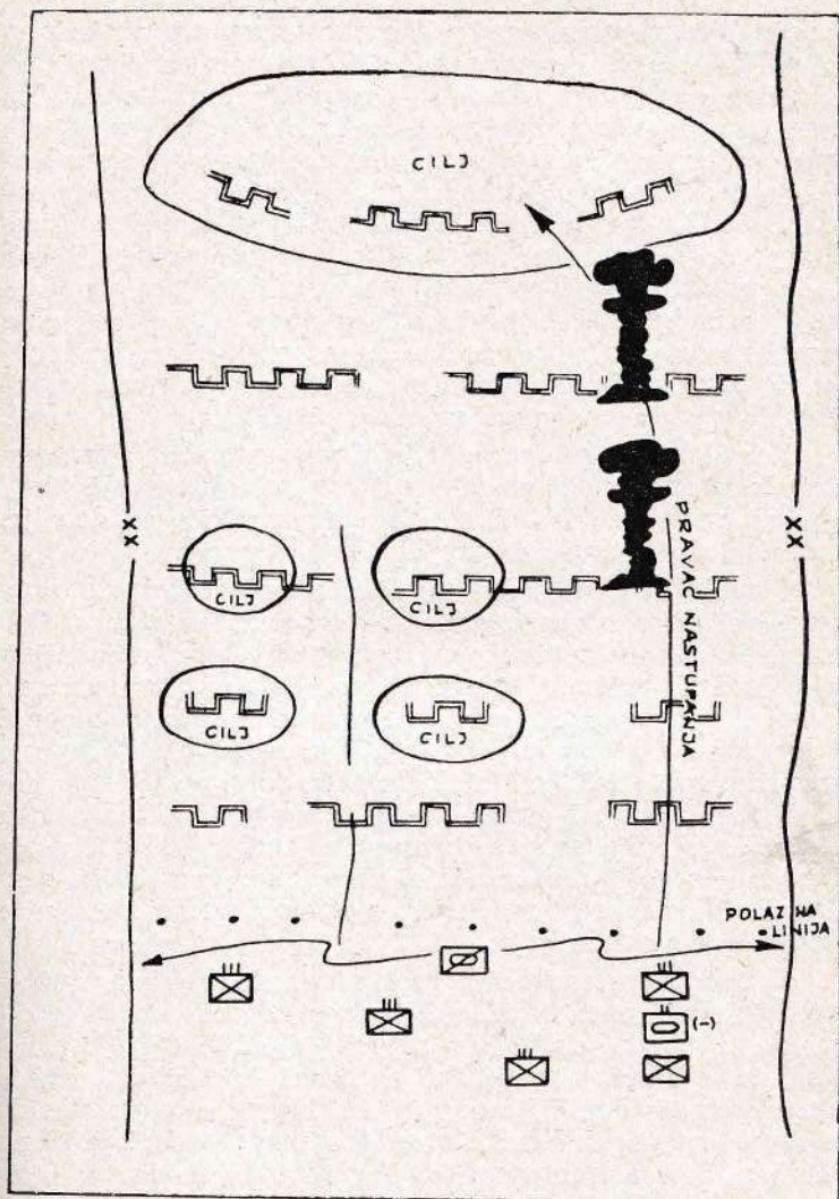
Na šemii 22. komandant divizije je suočen sa više problema. Kao i u prethodnom primeru čitava divizija je mehanizovana, zemljište je pogodno za kretanje vozila van puteva i postoji dobra atomska podrška. Međutim, neprijatelj je sposoban da izvrši jak protivnapad. Komandant bi uzeo na sebe nepokretan rizik ako bi krenuo pravo ka cilju, a da pri tom nije preuzeo neke mere da preduhitri protivnapad. Početni proboj izvršile su ponovo dve taktičke grupe kojima su dodeljeni pravci nastupanja i koje primenjuju poredak u kolonama. Međutim, obe taktičke grupe skreću, pošto su izvršile prodor druge linije neprijateljske odbrane, ka bokovima i uništavaju neprijatelja na njima. Zatim se one same raspoređuju tako da mogu sprečiti svaki njegov pokušaj da odseče jedinice koje su izvršile prodor. Kada su čelni delovi pravilno raspoređeni na bokovima, ostatak divizije napreduje sredinom dotičnog rejona da bi zauzeo određen cilj, obezbeđen od protivnapada i bar u izvesnom stepenu i od neprijateljskog atomskog oružja koje bi bilo upotrebljeno s boka. Ovaj plan napada iziskivaće više vremena za zauzimanje cilja napada divizije, pružajući tako i neprijatelju više vremena za odmazdu dalekometnim atomskim oružjem. Plan pruža mogućnost da se na neki način odvratiti protivnapad branioca od pravca glavnog udara i omogućava da glavni udar prođe kroz centar kako bi sa najmanje smetnji mogao prodreti duboko u neprijateljsku teritoriju. Ovaj plan dejstva je sličan onom velikom prodoru u II svetskom ratu kod Avranša, koji je izvršila 3. armija SAD, mada je manjih razmera. Može se pretpostaviti da će se ova organizacija za napad često koristiti kada je divizija potpuno mehanizovana.

Na šemii 23. komandant divizije nije dobio nikakva nova transportna sredstva i njegova je atomska podrška ograničena. Verovatno da ova divizija vrši pomoći napad u okviru korpusa. Vrlo je mala razlika u načinu na koji komandant divizije kombinuje svoje snage; u nekoj fazi dejstva njegova

Šema 22. — Divizija u napadu (branilac može da izvrši jak protivnapad)

- 1) Ovaj pravac se koristi samo kada su prednje taktičke grupe očistile prvi položaj od zaostalih neprijateljskih delova.

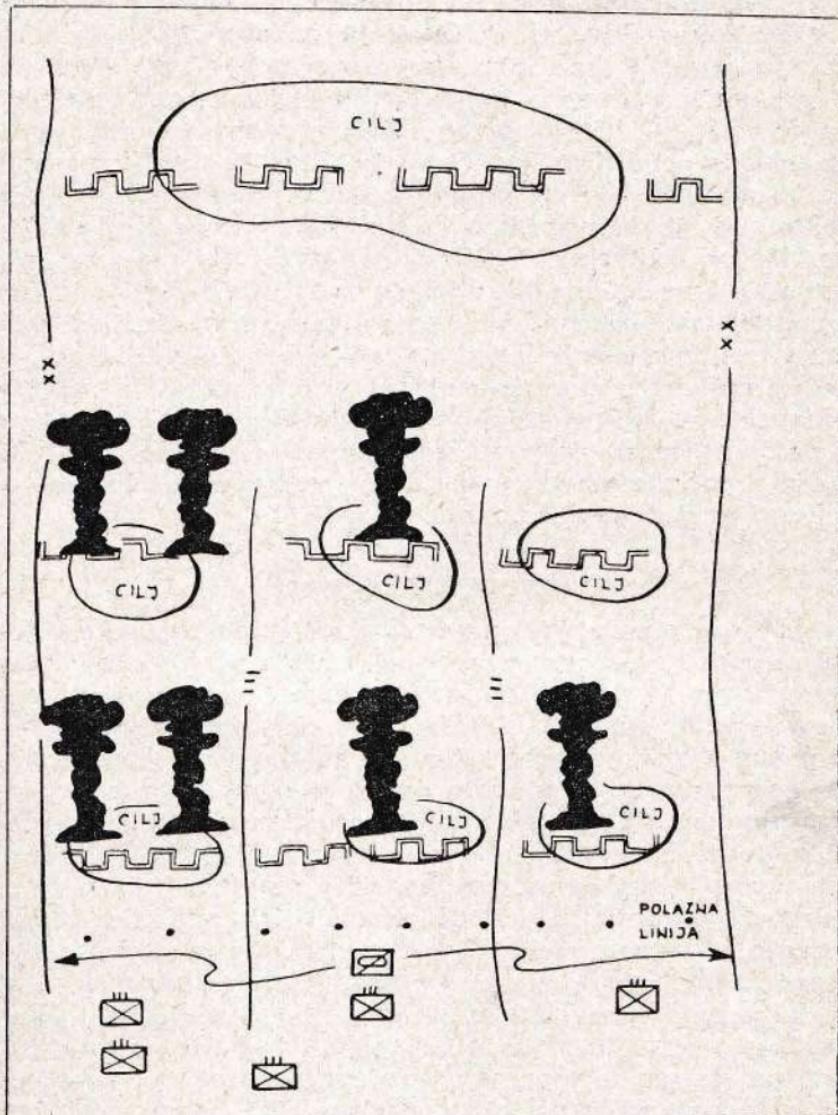
Šema 23. — Divizija u napadu (atomska podrška ograničena i nisu dodeljena nikakva transportna sredstva)

divizija biće rasturena na velikom prostranstvu sa jednim delom koji će se kretati peške na priličnom udaljenju od onog dela na vozilima, ali će morati da usporava oklopni deo kako ga ne bi izložio opasnosti da bude odsečen. Takođe bi mogao da se izvrši napad sa tri taktičke grupe u prvom borbenom ešelonu. Pomoćni napad ili napad za vezivanje izvršiće dve taktičke grupe, koje će ga izvoditi peške na levom delu zone da bi prikvali neprijatelja i da bi izvršile pritisak na njega. Ciljevi koji se dodeljuju ovim taktičkim grupama treba da budu što dublji; njima će se dodeljivati ciljevi, a ne pravci nastupanja, pošto se one ne mogu dovoljno brzo kretati da bi mogle izvući koristi iz poretka u kolonama, a takođe neće postojati nikakva atomska podrška za ovaj napad.

Napad peške ne predstavlja privlačan način dejstva u atomskom ratu; neki načini da se smanji opasnost i ovom napadu pruži više izgleda za uspeh razmotriće se docnije, kada budemo govorili o napadu taktičke grupe.

Glavni udar vrši jedna taktička grupa, potpuno opremljena oklopnim transporterima, i tenkovski bataljon. Ove jedinice doble su prioritet za atomsку podršku, neophodnu za postizanje proboga neprijateljskog položaja, koji će one zatim eksplorisati, koristeći u tu svrhu pravac nastupanja i poredak u kolonama. Rezerva, koja može biti delimično motorizovana, sledi što brže da olakša dejstvo čelnih jedinica u napad taktičkih grupa koje se kreću peške, ili da zaštitи bok od neprijateljskog protivnapada. Opšti pokret divizije je sporiji nego što bismo želili, ali se za sada moramo suočiti sa činjenicom da mnoge divizije možda neće imati više od ovoga za napredovanje.

Poslednja pretpostavka (varijanta) na kojoj se prikazuje divizijski napad, šema 24, predstavlja korak dalje od onoga što izgleda da bi bilo najpoželjnije. Divizija je prisljena da vodi borbu peške. Ovo neće biti čest slučaj, ali neće biti izbora ako zemljište ne dopušta kretanje vozilima. Ovo bi se, verovatno, desilo u Koreji, u džunglama Malaje ili na Pacifiku. Nije potrebno reći da će problemi napada na ukopanog neprijatelja kada se vi krećete peške i kada obe strane raspolažu atomskim oružjem biti strašni. Pogledajte ponovo

Šema 24. — Divizija u napadu (peške)

bilo koji grafikon za ocenu atomskih oštećenja i videćete razlike u povredljivosti. Da bi se ovo nadoknadilo, naš napadač na šemi 24. ima jaku atomsku podršku, tako jaku da u svakom slučaju može upotrebiti atomsku vatru za podržavanje svake taktičke grupe koja dođe u dodir sa prvim neprijateljskim položajem, pri čemu bi podrška taktičke grupe na levom krilu bila takvog obima da bi imala da učini samo nešto više od običnog čišćenja zaostalih neprijateljskih delova. Sporo kretanje i brižljivo organizovanje sadejstva po vremenu i mestu čine da su jedine izvodljive kontrolne mere: zone dejstva i međuciljevi. Nema nikakve slike da bi se prikazao najmanje poželjni slučaj na nuklearnom bojištu — napad peške bez atomske vatrene podrške. Ovaj vid napada možda će se ipak ponekad morati primeniti, na primer, u demonstrativnom ili pomoćnom napadu, koji se predviđa da se u početku unese zabuna među neprijateljske jedinice o mestu i pravcu glavnog udara.

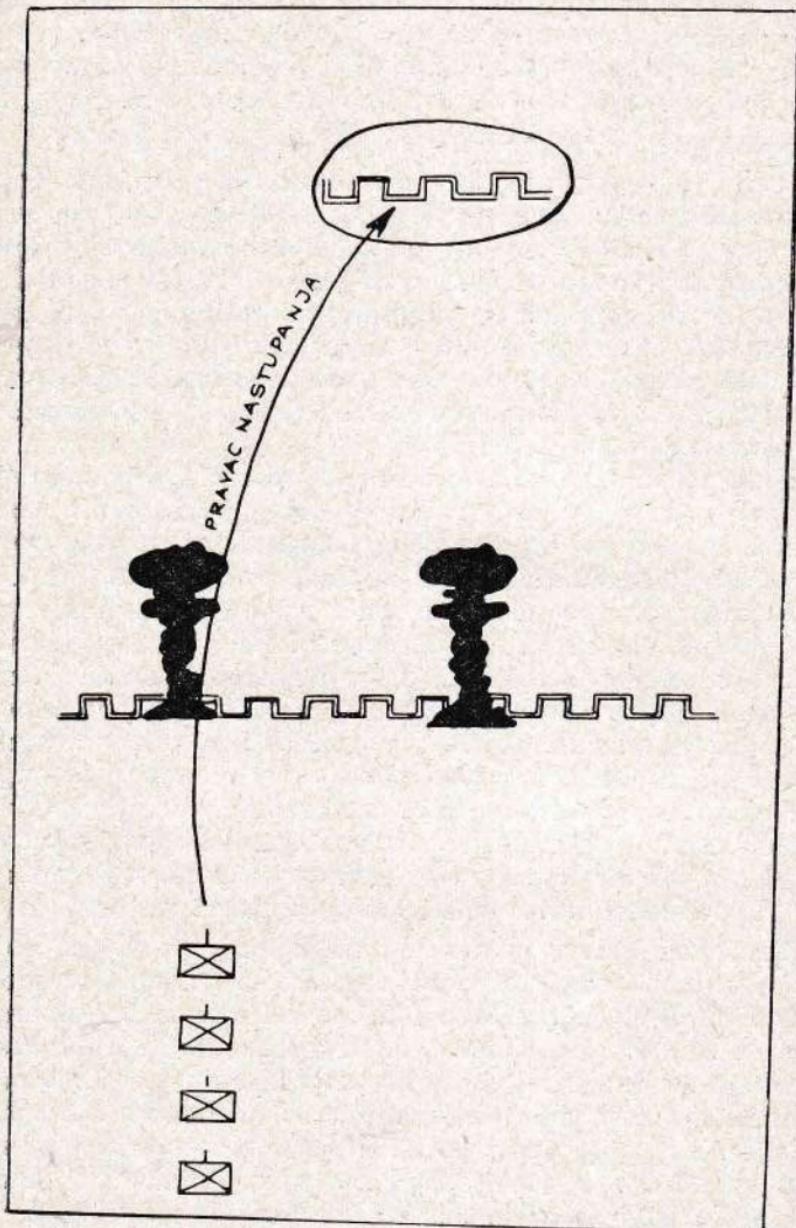
TAKTIČKA GRUPA U NAPADU

Obratimo sada pažnju na taktičku grupu koja je u celosti motorizovana jer ima na raspolaganju oklopne transportere. Komandant taktičke grupe, pod ovim okolnostima, mora sa više pojedinosti razraditi svoj plan napada. Kada komandant divizije doneše odluku da motorizuje jednu taktičku grupu, obično će je motorizovati pre celu, nego samo jedan njen deo. Ako je taktička grupa motorizovana, onda sva-kako želite iskoristiti mogućnosti da se brzo izvrši pokret čitavom grupom. Sa atomskom podrškom, brzim kretanjem i smanjenom osetljivošću na neprijateljski atomski napad rešenje je — u kretanju! Krećite se brzo i preduzmite sve mere da vaše čete ne uspore kretanje i da se ne nagomilavaju, osim kada je to neophodno za izvršenje postavljenog zadatka. Ono o čemu će pri tom komandant najčešće voditi računa jeste pravac nastupanja. Ako ste u mogućnosti da prodrete sa vašom jedinicom kroz neprijateljska odbrambena postrojenja, pošto ste ih pogodili atomskim oružjem, onda akcije čišćenja zaostalih neprijateljskih delova mogu preduzeti ili vaše rezerve ili rezerve više komande. Prema tome, čišće-

nje velikog područja pomoću jedinica dobija sve manji značaj. Takođe više ne treba da vam zadaje toliku brigu misao da će vas neprijatelj protivnapadima pogoditi za vreme kretanja kroz međuprostor, pošto možete brzim pokretom da provedete jače snage kroz rejon gde je izvršen prođor.

Pokreti na pravcu nastupanja. Postavlja se pitanje da li da koristimo jedan, dva ili više pravaca. Kada koristimo više od jednog, trebalo bi da oni budu dovoljno razdvojeni, tako da neprijateljski atomski udar na jedan od njih ne uništi i jedinice na drugom. Mi ne možemo reći koliko će to rastojanje biti. Ono će zavisiti od jačine i broja oružja koja će neprijatelj upotrebiti protiv nas, kao i od mogućnosti delova na jednom pravcu da ojačaju delove na drugom radi sprečavanja počesnog tučenja. Korišćenje više od jednog pravca za taktičku grupu mora se vrlo brižljivo proceniti. Ovo zato što ne postoji dovoljan broj radio-sredstava u oklopnim transporterima, kao i zbog ograničenja neutomske vatrenе podrške kojom se raspolaze unutar taktičke grupe. Zato je kretanje jednim pravcem poželjno: kada je situacija nejasna, na zemljištu gde je putna mreža slaba ili kada je zemljište između pravaca ugroženo, gde postoji potreba za koncentričnom atomskom i drugom vatrenom podrškom u jednom rejonu i gde su od bitne važnosti pogodnosti za komandovanje. Faktori koji idu u prilog kretanju na dva pravca jesu: odgovarajuća putna mreža, potreba za brzinom, uočljiv znak o mogućnostima neprijatelja i raspolaganje odgovarajućom atomskom i neutomskom vatrenom podrškom. Na šemama 25. i 26. prikazana su tipična kretanja jednim pravcem.

Zemljišni uslovi jako utiču na izbor pravca. On se u prvom redu određuje kroz rejon u kome se jedinica može najbrže kretati. Rejoni levo i desno od pravca nastupanja, koje je zaposeo neprijatelj, neutralisaće se ili eliminisati atomskim zrnima, kada stoje na raspolaganju, a ostali će se raščistiti malim bočnim odelenjima. U protivnom može biti potrebno da se upotrebi jedan deo snaga u pomoćnom napadu za vezivanje neprijatelja sve dok jedinice za glavni udar ne izvrše probor. Ponekad bi, možda bilo potrebno da se u izvesnom rejonu ili prema nekom posebnom neprijatelj-

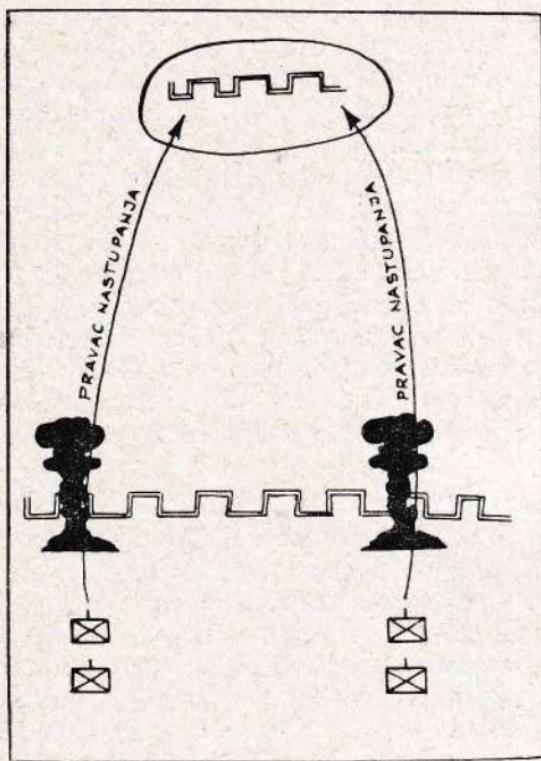

Šema 25. — Taktička grupa u napadu na jednom pravcu

skom položaju koncentriše više od jedne čete. Vidi šemu 27. U ovom slučaju možete izabrati dva pravca koji se stiču na cilj. Ovaj poredak iziskuje da čete stižu na područje cilja u poslednjem trenutku i da se koncentrišu samo onda kada se nalaze u neposrednoj blizini neprijatelja, kako bi i njegove jedinice bile u opasnosti ako pokuša da upotrebi atomsko oružje. Ovaj manevr se može primeniti protiv neprijateljskog položaja kada niste dobili onu atomsku vatrenu podršku koju smatrate neophodnom za proboj toga položaja ili kada vatrena podrška nije u dovoljnoj meri smanjila neprijateljevu borbenu snagu. Vi na taj način možete angažovati rezervu kada se u početku krećete jednim pravcem. Ako koncentrišete dve čete, trebalo bi da se što brže kreću kroz određen rejon i da se zatim brzo razdvoje i produže pokret na jednom ili dva pravca.

Dodeljivanje ciljeva. Motorizovanoj taktičkoj grupi, na odgovarajući način podržavanoj atomskim oružjem, trebalo bi štedljivo određivati ciljeve. Jedan cilj bi mogao da se dodeli na kraju pravca kako bi se obezbedili ciljevi koje nam je odredila divizija. Duž pravca možemo odrediti i međuci-ljeve, iako ovaj način usporava operaciju. Ovo se može učiniti kada se duž pravca nalazi zemljište koje je od takvog značaja da se mora zauzeti. To ne mora biti nadvišavajuće zemljište, nego čvor komunikacija, vatreni položaj sredstava za lansiranje neprijateljskih atomskih projektila ili nešto drugo. Ako je vaš pravac nastupanja vrlo dug, možda će doći do zaključka da je korisno odrediti međucilj kako biste osigurali jedno mesto na kome možete pregrupisati borbeni poredak. Takođe biste mogli odrediti ciljeve za sadejstvo u napadu, naročito kada se dve čete moraju spojiti u određenom rejonu. Ovo je situacija koju bi trebalo izbegavati dokle god je mogućno.

Poredak za napad. Jedan pravac nastupanja obično koristi taktička grupa koja je raspoređena u kolone sa četama jednom iza druge. Ovo ne iziskuje da se u jednoj četi vodovi nalaze jedan iza drugog; komandir čete bira poredak koji je najpodesniji za postojeću situaciju. Na primer, pod izvesnim okolnostima njegova četa mogla bi da bude razre-

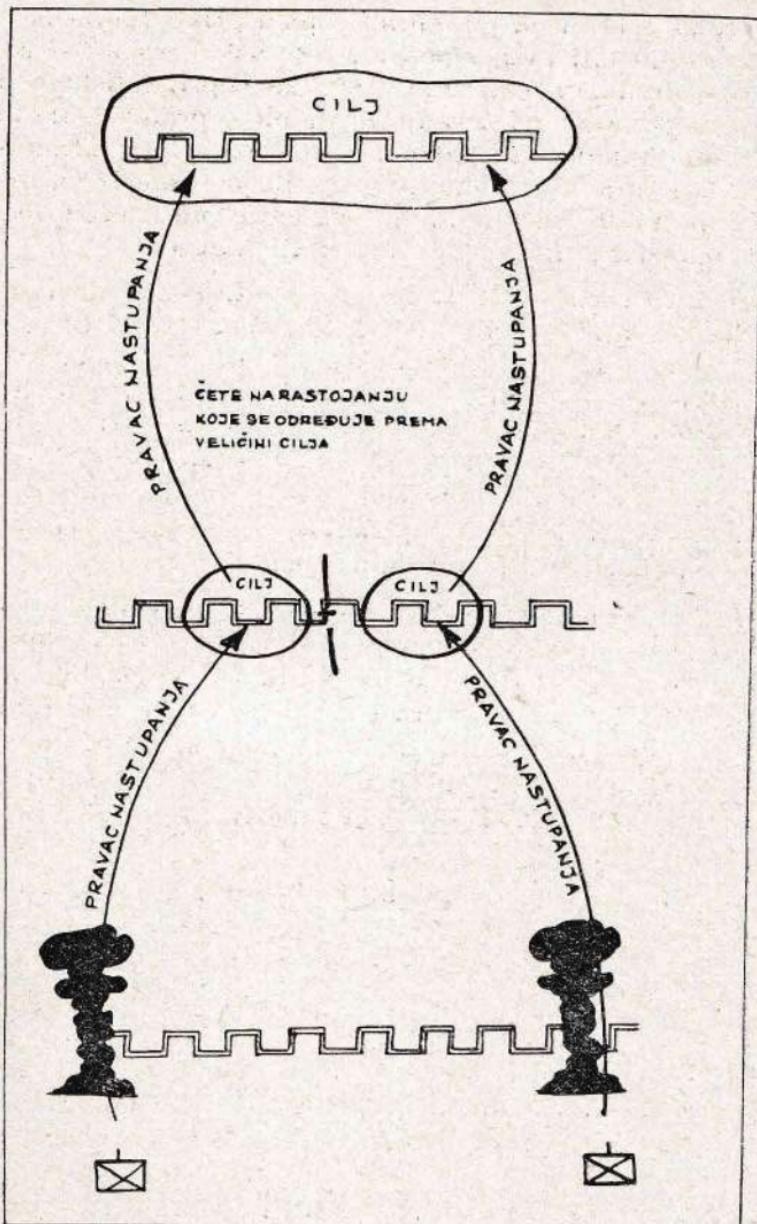

Šema 26. — Borbena grupa u napadu na dva pravca

đena tako da se sva četiri voda nalaze u jednoj liniji. Na šemici 28. prikazana je tipična organizacija mehanizovane jedinice koja se kreće jednim pravcem. Glavni rejon na kome se mogu primeniti razne varijante nalazi se na prednjem delu pravca nastupanja. U slučaju da se jedinica kreće kroz područje slabo posednuto ili o kome nemate nikakvih podataka, možete napred rasporediti vaše izviđačke delove radi što bržeg

hvatanja dodira. Čelna četa biće raspoređena kao pretvodnica tako da će jedan deo jedinice biti pretvoren u osiguravajući deo, kako bi četu mogao blagovremeno upozoriti i pomoći u prikupljanju podataka o situaciji kod neprijatelja. Ako vršite napad na rejon koji je jako branjen i ako je čelnoj četi naređeno da iskoristi dejstvo atomskog oružja upotrebljenog protiv neprijateljske odbrane, onda se ona može razviti u neposrednoj blizini neprijateljskog položaja s ciljem da izvrši žestok napad posle upotrebe atomskog oružja. Pri ovom načinu dejstva izviđačke jedinice će se nalaziti na boku.

Kada su naše jedinice motorizovane, uvek ćemo pokušati da izbegnemo dugo zadržavanje ispred neprijateljskog polo-

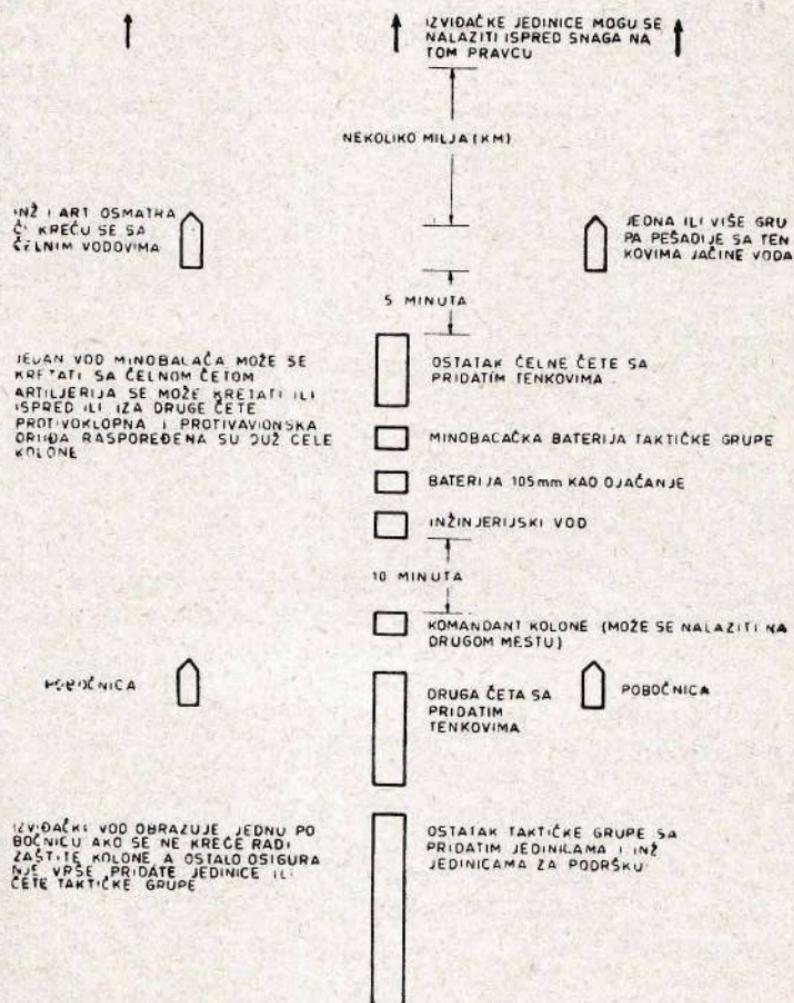
Sema 27. — Napad sa dve čete na pravcima koji se stiču na cilju

žaja. Naši pokreti od pozadnjih rejona prikupljanja pa unapred moraju biti brzi, i pošto je atomsko oružje ispaljeno, moramo produžiti nadiranje pravo ka neprijateljskom položaju, bez ikakvog zadržavanja u rejonima prikupljanja ili na polaznim linijama. Svakako da ovo predstavlja idealno rešenje, koje nije uvek mogućno. Imajte na umu iz naših razmatranja o odbrani u kolikoj meri može biti izložen opasnostima napadač koji se zaustavi na liniji dodira.

Dejstva iskrcanih jedinica (bez vozila). Pri razmatranju divizijske taktike uočili smo da taktičke grupe često vrše napad peške. Neugodna činjenica da ova vrsta dejstva još nije isključena sa bojišta mora se prihvati čak i u slučaju da se u najvećoj meri koriste oklopni transporteri i vazduhoplovna transportna sredstva. Pošto smo tako radili do sada, pokušaćemo koristiti atomsko oružje da bi olakšali taktičkoj grupi da uhvati dodir sa neprijateljem pre no što bi on mogao na nju dejstvovati atomskim oružjem.

Tamo gde je pokretljivost taktičke grupe jednaka pokretljivosti pešaka potrebni su kompaktniji poreci i kretanje će biti sporije nego pri napadu na vozilima. Neophodno je što tešnje sadejstvo da se ne bi izložili bokovi i da bi se ljudstvo nalazilo тамо где треба, пошто се веће грешке у овом погледу не могу исправити брзином кретања. Када је приказано на ћемама 23. и 24. командант дивизије ће нам вероватно одредити зону дејства.

У дејству трупа на возилима напад једне чете, то јест напад на frontu једне чете са осталим четама у колони, био је досад погодан пoredак. Međutim, ако покушате пробој кроз јако utvrđen neprijateljski položaj борбом peške, онда је то спор put да га postignete. Чак и да probijete neprijateljski položaj atomskim udarima, нећете моći dovući dovoljan broj vojnika нити ih превести kroz položaj pre no što bi neprijatelj mogao да reaguje. Vi se krećete peške па ће се tako izgubiti neke предности poretka u kolonama, пошто се единице u rezervi moraju približiti да bi дошли на udaljenje sa којег ће моći pojačavati prednje delove. Kretanjem

Sema 28. — Organizacija kretanja taktičke grupe
na jednom pravcu nastupanja

peške van puteva brzinom od 1 do 2 milje (1,6—3,2 km) na čas gubi se vreme, a ono je vrlo dragoceno na atomskom bojištu.

Napad peške sa dve čete jednom pored druge raščišćava dovoljan prostor da bi se omogućio prolaz taktičke grupe i ima dovoljnu dubinu tako da ga neće moći zaustaviti manji neprijateljski protivnapad. Pod ovim okolnostima rezerva mora da se nalazi prilično blizu da bi se izbeglo počesno tučenje. Ovo svakako povećava mogućnost da se i čelna i rezervna četa izlože opasnosti da budu zahvaćene jednim istim atomskim udarom. Elastičnost rezerve u jačini od dve čete mora se ceniti u odnosu na njenu izloženost. Ovaj poredak može se primeniti tamo gde je atomska podrška ograničena ili gde zona taktičke grupe nije široka.

Napad sa tri čete u borbenom ešelonu, iako se time žrtvuje nešto od elastičnosti manevra, može se primeniti prilično često, naročito kada taktička grupa ima jaku atomsku podršku. Široke zone dejstva taktičke grupe zahtevaće zahvatanje prostranog područja atomskim udarima i zatim brz prelazak preko njega sa tri čete u prvom ešelonu. Ovo će imati za posledicu njegovo čišćenje za najkraće vreme, što će omogućiti jedinicama da pređu taj rejon i krenu dalje ka drugim neprijateljskim položajima, u dubinu zone dejstva. Ova vrsta dejstva odgovara taktici »prilepljivanja« pošto najveći deo taktičke grupe može stupiti u tesan dodir s neprijateljem, kome se na taj način smanjuje mogućnost da dejstvuje atomskim oružjem na taktičku grupu a da pri tom ne ugrozi i svoje sopstvene snage.

Napad sa četiri čete u borbenom ešelonu, ako se uopšte bude izvodio, biće redak zbog otežanog komandovanja i nedostatka mogućnosti manevra. Ako se upotrebe četiri čete u borbenom ešelonu, treba improvizovati rezervu.

Komandovanje taktičkom grupom kada se napada peške. Komandant taktičke grupe kada se izvode dejstva peške odrediće skoro uvek zonu dejstva i međuciljeve. Ova prilično kruta mera je potrebna pošto sporost kretanja i njena posledica — nedostatak elastičnosti — iziskuju tesno sadejstvo. U atomskom ratu može biti vrlo teško ispravljati greške jedne jedinice koja se kreće peške. Iako ovako sasređeno komandovanje može biti poželjno, ipak bi trebalo da komandant taktičke grupe sistematski preduzima sve mere koje će

povećati brzinu napada. Tesno sadejstvo u napadu u neatomskom ratu, u kome se tempo napredovanja odmerava prema gustini konvencionalne vatre, a reguliše prema jedinici koja se kreće najsporije, trebalo bi, ako je moguće, zameniti upotrebljom atomskog oružja. Može se odrediti jedan pravac za glavni a jedan za pomoći napad, ali u atomskom ratu, izgleda, ova razlika postaje manje značajna. Upotrebljom atomskih udara snage će se lako pomerati na sledeći položaj radi podržavanja tempa napada. Ovo bi se isto tako moglo učiniti angažovanjem rezerve, pri čemu treba vrlo brižljivo postupiti kako se ne bi prikupile dve ili više čete koje bi postale rentabilan atomski cilj. Treba istaći: prilikom upotrebe atomskog oružja u napadu koji se izvodi peške, osiguranje svojih delova predstavljaće velik problem naročito zbog toga što će biti teško razlikovati svoje jedinice od neprijateljskih kada se one međusobno isprepletu na bojištu.

Motorizovana jedinica ne ostaje uvek na vozilima, a jedinice koje se kreću peške mogu dobiti transportna sredstva. Pretpostavimo da jedna jedinica nastupa na oklopnim transporterima i da je podržavana atomskim oružjem. Izvršen je probaj prvog neprijateljskog položaja, čelna četa uništava zaostale neprijateljske jedinice, a kolona se kreće kroz brešu. Na drugom neprijateljskom položaju ne stoje na raspolaganju atomska oružja ili se, pak, ne mogu upotrebiti, pa komandant izvodi napad sa dve čete u borbenom ešelonu. Čete će verovatno sići s transportera i početi napad peške najkasnije kada pođu na juriš. Komandant bi zatim radi postizanja odgovarajućeg sadejstva svojih jedinica, mogao odrediti objekte kojima treba ovladati. I ovde je najvažnija manevarska sposobnost jedinica koje na dati znak treba da budu spremne da maršuju, da se prevoze ili da lete. Upravo, ovi će ustaljeni operativni postupci i stalno vežbanje ubrzati dejstva.

NAPAD ČETE

Samo ako se u razmatranju spustimo na nivo čete i voda, moći ćemo potpuno da shvatimo i rešimo probleme atomskog rata. Oficiri i podoficiri čete, koji se više bave ljudima nego

planovima, moraju ovladati potpunim znanjem o atomskim dejstvima — moraju biti u stanju da predvide šta može atomsко oružje učiniti na svakom delu zemljišta preko kojeg moraju preći.

Poreci. Mnogo smo već govorili o porecima u kolonama kada smo raspravljali o većim jedinicama. U koliko meri se ovo odnosi na četu i njene delove? Da li smemo dozvoliti da se razvučemo na jednoj liniji koja se proteže kilometrima duž nekog puta sa velikim rastojanjima između pojedinih boraca? Sada mi to ne možemo učiniti, mi zaista ne smemo dozvoliti preterano velika odstojanja i rastojanja između vodova. Mi smo za to da poredak naših četa bude u kolonama i rastresit, ako to ne sprečava izvršenje zadatka jedinice, ali smatramo da će zadatak najčešće iziskivati jače grupisanje, bar za četu koja može biti u dodiru sa neprijateljem.

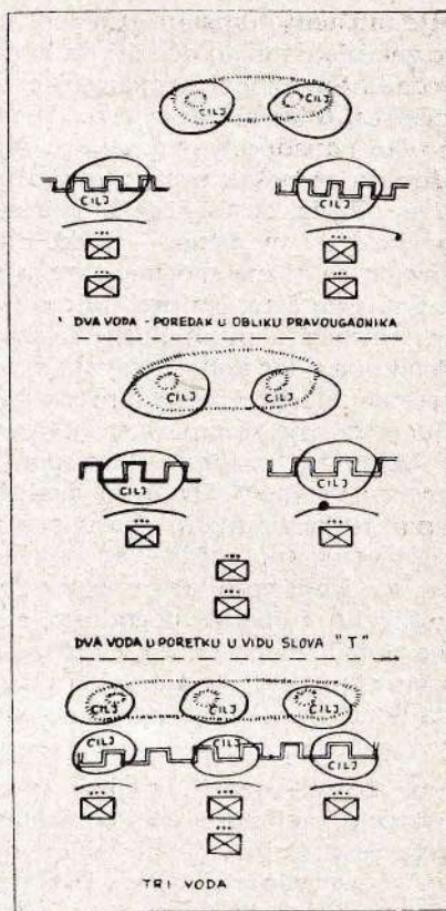
Ceta može vršiti napad jednim do četiri voda u prvoj liniji, zavisno kakva je jačina potrebna. Ako se napad vrši bez atomske podrške, mogu se i dva voda nalaziti u prvoj liniji da bi se u njoj imala jaka snaga i da bi se, istovremeno, raspolagalo odgovarajućom rezervom. Rezerve mogu biti u poretku oblika pravougaonika, osetljivog na atomske napade, ili mogu slediti jedna za drugom, te četa na taj način obrazuje poredak u obliku slova »T«. Vidi šemu 29. Takođe se može napadati s tri voda u prvoj liniji, čak i ako se izgubi sposobnost manevra, zbog smanjene osetljivosti na atomske napade, o čemu se kasnije raspravlja u vezi sa taktikom »pri-lepljivanja«.

Ako se napad vrši sa atomskom podrškom, pojavljuje se nekoliko problema. Četa mora napadati sa dovoljno snaga da bi eliminisala preživelog neprijatelja u rejonu prodora pre no što bi se on mogao reorganizovati ili ojačati. Ovo bi išlo u prilog obimnijeg nadiranja, sa tri ili četiri voda u prvoj liniji, kroz područje koje je pogodeno atomskim zrnicima. S druge strane, postoji veća potreba za brzinom prilikom prolaska kroz područje koje je zahvaćeno atomskim dejstvom. Tako napadač može brže stići u neprijateljsku pozadinu i proći kroz rejon proboga pre nego što bi neprijatelj mogao izvršiti odmazdu atomskim oružjem. Ovo će ići u pri-

log primene poretku u koloni — jedan vod u prvoj liniji — a u svakom slučaju u prilog napada sa dva voda u prvoj liniji. Koje bi bilo rešenje? To zavisi od brižljive analize efekta dejstva atomskog oružja na neprijatelja i od većeg broja teških odluka koje komandant mora doneti i pre i posle eksplozije bombe.

Međutim, bez obzira na to koliko će vodova biti u prvoj liniji, komandir čete će obično odrediti jedan cilj svakom od njih. Ako je potrebno, odrediće i granicu između vodova; u tom slučaju njihovo raščlanjavanje i dejstvo moraju se stalno vršiti unutar tih granica. Pri sve му tome biće omogućena što veća raščlanjenost, a jedinice će se grupisati što je moguće kasnije i bliže neprijatelju.

Borba se vodi peške. U ranijem razmatranju ne pravi se razlika između dejstva na vozilima i dejstva peške. Kod čete i nižih jedinica gubi se ova razlika ili, tačnije rečeno, celokupna borba se vodi peške. Ovde su očigledno oklopni transporteri namenjeni čisto za transport. Pešadija se i dalje bori peške bez obzira na koji način se kreće. Neprijatelja koji

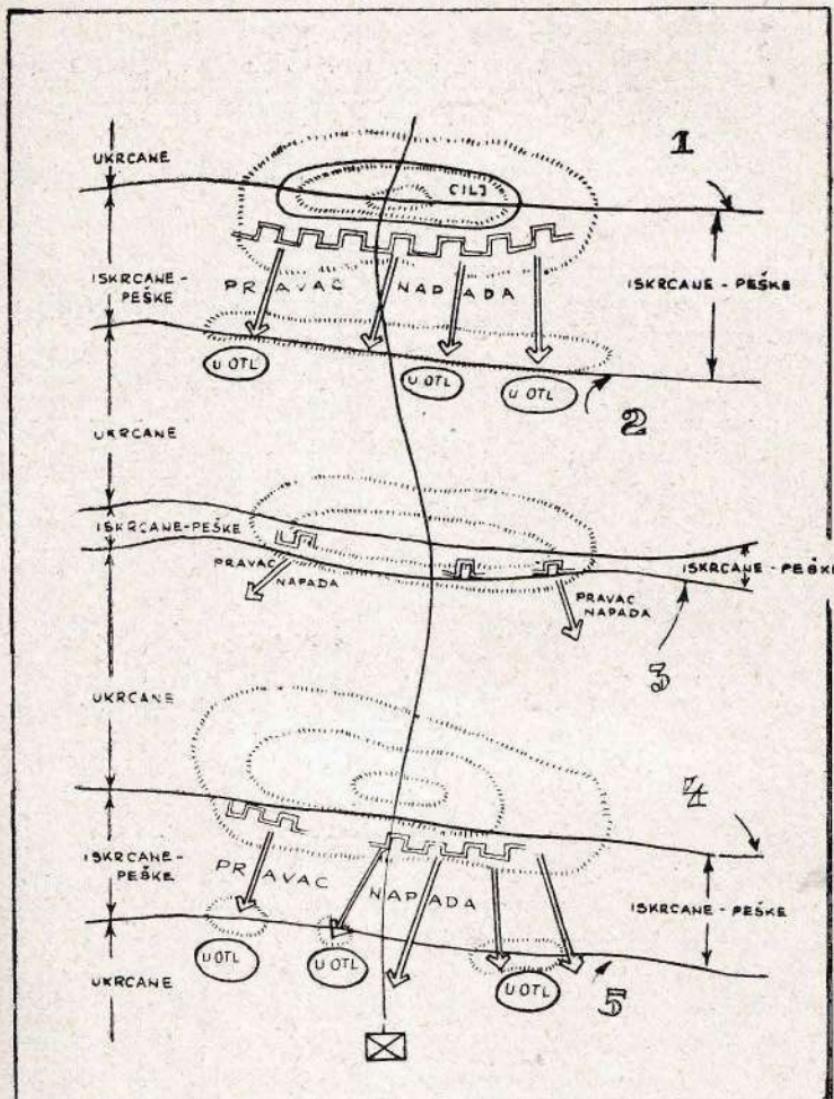

Šema 29. — Četa u napadu

nije uništen atomskim oružjem mora uništiti pešak, kako bi se zemljište moglo očistiti da bi ga koristili delovi koji idu otpozadi. Savremeni pronalasci pružaju pešaku sredstva da se zaštiti u toku kretanja tako da ne bude izbačen iz stroja pre no što napadne neprijatelja u bliskoj borbi. Svakako je idealno da se pešak prebaci do cilja u oklopnom transporteru. Ovo, možda, često neće biti izvodljivo. Obično će se dejstva odvijati naizmenično — peške i na vozilima. Na šemi 30. prikazane su razne moguće faze u napadu jedne motorizovane pešadijske čete. Najpre vidimo da četa prelazi polaznu liniju sa tri voda u prvoj liniji. Zatim da su oklopni transporteri došli pod udar konvencionalne vatre. Pri planiranju takođe bi trebalo imati u vidu poluprečnik dejstava atomskog oružja na ljudstvo koje se nalazi na otvorenom zemljištu i na ljudstvo u oklopnim vozilima. Ovo postavlja komandira čete pred stvarni problem. Da li da nastavi pokret na transporterima i na taj način smanji opasnost od atomskog dejstva, ali i poveća verovatne gubitke od konvencionalnog oružja? Da li da iskrca svoje vojnike i napada peške, što bi ga učinilo teško uočljivim i manje pogodnim ciljem za neprijateljska konvencionalna oružja, ali, s druge strane, jako podložnim dejstvu atomskog oružja? Odluku o ovome moraće vrlo često da donosi komandir motorizovane čete.

Ako odluči da se iskrca, to će učiniti kod poslednjeg zaklona ispred neprijateljskog položaja. Oklopni transporteri ostaće u zaklonu, a četa će nastaviti pokret peške. Komandir čete će pokušati da ne izgubi mnogo u tempu napada dok vrši iskrcavanje ljudstva. Ovo ponekad može imati za posledicu počesno angažovanje. Kada se najzad cilj zauzme, vozila brzo dolaze, pešadija se ponovo ukrcava i četa produžava napad. Zbog moguće neprijateljeve odmazde atomskim oružjem mora se zadržavanje u rejonu cilja svesti na najmanju meru.

Kada se napad vrši peške — a, kao što je već objašnjeno, bar jednim svojim delom se najčešće tako i vrši — postaje neophodno da četa što pre dođe u blizak dodir sa neprijateljem. Takav dodir jedinica u napadu sa neprijateljem sprečava ovog da upotrebi atomsko oružje za odbranu svog polo-

Sema 30. — Dejstva motorizovane jedinice sa vozila i peške

Legenda:

- 1) Oklopni transporteri priključuju se jedinici koja se ponovo ukrcava duž ove opšte linije.

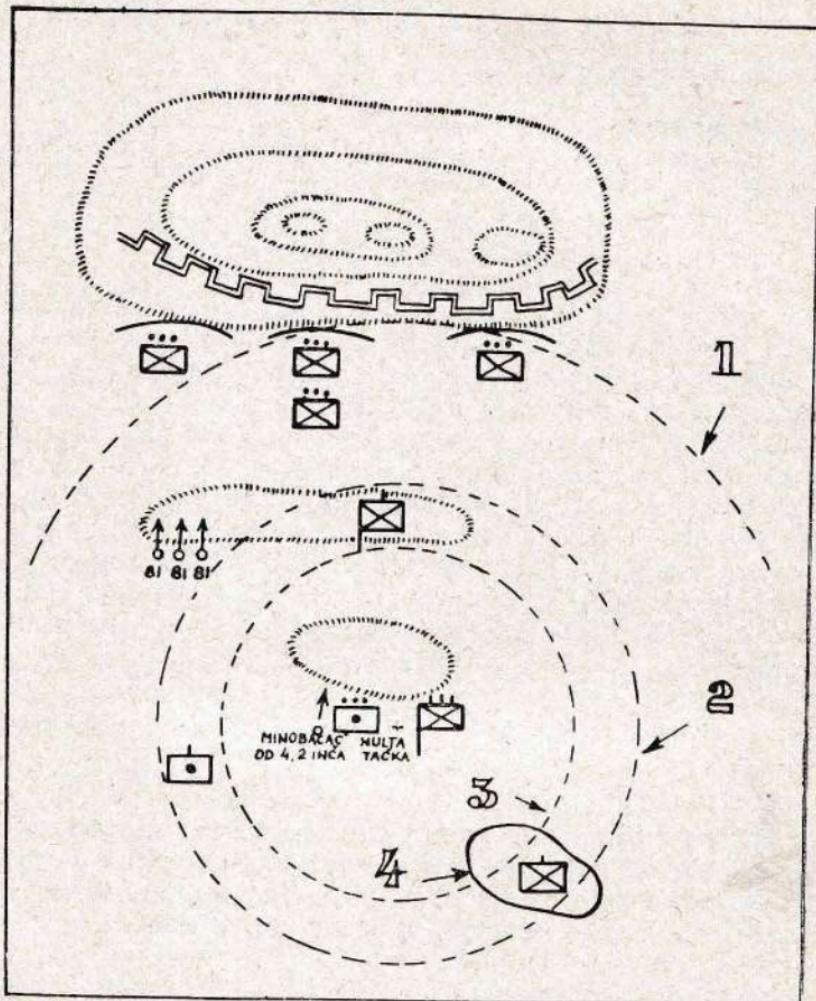
- 2) Jedinica se iskrcava uglavnom duž ove linije.
- 3) Vrlo slab otpor na koji se nađe ovde neutrališu tenkovi i artiljerija ili atomska vatra. Jedinica se kreće pravo na brdo i možda neće biti potrebno da se iskrcaju svi vojnici.
- 4) Oklopni transporteri se ponovo priključuju jedinici koja se ukrcava duž ove linije.
- 5) Jedinica se iskrcava, uglavnom, duž ove linije.

žaja zbog opasnosti po sopstvene jedinice. Tri ili četiri voda u ešelonu za napad olakšavaju ove napade sa »prilepljivanjem« uz neprijatelja.

Taktika »prilepljivanja«. Napadi sa prilepljivanjem imaju svoje prednosti, ali i svoje nedostatke. Svakako da ne predstavljaju lek za sve teškoće na koje napadač nailazi. Napadač se ne može prilepiti za neprijatelja sve dok ne eksplodiraju njegova sopstvena atomska zrna, sem ako ne želi da liši svoje prednje delove dejstava udara i razaranja atomske vatre. Velika širina fronta za napad takođe može stvoriti problem u komandovanju.

Vodovi čete bi mogli, radi postizanja ove širine fronta, da vrše napad na nepodesnom zemljištu. Takođe postoji nešto što liči na iluziju u pogledu taktike »prilepljivanja« — čini se da pešak koji se prilepi uz neprijatelja vodi borbu sam za sebe i bez podrške. Doba kada se vodila borba na ovaj način nestalo je kada su Turci upotrebili artiljeriju pri zauzimanju Carigrada. Jedno neprijateljevo atomsko zrno, iako možda ne bi moglo da pogodi pešadijske delove u napadu, moglo bi uništiti sva sredstva za posrednu vatrenu podršku i snabdevanje, ostavljajući pešaku samo pušku i njegovu hrabrost da je upotrebi protiv ukopanog neprijatelja. Vidi šemu 31. Ovo ne znači da bi trebalo odbaciti taktiku »prilepljivanja« — ona je korisna naročito za male jedinice. Međutim, neophodno je da se ima u vidu da bi njena primena mogla umanjiti, ali ne isključiti, mogućnost neprijatelja da uništi napadača upotrebom atomskog oružja.

Taktika voda i odeljenja. Kada razmatramo vod i odeljenje, dolazimo do zaključka da se način njihove borbe vrlo malo izmenio. Oni se mogu *kretati* češće u koloni ili češće u vozilima, ali kada vode borbu, boriće se peške, raspoređe-

Sema 31. — Analiza taktike »prilepljivanja«

Legenda:

- 1) Poluprečnik sigurnosti trupe — neprijatelj se nalazi u streljačkim zaklonima.
- 2) Poluprečnik dejstva — jedinice se nalaze na otvorenom zemljištu.

- 3) Poluprečnik dejstva — jedinice se nalaze u tenkovima i u streljačkim zaklonima.
- 4) Rezerva taktičke grupe.

Napomena:

Pretpostavlja se da je neprijatelj upotrebio atomsku bombu jačine 20 KT, koja je eksplodirala u vazduhu na maloj visini.

Uočite da jedinice u dodiru, pošto se nalaze na otvorenom zemljištu, mogu pretrpeti izvesne gubitke.

ni u prilično gustim borbenim porecima. Za sada se vod ne može dovoljno raščlaniti da bi se bitno umanjilo dejstvo atomskog oružja. Komandir voda, da bi stalno mogao komandovati težiće da drži svoje ljude što više prikupljene, mada će, u izvesnoj meri, postojati veća raščlanjenost u odnosu na onu koja se sada smatra izvodljivom. Naravno, rastojanja i odstojanja između odeljenja mogu biti u toku kretanja vozilima srazmerno velika, ali kada otpočne borba i vod se skine sa vozila, komandir će morati iskoristiti povoljnu priliku koju mu pružaju atomska zrna da bi svoje delove držao dovoljno prikupljene, kako neprijatelj ne bi mogao da ih počesno uništi. Da bi se utešili komandiri vodova i odeljenja, treba da ih podsetimo da će se njihove jedinice, pod normalnim uslovima, retko kada smatrati rentabilnim atomskim ciljevima bez obzira koliko su gusi: njihovi poreci.

Atomska vatrena podrška

Razmatranja o manevru, iako u pojedinostima, odnosila su se samo na jedan od dva glavna faktora atomskog bojišta. Atomska vatrena podrška, kao drugi faktor, mora se, kao i u odbrani, razmotriti, ako se hoće uspešno izvođenje borbe.

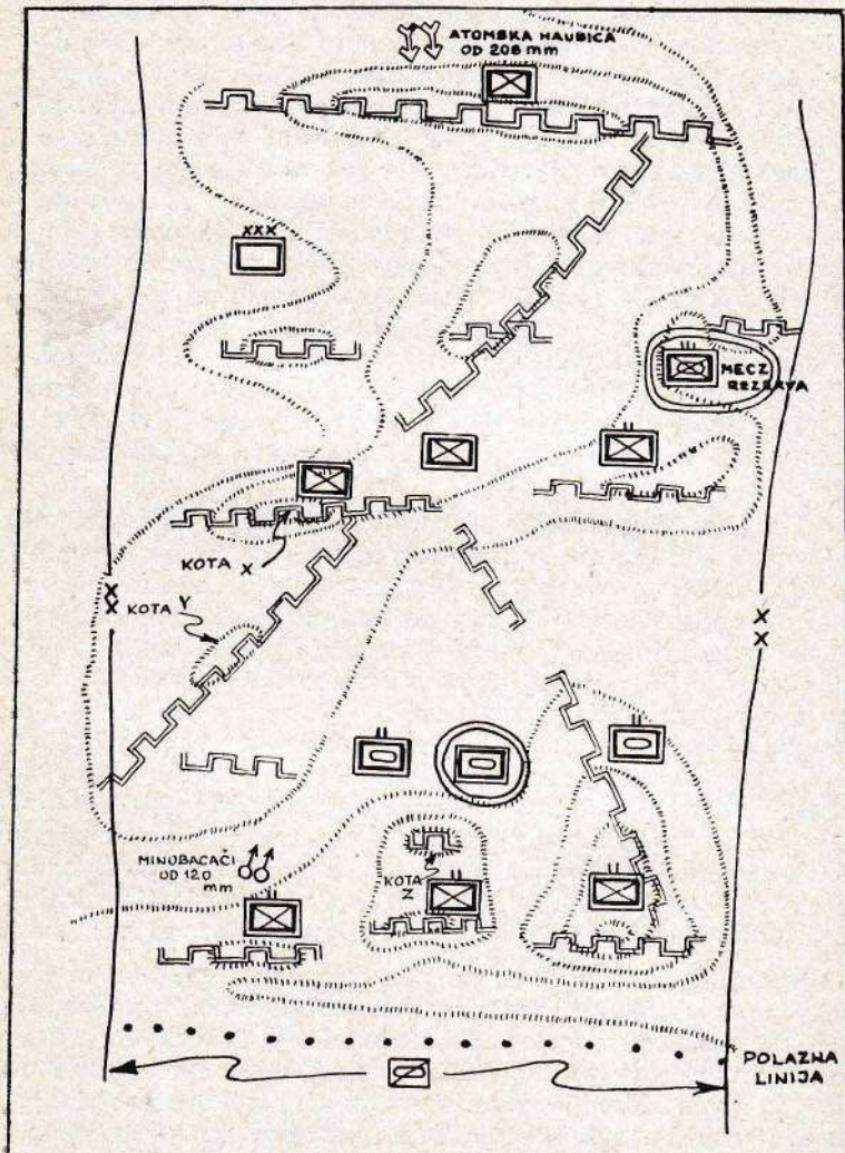
Zadatak radi objašnjenja. Prepostavimo jednu stvarnu situaciju radi prikazivanja planiranja atomske vatre. Posle planiranja naše atomske vatrene podrške, razmotrimo teoretski izvršenje našeg napada i uverimo se na koji način može kombinacija atomske vatre i veštog manevra uništiti čak i odlučnog branioca.

Početna situacija. Zadatak počinje time što se korpus kreće ka severu, a njegove oklopne izviđačke jedinice poti-

skuju neprijateljske osiguravajuće delove u nizu malih borbi. Četiri taktičke grupe divizije su mehanizovane, a na raspolažanju stoje i kamioni za motorizovanje ostalih delova. Neprijatelj se vrlo vešto bori. Do sada je upotrebio dva atomska projektila koji su naneli gubitke izviđačkim jedinicama kada su bile neoprezno prikupljene. On još nije pružio podesan atomski cilj. Međutim, naše izviđačke jedinice vršile su stalni pritisak i do dana, 18. jula, neprijatelj je neprekidno prisiljavan da odstupa. Ipak, ujutro tog dana one su naišle na vrlo jak otpor. Neprijatelj je upotrebio još dva atomska projektila, i to na srazmerno male ciljeve, i nije pokazivao nameru da odstupi. Na osnovu prethodnih aero-foto-snimaka i nekih izveštaja uhvaćenih radio-prisluškivanjem saznali smo da smo naišli na njegov prednji kraj odbrane. Komandant korpusa je doneo odluku da napadne sutra u 4.30 časova (15 minuta posle svanuća).

Na šemici 32. prikazani su zemljište i neprijateljev raspored. Zemljište je talasasto i omogućava oklopnim transporterima kretanje van puteva. O neprijatelju se zna da je snažno zaposeo prednji kraj i da ima najmanje dva bataljona na drugoj liniji odbrane. Organizacija položaja po dubini nije poznata. Neprijatelj raspolaže podrškom atomskog oružja i u mogućnosti je da unekoliko koristi svoju avijaciju iznad bojišta, iako prevlast u vazduhu ima naša avijacija. Takođe može da upotrebi ograničen broj atomskih zrna pomocu artiljerije, raketa i vođenih projektila. Njegove taktičke atomske mogućnosti ograničene su zalihom, koja je smanjena u toku prethodnih borbi, i strategijskim potrebama. Međutim, ceni se da će upotrebiti atomsko oružje protiv onih ciljeva koji prete probojem njegove odbrambene zone.

Plan napada korpusa. Korpus će napasti 19. jula sa ciljem da izvrši proboj neprijateljskih odbrambenih položaja, zauzme raskrsnicu puteva i železničkih pruga na 20 milja (32 km) severno (upravo izvan šeme 32) i nastavi napad u pravcu severa. Prema obaveštenju iz armije korpus očekuje da će raspolagati sa 24 atomska zrna za podržavanje napada. Raspoloživa atomska zrna biće jačine: 2, 10, 20, 50, 75 i 100 KT. Na šemici 33. iznet je plan napada komandanta korpusa.

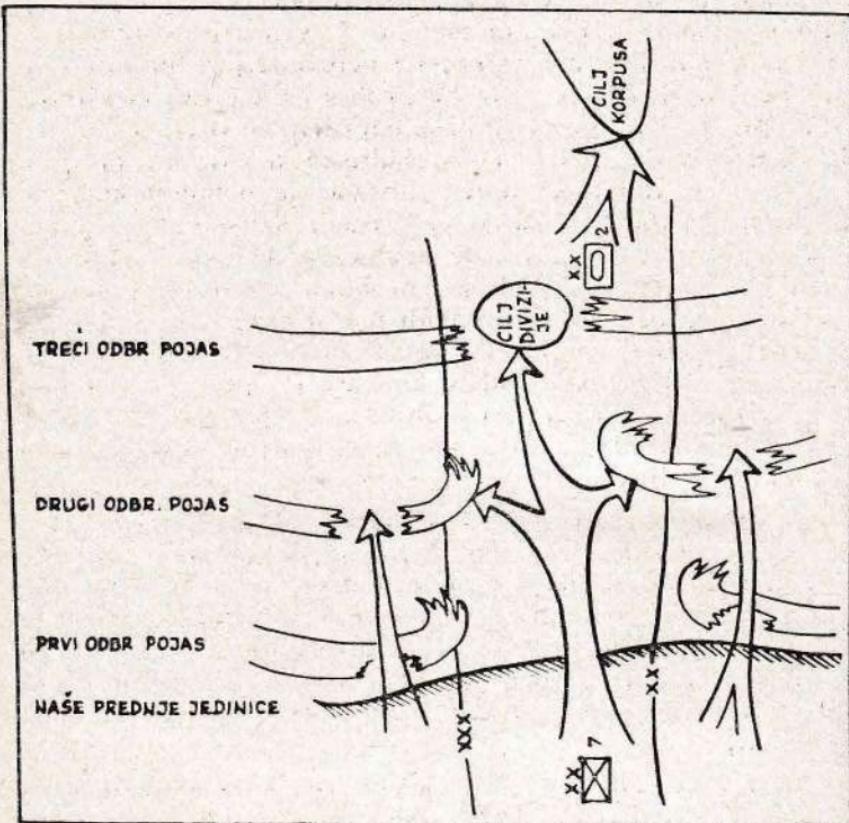

Šema 32. — Početna situacija

On pokazuje da se napad korpusa u početku vrši pešadijskim divizijama u jednom ešelonu. 7. pešadijska divizija u severnom delu izvršiće probor tri neprijateljeve prednje obrambene linije. Pošto se izvrši probor i njegove treće linije, 2. oklopna divizija proći će kroz napravljenu brešu i zauzeće cilj napada korpusa. Da bi 7. pešadijska divizija izvršila probor prve neprijateljske linije odbrane, komandant korpusa je naredio da joj se pruži koncentrisana planska atomska podrška. Dodao je da se izrade naknadni planovi za atomsku vatru po zahtevu za podršku probora pozadnjih položaja. Takođe je naredio da se predvidi manji broj atomskih zrna, ne više od četiri, za plansku vatru, za podržavanje 70. divizije u pravcu juga. Komandant korpusa je upozorio svoj štab da zadrži izvestan broj atomskih zrna za upotrebu po zahtevu i naknadne ciljeve, ne samo za pešadijske divizije već i za 2. oklopnu diviziju.

Načelnik operativnog odeljenja (G—3) komande korpusa na osnovu ovih podataka uputio je naređenje 7. pešadijskoj diviziji da izradi svoj plan atomske podrške. Nije bilo potrebno da se predvidi više od 9 atomskih udara; moglo bi se predložiti koliko se želi ciljeva za tučenje po zahtevu, ali svaki mora imati određen prioritet, pošto ograničenje na 24 raspoloživa atomska projektila neće dozvoliti atomsku vatru na sve ciljeve.

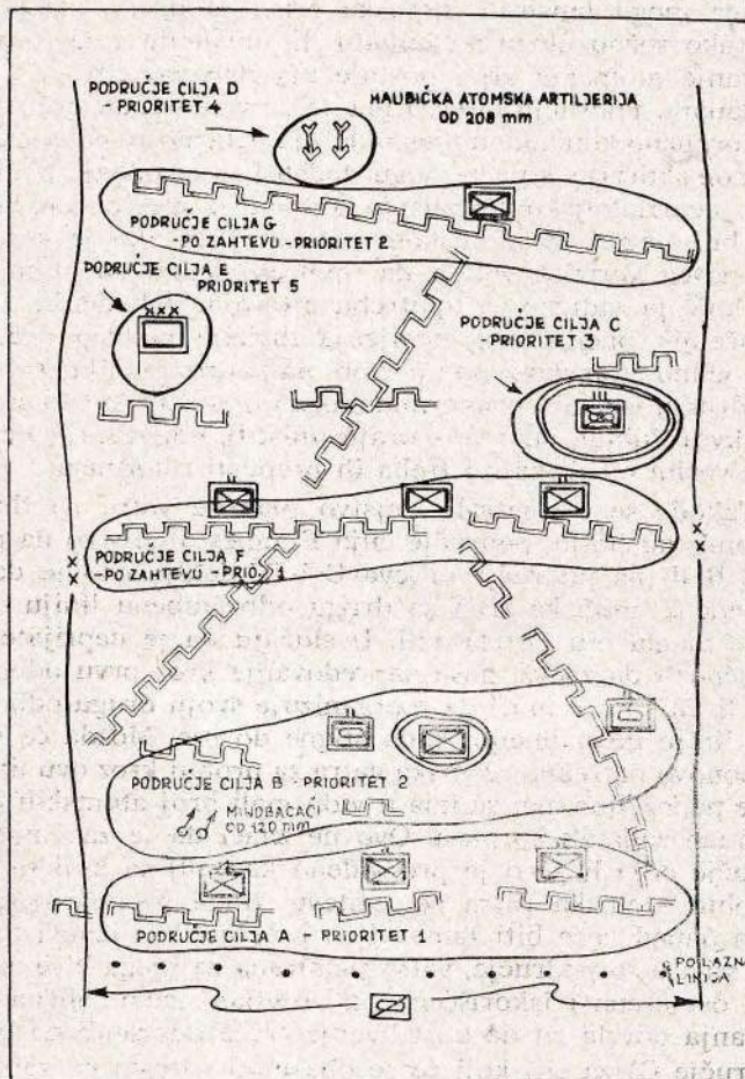
Divizijski plan vatrene podrške. Na šemi 34. prikazana je prva faza divizijskog plana. Na njoj je pokazana zamisao koju su razradili načelnik operativnog odeljenja i njegov oficir-stručnjak za upotrebu atomskog oružja. Područje cilja A jeste prva obrambena linija. Njeno protezanje je poznato. Ona se mora brzo preseći i savladati još u početku napada. Područje cilja B obuhvata podržavajuća oruđa i neke rezerve. Iako nisu poznate pojedinosti o ova dva cilja, neprijatelj ipak mora imati više sredstava raspoređenih u njihovim rejonima ako želi da izvodi odgovarajuću odbranu. Uništenje neprijateljskih jedinica u tom rejonu olakšaće brzo iskorишćenje te okolnosti i omogućiće jedinicama da postignu brzinu i rastresitost. Područje cilja C obuhvata tačno utvrđene neprijateljske rezerve, koje bi mogle intervenisati pri pro-

Šema 33. — Plan napada korpusa

boju. Ovaj motorizovani puk, koji se drži u pokretnoj rezervi, predstavlja opasnost za uspešno izvršenje divizijskog zadatka. Neprijatelj bi ga mogao upotrebiti za blokiranje na taj način što bi njime poseo drugu odbrambenu liniju, pregradni položaj ili bi ga koristio kao jezgro snaga za protivnapad.

Područje cilja D nameće načelniku operativnog odeljenja još jedan problem. Postoje dva cilja — komandno mesto neprijateljskog korpusa i mesta neprijateljskih sredstava za lansiranje atomskih projektila. U neatomskom ratu ne mogu

Šema 34. — Plan atomske podrške 7. pešadijske divizije

se nikako porediti teška artiljerija i rakete i jedno korpusno komandno mesto, ovo poslednje bi bilo, svakako, daleko važniji cilj. Međutim, to ne važi kada artiljerija ili raketne

jedinice mogu lansirati atomska zrna. Atomska oružja igraju tako važnu ulogu na bojištu da uništenje sredstava za lansiranje atomskih zrna postaje prvenstveno cilj svih komandanata. Području cilja D dat je četvrti stepen prioriteta dok korpusno komandno mesto dobija peti. Pošto postoje svega 9 atomskih zrna koja se mogu dodeliti za izvođenje planske vatre, neprijateljsko korpusno komandno mesto verovatno neće biti pogodeno atomskom vatrom, sem ako je komandant našeg korpusa voljan da upotrebi jedno od atomskih zrna koje je zadržao za upotrebu po svom nahođenju. Iako je načelnik operativnog odeljenja divizije podneo predlog da se jedno atomsко zrno upotrebi na području cilja D, on bi ga u drugim sličnim primerima mogao izostaviti, pošto ciljevi na takvoj dubini, iako se moraju uništiti, odgovaraju jedinicama većim od divizije i treba ih prepustiti korpusu.

Takođe se razmatralo dejstvo planske vatre na drugu odbrambenu liniju, područje cilja F, umesto dejstvo na područje B ili na područja ciljeva C i D. Zaključeno je da bi predviđena atomska zrna za drugu odbrambenu liniju u to vreme mogla biti bez koristi. U slučaju da je neprijatelj u mogućnosti da zadrži naše napredovanje kroz prvu odbrambenu liniju, on će moći da reorganizuje svoju drugu odbrambenu liniju do momenta kada stigne do nje. Možda će nam biti ponovo potrebna atomska vatra za proboj kroz ovu liniju, što je nepoželjno ako se ima u vidu mali broj atomskih zrna i obiman zadatak korpusa. Ovo ne znači da je zanemareno područje cilja F. Ono je predviđeno kao cilj za koji se može dobiti atomska vatra po zahtevu. Kada postane očigledno da napad neće biti zaustavljen i da prednji delovi mogu brzo stići u to područje, vatra planirana za njega biće zatražena, ostvarena i iskorišćena na poželjan način. Slična razmatranja dovela su do određivanja treće odbrambene linije (područje C) za cilj koji će se obasipati vatrom po zahtevu a imati drugi stepen prioriteta za ovu kategoriju ciljeva. Elementi za gađanje ciljeva po zahtevu uzeće se unapred da bi se skratilo vreme potrebno za izvršenje atomskog udara. Po red dva navedena cilja po zahtevu, izabraće se i drugi važni rejoni, u kojima se može predvideti verovatna upotreba

atomske zrna, za ciljeve po zahtevu, da bi vreme od kada se zahtev postavi pa do ispaljenja atomske zrna trajalo koliko je manje moguće.

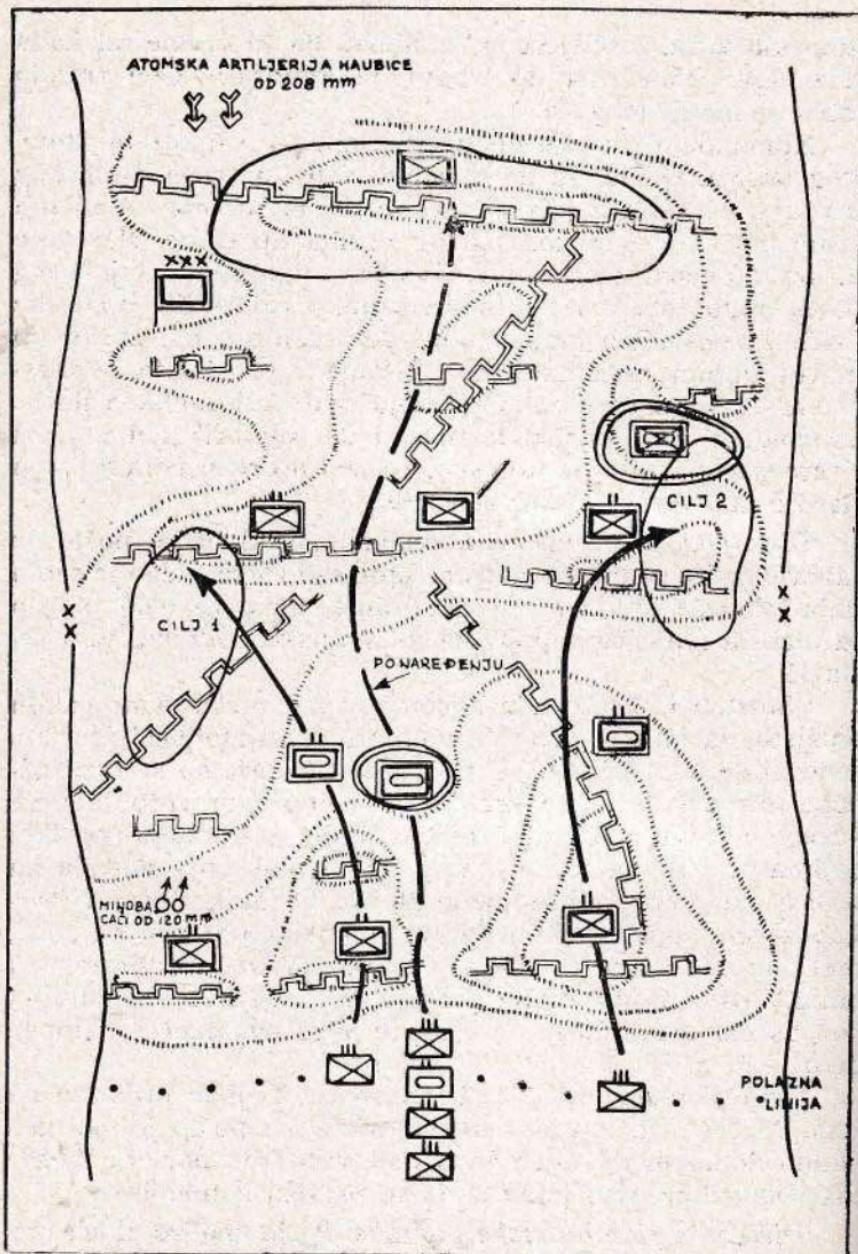
Komandant divizije odobrava zamisao o upotrebi atomskog oružja. On izlaže da naročito želi upotrebu atomskog oružja u masi, a zamisao načelnika operativnog odeljenja nesumjnivo ide u prilog takvog načina upotrebe. Naređuje da sva atomska zrna upotrebljena za upotpunjavanje ovog plana budu ispaljena jednovremeno. Ovaj način upotrebe imaće za posledicu maksimalnu dezorganizaciju i zbrku po čitavoj dubini neprijateljske odbrane i paralisaće neprijateljevo reagovanje u toku proboga prve odbrambene linije. Komandant divizije takođe navodi da želi brižljivu analizu o verovatnoj upotrebi atomskog oružja u organskom sastavu divizije za otvaranje atomske vatre.

Divizijski plan manevra. Komandant divizije, pošto je odobrio opštu zamisao upotrebe atomske vatre, izdao je svom štabu sledeće uputstvo za planiranje, kako bi ovaj mogao da planira manevar i pojedinosti atomske podrške. Vidi šemu 35.

»Sutra u 4.30 časova izvršićemo napad, podržan atomskim oružjem, sa ciljem da probijemo tri neprijateljske odbrambene linije u našoj zoni. U početku napadaćemo sa dve taktičke grupe koje će se kretati paralelno radi proboga prve i druge neprijateljske odbrambene linije, zauzimanja položaja kojima se štite bokovi divizije, i radi olakšanja napada ka severu na treću odbrambenu liniju. Ostatak divizije izvršiće zatim napad jednim pravcem, obično u centru zone, radi zauzimanja nekog cilja, probijajući treću odbrambenu liniju. Pošto naša divizija probije treću odbrambenu liniju, korpus namerava da nastavi uspeh angažovanjem 2. oklopne divizije.«

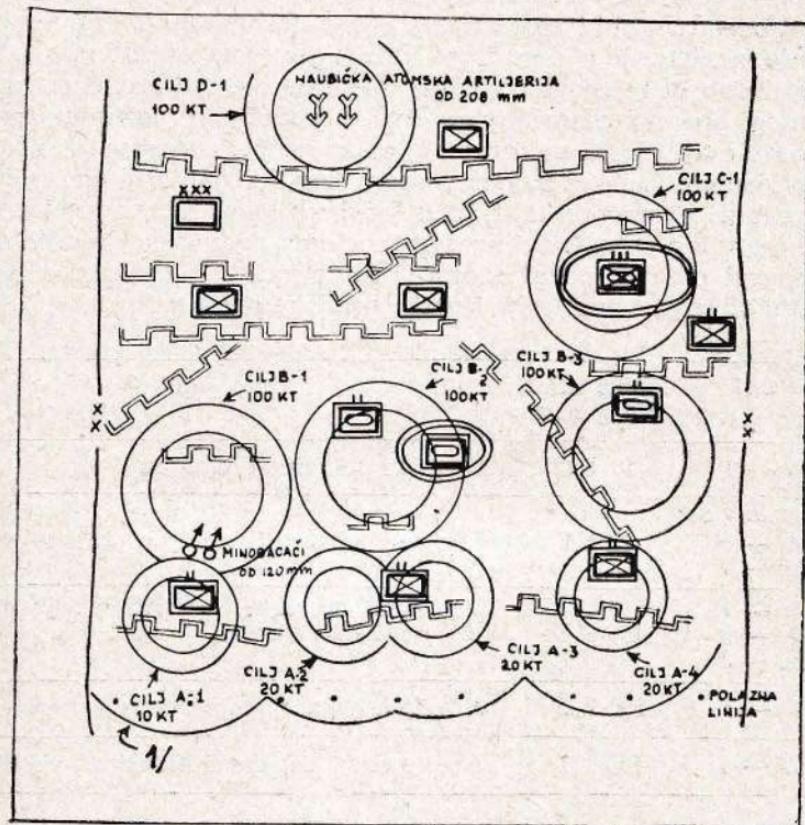
Ovaj plan manevra je sličan onome koji je prikazan na šemi 23. Divizija je potpuno motorizovana pošto joj je naknadno dodeljen dovoljan broj oklopnih transportera za sve taktičke grupe, sem jedne koja se prevozi kamionima.

Divizijski plan atomske podrške. Posle analize plana manevra i opšte zamisli upotrebe planske vatre posle procene

Sema 35. — Plan manevra 7. pešadijske divizije

i razmatranja predloga komandanata taktičkih grupa, načelnik operativnog odeljenja razradio je predlog plana koji je prikazan na šemici 36. Do ovog plana on je došao običnim, jednostavnim postupkom. Najpre je obeležio rejone — sa

Šema 36. — Detaljan plan atomske podrške

Legenda:

- 1) Linija sigurnosti trupa kada se jedinice nalaze na otvorenom zemljištu.
- 2) Spoljni krug — poluprečnik dejstva — jedinice na otvorenom zemljištu; unutrašnji krug — poluprečnik dejstva — jedinice u streljačkim zaklonima.

odgovarajućim zonama (»guščijim jajima«) — na koje treba ispaliti atomska zrna, zatim je analizirao i uskladio planove atomske podrške i manevra i, konačno, sa drugim savetnicima divizijskog štaba popunio ta svoja »guščija jaja« atomskim udarima na mestima gde će oni imati najviše uspeha za ostvarenje opštег plana. Vreme za celokupno ovo planiranje izraženo je u časovima. U nekoj izvanredno hitnoj situaciji ono bi se moglo odrediti u minutima. Tajanstvenost samog procesa planiranja atomske podrške i postupci koji oduzimaju dosta vremena skoro su potpuno odstranjeni korišćenjem šablonu za ocenu atomskog dejstva, koji omogućava brze proračune u višim štabovima, kao i na nivou taktičke grupe i čete. Ipak, neophodno je da se ima na umu da će se svi ovi proračuni morati proveravati do sitnica pre no što divizijska artiljerija izvrši svoja ispaljivanja.

Cilj	Jačina atomskog zrna	Opis cilja
A — 1	10 KT	Ukopani pešadijski bataljon
A — 2		
A — 3	20 KT	Ukopani pešadijski bataljon
A — 4		
B — 1		
B — 2	100 KT	Pešadijske rezerve, artiljerijske jedinice i komandno mesto
B — 3		
C — 1	100 KT	Neprijateljska motorizovana rezerva
D — 1	100 KT	Sredstva za dejstvo atomskim oružjem

Kad god je moguće biraju se atomska zrna velike jačine da bi se obuhvatilo što veće prostoranstvo. Međutim, nijedno nije tako veliko da bi imalo za posledicu probleme zbog stvorenih levkova i atomskih padavina. Poluprečnik dejstva na jedinice u rovovima uzet je ovde za osnovno merilo dejstva zbog toga što se neprijatelj izvodeći odbranu, nalazio u rovovima. Drugi prikazani poluprečnik dejstva odnosi se na

neprijateljske delove koji su se prilikom eksplozije zatekli na otvorenom zemljištu. Jedino područje u kome se nisu mogla upotrebiti atomska zrna velike jačine bilo je područje cilja A, jer sigurnost sopstvenih trupa nije omogućila da se na neprijateljski položaj ispali atomsko zrno veće od 20 KT. U stvari, određeno je da atomsko oružje A — 1 bude jačine 10 KT, pošto sigurnost sopstvenih trupa nije dozvoljavala nijedno jače zrno u ovom području. Atomsko zrno A — 1 upotrebljeno je na određeno mesto, pošto je leva taktička grupa, iako neposredno ne prelazi preko ovog područja, htela da sa svojih bokova otkloni opasnost od neprijatelja na tom uzvišenju. Naravno, moglo bi se odlučiti da se jediničce kreću kroz to područje, što ćemo ukratko i razmotriti.

Poluprečnik dejstva na neprijatelja na otvorenom zemljištu takođe je prikazan, pošto je velik broj njegovih vojnika na dužnostima snabdevanja, nadzora i osiguranja obavezan da bude na otvorenom zemljištu kada eksplodiraju atomska zrna. Linija sigurnosti trupa takođe se određuje prema dejstvu na ljudstvo na otvorenom zemljištu, radi upozorenja da niko ne bude van streljačkih zaklona u vreme objavljeno za ispaljenje atomskih zrna (A čas). Ne određuje se nikakva linija sigurnosti trupa koja bi se zasnivala na vojnicima u streljačkim zaklonima, pošto su atomska zrna od A—1 do A—4 određena računajući na sigurnost trupa kad se vojnici nalaze u tim zaklonima. No, ne bi bilo pogrešno da se ucrti i jedna takva linija: ona je ovde izostavljena da bi se izbegla prenarušena šema. 9 atomskih zrna je predviđeno za plansku vatru zatraženu za područja ciljeva od A do D. Prema tome, nije bila predviđena nikakva planska vatrica za područje E, jer je ovaj cilj bio u nadležnosti korpusa.

Specijalna razmatranja. Komandant divizije je odobrio izbor određenih atomskih zrna, koja su prikazana na šemci 36. On je zatim dao svom štabu sledeća uputstva o upotrebi neatomske vatre za podršku napada:

»Neophodno je da imamo na umu potrebu za tajnošću — ne smemo pokazati nikakvu neobičnu aktivnost u našim dejstvima vatrom pre A časa.

Sada da razmotrimo usklađivanje neatomske vatre sa našim dejstvima atomskom vatrom. Moramo da preduzmemosve mere da do maksimuma iskoristimo celokupno naše neatomske oružane sile za podržavanje brzog proboga kroz raspored preostalih neprijateljskih delova na prvoj odbrambenoj liniji, koji nisu pogodeni atomskim napadom. Moramo planirati koncentraciju vatre na neprijateljeve položaje između naših jedinica u dodiru s njim i rejona potpuno zahvaćenih atomskim dejstvom, da bismo obezbedili neutralisanje neprijatelja na ovom području za vreme napada. Zatim moramo planirati vatre na svim pravcima prilaza ka rejonima iz pozadine da bismo sprečili efikasno pojačanje pogodenog rejona. Takođe moramo planirati gađanja za uznenemiravanje na rejone gde su otkrivene rezerve i komandna mesta neprijatelja, da bismo omeli i usporili njegovo pregrupisanje.

Brzina je najznačajnija u sprovođenju čitavog ovog napada. Moramo stalno vršiti pritisak na neprijatelja da se ne bi sredio i izvršio protivnapad pre no što mi zauzmem određene ciljeve. Čim ste zauzeli vaše ciljeve i rasporedili se, otpočnite ukopavanje i budite spremni za neprijateljski protivnapad, koji će biti podržan atomskim oružjem. Takođe treba da ste spremni da nastavite napad u pravcu severa ili preko divizijskih granica radi pružanja pomoći našim susednim divizijama ili zauzimanja neprijateljskih sredstava za atomske sile. Bez obzira na naš zadat, možemo očekivati izvesnu atomsku podršku od korpusa. Korpus će nam takođe dati dopunske jedinice jačine čete da dejstvuju umesto jedinica koje su pogodene atomskom vatrom. Helikopteri će stajati na raspolaganju za brzo prebacivanje jedinica u prednje rejone, gde su se pojavili takvi gubici. Čete koje su postale neefikasne zbog teških gubitaka biće, posle smenjivanja svežim jedinicama, pridate komandi divizije radi ponovnog osposobljavanja».

Izbor sredstava za atomske sile. Posle štabne konferencije načelnik operativnog odeljenja i njegov pomoćnik — oficir za specijalno oružje — raspravljaju sa operativnim oficirima divizijske artiljerije koja specifična sredstva za dejstvo treba upotrebiti. Na osnovu razmatranja, izloženih u

glavi 4, oni su došli do zaključka da bi trebalo da atomske zrno od A—1 do A—4 ispalili artiljerija, kako bi se obezbedila najveća tačnost, radi zaštite svojih trupa. Pošto divizijska artiljerija ne bi mogla ispaliti zrna ove jačine sa potrebnom tačnošću, doneta je odluka da se od korpusa zatraži da ih on ispalii.

Zatim su razmatrane bliže rezerve kao ciljevi pozadi prve odbrambene linije i za njih su određena atomska zrna A—5, A—6 i A—7.

— Za ove ciljeve moraćemo isključiti upotrebu topa 280 mm zbog potrebne veće jačine dejstva — rekao je načelnik operativnog odeljenja. — Tako nam ostaju ili raketa »onist džon« ili dirigovani projektil »korporal«. Ne možemo planirati upotrebu ratnog vazduhoplovstva za udare na ovakvoj blizini zbog drugih predviđenih atomskih eksplozija, koje su opasne po avione.

— Ovo je tačno — izjavio je oficir za specijalna oružja. Pošto je komandant divizije naredio da se upotrebe divizijska sredstva, gde god je to moguće, to nam jasno pokazuje da nam ostaje samo raketa »onist džon«.

— A sada pokretne rezerve. One su van krajnjeg dometa rakete »onist džon«. Ovde je naš glavni problem odstojanje. Jedino podesno sredstvo za ispaljivanje jeste raketa »korporal«.

— Na kraju, naš poslednji cilj — neprijateljska sredstva za dejstvo atomskim projektilima. Smatram da bi trebalo predložiti upotrebu atomskih projektila iz vazduha. Ovo će nam omogućiti da držimo u rezervi jedan vođeni projektil za upotrebu po zahtevu.

— I sada — izjavio je načelnik operativnog odeljenja — poslednja stvar pre no što završimo naš plan i damo mu konačan oblik radi odobrenja od strane komandanta i podnošenja komandi korpusa jeste vreme koje treba predložiti za atomski napad. — Smatram da bi to trebalo da bude neposredno pre ili odmah posle svanača.*) Prikrivanje, koje nam omogućava mrak, potreбно nam je da bismo postigli iznena-

*) BMNT — Beginning morning nautical twilight — početak deljenja dana od noći (svitanja).

đenje. Napad bi trebalo otpočeti kad jedinice koje ga izvode mogu brzo krenuti iz pozadine radi iskorišćenja razaranja i dezorganizacije usled atomskog napada.

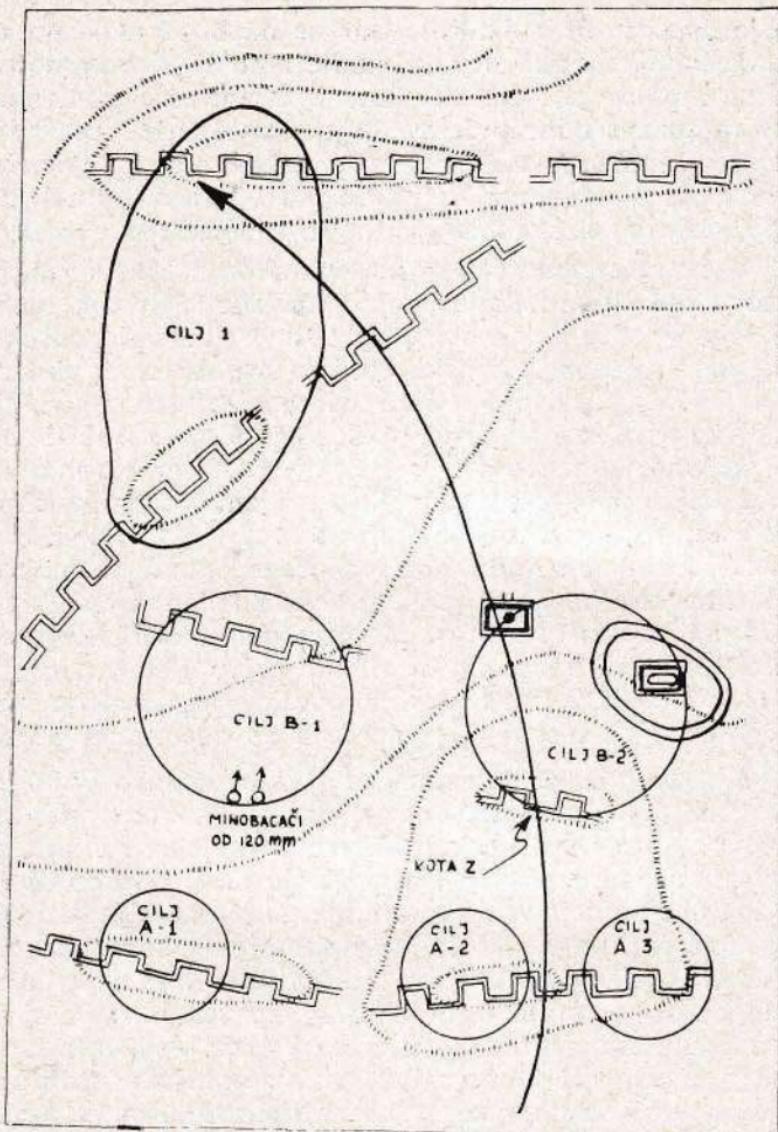
Ostali oficiri štaba složili su se sa ovim predlogom. Na osnovu svih ovih razmatranja plan je sastavljen i odobrili su ga komandant divizije i komandant korpusa. Podaci o pojedinostima dostavljeni su oko 16 časova taktičkim grupama i bataljonima, kao i korpusnoj izviđačkoj jedinici koja je pridata diviziji. Uputstva su predvidela davanje upotrebnih obaveštenja komandama četa da bi bile spremne u bilo koje vreme posle 17 časova. Međutim, niži oficiri, podoficiri i vojnici u pridatoj izviđačkoj jedinici, ili slično ljudstvo u bilo kojoj divizijskoj jedinici, koji se po zadatku nalaze na liniji dodira ili u blizini nje trebalo je da budu obavešteni samo 30 minuta pre A-časa. Ovo je predviđeno da ne bi mogli otkriti neprijatelju plan atomske vatre ako budu zarobljeni.

Planiranje koje vrši taktička grupa. Razmotrimo sada uticaj ovih planova na dejstva taktičke grupe. Ispitaćemo levu taktičku grupu koja ima zadatak da zauzme cilj broj 1. Vidi šemu 37. Atomske eksplozije ispred ove borbene grupe nalaze se u divizijskom planu, ali su one u velikoj meri rezultat predloga komandanta taktičke grupe. Prva odbrambena linija neprijatelja, uključujući i njegove rezerve, kao i podržavajuća oruđa, trebalo bi da bude jako pogodena atomskim eksplozijama. Taktičke grupe se nalaze na oko 8 milja (13 km) unazad, na više međusobno dovoljno udaljenih rejonima. Komandant taktičke grupe planira da krene što je moguće docnije i stigne na polaznu liniju upravo kad atomska zrna budu eksplodirala, da tu liniju pređe i otpočne napad malo ili nimalo se zadržavajući, i ne prikupljajući snage. Najudaljeniji deo nalazi se na 10.000 jardi (9 km). Cilj se nalazi na udaljenju od oko 5.000 jardi (4,5 km). Ovaj bi cilj bio suviše velik u neutomskom ratu, ali nije neobičan za atomski, zbog povećane sposobnosti napadača da zauzme zemljište kada je podržavan atomskim oružjem i zbog neophodnog raščlanjavanja kada je cilj zauzet. Može se očekivati da će stajati na raspolaganju atomska podrška po zahtevu u slučaju da treba olakšati zauzimanje kote X. Međutim, verovat-

no je da neće biti nikakve podrške da bi se olakšalo zauzimanje kote Y. Ključ za zauzimanje kote Y je probijanje pregradnog položaja, prelazak kote Y i izbijanje pred neprijateljsku drugu odbrambenu liniju. Probijanje ove linije je takođe važno za izvršenje zadatka taktičke grupe, jer ako ne uspe da je održi, neprijatelj neće moći da izvrši protivnapad, i biće osigurano zauzimanje cilja br. 3 (šema 35).

Komandant taktičke grupe dolazi do zaključka da bi na osnovu opšteg zadatka divizije i divizijskog plana manevra taktička grupa morala ostati na cilju 1 i braniti ga u najmanju ruku sve dok divizijska kolona, koja se kreće duž sredine zone, ne zauzme cilj 3 (šema 35) i, verovatno, dok 2. oklopna divizija ne račisti dotično područje. Za ovo će biti potrebno prilično vremena, a tako se povećava verovatnoća da će se neprijatelj osveti atomskim oružjem. Stoga komandant taktičke grupe smatra da mora razraditi plan odbrane cilja br. 1. On je doneo odluku da rasporedi jednu četu na koti X, jednu na koti Y, jednu između kota i jednu u rezervi, koristeći u tu svrhu rovove na pregradnom položaju severno od kote Y. Ovakav raspored biće malo prikupljeniji nego što je to poželjno, ali će biti neophodna ovakva organizacija sve dok se jedinice ne ukopaju, posle čega se one mogu prorediti.

Na kraju je ostala konačna i važna odluka koju je komandant taktičke grupe morao doneti — ona se odnosi na poredak. Trebalo bi da odredi pravac dejstva svojim jedinicama u napadu; postavlja se pitanje da li da koristi jedan ili dva pravca dejstva? Ako sve ide po planu, biće, verovatno, poželjna dva pravca, čak i pri smanjenju sposobnosti taktičke grupe da se bori na dva pravca. Bilo koja neprijateljska jedinica koja ostaje levo od ovog pravca biće eliminisana prema napredovanju napada, kota Y biće blagovremeno zauzeta, a neprijatelj će morati da doneše odluku na koji od dva pravca treba da planira raspoloživu atomsku vatru. Ova dva pravca bila bi dovoljno odvojena, tako da neprijateljski napad na jednom neće uticati i na drugi. Glavna slabost konцепциje o dva pravca jeste nedostatak elastičnosti. Napad se ne bi mogao odvijati po planu. Samo jedna jedina nepredviđena okolnost — neprijateljski atomski napad koji bi mo-

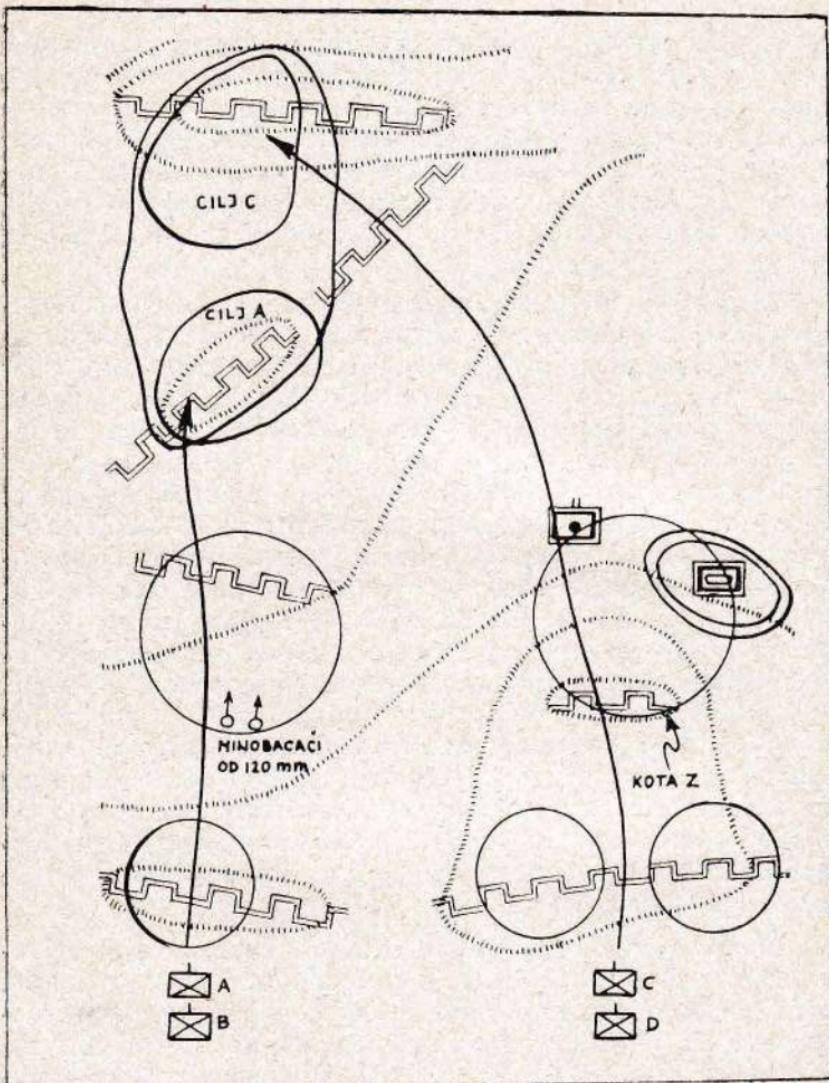
Šema 37. — Situacija kod taktičke grupe

gao uništiti jednu četu — i jedinice na ovom pravcu bile bi nesposobne za izvršenje postavljenog zadatka i izložene počesnom uništenju. U prilog napada na jednom pravcu ide to

što osnovni zahtev za zauzimanje cilja Y iziskuje zauzimanje kote X i pregradnog položaja u blizini ove kote. Odvajanje snaga, ne samo onih koje izvode neposredna dejstva već i delova za podršku, kršilo bi načelo koncentracije. Kada jednom kota X bude zauzeta, kota Y bi se mogla zauzeti iz pozadine. U slučaju da nastanu teškoće zbog neprijateljskih jedinica koje su ostale levo od zone, protiv njih bi se mogle uputiti rezerve s boka.

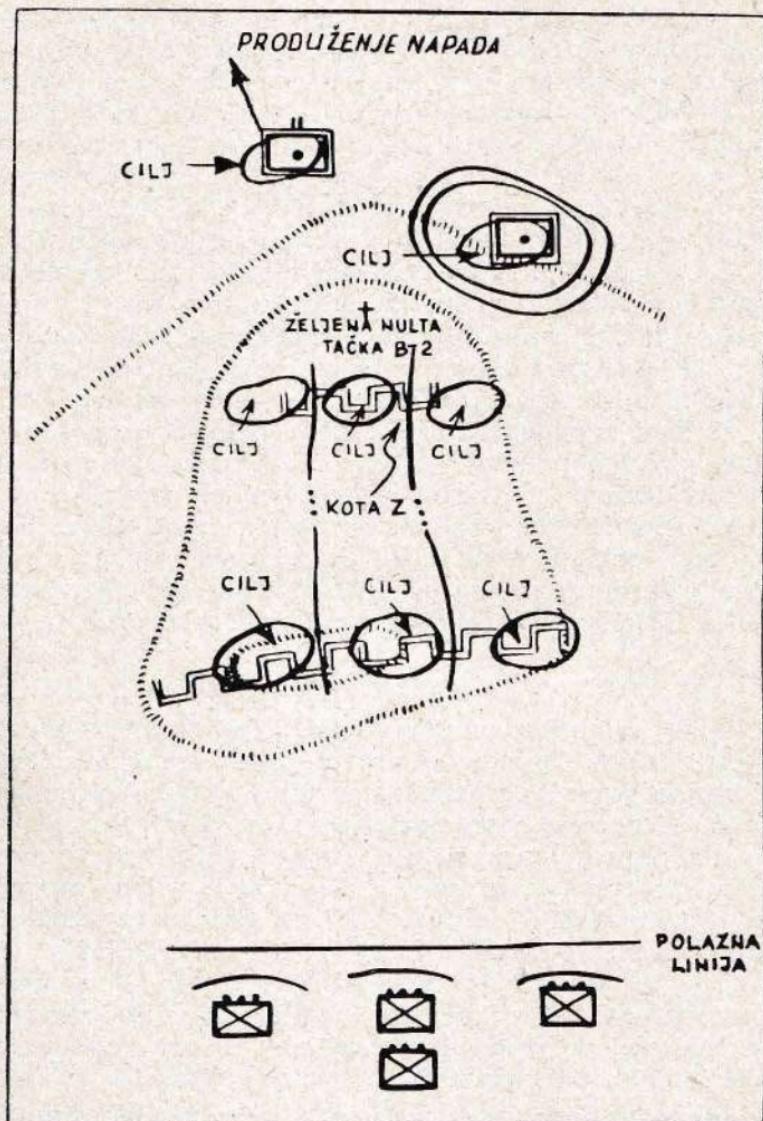
Sa gledišta taktičke grupe, izgleda, da je to samo naganjanje. Ako razmotrimo divizijski plan, vidi se da je komandant taktičke grupe svestan da će, bilo šta da uradi, omogućiti divizijskoj koloni da vršeći napad na cilj 3, pređe polaznu liniju što pre i prodre duboko u određeno područje. Ovo bi uklonilo svaku opasnost za diviziju koja bi bila prikupljena u blizini neprijateljske prve odbrambene linije. Ovi razlozi idu u prilog napadu na dva pravca, od kojih bi svaki imao kraći »rep«, koji ne bi smetao diviziji. Komandant taktičke grupe odlučio se za raspored na dva pravca, prikazan na šemici 38. Glavni rizik pri korišćenju dva pravca, mada postoji, u velikoj meri je smanjen izvrsnom pokretljivošću van puteva na tom području i upotrebom oklopnih transporterata, na koje je ukrcano ljudstvo taktičke grupe, jer je ovo olakšalo pomeranje rezervi sa jednog pravca na drugi. Jedan vod tenkovske čete, koja je pridata taktičkoj grupi od divizije, dodeljen je čelnoj četi A na levom pravcu, a ostala dva voda pridata su čelnoj četi C na desnom pravcu. Komanda tenkovske čete ostala je kod štaba taktičke grupe kao organ za upravljanje.

Planiranje na nivou čete. Komandir čete C, koja se kreće desnim pravcem, primio je ovu odluku u vidu zapovesti taktičke grupe. On je shvatio da će radi izvršenja postavljenog zadatka morati da likvidira neprijatelja sa kote Z i susednog rejona i izvrši čišćenje rejona pogodenog atomskim zrnom B—2. Široka zona, srazmerno slab otpor na koji će se naći, kao i potreba za brzinom, pokazivali su, očigledno, da kolona vodova ne bi odgovarala. Najmanja širina bila je širina fronta dva voda. Komandir čete doneo je odluku da prođe kroz dotični rejon širokim frontom, napadajući sa tri

Šema 38. — Plan napada taktičke grupe

jedinice u prvoj liniji. Jedna jedinica bila bi vod iz te čete, a ostale dve — grupe od kojih je svaka sastavljena od jednog voda tenkova i jednog voda pešadije. Ako bude mogućno, one

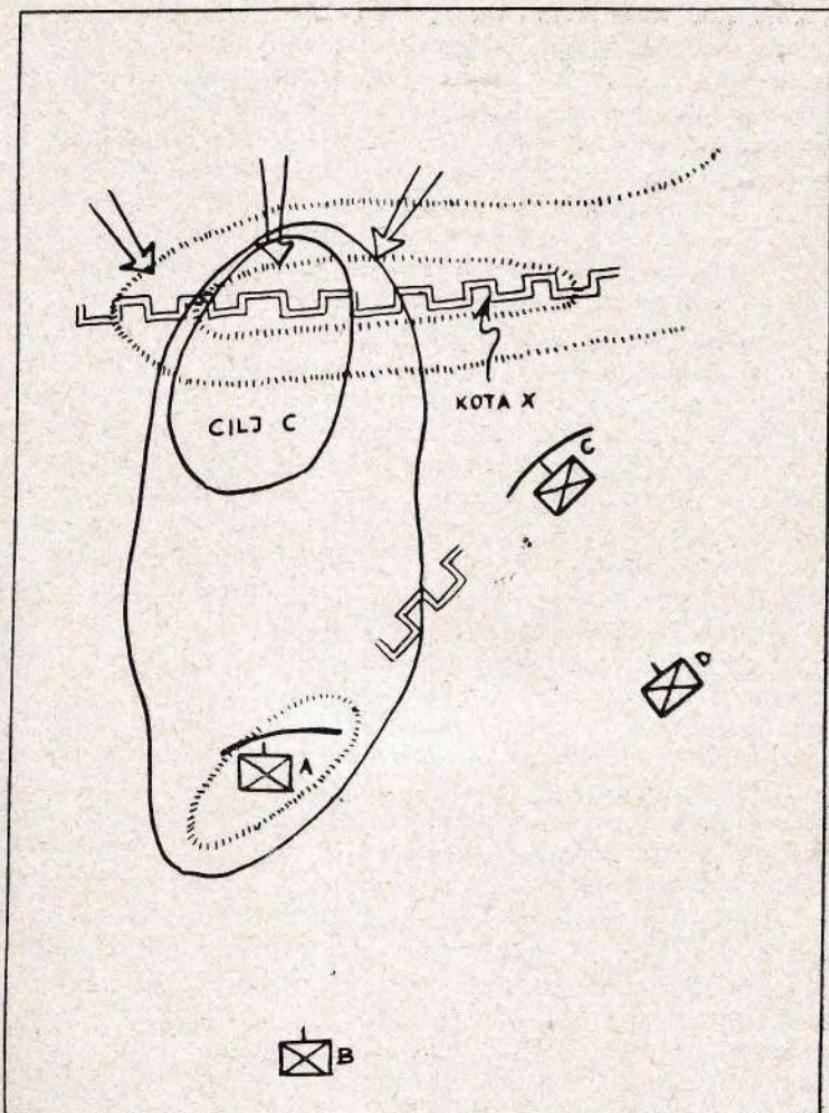
Šema 39. — Plan napada čete C

će se kretati ka koti Z pre no što se iskrcaju. Pošto se očisti od neprijateljskih delova kota Z, očistiće se od njegovih zaostalih delova i područje pogodeno atomskim zrnom B—2. Preostali vod kretaće se pozadi na oko 1.000 jardi (900 m). Ovo će smanjiti opasnost da četa bude uništena jednim atomskim udarom. Svaka jedinica biće opremljena instrumentima za otkrivanje radioaktivnosti u slučaju da mora proći kroz jako kontaminirana područja. Naročitu pažnju bi trebalo obratiti u rejonima gde će se jedinice iskrcavati. Uglavnom će se napad odvijati duž spoljnih ivica rejona dejstva atomskih eksplozija, pošto će najveći broj neprijateljskih vojnika u blizini centra biti izbačen iz stroja. Iako komandir čete ne želi da uspori dejstva, ipak je odlučio da radi pravilnog uticaja na tok borbi dodeli ciljeve čelnim vodovima bar na koti Z. Plan napada koji je sastavio omogućuje postizanje brzine, pošto obezbeđuje brzo raščišćavanje zemljišta duž pravca, a primena taktike »prilepljivanja« smanjiće verovatnoću neprijateljskog atomskog napada protiv čete. Kada je jednom očišćen rejon B—2 od zaostalih neprijateljskih delova, četa može zauzeti poredak u koloni ako to situacija dopušta. Na šemi 39. prikazan je plan napada čete C.

IZVOĐENJE NAPADA TAKTIČKE GRUPE

Napad je otpočeo po planu. U 6.30 časova četa A zauzela je kotu Y, a četa C pregradni položaj duž svoga pravca (šema 40). Služba vazdušnog osmatranja divizijske artiljerije javila je da se neprijateljske jedinice nalaze u pokretu ka koti X i da jaka neutomska vatrica obasipa četu C. U to vreme je komandant taktičke grupe zatražio da se jedno atomsko zrno po zahtevu ispali na kotu X. Svim jedinicama je naređeno da se zaustave zbog predstojeće atomske eksplozije. Preko radija je odmah preneto obaveštenje o liniji sigurnosti trupa u oklopnim vozilima, kao i vojnika na otvorenom zemljištu. Zastoji ove vrste biće neophodni u toku napada radi zaštite jedinica od sopstvenih atomskih dejstava.

Komandant divizije je izvestio da zbog razvoja situacije na svom desnom krilu neće moći pružiti atomsku podršku levoj taktičkoj grupi najmanje za jedan sat. Komandant tak-

Sema 40. — Situacija taktičke grupe na prednjem delu druge odbrambene linije

tičke grupe je smatrao da bi tako dugo čekanje dovelo do raznih teškoća. Stoga je naredio da se čete A i C grupišu prema koti X i izvrše zajednički napad bez atomske podrške, pošto je smatrao da jedna četa ne bi bila dovoljna za izvršenje postavljenog zadatka. Čete treba da napadaju tako da se koncentrišu tek u poslednjem trenutku i onda približe neprijateljskom položaju, primenjujući taktiku »prilepljivanja«. Na šemi 41. ovaj napad je prikazan grafički. Komandant taktičke grupe planira da povuče jednu četu čim zauzme kota X da bi izbegao grupisanje ljudstva u tom rejonu.

Napad na kota X otpočeo je po planu; kota Y zauzela je četa B, druga na levom pravcu napada. U toku napada na kota X pristizali su neprekidno izveštaji o neprijateljskim kolonama koje se koncentrično kreću ka njoj. Borba za kota X bila je žestoka, ali je već u 8.30 časova i poslednji neprijateljski otpor bio slomljen. U to vreme je komandant divizije javio da nije za sada u mogućnosti da pruži atomsku podršku taktičkoj grupi. Srednja divizijska kolona u pokretu ka cilju br. 3 prešla je polaznu liniju i njeni prednji delovi kretali su se kroz rejon B—2.

Komandant taktičke grupe je naredio četi A da krene sa kote X i organizuje i brani rejon između kota X i Y. Ova četa je krenula, a četa C počela je da organizuje odbranu na kota X. U 8.45 časova eksplodirao je atomski projektil na kota X. Izgubljena je veza sa četom C. Četa A je izvestila da se jedna neprijateljska grupa nalazi u pokretu ka kota X i da je jako tučena neatomske vatrom, ali da još nije napadnuta. Takođe je dodala da je izgubila vezu sa četom C.

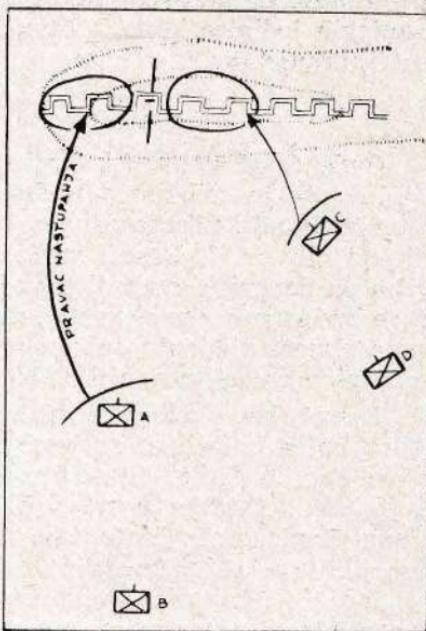
Svetlosnim signalima javljeno je da je atomsко zrno od oko 20 KT eksplodiralo na maloj visini. Ono je bilo dovoljno da uništi borbenu sposobnost čete. Drugi projektili zahvatili su kolonu u pokretu ka cilju br. 3, ali zahvaljujući njenoj rastresitosti nije ozbiljno ugrožena njena borbena sposobnost, pa je četa nastavila pokret radi izvršenja postavljenog zadatka. Komandant divizije je naredio da se spreči protivnapad u pravcu kote X za ometanje nadiranja naše kolone.

Komandant taktičke grupe je svestan da je neophodno hitno dejstvo. Zato je naredio da njegov zamenik odmah

krene na kotu X i preuze me komandu nad ostat kom snaga. Takođe mu je naredio da dostavi, čim stigne, podatke o atomskoj vatri koja bi se mogla upotrebiti protiv neprijatelja. Četi D, u rezervi naredio je da ode na kotu X i da je brani. Ova četa bi po dolasku bila potčinjena zamениku komandanta. Borbeni sastav čete C na koti X treba da ostane i nastavi borbu zajedno sa četom D sve dok se ne izvrši postavljeni zadatak. Zamenik komandanta bi trebalo da vrši nadzor nad prikupljanjem ranjenika i njihovom evakuacijom.

Komandant taktičke grupe je naredio svom pomoćniku za pozadinu (S—4) da prikupi sva raspoloživa sredstva za evakuaciju i uputi ih na kotu X sa referentom saniteta taktičke grupe i što pre otpočne evakuaciju ranjenika.

Kada je izdao ova hitna naređenja štabu i jedinicama svoje taktičke grupe, komandant te grupe je stupio u vezu sa komandantom divizije i od njega zatražio atomsku podršku radi održanja kote X. On tada nije mogao saopštiti jačinu atomskog zrna čije je dejstvo zahtevao, ni mesto njegove upotrebe, ali će ih dati čim dobije potrebne podatke od svojih izviđačkih organa ili iz drugih izvora. On je predložio da jedinice sa atomskim oružjem budu spremne da dejstvuju projektilima bilo koje jačine, s tim da posebnu pa-

Šema 41. — Plan napada za zauzimanje kote X

žnju obrate na atomska zrna male jačine zbog blizine neprijateljskih jedinica koti X. Takođe je zatražio pomoć za evakuaciju ranjenika sa te kote.

ZAKLJUČAK O NAPADU

Ovde ćemo napustiti taktičku grupu i diviziju. Pretpostavimo da je celokupna podrška iz divizije dobijena i da neprijatelj nije nikada zauzeo kotu X, kao i da je divizija zauzela cilj br. 3. Brze i značajne odluke koje komandant treba da donosi u ovakvoj situaciji biće redovan slučaj i zato će brzina procene situacije, duševna i fizička agilnost, kao i sposobnost vladanja sobom u vrlo promenljivim, a često i opasnim situacijama, biti od bitne važnosti za uspeh.

Napad, kao i odbrana, radikalno će se izmeniti na atomskom bojištu. Brzina, rastresitost, elastičnost — ove značajne karakteristike čitavog našeg doba — preovlađivaće i na bojištu. Taktika u napadu zasnivaće se na atomskom oružju; koncentracije atomske vatre zamenice koncentraciju žive sile u napadu. Čovek će rukovoditi, planirati i biti borac. Vojnik će obavljati tehničke zadatke i poslednje pripreme za napad, ali će primena vatre i sile u pojedinim rejonima biti ojačana upotrebom atomskih sredstava. Vojnik neće biti eliminisan u napadu — on će biti značajan kao i ranije ili čak i značajniji, ali će dolaziti manji broj vojnika na kvadratni metar; kvalitet ljudstva će biti značajniji od broja. Poreci u kolonama, koje će se kretati najvećom brzinom kroz neprijateljski raspored, slično zrnu kroz zastarele oklope, zamenice ne samo napad rame uz rame, po obrascu iz I svetskog rata, već i napad četa uz četu, po obrascu iz II svetskog rata. Rastresito, elastično i vrlo pokretljivo dejstvo, a i ogromna prostranstva podvrgнутa uništenju i razaranju atomskim sredstvima, sve više ukazuju na veliki značaj inicijative koja će koristiti borbenom napadaču. Kao uvek, ratovi će se i dalje dobijati ofanzivnim dejstvima, a čovek koji će želeti da se brani, a ne da napada, iskopaće sebi ne zaklon, već raku.

U ovom poglavlju smo razmotrili taktiku u napadu pošto se primenjuje u »ograničenom atomskom ratu« i novoj pen-

tomik-diviziji. Neophodno je da imamo na umu da izmene u sledećoj deceniji — nova oprema i raspoloživost atomskim oružjem — mogu učiniti da zastari naša današnja »nova takтика«. No, ovde treba razmotriti i jednu i drugu mogućnost — mi moramo biti spremni i pored toga što se naša pokretljivost i vatrena moć povećavaju velikom brzinom, da se naše jedinice bore samo konvencionalnim oružjem u nekom ograničenom ratu, u kome se iz diplomatskih razloga neće moći da upotrebi atomsko oružje.

Zato današnji komandanti moraju ne samo da obraćaju pažnju na usavršavanje veštine rukovođenja i taktike, u skladu s novom opremom i naoružanjem, koji im se stavlja na raspolažanje, već i da vode računa o »načinu na koji će se njihove jedinice boriti u neutomskom ratu«.

Upravo, ovde se moraju proceniti ti osnovni faktori. Starešina uvek treba da ima na umu koliko će morati da koncentriše ljudstva i vatreñih sredstava da bi mogao savladati neprijatelja ispred svog fronta. To nije lak zadatak jer se ne može smatrati da je bez izmene primenljiva taktika iz II svetskog i korejskog rata. Moraju se uzeti u obzir povećana pokretljivost i sredstva veze, kao i uloga više vođenih projektila sa konvencionalnim bojevim glavama, kao što su »lakros«, »redstoun« i »jupiter«. Drugi faktor, koji se uvek mora imati na umu, jeste mogućnost iznenadne upotrebe taktičkih atomskih sredstava male jačine u jednom u početku neutomskom ratu, sa ciljem da se postigne iznenađenje. Stoga, čak i kada usavršavamo taktiku radi primene na neutomskom bojištu, moramo obratiti posebnu pažnju na to da poreci, kada su već zauzeti, budu gusti samo koliko je neophodno. Jedinice van dodira, ustanove za snabdevanje i centri veze moraju biti što više razređeni. Kao što vidimo, ne postoji gotovo rešenje. Komandant u napadu na budućem bojištu stajaće pred sve težim odlukama.

Major
B. E. M. KLOZ

ODBRAKBENA TAKTIKA U ATOMSKOM RATU*)

Mnogi autori su se već osvrnuli na posledice u taktici izazvane pojavom i razvojem nuklearnog oružja.

Međutim, izgleda da je veliki deo ovih izučavanja izvršen apstraktno i da su preuranjeni, ako ne i suviše absolutni, zaključci izvedeni iz jedne tako nepotpune analize.

Ne želeći da prepričavamo značajna gledišta potpukovnika Mikšea,**) neće biti beskorisno ako ispitamo jedan slučaj odbrane što se nameće u ratu u kome su obične pojave: pomanjkanje sredstava — naročito logističkih, delimična ili potpuna oskudica u sredstvima veze, a kod komandnog sastava sklonost ka strahu, pa čak i panici.

Na ovom području možemo samo da nagađamo. Naše jedine oslonce predstavljaju: u domenu činjenica — broj postojećih oruđa i njihovo materijalno dejstvo, a na polju promena metoda i organizacije — imaginarna vizija toka događaja, ublažena smislom za ono što je moguće i za ono što je realno.

Stoga ćemo pre nego što pređemo na istraživanje, precizirati naše osnovne pretpostavke.

*) Commandant (BEM) Close: *Tactique défensive en ambiance atomique*; »Revue Militaire Générale«, februar 1959, str. 258. Prevela sa francuskog Đina Prlija; redigovao prema originalu Milisav Perišić.

**) *Tactique de la guerre atomique*. Payot, Paris, 1955. Izdalo »Vojno delo« 1957. pod naslovom *Taktika atomskog rata* od Mikšea.

U tako određenom okviru razmatraćemo jednu diviziju klasičnog tipa, u pogledu ljudstva i materijala slabijeg sastava nego što predviđa njena formacija, koja je dobila zadatak zadržavajuće odbrane.

Kakvi se postupci danas preporučuju? Koji im se privozori mogu da upute? Kad budemo odgovarali na ova pitanja, pokušaćemo da izdvojimo na najkompromisniji način, ukoliko je to moguće, prednosti jednog i drugog rešenja, izbegavajući u punoj meri njihove glavne nedostatke.

Najzad, razmotrićemo ukratko neposredne i daljne posledice rešenja koje preporučujemo. Jer, potrebno je da saznamo da li su oprema i naoružanje, a naročito ljudstvo u stanju da sprovedu u delo zamisli komande i odgovore svojim novim zadacima.

POLAZNE PREPOSTAVKE

Ovo istraživanje će se bazirati na izvesnom broju elemenata koji su proizvoljno uzeti:

1) Upotreba atomskih sredstava je neograničena; oba protivnika raspolažu atomskim oružjem koje se više ne smatra kritičnim s obzirom na njegovu proizvodnju i količine kojima se raspolaže u zahvatu vojišta, armije i armijskog korpusa.

2) Sukob je izbio iznenada; neprijatelj je od početka upotreboio atomsko taktičko i termonuklearno oružje; mobilisanje i formiranje velikih rezervnih jedinica time su ozbiljno ugroženi.

3) Deo kadrovske vojske je još u stanju da izvodi zadržavajući manevar po dubini radi dobijanja neophodnog vremena za ponovno uzimanje u ruke državne uprave i ekonomskog aparata, kao i za uvođenje u borbu mobilisanih jedinica.

4) Strategijska protivofanziva u vazduhu je u toku, ali delimično uništenje neprijateljskog vazduhoplovног potencijala i paralisanje komunikacija neće moći naglo da promene silinu udara i prodornost neprijateljevih divizija upotrebljenih u početku.

SITUACIJA N-TE DIVIZIJE DANA D+10

N-ta divizija je jedinica iz prve rezerve, koja pripada delu oružanih snaga čija je uloga da zaustave i unište neprijatelja na sadašnjem svom položaju.

Odbrambena zona se oslanja na reku, koja predstavlja znatnu prepreku.

Zona divizije je široka 15—20 i duboka 30 km.

Fortifikacijski radovi na zemljištu ne predstavljaju soli- dan neprekidan odbrambeni sistem s obzirom na kratko vreme kojim se raspolaže.

Skladišta, raštrkana još za vreme mira, privremeno obezbeđuju dovoljne zalihe municije, pogonskog goriva, mina i eksploziva.

Pomenuta divizija je na frontu već dva dana. Ako se uzme u obzir pometnja prouzrokovana početnim napadom i zakrčenost komunikacija usled navale izbeglica, divizija je daleko od toga da poseduje svoj formacijski sastav i opremu i naoružanje koji joj slede.

Ovaj nedostatak se naročito oseća u pogledu artiljerije i oklopnih jedinica, koje imaju samo 30—40% od normalnog sastava.

Na taj način operativna sposobnost divizije počiva na njenim pešadijskim bataljonima, čije se popunjavanje moglo izvršiti prebacivanjem preostalog ljudstva nastradalih jedinica.

Vazdušna podrška kopnenih snaga skoro i ne postoji. Međutim, izvesna atomska vatra se predviđa za račun divizije.

NEPRIJATELJ

Nakon neuspelih pokušaja u forsiranju reke iz pokreta, neprijateljska ofanziva je morala jedno vreme da zastane pred preprekom.

Izviđanja, kako vazdušna tako i na zemlji, vrše se aktivno na celom frontu.

Nikakvo nagomilavanje ni materijala ni snaga ne pruža pouzdan znak o mestima budućih forsiranja.

Pod ovim uslovima postavlja se pitanje — kakve su mogućnosti neprijatelja za produženje operacija? Smatramo da postoje ove tri glavne:

1) Pošto tačno odredi mesta otpornih tačaka odbrambenog položaja, on može da preuzme prepad na jedan ili više delova fronta i, upotrebljavajući obilato svoje atomske oružane snage, da postignuti uspeh što brže eksploatiše svojim mehanizovanim snagama, koje će u početku prebacivati preko reke prevoznim sredstvima.

2) Pre ovakvog načina dejstva, on može obilatim infiltracijama, uglavnom noću, da izbuši 2. front i, održavajući vrlo blizak dodir sa braniočevim snagama, da parališe i onemogući primenu atomskog protivudara.

3) Najzad, on može, bez obzira na veličinu gubitaka, da preduzme i »klasičan« napad uzastopnim talasima na širokom frontu, u težnji da brzo obrazuje dovoljno prostran mostobran kako bi obezbedio potrebnu rastresitost snaga. Potpomognut atomskim sredstvima, može zatim da proširi svoj prodor u dubinu.

Svi ovi načini napada mogu se kombinovati sa vazdušno-desantnim dejstvima većeg ili manjeg obima i povezivati što neposrednije sa atomskim eksplozijama.

Na kraju ove kratke analize mogu se ovako sažeti osnovni problemi koji se nameću braniocu:

S jedne strane, on mora *da preživi*, dakle, da ostvari raspored dovoljno rastresit i zaštićen da ne bi podlegao masovnim atomskim napadima.

S druge strane, mora da bude u stanju da se *efikasno bori*, to jest da:

- spreči infiltracije i manje napade;
- ponovo uspostavi čvrstu odbranu, ako bi se desio probor atomskim oružjem na njegovom frontu;
- zadrži veća prodiranja za vreme dok se ne omogući dejstvo nuklearnih sredstava;
- okonča protivnapadima uništenje ostataka neprijateljskih jedinica.

Kakve su mogućnosti koje se pružaju braniocu za ispunjenje ovih zahteva na izgled protivurečnih.

SADAŠNJI POSTUPCI I NJIHOVA KRITIKA

Prva misao koja se nameće jeste da se obrazuje raspored takozvanih »otpornih tačaka« i »mrtvih zona«.

Otporne tačke treba da budu na međusobnom rastojanju koje odgovara u najmanju ruku granicama sigurnosti od atomskog dejstva. Njihov otpor će neprijatelja kanalisati na međuprostore na koje će moći da se ispaljuju atomska zrna bez ikakvog prethodnog obaveštavanja svojih trupa.

Slabost ovog načina leži u činjenici koja se oslanja na dve prepostavke, a one nisu ni u čemu proverene.

Prva je mogućnost da se toliko prikriju otporne tačke da se ne mogu otkriti izviđanjem iz vazduha, osmatranjem sa zemlje, niti pomoću neprijateljskih agenata koji rade u pozadini, a da se i ne govori o otkrivanju koje se postiže pažljivim i dubljim proučavanjem karte.

Na drugo mesto dolazi optimističko procenjivanje, i to baš neprijateljskih atomskih sredstava, što navodi na to da se predviđa uništenje izvesnih otpornih tačaka, ali ne u potpunosti.

Ako se ove prepostavke ne potvrde, neprijatelj će, određujući mesta a potom uništavajući otporne tačke, moći preko njih da manevruje, dok će mu eliminisanje osmatračica na zemljištu i izvora obaveštavanja omogućiti da brzo napreduje i duboko prodire u rastresitom rasporedu, tako da ne stvara rentabilan atomski cilj, pogotovo što je za upotrebu atomskog oružja potrebno da protekne izvesno vreme.

Ukratko, ovaj vid manevra počiva na bitno statičkoj konцепциji. Pasivno iščekivanje uništenja atomskim oružjem, računajući na eventualne slabosti neprijatelja, je opasno i može da dovede do potpunog gubitka slobode dejstva.

Drugo shvatanje se sastoji u tome da se zona zadržavanja povuče u dubinu i neprijatelj namami između prepreke i nje kako bi se otkrio glavni pravac njegovog udara, a on kanalisa i uništil protivnapadima uz podršku atomskog oružja.

Ako u ovom rešenju manevar ponovo dobije svoja prava, moglo bi se postaviti pitanje da li karakter pokretne odbra-

ne dozvoljava da se obrazuju atomski ciljevi i da li u ovoj fazi borbe reč »kanalizati« nema vrednost samo neke proste retoričke fraze.

S druge strane, usporavanje, koje se vrši po dubini od 20 do 30 km, ne izgleda da se može izvoditi običnom pešadijom uz neizvesnu podršku artiljerije, a upotreba oklopnih jedinica, u okolnostima koje smo pretpostavili, biće ograničena njihovom malom jačinom.

Dobro je da se podvuče da i jedna i druga koncepcija ostavljaju bez odgovora izvesna bitna pitanja.

Šta da se radi u slučaju atomske eksplozije, naročito ako bi ona teško oštetila komandno mesto i veze?

Kako da se onda u našoj hijerarhijskoj i centralizovanoj organizaciji komandovanja dostavljaju obaveštenja, dobija atomska vatra — taj ključ čitave koncepcije — i kako da se otpočne protivnapad u željeno vreme?

Na ta pitanja pokušaćemo da odgovorimo.

JEDNO MOGUĆE REŠENJE

Ako želimo rešiti osnovne probleme koje smo gore postavili, potrebno je, u stvari, da se reši pitanje zaštite i dejstva, tj. da se *na vreme* ostvari dovoljna rastresitost kako bi se izbeglo atomsко uništavanje, a potom opet postigne ono klasično grupisanje snaga da bi se zaustavio neprijatelj.

Drugim rečima, treba statičku koncepciju da zamenimo realnom dinamičkom akcijom kako bismo potom prešli od potpunog atomskog na klasičan način dejstva.

Prelazak će pasti tačno u trenutku kada neprijatelj bude nezaštićeno prešao granicu atomske sigurnosti.

Zamišljeni poredak će imati ova tri ešelona:

1) *Pojas obezbeđenja*: linijski i neprekidan raspored, koji se oslanja na prepreku, koristeći do maksimuma mine i zaprečavanja a, ako je moguće, i aparate sa infra-crvenim zracima za osmatranje i gađanje.

Jačina snaga iznosi 3 bataljona na 15 km fronta, sa glavnim zadatkom da se spreči neprijateljsko infiltriranje i osma-

tranje. U svakom rejonu bataljona, a na odstojanju od granice sigurnosti od atomskog dejstva, nalazila bi se mala rezerva jačine čete podržavane od nekoliko tenkova.

Uloga ove rezerve bila bi da:

- odbije manje napade;
- popuni brešu stvorenu atomskim oružjem u prednjoj liniji;
- omogući odvajanje i prikupljanje snaga, a zatim da izvodi zadržavajuću odbranu u slučaju većeg napada.

2) *Pojas zaustavljanja*, koji se sastoji iz uzastopnih linijskih položaja obezbeđenih pojasmom prepreka, naročito protivtenkovskim minskim poljima.

Otporne tačke koje bi se poklapale sa ključnim tačkama položaja odlikovale bi se time što bi bile organizovane, ali nikako, ili samo delimično, posednute. Posade otpornih tačaka u zoni dejstva moraju biti u početku raspoređene rastresito, tako da:

— trpe minimalne gubitke, što se postiže odstojanjem između delova jedinica koje obezbeđuje sigurnost od atomskog dejstva (ovaj postupak se ne sme, međutim, primeniti kruto i sistematski); trupe treba da su ukopane i u linijskom rasporedu;

— bude mogućno brzo pregrupisavanje trupa po ranije izviđenim i zaklonjenim putevima i da najveće rastojanje koje treba preći ne bude veće od 4 do 5 km.

Kad bi trebalo da se izvrši ovo prikupljanje? Ono će se preduzimati automatski, posle atomske eksplozije, ili, pak, prema obaveštenju koje bi se dobilo sa osmatračnicom, odnosno od odreda za zadržavanje u slučaju klasičnog napada.

3) *Pojas rezervi*. Ako se uzme u obzir osetno smanjenje oklopnih jedinica, prema prepostavci u početku, vidi se odmah da se rezervama ne mogu davati veliki zadaci koji su im dodeljivani u klasičnom ratu.

Iako se razorna moć atomskog oružja ističe na prvo место, uloga oklopnih jedinica ostaće složena.

One će imati zadatak da:

— samoinicijativno stupe u borbu, u slučaju prekida veza, na unapred određenom rejonu ako je on bio cilj atomskog

napada, sa zadatkom da podrže ostatak preživele posade, ili, pak, da ove snage smene;

— unište neprijatelja prebačenog helikopterima ili avionima posle atomske eksplozije;

— dovrše uništenje ostataka neprijatelja posle ispaljivanja sopstvenih atomskih zrna.

Raspoložive oklopne jedinice bile bi jako rasparčane u decentralizovane grupe jačine ojačane tenkovske čete.

PRIMEDBE

Ispitajmo ukratko glavne primedbe koje bi se mogle uputiti na račun ove koncepcije.

1) Nemogućnost da se vrši pregrupisavanje s obzirom na sve veće dejstvo taktičke avijacije, neprijateljske artiljerije i psihološkog šoka.

Izgleda sigurno da će atomska eksplozija proizvesti oblak dima i prašine takvih razmara da će vidljivost biti znatno umanjena.

S druge strane, pošto atomsko dejstvo nije jednostrano, opasnost da piloti mogu biti oslepljeni uticaće da se ograniče, ako ne i sasvim spreče, neprijateljski naleti nad razmatranim vazdušnim prostorom.

Dejstvo artiljerije može da bude korisnije. Ali, usled teškoća u osmatranju, koje smo gore pomenuli, efekat mase artiljerije biće neuporedivo manji od atomskog dejstva.

Ostaje još psihološki faktor. Da li je razumno pretpostaviti da će izolovani borci, koji su pobegli i sklonili se u svoje pojedinačne rupe, ponovno napustiti zaklone i prikupiti se radi daljeg pokreta?

U ovom pogledu treba ubediti borca da će se najbolje zaštititi od atomske opasnosti ako što pre dođe na mesto gde se već desila atomska eksplozija, pošto je vrlo malo verovatno da neki plan atomske vatre predviđa dve uzastopne eksplozije iz dva oružja na istu nultu tačku.

2) Neće biti dovoljno vremena za ponovno grupisanje snaga.

U prilog braniocu može se pripisati poznavanje zemljišta i koristi koje mu daju prepreke, kao i sopstvena artiljerija, čak i nepotpunjena.

Najzad, pitanje je da li se može usled ograničenih mogućnosti manevra, koji izvode odredi prvog ešelona, obezbediti potrebno vreme za posedanje, čak i na brzinu, linije položaja za zaustavljanje neprijatelja.

3) Odbrambene mogućnosti pojasa za zaustavljanje biće, pod ovim uslovima, neznatne.

Važno je da se podvuče da bi sposobnost zadržavanja u trajanju od 4 do 8 časova omogućila početak naše vatre atomskim oružjem.

Mnogo ima primera iz II svetskog rata, naročito kod Nemaca, koji dovoljno dokazuju da je odbrana, čak i ona linijska i slaba po efektivima, bila u stanju da zaustavi neprijatelja brojno i materijalno znatno nadmoćnijeg.

POSLEDICE

Kamen temeljac svakog manevra atomskim oružjem je podrška nuklearnom vatrom, koja se može pružiti određenoj jedinici u većoj ili manjoj meri.

Bez potrebnih veza ova podrška biće ništavna. Zato treba u ovom pogledu preduzeti potrebne mere.

Da bi se izbeglo uništenje komandnog mesta, mogu se uzeti u obzir ove mere:

1) Postavljanje mreže »atomskih« veza koje bi neposredno vezivale taktičke grupe i njima ravne delove za komandno mesto, što bi olakšalo upotrebu atomskih sredstava.

Postupak bi mogao potpuno da se saobrazi onom koji ima za cilj podršku iz vazduha.

2) Udvajanje komandnih mesta.

3) Stalno prisustvo na »osetljivim« delovima fronta oficira za vezu, specijalista u atomistici, upućenih od armijskog korpusa, odnosno armije, koji su u neposrednoj vezi sa komandnim mestom koje ih je uputilo.

Dragocena dobit u vremenu, koja se na taj način ostvaruje, opravdava, u slučaju krize, obilaženja normalnih komandnih stepena.

Pored promena materijalne prirode, postoje i druge, koje se još teže ostvaruju, jer se odnose na duboko ukorenjene intelektualne navike.

Mi smo ukratko pomenuli slučaj kada se rezerve *samo-inicijativno* upućuju sa jednog na drugo ugroženo mesto.

U ovom pogledu izgleda da je neophodno izmeniti naša shvatanja. I najgenijalnija zamisao manevra, kao i svestrano proučen protivnapad, ostaće mrtvo slovo na hartiji ako zbog uništenja komandnog mesta ili veza ne bude mogućno dostaviti naređenja na vreme, kad su brzina odlučivanja i izvršavanja od presudnog značaja.

Najzad, bitno je da i najmanji delovi snaga budu u toku postupaka koji treba da se primene. Izgleda da to sada nije slučaj i da se čovek ograničava samo na to da obuče starog klasičnog manekena u malo šire atomsko odelo.

Šta onda da kažemo za rezervne jedinice koje su obučavane u duhu podedenosne doktrine iz 1944—45. godine?

Svaki novi postupak biće koristan samo ako ga trupe prethodno upoznaju i isprobaju.

Na kraju, ovaj pokušaj razjašnjavanja izgleda da je bio neophodan da bi se shvatili složeni problemi koje taktičkim snagama nameću nove forme rata.

Nekima će izgledati da su preterane pretpostavke koje smo svesno prihvatili.

Ali, bolje je da ih ne potcenjujemo, jer bi stvarnost mogla da bude i gora, a ogroman značaj ovog pitanja zahteva da se dobro pripremimo.

Major

Robert M. JANG

SADEJSTVO VATRE I MANEVRA NA NUKLEARNOM BOJIŠTU*)

U prenuklearnim danima koordinacija vatrene podrške i manevra predstavljala je prilično prost zadatak kad se uporedi sa zadacima pred kojima će se naći komandant na nuklearnom bojištu. Problem sadejstva postaje komplikovaniji, pošto komandant mora da uzme u obzir mnogobrojna dejstva oruđa podrške i da ih usklađuje sa brzim promenama uslova. Komandantu se moraju obezbediti sredstva koja će mu omogućiti da organizuje efikasno i trenutno sadejstvo podrške i manevra, uz obezbeđenje svog komandnog mesta.

Taktička dejstva na nuklearnom bojištu biće pokretljiva i izvodiće se sa rastresito raspoređenih položaja. Borbe na zemlji i dalje će se sastojati iz vatre i manevra, pri čemu će biti od osnovne važnosti što veća elastičnost. Napadna dejstva biće slična nasilnom izviđanju, pri čemu će napadač, koristeći male pokretnе združene odrede (vazduhoplovne ili kopnene), tražiti neprijateljske snage, sabiti ih u okvire jednog cilja i uništiti nuklearnom vatrom. Nastupaće se u vazduhu i na zemlji u više pokretnih i rastresitih kolona, pri čemu će se zamah napada održavati vatrom i manevrom.

*) Major Robert M. Young, Artillery Faculty, U. S. Army Command and General Staff College, *Coordination of Fire and Maneuver On the Nuclear Battlefield*, »Military Review«, jul 1959. SAD. Preveo sa engleskog Aleksandar L. Lazarević, redigovao prema originalu Momčilo S. Popović.

Odbrambena dejstva karakterisaće se, takođe, pokretljivošću i usmeravaće se tako da se neprijatelj uništi ofanzivnim dejstvom. Da bi se postigla potrebna elastičnost i pokretljivost, osnovne borbene jedinice biće male pokretne snage sa stavljenе iz potrebnih delova pešadije, artiljerije, jedinica veze, oklopnih jedinica, inžinjerije i glavnih pozadinskih službi. Ove pokretne snage biće polusamostalne i sposobne za dejstva na znatnim odstojanjima sa minimalnim uticajem i podrškom od strane viših štabova.

Ovakva shvatanja i načela su usvojena i primenjuju se kao osnova za taktičku obuku u aplikacionim školama robova (*service schools*) i u Komandnoj i Generalštabnoj školi vojske SAD. Međutim, i pored tog prihvatanja, ova shvatanja nisu potpuno u saglasnosti sa postojećim merama za organizaciju sadejstva.

SUVIŠE KONTROLE

Mnoštvo zastarelih linija koje služe za organizovanje sadejstva vatrom sputava inicijativu komandanta i ograničava manevar njihovih komandi.

Od II svetskog rata postupno se povećavao broj kontrolnih linija koje se koriste pri organizovanju sadejstva vatre i manevra. Povećani domet dejstva, koji je ostvaren uvođenjem nuklearnog oružja, uzet je u obzir pri postavljanju ovih novih linija. Linija puštanja atomske bombe, linija zabranjenog atomskog dejstva i linija bezbednosti od atomskog dejstva uvedene su u skladu sa potrebama, preko aplikacionih škola, komandno-štabnih vežbi i manevara. Ove nove linije i njihove definicije pojavljuju se sada u publikacijama, u kojima se raspravlja o doktrini, i različito su definisane u tim publikacijama. One još nisu unete ni u *Rečnik vojnih izraza KoV SAD*,*) ni u *Rečnik vojnih izraza za združenu upotrebu vidova oružane sile*.**) Iz ovoga proizilazi da se upotrebljavaju izrazi koji nisu svuda usvojeni sa jedinstvenim značenjem.

*) *Dictionary of United States Army Military Terms.*

**) *Dictionary of United State Military Terms for Joint Usage.*

Pored novih izraza, koji su stvoreni za upravljanje nuklearnim oružjem i njegovim dejstvima, zadržani su i svi ostali postojeći termini ove vrste. Zbog ovoga sada postoji osam posebnih i različitih linija, koje se upotrebljavaju kao mere pri koordiniranju vatrene podrške i manevra.

1. linija razgraničenja,
2. linija najmanje duljine za dejstvo vatrom,
3. linija bombardovanja,
4. linija sigurnosti od atomskog dejstva,
5. linija najmanje duljine za dejstvo atomskom vatrom,
6. linija atomskog bombardovanja,
7. linija za koordiniranje vatre i
8. granica nastupanja.

Sa ovako velikim brojem linija za regulisanje sadejstva komandanti će se na rastresitom bojištu sa nedovoljno određenim granicama, gde će preživeti samo onaj borac koji ima najbrži refleks, naći pred nemogućim zadatkom usklađivanja vatrene podrške sa manevrom.

Da bi se savladale poteškoće koje čine ove linije za koordiniranje i da bi se omogućilo da se komandanti koji izvode manevre na nuklearnom bojištu koriste inicijativom, moraju se precizirati sve postojeće mere za sadejstvo.

Za rešenje ovog pitanja postoje dva načina. Prvi, da se zadrži sadašnje obeležavanje pomoću linija, izbace izvesni nazivi, a oni koji ostaju da se ponovo definišu da bi se obuhvatila i ona dejstva koja su bila regulisana pomoću nevažećih termina. Drugi, da se *uveđe potpuno novo gledište o upotrebi zone kao sredstva za usklađivanje vatre i manevra*.

SADAŠNJE LINIJE KAO SREDSTVO ZA UPRAVLJANJE VATROM

Pre nego što se uporede relativna preim秉stva i nedostaci ova dva načina rada, potrebno je da se razmotre sadašnje linije za upravljanje vatrom.

1. *Linije razgraničenja.* Pošto su sada u upotrebi, služe za podelu rejona odgovornosti. Njihov uticaj na usklađivanje vatre je nerazlučno vezan sa određnim odgovornostima.

Komandanti, koji su dobili svoje rejone, označene granicama, odgovorni su za vatru i manevr u tim rejonima, smatrajući da susedne jedinice neće otvarati vatru niti ulaziti u te rejone bez njihove saglasnosti i saradnje. Kako se rasturenost na bojnom polju povećava a rukovođenje vojnim dejstvima postaje sve više decentralizovano, granice mogu postati sve manje pogodne kao sredstvo za upravljanje vatrom. Međutim u sadašnjem vremenu, granica mora i dalje da predstavlja jednu od mera za koordinaciju vatre, sve dotle dok se ne usavrše drugi pogodni načini za obeležavanje rejona odgovornosti.

2. *Linija najmanje daljine za dejstvo vatrom* primenjivala se pre uvođenja nuklearnog oružja. Ona je stvorena da bi puk ili taktička komanda u rejonu ispred svog položaja mogla da sprovede sadejstvo vatre i manevra. Cilj ove linije bio je da se osigura bezbednost trupa u tom rejonu i da se zaštite od artiljerijskog dejstva viših i susednih ešelona. Potrebno je da se za određivanje rejona odgovornosti ispred taktičke grupe ili tačkičke komande iznađe neki novi način. Sadašnje definicije linije najmanje daljine gađanja, u ovome samo delimično zadovoljavaju. Međutim, ovde se uzimaju u obzir dejstva klasične artiljerijske vatre a ne i dejstva nuklearnog oružja. Pri određivanju ovih rejonova mora da se uzme u obzir kako dejstvo vatre nuklearnog oružja, tako i klasične artiljerije. Ovde ulazi ne samo neposredni efekat eksplozije, toplove i radijacije, već takođe i stvaranje prepreka rušenjem, paljevinom, prašinom i kontaminacijom.

3. *Linija najmanje daljine za dejstvo atomskom vatrom* uvedena je u upotrebu zbog nuklearnog oružja i veće zone njegovog dejstva, kao pokušaj da se otklone nedostaci linije koja ograničava dejstvo vatre običnog naoružanja. Međutim, ova linija vodi računa samo o neposrednom dejstvu na ljudstvo i materijal, a ne i o mogućem uticaju na manevr zbog stvaranja prepreke između komandanta koji izvodi manevr i njegovog cilja.

4. *Linije bombardovanja* uvedene su da bi obezbedile komandantu kopnenih snaga zonu ispred njegovog položaja, u kojoj može slobodno da manevruje bez organizovanja sa-

dejstva sa vazduhoplovstvom i bez bojazni da će ga sopstvena avijacija napasti. One takođe obezbeđuju slobodu rada avijacije u nanošenju udara ispred ovih linija bez sporazumevanja sa kopnenim snagama. *Kod linija bombardovanja* uzeto je u obzir dejstvo samo razornih bombi, pa je i dalje u upotrebi i pored razvoja nuklearnih bombi. Linija bombardovanja atomskim avio-bombama uvedena je u upotrebu s obzirom na nuklearna oružja i njihovu taktičku primenu. Ovo je pokušaj da se obezbedi zaštita kopnenih snaga od dejstava neusklađenim udarima nuklearnih bombi od strane avijacije. One omogućavaju kopnenim snagama slobodu manevra od njihovog položaja do ovih linija, kao i slobodu dejstva avijacije u izvođenju udara iz tih linija.

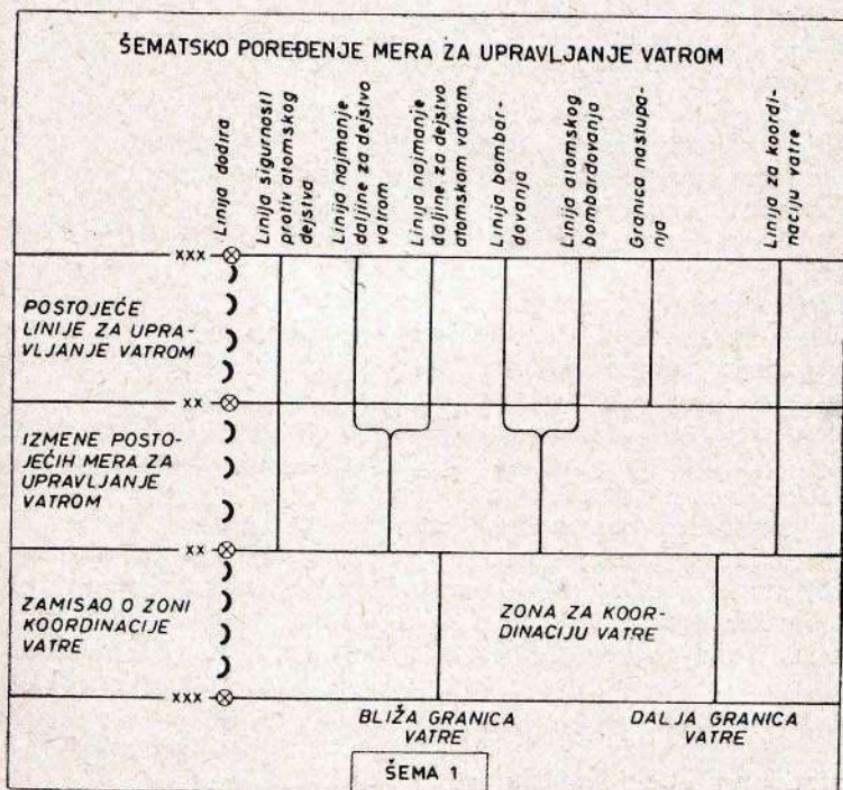
5. *Linija sigurnosti od atomskog dejstva* uvedena je prvenstveno radi postizanja sigurnosti sopstvenih snaga i upotrebom je postala jedno od sredstava za upravljanje vatrom. Definicijom u Borbenim pravilima 7—100 — Pešadijska divizija — priznata je upotreba linije sigurnosti od atomskog dejstva i njena potreba radi obezbeđenja sopstvenih trupa od neposrednog toplotnog i udarnog dejstva i zračenja. Ovde nije pravilno uzet u obzir efekat atomskog dejstva na manevar. Upotreba nuklearnog oružja na bojištu izaziva neprekidnu primenu relativno sigurnih mera za upravljanje. Pravilno određena i tačno označena linija faza mogla bi dati iste rezultate.

6. *Linija za koordinaciju vatre* uvedena je zbog potrebe da se označe zone odgovornosti vazdušnodesantnim snagama i snagama koje vrše spajanje sa njima. Ova se linija može upotrebiti i od stvarne je koristi za planiranje vatre kopnenih snaga koje dejstvuju koncentrično. Definicije koje su u primeni ne obuhvataju upravljanje i koordinaciju vatre nuklearnog oružja. I ovde postoji stalna potreba da se na neki način odrede zone odgovornosti oko i ispred snaga koje vrše spajanje, a tako isto i ispred dve kopnene jedinice koje dejstvuju koncentrično.

7. *Granica nastupanja*, po definiciji u Borbenom pravilu 7—100 — Pešadijska divizija — obuhvata upravljanje vatrom. Očito je da se ovim htela da ostvari bezbednost trupa. Me-

đutim, ovde nije uzeto u obzir da postoji mogućnost dejstva preko ove linije. U praksi, ovom linijom se određuju mesta na zemljištu preko kojih trupe koje manevruju ne treba da pređu. Da bi se zadovoljili zahtevi sigurnosti, potrebno je da se odredi druga linija ispred »granice nastupanja« da sigurnost trupa koje posedaju ovu liniju ne bi bila ugrožena od dejstva vatre. Kao i u slučaju »linije sigurnosti od atomskog dejstva« i ovde bi moglo da se na mesto »granice nastupanja« uvede pravilno označena i određena fazna linija pa je očigledno da je potreban drugi specijalan izraz za ovo.

Na šemici 1. je prikazana upotreba ovih raznih linija za upravljanje vatrom kod divizije na levom krilu.

PROMENE DEFINICIJA

Nastojeći da se smanji broj linija za upravljanje vatrom, koje su sada u upotrebi, a da bi se izbegle neke od smetnji naturenih komandantima trupa koje manevruju, neki predлагаči su da se zadrže sadašnje linije, s tim da se nekim da nova definicija a neke od njih da se izbace.

Zadržavanje sadašnjih gledišta izazvaće potrebu da se pri usklađivanju vatre i pokreta stalno primenjuju mnogobrojne linije. Pristalice ovoga mišljenja nadaju se da se ovo najbolje može postići izbacivanjem »linije najmanje daljine za atomsko dejstvo« i »linije atomskog bombardovanja« a da se »linija najmanje daljine za dejstvo vatrom«, »linija bombardovanja« i »linija za koordinaciju vatre« ponovo definišu i pri ovome uzme u obzir efekat vatre i van ovih linija. Na primer, nova definicija »linije najmanje daljine dejstva vatrom« mogla bi biti:

Linija najmanje daljine dejstva vatrom jeste linija preko koje artiljerija može da dejstvuje bez prethodnog uklanjanja jedinica koje su je zaposele, pod pretpostavkom da se dejstvo te vatre ne prostire ispod te linije.

Novo definisanje »linije bombardovanja« i »linije za koordinaciju vatre« bilo bi slično, tako da se gubici isključe ako se pridržavamo ovih linija. Ovakvim shvatanjem pojavele bi se sledeće linije za upravljanje vatrom: granice, linije najmanje daljine dejstva vatrom (novodefinisana), linija bombardovanja (novodefinisana), linija bezbednosti od atomskog dejstva, linija za koordinaciju vatre (novodefinisana) i granica nastupanja. Na šemi 1. prikazana je takođe i zamisao za diviziju sa naslonjenim krilima.

Pristalice da se zadrži koncepcija prikazana u ovom primeru iznose sledeće razloge: *prvo*, biće potrebno najmanje izmena; *drugo*, i dalje će se pridavati važnost centralizovanim upravljanju vatrom u višim komandama, i, *treće*, ovim se u divizijskoj zoni dejstva u najmanjoj meri ograničava vatra klasične artiljerije susednih jedinica, kopnene i armijske artiljerije.

Međutim, izgleda da ova zamisao ima tri značajna nedostatka u primeni na nuklearnom bojištu.

Prvo, iako će se novodefinisanim izrazima regulisati neposredne posledice vatre u rejonu dejstva jedne jedinice, ništa nije uzeto u obzir niti obezbeđeno za savlađivanje trajnih posledica te vatre. Na primer, jedno nuklearno oruđe može da se upotrebi preko linije najmanje daljine dejstva bez usklađivanja, tako da neposredna dejstva ove vatre ne pređu liniju najmanje daljine, dok trajno dejstvo zbog kontaminacije, levkova i rušenja, neposredno iza ove linije, može biti smetnja za izvođenje manevra i da jedinici oteža izvršenje njenog zadatka.

Drugo, a možda i najvažnije, jeste zadržavanje centralizovanog upravljanja vatrom kod više komande. Taktika na nuklearnom bojištu zasniva se na osnovnoj činjenici da će dejstva izvoditi male, polusamostalne pokretne snage, sposobne da dejstvuju na znatnim odstojanjima sa minimalnim uticajem i podrškom viših komandi. Ako bi viša komanda zadržala centralizovano komandovanje, to bi ograničilo primenu načela inicijative od strane komandanata ovih polusamostalnih snaga i bilo bi isto što i njihovo uništenje.

Treće, ponovnim definisanjem termina, koji već postoje proširilo bi se njihovo značenje i otežalo međusobno sporazumevanje.

ZONA ZA KOORDINACIJU VATRE

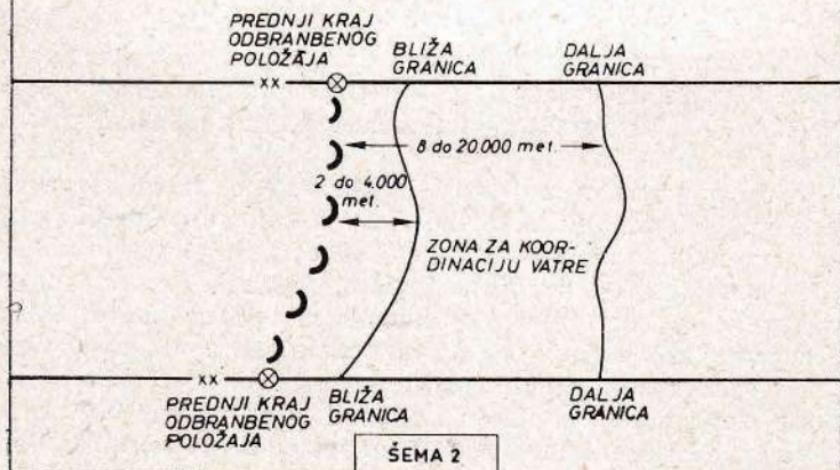
Da bi se savladale smetnje i nedostaci sadašnjeg sistema linija i gore predložene izmene, preporučuje se usvajanje »zone koordinacije vatre« (*Fire Coordination Area*) koja predstavlja sistem zona usklađen sa taktikom na nuklearnom bojištu.

Po ovoj predloženoj zamisli, obrazuje se zona organizovane vatre ispred ili oko divizije. Više ili susedne jedinice neće na ovu zonu otvarati vatrnu dok se ne organizuje sadejstvo između njih i divizije koja je uspostavila tu zonu. Zona organizovane vatre bila bi definisana kao »zona na koju više ili susedne komande mogu da dejstvuju samo posle upostavljanja saradnje sa snagama koje su ustrojile ovu zonu. Vatra i njeno dejstvo ne smeju ići ispod bliže granice bez naročitog traženja jedinice koja je uspostavila ovu liniju. Van

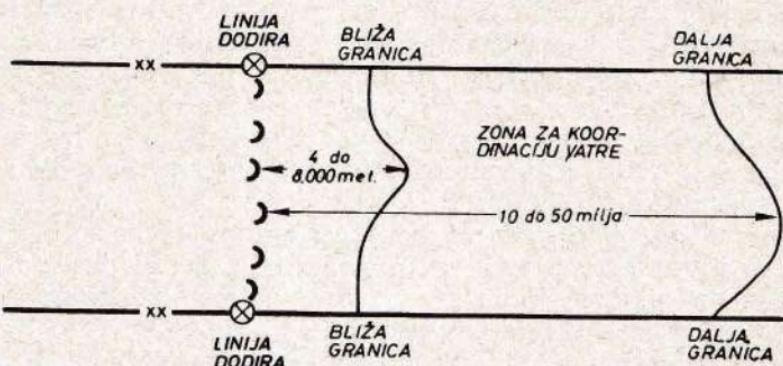
dalje granice zone može se dejstvovati bez uspostavljanja sadejstva.

Pri obrazovanju zone organizovane vatre postupak je sledeći: komandant taktičke grupe ili taktičke komande, odrediće u svome rejonu i ispred njega liniju bliže granice ove zone i obavestiće divizijski centar za vatrenu podršku (*FSCC, Fire support coordination center*), u kojem će se ova linija dovesti u saglasnost sa linijama ostalih divizijskih jedinica i označiti kao bliže granica zone divizije. Dalju granicu odrediće divizijski centar za vatrenu podršku na osnovu zadatka divizije i podneće je korpusnom centru za vatrenu podršku (centru za taktičke operacije — *TOC, Tactical operation center*), gde će se obezbediti sadejstvo sa divizijama na frontu korpusa. (Šematski prikaz ove zamisli, za diviziju na desnom krilu, prikazan je na šemi 1.) Pošto se odredi dalja granica divizijskih zona za koordinaciju vatre, korpusni centar za vatrenu podršku obavestiće o protezanju ove linije jedinice korpusne artiljerije, artiljeriju pojedinih divizija korpusa, susedne korpuse i centar za armijske operacije ili odgovarajuću komandu. Kad god je moguće, linije bliže i dalje granice treba da se protežu preko lako uočljivih zemljišnih objekata

PRIMENA ZONE ZA KOORDINACIJU VATRE U ODBRANI

PRIMENA ZONE ZA KOORDINACIJU VATRE U NAPADU

ŠEMA 3

Dubinu prostorija zone za koordinaciju vatre ka neprijatelju treba određivati na osnovu zadatka dotične divizije, a ne prema dometu organskih vatrenih sredstava podrške. U odbrani, zona za koordinaciju vatre može biti plića, čime će se omogućiti bolja centralizacija upravljanja vatrom u korpusu i vatrena podrška na korpusnom nivou. U napadu, dubina može da se prostire čak i 40 do 50 milja (64—80 km) u neprijateljsku teritoriju. Ovo bi omogućilo komandantu divizije da između svog polaznog položaja, pa do krajnjeg cilja upravlja manevrom i vatrom za podršku, kako onom sa neposrednim tako i sa trajnim dejstvom. Primena zone za koordinaciju vatre prikazana je na šemi 2. za odbranu, a na šemi 3. za napad.

DEJSTVA ZA SPAJANJE SNAGA

Zona za koordinaciju vatre može isto tako da se primeni pri pomorskodesantnim i vazdušnodesantnim operacijama. Primenom ove zone u dejstvima za spajanje snaga omogućeno je da se izbaci iz upotrebe linija za koordinaciju vat-

re. Prijenjoj primeni u ovim dejstvima snage na vazdušno-desantnoj osnovici obrazovaće oko svog položaja zonu za koordinaciju vatre. Pošto se izvrši spajanje daljih granica zona obeju snaga, ova granica se ukida na mestu spajanja, i upravljanje i usklađivanje vatre prelazi na komandanta kome je od ranije stavljeno u dužnost da upravlja vatrom za vreme neposrednog spajanja snaga. Po izvršenom spajanju, ove snage ustrojavaju novu zonu za koordinaciju vatre u duhu svog zadatka. Šematski prikaz ovog postupka prikazan je na šemama 4, 5. i 6.

U diskusiji o primeni koncepcije zone za koordinaciju vatre govorilo se o jedinicama jačine divizije, ali iz toga ne treba da se zaključi da se ove zone primenjuju samo kod takvih jedinica. Ona se može primeniti isto tako lako i efikasno kod samostalnih pokretnih snaga bilo koje jačine, kao što je oklopni puk ili samostalan združeni odred formiran za neki naročiti zadatak.

U predlogu da se usvoji gledište o koordiniranju vatre po zonama, kao što je izneto u zoni za koordinaciju vatre, zajedno su prikazane koristi i nedostaci ako bi se u primeni zadržao sadašnji linijski sistem usklađivanja vatrene podrške sa manevrom. Treba još razmotriti, šta se postiže zonom za koordinaciju vatre i na osnovu kojih činjenica se došlo do nje.

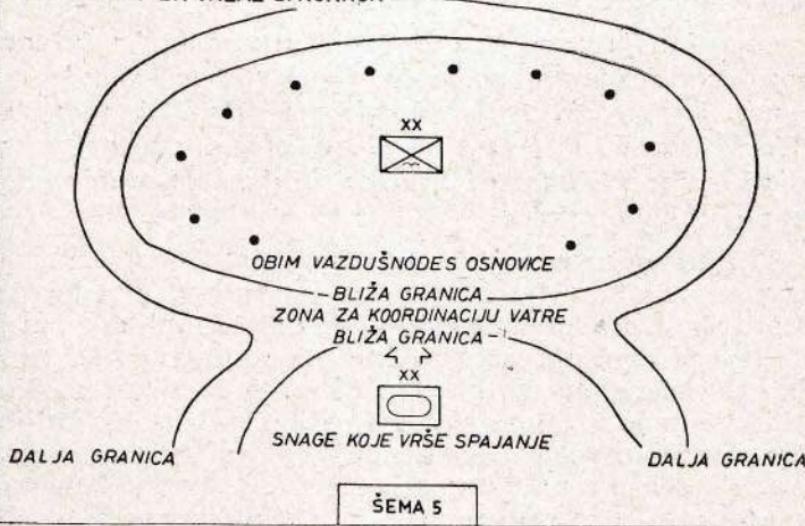
VAŽNI ČINIOCI

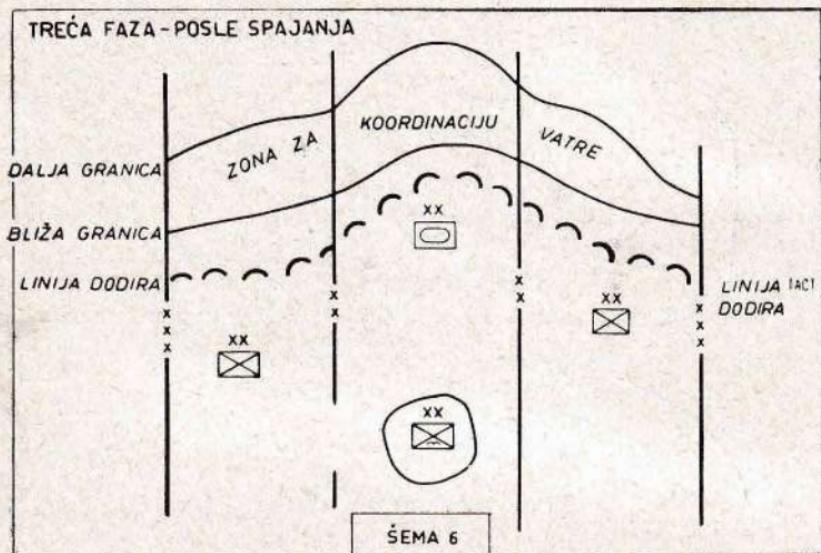
Koncepcija zone za koordinaciju vatre smatra diviziju kao manevarski deo korpusa, isto onako kao što se smatralo da je puk manevarski deo divizije. U prošlosti, linijom najmanje daljine dejstva vatrom obeležavana je zona bliža od linije na kojoj je komandant puka koordinirao sve vatre za podršku. Zonom za koordinaciju vatre, divizija dobija jednu zonu u čijim granicama komandant divizije upravlja vatrom i organizuje sadejstvo između svih svojih vatrenih sredstava i manevra. Ovo omogućava komandantu divizije da sačuva svoje trupe od neposrednog dejstva vatre kao i da trajne posledice vatrenog dejstva ne postanu prepreka za izvršenje njegovog manevra.

PRIMENA ZONE ZA KOORDINACIJU VATRE PRI OPERACIJI SPAJANJA
PRVA FAZA - PRE SPAJANJA

DRUGA FAZA - ZA VРЕME SPAJANJA

Šta više, ovo je u saglasnosti sa načelom iznetim u Borbenom pravilu 6—20 »Taktika i tehnika poljske artiljerije« — koje glasi:

Organizacija vatrene podrške je komandantska dužnost. Komandant snaga kojima je dodeljena vatrena podrška odgovoran je za međusobno usklađivanje vatri svih podržavajućih sredstava kao i za njihovo usklađivanje sa dejstvima svoje komande. On donosi osnovne odluke koje se tiču organizacije vatrene podrške.

Primenom zone za koordinaciju vatre komandantu je omogućeno da upravlja vatrom svih oruđa iz svog organskog sastava kao i vatrom podržavajućih oruđa, u zoni koja mu je potrebna za izvršenje zadatka. Primena postojećeg sistema linija omogućava mu da upravlja i koordinira vatru klasične artiljerije samo u granicama zone, do linije najmanje daljine dejstva vatrom. Zona za koordinaciju vatre takođe je saglašena sa načelom o usklađivanju osmatranja, prema kojem se uspostavljaju odgovorni rejoni za divizije, korpuze i armije,

na taj način što se primenjuju »zone uticaja« i »interesne zone«.

Ovo shvatanje dopunjuje formacijske koncepcije i dozvoljava puno iskorišćenje pokretljivosti divizija novoga tipa. Pešadijska divizija može svojim organskim sredstvima da mehanizuje dve od svojih pet taktičkih grupa, a da bi se sva mehanizovala može da se popuni dovoljnim brojem oklopnih transporteru iz armije. U armiji ima dovoljno aviona za prenos vazdušnim putem borbenih delova pet taktičkih grupa. Ovo omogućava komandantu divizije visok stepen pokretljivosti svojih manevarskih delova, što bi trebalo da iskoriste. Ovo može lakše da se postigne ako mu se dozvoli da koordiniranjem vatre svih sredstava za podršku ispolji inicijativu, nego ako se od njega zahteva da usklađuje svoj manevar vatrom suseda ili viših jedinica, kao što je rađeno po dosadašnjoj linijskoj koncepciji.

IZNALAŽENJE CILJEVA

Divizija će sadašnja svoja sredstva za iznalaženje ciljeva, koja su po raspoloživoj opremi i učinku kvalitativno ravna onima kojima raspolaže sadašnji korpus, da iskoristi u punoj meri u granicama svojih odgovarajućih zona za koordinaciju vatre. Korpus će svoja sredstva za iznalaženje ciljeva da usmeri preko dalje granice divizijske zone za koordinaciju vatre. Ovo je produženje sadašnjeg gledišta o liniji osmatranja bez potrebe da se ona koristi. U slučaju da organi susedne divizije ili korpusa otkriju cilj u divizijskoj zoni za koordinaciju vatre, oni moraju, pre nego što otvore vatru na takav cilj, da organizuju sadejstvo sa divizijom, čija je zona. Artiljerijska sredstva veze, dopunjena sistemom veze zone, omogućavaju da se za najkraće vreme organizuje ovo sadejstvo. Centri za upravljanje vatrom i centri za koordinaciju vatrene podrške divizije i korpusa, spojeni su ovim sistemom veza tako da za sadejstvo po boku i naniže neće biti potrebno više vremena, nego što je potrebno da jedan istaknuti

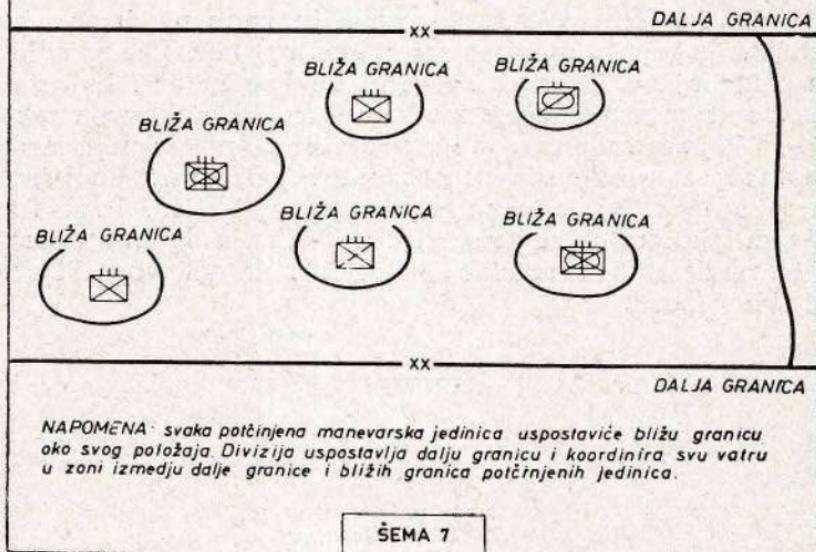
osmatrač jedinice za neposrednu podršku dobije dalekometnu vatru na cilj koji je otkrio, a koji nije u dometu organskih oruđa njegove jedinice.

Po sadašnjim zajedničkim odredbama u propisu *CONARC TT 110—101—1* automatski se određuje linija bombardovanja na 100 milja (160 km) ispred linije dodira. Ako bi se želelo da ova linija bude bliže ili da se isturi dalje, ovo bi se moglo postići kad bi se avijacija obavestila o oružanju daleje granice zone za koordinaciju vatre. Tako bi ova dalja granica postala linija bombardovanja, pa ne bi bio potreban poseban izraz da se ona definiše.

Rastresiti poreci, široki frontovi i decentralizovano komandovanje na nuklearnom bojištu doveće do toga da jedinice dejstvuju bez naslona krila i bokova, što će da nametne i decentralizovanje vatrene podrške. Sadašnja tendencija je da se širina fronta divizije poveća na 20 do 35 km, zbog čega će širina korpusa biti 65 — 130 km i zahtevaće decentralizaciju korpusne artiljerije. Ova decentralizacija moći će da se postigne pridavanjem jedinica korpusne artiljerije divizijama, ili dodeljivanjem korpusnoj artiljeriji zadataka po jedinicama, što će omogućiti da divizijska artiljerija upravlja celokupnom ili delom njihove vatre. Kad se uporedi domet divizijske artiljerije sa dometom korpusne artiljerije i utvrди da samo topovi 155 mm i rakete »korporal« imaju veći domet, onda se vidi logičnost ove decentralizacije. Primer primene zone za koordinaciju vatre, gde taktičke grupe nemaju naslonjena krila i bokove, prikazan je na šemici 7.

Nuklearno oružje je glavno sredstvo vatrene podrške i jedinice koje u svom organskom sastavu imaju oruđa za nuklearno dejstvo treba da budu u stanju da iskoriste ovo sredstvo sa minimumom ograničenja. Po koncepciji zone za koordinaciju vatre, divizija bi mogla u granicama svoje »zone« da upotrebi nuklearna oruđa bez prethodne koordinacije, pod pretpostavkom da efekat dejstva ovog oruđa ne pređe granicu ove »zone«. Isto se može da primeni i kod korpusa i armije. Ove dve komande mogu da upotrebe nuklearna oruđa van dalje granice divizijskih zona za koordinaciju vatre, bez prethodnog sporazuma sa divizijama. Prema pro-

PRIMER KADA JEDINICE DEJSTVUJU BEZ NASLONA KRILA I BOKOVA

NAPOMENA: svaka potčinjena manevarska jedinica uspostaviće bližu granicu oko svog položaja. Divizija uspostavlja dalju granicu i koordinira svu vatru u zoni između dalje granice i bližih granica potčinjenih jedinica.

ŠEMA 7

Napomena: Svaka potčinjena manevarska jedinica uspostaviće bližu granicu oko svog položaja. Divizija uspostavlja dalju granicu i koordinira svu vatru u zoni između dalje granice i bližih granica potčinjenih jedinica.

pisima zajedničkih odredbi, nuklearna oruđa u oba slučaja ima da se upotrebe pošto o tome bude obavešteno vazduhoplovstvo.

ZAKLJUČAK

Uvođenje zone za koordinaciju vatre sa bližim i daljim granicama i granicama između jedinica, kao mere za usklađivanje vatre i manevra, omogućava da se odbace sledeće linije: linija najmanje daljine za dejstvo vatrom; linija bombardovanja; linija najmanje daljine za dejstvo atomskom vatrom; linija atomskog bombardovanja; linija za koordinaciju

vatre; predlaže se da se pravilno određenim i definisanim faznim linijama zamene »granica nastupanja« i »linija sigurnosti od atomskog dejstva«.

Usvajanjem zone za koordinaciju vatre uvodi se novo shvatanje koje je u saglasnosti sa brzim promenama na nuklearnom bojištu. Zona će dozvoliti da komandanti koji vrše manevar primene inicijativu koju zahteva nuklearna taktika, a koja se sada razvija i primenjuje u aplikacionim školama vidova oružane sile i u Komandnoj i Generalštabnoj školi vojske SAD. Ova koncepcija je prosta i elastična i može sa istom lakoćom da se primeni u upravljanju dejstvom razornih, nuklearnih, hemijskih, bioloških i drugih mogućih oruđa budućnosti.

Pukovnik
Adolf RAJNIKE

TAKTIKA VATRE ATOMSKOG ORUŽJA U RATU NA KOPNU*)

Ako kod zapadnih država za odbranu državnih granica preovlađuje koncepcija pokretnog načina vođenja operacija na dosadašnji način ali uz upotrebu taktičkog atomskog oružja, onda ovo novo sredstvo nameće potrebu stvaranja određene taktike. Ratni plan u celosti treba prema klasičnom shvatanju i u odbrani da ima za cilj uništenje neprijateljskih oružanih snaga. Tome planu su podređeni i u pojedinstinima im služe operativni i borbeni planovi. Shodno tome, u svim tim planovima mora se uzimati u obzir naročiti način dejstva ovog novog oružja. Ono predstavlja izvanredno sredstvo u rukama vojskovođe koji odgovorno komanduje oružanim snagama na kopnenom ili obalskom frontu u borbama o kojima će u ovom članku biti govora. Sem toga, to novo oružje predstavlja i novu vrstu vatrene moći koju treba uključiti u sadejstvo sa ostalim naoružanjem. Isto tako potrebno je da se ispita na koji bi način ovo oružje, s obzirom na svoju ogromnu moć totalnog uništavanja na velikim prostranstvima, bilo u stanju da doprinese rešenju borbe i ishodu rata u sadejstvu sa ostalim naoružanjem ili samostalno.

*) Oberst a. D. Adolf Reinicke, *Feuertaktik von Atomwaffen im Landkrieg*, »Wehrkunde«, mart 1959, str. 126—129. Preveo sa nemačkog Nenad Birovljev; redigovao prema originalu Milisav Perišić.

ORUŽJE ZA PODRŠKU ILI SREDSTVO ZA TOTALNO UNIŠTAVANJE?

Treba imati u vidu:

1) Ako se pretežno misli na operativne pokrete i na komandovanje združenim jedinicama dosadašnjeg sastava, čak i priojakoj rastresitosti, onda ostaje u važnosti načelo da se za *uspeh u borbi moraju izboriti same jedinice sve do konačnog rešenja*, a atomsko oružje samo da podržava pokrete i borbu.

Nasuprot ovome, postavlja se pitanje:

2) Da li je pri obostranoj i sistematskoj upotrebi atomskog oružja totalno uništavajuće dejstvo na velikim prostranstvima toliko jako da može sprečiti plansko komandovanje i pokrete konvencionalnih jedinica? Da li će na taj način taktičko atomsko oružje svojom moći potpuno *onemogućiti* komandovanje u borbi?

Potrebno je, pre svega, oceniti po kojim bi načelima ili parvilima trebalo taktički upotrebiti vatru atomskog oružja da bi ono u napadu i odbrani maglo celishodno da sadejstvuje sa ostalim naoružanjem. Oružane snage zapadnih zemalja su pripremljene za *odbranu*. Pošto one radi toga moraju biti potpuno upoznate sa ofanzivnom taktikom neprijatelja, naoružanog istim oružjem, potrebno je najpre osvetliti takтику vatre atomskog oružja u napadu.

U NAPADU

Za dejstvo artiljerije na širokom kopnenom frontu postoje određena iskustva i pravila koja treba da obezbede sadejstvo ovog oružja u okviru plana borbe. Doduše, totalno uništavajuće dejstvo atomskog oružja daleko prevazilazi dejstva dosadašnje artiljerije i vazduhoplovstva. S druge strane, veliki poluprečnik dejstva i veće posledice jednog samog atomskog udara čine ga zapravo taktički nepodesni jer su inače artiljerijske vatre u pogledu površina i vremena raznovrsne. Ali ovom zahtevu ide na ruku tendencija razvijanja pojedinih atomskih sredstava sa ograničenim dejstvom.

Očigledno je, dakle, da je uprkos svemu potrebno da se pronađu načela koja su slična onima iz upravljanja artiljerijskom vatrom.

Osnovna načela dejstva artiljerije u napadu su, uglavnom, sledeća:

- a) pravilno odabratи *vreme i mesto* dejstva uz njihovo tačno usklađivanje sa ciljevima borbe, zbog čega je neophodna organizacija tesnog sadejstva sa trupama u napadu;
- b) odreditи *težište* vatrenega dejstva prema planu borbe;
- c) vatrom ne dejstvovati *ukalupljeno* nego unositi promene u način njene upotrebe;
- d) *neutralisati neprijateljsku artiljeriju* kao istorodnu najjaču vatrenu snagu.

U kojoj se meri ova pravila mogu primeniti i kod taktičkog atomskog oružja?

Koja se tehnička sredstva upotrebljavaju za lansiranje, ispaljivanje ili izbacivanje (topovi, balističke rakete, vođeni projektili ili avioni) ovde se neće detaljno obrađivati pošto ona zavise od drugih različitih faktora (stanje opreme, borbene situacije, vremenskih prilika), a u okviru teme treba oceniti dejstvo na cilju i njegov značaj za tok borbe.

Pri tome treba imati u vidu:

Kod a): Taktičko atomsko oružje ne bi smelo da se upotrebi u bilo koje vreme i protiv nekog cilja koji u datom trenutku među mnogim drugim slučajno izgleda rentabilan. Njegovo dejstvo, naprotiv, treba po vremenu i mestu planirati (u planu vatre za napad) ili ga shodno postojećim namerama primeniti bez priprema u sadejstvu rodova tokom borbe.

Kod b): Shodno rečenom, *težišta vatrenega dejstva* treba birati u zavisnosti od taktičkih okolnosti i da pri tome, shodno ciljevima borbe, dođe do izražaja komandantova volja. Ovo vatreno dejstvo mora doći do izražaja tako da ga trupe u napadu zaista mogu iskoristiti. Za pripremu napada bilo bi, na primer, necelishodno da se na težištima izvrše pojedinačni atomski udari na suviše velikim međusobnim udaljenjima. Ako se već upotreba tog užasnog razornog sredstva — makar i teorijski — mora razmatrati, onda se na od-

govarajući način mora predvideti i puno iskorišćavanje njegovih osobenosti. Na osnovu rezultata izviđanja ciljeva, težišta borbenih dejstava u zoni, to jest na zemljištu koje brani neprijatelj, morala bi se po prostranstvu prekriti sa nekoliko ili mnogo (po mogućnosti malih) atomskih udara¹⁾ tako višestruko i široko da bi se periferije pojedinačnih krugova potpuno uništavajućeg dejstva upravo međusobno zahvatale. Ova zona totalnog uništenja *ne bi smela da bude previše uska* jer bi uska breša, kroz koju se zatim kreću trupe u napadu, uslovila nagomilavanja koja bi braniocu pružala mogućnosti za upotrebu svojih atomskih udara sa uništavajućim dejstvom.

Ukupna površina na koju se dejstvuje vatrom na težištu borbenih dejstava u napadu morala bi se i po *dubini* protezati tako da po mogućnosti obuhvati sve braniočeve snage, uključujući artiljeriju, taktičke rezerve, komandna mesta i štabove, a po mogućnosti i skladišta municije i goriva, otprilike do linije prvih ciljeva napada, da bi se omogućio proboj bez otpora. Na tim težištima takođe bi trebalo sprečiti da preostanu preživela žarišta neprijateljskog otpora. Ovo bi se moglo povezati sa povlačenjem sopstvenih istaknutih osiguravajućih delova pre početka napada, što bi bilo utoliko lakše pošto bi napadačeve trupe i onako morale biti raspoređene po većoj dubini, u pripravnosti da bez zadržavanja i nagomilavanja izvrše napad u talasima.

Takođe bi bilo celishodno da se jedan pored drugog izvrše više ili mnogo manje manjih atomskih udara nego jedan udar sa vrlo velikim prečnikom dejstva. Ovo stoga što dejstvo raste približno tek sa trećim stepenom povećavanja kalibra, dok se manji atomski udari mogu više prilagoditi i potpuno rastresitim površinskim ciljevima i smanjiti stepen ugrožavanja sopstvenih trupa. Da li će se ti udari izvršiti u vazduhu ili na zemlji zavisće od zemljišta, vremenskih prilika, jačine neprijateljskih fortifikacijskih objekata i drugih faktora. Radi psihološkog dejstva na borbeni moral neprijateljskih trupa, može se pokazati celishodnjim da se atom-

¹⁾ U daljem tekstu, pojam »atomski udari« koristiće se uopšteno i nezavisno od sredstava za lansiranje ili bacanje.

ski udari ne izvrše i vidu jednog jedinstvenog vatrenog udara nego udarima sa različitim vremenskim razmacima i raspoređenim po dubini. Ovakvim dejstvom kod neprijatelja bi se mogla izazvati parališuća neizvesnost pa i njegovo onesposobljavanje za vođenje borbe.²⁾

Sve ovo pokazuje da se dosadašnji artiljerijski *plan vatre za napad* u smislu artiljerijske pripreme skoro u potpunosti može primeniti na taktičko atomsко oružje. Artiljeriji bi se mogli dati dopunski vatreni zadaci, na primer, na bokovima napadnog klina kod kojih je važna tačnost gađanja, ili za uništenje ciljeva koji se ne mogu zahvatiti zbog površinskog dejstva atomskog oružja.

Atomska zrna treba držati u pripravnosti i za dalji *tok napada* da bi se po potrebi moglo dejstvovati na ciljeve izvan dometa artiljerije, u dubini ili na bokovima neprijateljskog rasporeda ili na vazdušnodesantne trupe pre no što ove mogu stupiti u dejstvo. Na taj način mogle bi se na težištima fronta obrazovati gусте koncentracije atomske eksplozija koje bi imale tendenciju da se šire po pravcu i dubini u slučaju kad artiljerija i vazduhoplovstvo ne bi bili u stanju da u toku borbe dejstvuju dovoljno snažno. Neophodni preduslovi za ovo su, prirodno, tesno sadejstvo sa trupama koje se bore i u najmanju ruku vrlo pouzdani borbeni izveštaji i obaveštenja o mestu njihovog nahođenja da bi se izbeglo jaka ugrožavanje sopstvenih snaga.

Planiranje dejstva atomskog oružja sa svugde istom jačinom bilo bi u suprotnosti sa načelom o obrazovanju težišta u napadu čak i kada bi se za ovo raspolagalo sa dovoljno municije. Određivanje zone na koje se neće dejstvovati atomskim oružjem isto je tako važno kao i određivanje težišta. One treba da se odaberu u skladu sa planom napada ili sa opštim ratnim planom. Na taj način, u nekim rejonima atomski udari uopšte ne bi dolazili do izražaja, te bi tamo borbeni moći dosadašnjih oružja, primenjenih na savremeniji način i u savremenoj formaciji, mogli imati odlučujući značaj. Stoga se ne može lišiti veštine artiljerijskog gađanja.

²⁾ Ovo psihološko dejstvo obradeno je posebno u članku *Agricole*, u oktobarskom broju »Wehrkunde«, 1958. godine.

Kod c): Iz izloženog proizilazi da taktika vatre treba da se drži daleko od *ukalupljenih metoda* jer im se neprijatelj brzo prilagođava. Na primer, gustina atomske vatre na težištu borbenih dejstava može neprijatelju da pruži tako jasne znake o nameravanom planu napada da on odatle pravovremeno (*rechtzeitig*) može da povuče svoje snage da bi sprečio njihovo potpuno uništenje, pa da na drugom mestu preduzme odgovarajuća protivdejstva sa atomskim oružjem ili bez njega. Stoga se radi prikrivanja sopstvenih namera najpre može dejstvovati pojedinačnim atomskim sredstvima ili njihovom različitom gustinom, na različitim delovima fronta. Ili, pak, da se neprijatelj obmane stvaranjem atomskog vatrenog težišta na određenom mestu da se onda vatreno težište prebaci na mesto gde je otkrivena nova koncentracija neprijateljskih snaga. Po potrebi, uskoro posle toga treba na drugom mestu izvršiti napad sa atomskom podrškom ili bez nje, a kad postoje odgovarajući uslovi i iznenadan napad noću. Osnovno je da se pronađu razne kombinacije sa atomskim oružjem i bez njega, danju i noću, uvek sa novim oblicima, prilagođenim situaciji.

Kod d): Kod ovih razmatranja mora se prepostaviti da i *neprijatelj* raspolaže taktičkim atomskim oružjem i da će ga on upotrebiti u odbrani. Provereno borbeno načelo bezuslovno zahteva da se najjača ili po jačini ravna vatrena sredstva neutrališu pre početka borbe, kao što to važi u odgovarajućem smislu za artiljeriju. Međutim, ovaj veoma važan zahtev protiv atomskog oružja vrlo teško se može izvršiti. Biće skoro nemoguće da se sva neprijateljska sredstva za ispaljivanje (osim, eventualno, topova) i avioni na zemlji i u vazduhu sigurno otkriju i unište. Stoga će uspeh napada biti sumnjiv ako branilac raspolaže znatnijim količinama atomskih punjenja.

Zaključak. Iz ovih razmatranja proizilazi da postoji uzajaman, *naizmeničan uticaj* između taktike atomske vatre i komandovanja u borbi. Efikasnost novog oružja može zahtevati da se težište borbenih dejstava odredi baš u rejonu otkrivene jake koncentracije snaga i fortifikacijskih objekata neprijatelja čije potpuno uništenje pruža izglede na pobedu

i predstavlja presudno slabljenje neprijateljske borbene moći. Velika nadmoćnost u vatrenoj moći može, s jedne strane, da stvori preduslove za postizanje uspeha određenog plana, a, s druge strane, ovaj se mora prilagoditi novom oružju koje pri masovnoj i koncentrisanoj upotrebi može postati odlučujući faktor. U tom slučaju komandovanje u borbi pretežno će postati upravljanje atomskom vatrom čemu se sve drugo naoružanje ili njegovi ostaci moraju prilagoditi da bi se obezbedila sredstva za ispaljivanje i da bi se u napadu posedalo zemljiste.

U ODBRANI

Nadmoćnost u vatri ide, pre svega, u korist odbrane koja treba da se prilagodi različitim mogućnostima upotrebe taktičkog atomskog oružja. Raščlanjavanje na manje samostalne borbene jedinice i njihovi pokreti po širokim zonama pogodni su za smanjenje dejstva pojedinačnih neprijateljskih atomskih eksplozija. Međutim, kada napadač na težištu široko prekrije atomskim udarima odbrambenu zonu, onda se uprkos tome može računati sa skoro potpunim uništenjem većeg broja jedinica koje se tamo nalaze. U tom slučaju sva veština raščlanjavanja i pokretljivosti mogu da budu uzaludni. Međutim, čak i tada se može stvoriti uspešna odbrana i to:

1) Atomskim protivudarima.

2) Rezervama koje se radi iskorišćavanja atomskih protivudara privlače brzim motorizovanim transporterima ili vazdušnim putem da bi ponovo posele odbrambeni rejon ili na pogodnom mestu prešle u protivnapad.

Preduslov za ovo jeste da su uređaji za ispaljivanje atomskih zrna ili avioni ostalih u dovoljnem broju neoštećeni, na što se može računati onda kada su raspoređeni i prikriveni u dovoljnoj dubini bojišta i kada su dovoljno pokretljivi i u stanju da menjaju vatrene položaje bez prevelikog prekida u mogućnosti za otvaranje vatre. Ovo se naročito odnosi na lansirne uređaje za balističke i vođene rakete koji su pogodni za ispaljivanje kako konvencionalnih zrna, tako i onih

sa atomskim punjenjem. Oni bi trebalo da se grupišu po dubini tako da se sa njih, s obzirom na domet i elevacione mogućnosti, može tući određeno zemljište, a naročito oni rejoni koji su prema proceni situacije naročito ugroženi.

Pomisao na stvaranje automatske *zaprečne vatre* — posle znaka za uzbunu, koji se može pretvoriti u znak za paniku — ispred jednog vrlo širokog i povezanog fronta jedva da bi se mogla istovremeno ostvariti čak i kad bi postojao velik broj sredstava za lansiranje i atomskih zrna. Ovakva vatra mogla bi da izazove besmisleno rasipanje atomskih zrna čije bi razorno dejstvo na mestima gde nije neophodno moglo da nanese više štete nego koristi. Ovo, sem toga, ne bi odgovaralo ni zahtevu izvršenja planiranih protivudara koji su mnogo efikasniji. Mnogo je važnije da se otkriju pravci glavnih udara neprijateljskog napada i da se oni jasno izdvoje od lažnih poduhvata i mera za obmanjivanje. Pošto se na vatrenom težištu neprijateljskih atomskih udara može računati sa skoro potpunim uništenjem braniočevih trupa, uključujući komandna mesta i štabove, ne treba očekivati borbene izveštaje sa takvih odseka. Stoga se vatreni položaji neprijateljskog atomskog oružja moraju, po mogućnosti, što pre otkriti pomoći specijalnih *merničkih uređaja* da bi komanda mogla da stekne uvid u situaciju. Te uređaje treba rasporediti po dubini i spregnuti sa braniočevim atomskim oružjem za protivdejstvo. Tehnička efikasnost tih merničkih uređaja mora se upravljati prema taktičkim zahtevima, tj. da imaju neupadljivu konstrukciju, da se brzo mogu pripremiti za merenje i da pružaju precizne podatke. Pri tome vreme predstavlja važan faktor, jer baš u odbrani kada je inicijativa na strani neprijatelja i kada zona pogodenja atomskim udarom može ostati potpuno bez jedinica koje je brane, neprijatelj mora što pre da bude pogoden tačno usmerenim protivudarima istog uništavajućeg dejstva. Vazdušno izviđanje mora takođe da bude usmereno u tom pravcu, da dobije celovitu sliku o dejstvu neprijateljske vatre ili da tu sliku potvrди, a da osim toga osmatra pripreme ili približavanje neprijateljskih jedinica.

Rejon cilja za atomske protivudare treba odabrati tako da neprijateljske trupe u napadu budu pogodene na površini na kojoj nastupaju sa široko raščlanjenim poretkom. One će nastojati da rejon pogoden atomskim udarima savlađuju tenkovima i drugim motorizovanim sredstvima. Ako se vazdušnim izviđanjem uspeju otkriti pripremni položaji ili pokreti napadača posle prvih atomskih udara, onda se nude veoma pogodni ciljevi. U ovo vreme će drumovi, putevi i prolazno zemljište biti prekriveni trupama raznih rodova na velikim međuprostorima i međusobnim odstojanjima. Ovaj trenutak kada neprijatelj vrši podilaženje svojim jedinicama, ako uopšte želi da napada na kopnu, mora bezuslovno jednom da nastupi. Ako se njegove trupe nalaze na pripremnim položajima ili ako se kreću kroz šumu ili naseljena mesta, tačno usmereni atomski protivudari imaće još teže uništavajuće dejstvo jer će drveće i zgrade koji se ruše moći da onesposobe kretanje vozila i izvan centra pogodene površine. Osnovni zadatak u tim trenucima sastojao bi se u tome da se uništavajuće dejstvo atomskog oružja iskoristi tako da se snage napadača razbiju pre no što i mogu da otpočnu napad.

Ako bi vazdušno izviđanje branioca, usled *neprijateljske nadmoćnosti u vazduhu*, u tom periodu bilo onemogućeno u izvršenju svog zadatka, rejoni sa ciljevima za izvršenje atomskih protivudara morali bi se u planu vatre odrediti na osnovu podataka dobivenih od merničnih uređaja o razmeštaju neprijateljskih oružja. Zatim dolazi najpre u obzir zona čija ovostrana ivica dodiruje dalju granicu rejona dejstva prethodnih neprijateljskih atomskih udara. Ova zona ciljeva biće prema verovatnom razvoju borbe najrentabilnija. Na isti način trebalo bi je odabrati i pri neprijateljskim napadima izvršenim po mraku ili pri slaboj vidljivosti.

Ako prođe duže vreme do upotrebe prvih atomskih protivudara i ako na zemljištu pogodenom neprijateljskim atomskim udarima sve upotrebljene snage zaista budu uništene ili povučene, može se proceniti i doneti odluka da se na taj isti rejon, u koji je u međuvremenu prodro neprijatelj, izvrše atomski protivudari (taj rejon može tada postati prava zona

smrti). Moment privlačenja i upotrebe rezervi treba uskladiti sa dejstvom atomskega protivudara. Njihov komandant mora da zna kada i gde treba da računa sa tim udarima. Bez sumnje, najbolje bi rešenje bilo kad bi se braniočeve trupe pre početka neprijateljske atomske vatre povukle sa čitavog odbrambenog rejona. Međutim, biće veoma teško da se ta namera napadača na određenom mestu unapred otkrije sa zadovoljavajućim stepenom tačnosti.

Komandant atomskega jedinica morao bi da bude potčinjen dovoljno visokom trupnom komandantu koji može da ima uvid i da kontroliše što širi odsek fronta. Pridavanje jedinica atomskog oružja manjim trupnim jedinicama moglo bi da izazove rasipanje i prevremeni utrošak atomske municeje upravo pripremljene za upotrebu. Njihovo izvanredno snažno dejstvo treba primeniti protiv ciljeva čije uništenje ima odlučujući značaj za ceo tok borbe. S druge strane, vatra atomskog oružja ne bi smela da se upotrebni protiv ciljeva previše udaljenih od bojišta — bez obzira na to što njihovi vatreni položaji ponekad mogu biti veoma udaljeni — da bi se obezbedilo sadejstvo sa trupama u toku izvršenja protivnapada. Stoga bi u odbrani došlo u obzir pridavanje jedinica atomskog oružja počev od divizije pa naviše.

I BEZ ATOMSKOG ORUŽJA?

Pošto taktika atomske vatre predviđa težište i međuprostore, na pojedinim mestima fronta može se istovremeno ili uzastopno napadati bez upotrebe atomskog oružja, što mogu da uslove i politički faktori. Noću i pri slaboj vidljivosti mogu da se izvrše iznenadni napadi sa dosadašnjim, usavršenim oružjem — tenkovima, oklopnom pešadijom, samohodnom artiljerijom i taktičkim vazduhoplovstvom — i da ovi napadi budu nadmoćni u odnosu na atomske, široko raščlanjeni odbrambeni sistem, da se izvrši proboj kroz međuprostore i izazov ozbiljne krize u odbrani. Ovde može doći do pojave pokretnog fronta. Zbog uskog ispreplitanja obostranih snaga u borbi, primena atomskega protivudara na napadačeve trupe

pe može biti neizvodljiva, te tada jedino preostaje da se oda-
beru rejoni sa ciljevima u dubini neprijateljskog rasporeda,
koji se nalaze na dovoljnom odstojanju sigurnosti od sopst-
venih jedinica, da bi se na taj način sprečilo pothranjivanje
neprijateljskog napada. Ova vatrema težišta nalaziće se tada
pretežno u pozadini neprijatelja i imaće uništavajuće dejstvo.
Za primenu ovog metoda pogodni su mali atomski udari jer
se mogu više primaći. I u ovom slučaju treba proceniti mo-
gućnosti odvajanja svih odbrambenih snaga od neprijatelja
i njihovog povlačenja na neku liniju u dubini da bi se stvo-
rile prepostavke za izvršenje atomskih protivudara. Među-
tim, odlučan napadač pratiće odmah svaki korak povlačenja
i u interesu svog samoodržanja. U slučaju napada bez atom-
ske podrške, braniočeva artiljerija i protivoklopna oruđa
moraju biti u stanju da i pored široko raščlanjenih vatrema
položaja što pre otvore koncentričnu vatru na naročito ugro-
žene odseke čak i onda ako su atomski protivudari planirani
na velike daljine. I »taktički atomski rat« zahteva u svom de-
lokrugu potpuno ovlađivanje veštinom komandovanja i uprav-
ljanja vatrom dosadašnjim naoružanjem.

Da li će u toku borbi preovladati tendencija *proširivanja ili sužavanja* upotrebe taktičkog atomskog oružja, ne može se
predvideti. Ako i postoji mogućnost da se, s obzirom na nedogledna dejstva tog borbenog sredstva, ono u početku pre-
dstrožno upotrebljava, vremenom će potreba da se sve jačim
vatrenim dejstvom izbegne poraz i ozbiljne krize postati neo-
doljiva i neizbežna. Čak i približno isto vatreno dejstvo atom-
skog oružja predstavljalо bi vatrenu nadmoćnost u korist
branioca. S druge strane, bilo bi shvatljivo da je već i mor-
alno dejstvo ograničenog broja atomskih udara izvanredno
veliko i da parališe pokrete suvozemnih trupa u korist od-
brane. Od životne važnosti je da branilac u pogledu vatrene
moći bude dorastao neprijatelju u svim raznovrsnim sluča-
jevima jer je i inače slabiji od napadača po svom broju i
dosadašnjem naoružanju. Ovo bi u toku borbi moglo da
predstavlja pogonsku silu za sve veću primenu atomskog oru-
žja, a time i za proširenje atomskog rata na sve veću dubinu.

ZAKLJUČAK

1) *Napad* (sa taktičkim atomskim oružjem) mogao bi da ima uspeha samo onda ako je napadač u pogledu naoružanja atomskim oružjem mnogo nadmoćniji od branioca ili ako mu uspe da u odlučujućoj meri uništi njegova atomska oružja, u čemu će se teško uspeti.

2) *Branilac* koji ne raspolaže atomskim oružjem ili ga ima u vrlo malim količinama, osuđen je na *poraz*. Međutim, ako ga poseduje i ako ga celishodno upotrebi može da razbije napad podržan atomskim oružjem i na širokom frontu i da pokretnim načinom vođenja borbe na kopnu uopšte spreči odluku.

3) Pri prostorno i vremenski *ograničene upotrebe* atomskog oružja i njegove štedljive upotrebe na određene ciljeve, *pokret* bi mogao da predstavlja jači elemenat od vatre. On bi tada mogao da omogući izvođenje operacija po dosadašnjim klasičnim načelima pokretnog načina ratovanja na kopnu.

4) Pri velikoj upotrebi atomskog oružja od strane oba protivnika, dejstvo vatre će biti toliko snažno da će već i zbog psiholoških razloga potpuno preovladati i paralizati pokretni način vođenja borbe. Uprkos tome, mogućnost preduzimanja napada mogla bi se, možda, sastojati u tome da se nakon šoka nastalog posle atomskog udara izvrši *vazdušni desant* preko »zone smrti« u dubini neprijateljske teritorije i odatle prema pripremljenom borbenom planu izvrši napad na kopnu. U »taktičkom atomskom ratu« visokog stepena vazdušnodesantne trupe mogu kao »vazdušna pešadija« da imaju glavnu ulogu.

U svim slučajevima raznovrsne upotrebe taktičkog atomskog oružja, raspolaganje dobro obučenim kopnenim trupama i vazduhoplovnim snagama sa dosadašnjim naoružanjem usavršenog oblika i formacija može imati odlučujući značaj za snage odbrane. Jednostrano specijalizovana tehniku i taktiku protivrečile bi svim iskustvima i verovatnim situacijama u ratu.

Pukovnik
Adolf RAJNIKE

VATRENA TEŽIŠTA U POKRETNIM BORBAMA*)

Veoma je dobro što se pojavilo mišljenje o problemu pokretnih dejstava na velikim prostranstvima u odbrani, sa naročitim osrvtom na dejstvo vatre (u članku *La hierarchisation des armes et ses incidences*,**) colonel Gourvest, »Revue Militare Générale«, januar 1959, koji je neka vrsta odgovora na članak: *Das Problem des Feuers und der Bewegung bei weiträumiger Kampfweise*,***) »R.M.G.«, jun 1958).

Veština vođenja samostalnih malih združenih jedinica (u nemačkoj vojsci brigada u divizijama tipa 59) na prostranijim zonama nego dosad, prinuđuje nas stalno na ponovna razmišljanja o sadejstvu rodova. Pri tome se ne misli toliko na njihovo međusobno stepenovanje prema vrednosti, koliko na to kako pronaći način da se u naročitim uslovima nove taktike poveže pokretna borba sa najjačim vatrenim dejstvom. Treba imati na umu da taktičko atomsko oružje u datom slučaju neće moći svugde i odmah da stoji na raspolaganju. Međutim, biće potrebno da se, radi postizanja uspeha u borbi, što je moguće neposrednije iskoriste moderna vatreni-

*) Oberst a. D. A. Reinicke, *Feuerschwerpunkte bei beweglicher Kampfführung*, »Revue Militaire Générale«, decembar 1959, Francuska. Preveo sa nemačkog Stanislav Podboj; redigovao prema originalu Milisav Ferišić.

**) Higerarhizacija rodova i njene poteškoće. — Prim. prev.

***) Problem vatre i pokreta u borbenim dejstvima na velikim prostranstvima. — Prim. prev.

na sredstva velikog dometa (rakete i vođena sredstva sa eksplozivnom municijom), koja nam tehnika sada pruža kao svoju novinu.

STVARANJE VATRENE NADMOCNOSTI NOVIM ORUŽJEM

Raketni pogon otvara nove puteve za nanošenje neprijatelju snažnih artiljerijskih vatrenih udara (čak i hemijskim eksplozivima). Tehnički razvoj je u punom toku. Svakako da tačnost u taktičkim domenima (na primer, 16—20 km od raznih tipova raketa SAD) još nije dovoljno da bi se sva artiljerijska oruđa mogla zameniti raketama. Zasad one mogu snažno da dopunjaju dosadašnju artiljeriju, naročito u dejstvu na velikim daljinama i protiv izvesnih prostranijih ciljeva. Vrlo odgovoran zadatak organa nadležnih za obranu jeste da povremeno odmeravaju obim konvencionalnog naoružanja prema novim, i to u odnosu koji bi bio usklađen sa budućim potrebama. Kod taktičara se problem svodi na to da se novo oružje postepeno uvodi u borbu, tako da i ono dođe do izražaja na celishodan način. Pri tome taktički opštevojni komandant mora poznavati osobine i mogućnosti modernog oružja kojim raspolaže. Ova tehnička znanja su sastavni deo njegovog vojnog obrazovanja i ovlađivanje njima ne sme da mu stvara nikakav problem. Novo oružje on mora da obuhvati svojim taktičkim razmatranjima i zaključcima kao ojačanje borbene moći. On njime ne upravlja u pogledu tehnike gađanja, već mora da mu postavlja *vatrene zadatke u borbi*.

Usled tehničkog razvoja naoružanja postavlja se pitanje da li danas u borbi u osnovi odlučujući značaj treba pripisati dejstvu vatre ili pokretljivosti. Svakako da u tom pogledu ima različitih shvatanja i da ne postoji nikakva absolutna istina. Ova shvatanja su relativna s obzirom na veoma različite mogućnosti vođenja rata na kopnu. (Primena taktičkog atomskog oružja može, doduše, ukočiti veći napadni pokret, ali u ovim razmatranjima ipak ne treba poći isključivo od takve pretpostavke.) Zavisno od borbene situacije, geografskog sklopa i prostranstva bojišta, borbenog zadatka i jačine

protivnika i sopstvenih snaga — o uspehu može da odluči iznenađenje postignuto brzim i smelim pokretom ili snažna masovna vatrena nadmoćnost. U borbi samostalnih jedinica, koje dejstvuju sa većim međuprostorima, dalekometne raketne mogu doprineti željenom povećanju vatrene moći.

Ne bi bilo u skladu sa raznovrsnim oblicima ratova koji se pojavljuju ako bi unapred otklonili mogućnost da se na području Evrope pojave brzi pokretni ratovi, građanski rat ili partizanske borbe u odbrambenom ratu, i uzeli u obzir samo određen način metodičnog vođenja rata koji bi se odvijao uz sopstvenu vatrenu nadmoćnost svih vrsta oružja. Stvarnost ponekad izneveri onog koji se suviše oslanja na šematske i tehničke iskonstruisane metode borbe. Karakter rata ne može se odrediti nikakvim računom, a katkad rat dobija neverovatan tok. Možda se mogu i na području Evrope jednom razviti vojni sukobi koji nastaju iz nemira i borbi fanatizovanih jedinica, u kojima se ne zna da li je to rat ili nije, mada mi to ne volimo i želimo svim sredstvima da sprečimo. Ovakvi ekstremni slučajevi, koje nije lako definisati po međunarodnom pravu, mogu se, možda, posmatrati kao način da se, pod senkom opštег atomskog užasa, rat danas izbegne. Vojno rukovodstvo mora u svojim pripremama računati na sve mogućnosti za koje se može pretpostaviti da su u domenu onoga za šta je čovek sposoban. Pored punog priznanja nadmoćnom vatrenom dejstvu savremenog oružja, biće neophodan *borbeni duh* vojnika pojedinca, pešaka i tenkiste, koji je dovoljno čvrst u pojedinačnoj borbi i sposoban za smela nadiranja *da bi se iskoristilo dejstvo vatre*.

NACIN VOĐENJA BORBE

Razumljivo je da je nadmoćnost u *vatrenom dejstvu* najvažniji faktor u *odbrani* nekog zemljишnog odseka. Čak i kod srazmerno manjih snaga pešadije može se samo jakom artillerijom i teškim pešadijskim naoružanjem razbiti neprijatelj na polaznom položaju i u toku njegovog napada. Ovo sva-kako pod pretpostavkom da je teško pešadijsko naoružanje sačuvano u dovoljnem broju i da je njegova vatra pažljivo i

precizno usmerena. Zato nećemo moći da se odreknemo rezervi u pešadiji i tenkovima. Ako snažan napadač uspe da dejstvom vatre ili napadima s boka, iz pozadine ili iz vazduha isključi iz upotrebe deo artiljerije, neće više u odbrani značiti mnogo ni dobro organizovan i proračunat plan vatre. Zato je u solidno pripremljenoj odbrani potrebna u neophodnoj meri sposobnost za inicijativne pokrete snaga radi preduzimanja protivnapada kojima bi se situacija opet uspostavljala. Iznenadnim protivnapadom može se, na primer, uz male gubitke savladati kriza, ako se on preduzme u pravom momentu i izvodi vešto izabranim pravcem. Vatrena nadmoćnost potrebna za ovo relativna je i zavisi od momenta iznenađenja.

Ako je u drugim slučajevima za uspeh protivnapada potrebno sasrediti najjaču vatru, mora postojati mogućnost da se ona *pravovremeno* otvorи iz dovoljnog broja teških i najtežih oruđa i da *upravljanje* njom bude *sasređeno*. Ranije se mogao na položaju prikupiti neograničen broj oruđa i neograničene količine municije, ukoliko ih je proizvodna moć industrije država koje su ratovale mogla obezbediti. Tada je artiljerija mogla da »osvoji« zemljište, dok su ga pešadija i tenkovi imali samo da »posednu«. Samom autoru desilo se, na primer, u odbrambenim dejstvima na istočnom frontu, januara 1944, da mu se kao komandantu artiljerijskog puka jedne divizije, a u toj je ulozi bio dosta iskusan, pridaju, radi planske podrške jednog protivnapada, još 2 artiljerijska puka i 1 puk teških plotunskih bacača (velikog kalibra). Pri tome su udarne grupe pešadije i tenkova brojno predstavljale relativno male snage u poređenju sa snagom sopstvenog vatre nog dejstva i brojno više puta nadmoćnjim protivnikom. Plan vatre nog dejstva svih artiljerijskih sredstava bio je s komandantom divizije u pogledu nameravanih pokreta tako precizno uskladen da je praktično protivnapad u ovom slučaju napredovao zahvaljujući izuzetno snažnom i izdiferenciranom dejstvu vatre. Njom je sasređeno upravljaо komandant artiljerijskog puka te divizije *prema taktičkim vatre nim zadacima komandanta divizije* i pri toj tesnoj saradnji se nisu pojavila nikakva pitanja o nadležnosti. Udarne

grupe pešadije i tenkova mogле су с punim poverenjem i odlуčno iskorišćavati ovu veliku vatrenу podršku.

Ovakva nagomilavanja artiljerije sada se više ne mogu primenjivati zbog opasnosti od atomskog oružja. Kod modernog načina borbe poseban je problem što se mora, s jedne strane, voditi računa o ovoj opasnosti i primeniti *raščlanjivanje u manje grupe*; a s druge strane, borba se mora, korišćenjem *vatrenih težišta*, voditi pokretno uprkos rastresitosti i bez obzira na to što se neće odmah upotrebiti taktičko atomsko oružje.*.) Utoliko pre treba prodor neprijatelja zaustaviti pokretnim dejstvima u širim rejonima i dejstvom vatre na većim prostranstvima nego dosad.

To znači da nije dovoljno ako se napad zaustavi samo u mestu, već treba slobodno vođenim protivnapadima koliko je god to moguće razbiti i uništiti *snagu napadača* na zemlji. Ako neka brigada u čvrstoj odbrani položaja raspolaže samo jednim divizionom artiljerije, moguće je da se kod veoma širokog fronta odbrane vatrena snaga toliko proredi da bi mogla oslabiti statička odbrana protiv neprijatelja, koji je za napad snažno naoružan. Da bi se mogla sasređivati i prenosići snažnija vatra bar na pravce na kojima nas neprijatelj ugrožava napadom, potrebno je da se ona ojača novim artiljerijskim divizionima, pre svega iz divizijskog artiljerijskog puka, i dalekometnim modernim oružjem. Ovom vatrom treba da upravlja komandant divizijskog artiljerijskog puka. Na ovakvo rešenje obavezuje i zadatak da se vatrenom nadmoćnošću izbori inicijativa za planske ili nepripremljene protivnapade.

ODGOVORNOST OPŠTEVOJNOG KOMANDANTA

Opštevojni komandant snosi celokupnu odgovornost za rukovođenje odbrambenom borbom. Tu spadaju: izbor rejona položaja, grupisanje snaga, priprema celishodno podeljenog ili sasređenog vatrenog dejstva, upotreba rezervi i drugo.

*.) Vidi članak *La lance et le bouclier* (Koplje i štit), par général de brigade P. Renauld, »R. M. G.«, april 1959.

Njegova je pažnja naročito usmerena na podelu vatre, a da pri tome ne mora lično da se bavi tehnikom njenog upravljanja. On naređuje izvršenje borbenih pokreta i usklađuje svoje odluke sa potrebnim vatrenim dejstvom. Određuje kako treba da bude vatreno dejstvo na određenim napadnim pravcima: frontalno, za otkrivanje bokova ili protiv neprijateljske protivoklopne odbrane i artiljerije. Način izvođenja borbenog pokreta i njegov početak mogu, konačno, u određenom momentu, zavisiti i od gotovosti za dejstvo artiljerije, raketa i avijacije.

Opštevojni komandant mora biti blagovremeno obavešten o gotovosti za otvaranje vatre i vatrenoj snazi svojih teških i najtežih oruđa da bi mogao stvoriti svoj sud o borbenoj situaciji u celini i doneti odluku. Bilo bi izlišno opterećenje za njega i njegov štab ako bi htelo da bude neposredno odgovoran i za gotovost artiljerije, upravljanje njenom vatrom i sl. Za taj zadatak stoji mu na raspolaganju komandant artiljerije, u ovom slučaju obično komandant divizijskog artiljerijskog puka, koji mu je potčinjen i tesno saraduje s njim. Na osnovu jasnih *borbenih zadataka*, postavljenih artiljeriji, njen komandant reguliše pokrete, podelu, razvoj i vatreno dejstvo potčinjenih mu jedinica, gledajući pri tome unapred — u duhu zamisli komande divizije. Opštevojni komandant mora da proceni u kojim je granicama moguće obezbediti vatreno dejstvo teškog naoružanja za određene težišne zadatke, pa tek onda odgovorno donosi svoju odluku. A to ponekad mora da se uradi brzo. Odluka će mu biti utoliko lakša i pravilnija ako je od *komandanta odgovornog za celokupnu tešku vatru* (uključujući rakete, vođena zrna i, po mogućству, borbene avione), kao svog pomoćnika u rukovođenju, odgovorno obavešten na šta može stvarno u celini da računa za neki određeni cilj. Na taj način neće biti nikakve podele odgovornosti za vatru i za pokret, već će postojati slobodno i sigurno zasnovano rukovođenje opštevojnog komandanta, koji stoji na čelu čitavog upravljanja borbotom. U njegovim razmatranjima mora biti obezbeđena koordinacija oba ova elementa. U sprovođenju njegove odluke preko

naređenja ova je koordinacija najprostija i najbolja ako se naređenja za vatru izdaju u obliku *taktičkih vatreñih zadatka* koji se postavljaju *komandantu odgovornom za njihovo izvršenje*.

KOMANDANT ODGOVORAN ZA TEŠKU VATRU

Upravljanje teškom vatrom (ne misli se na sve raspoloživo teško vatreno naoružanje) preko posebno odgovornog komandanta u diviziji ne znači da sve teško naoružanje u njoj u pogledu komandovanja treba da bude sasređeno u jednoj ruci. Njegovo samostalno i neposredno sadejstvo u taktičkim grupama ili brigadama mora biti vrlo tesno da bi se pojedinim jedinicama svakog momenta mogla obezbediti podrška na licu mesta. Ali, potrebno je da se za izvesne zadatke i u određenim momentima obrazuju *vatreña težišta* u okviru komandovanja divizijom u celini da bi se doprinelo uspehu opštег plana borbe. Ako se i u odbrani želi pokretna borba, mora se pokret određenim pravcem izboriti vatrenom nadmoćnošću. Pokreti u borbi izvode se danas pretežno sa tenkovskom podrškom. Svaki tenk ima top. Ako se kao obeležje artiljerije smatra naoružanje oruđima, izvodiće se sada pokretna borba pokretnom artiljerijom. (Kao što je na sličan način analizirao pukovnik Gurve (Gourvest.) Ali, vatra tenkovskih topova izvodi se ipak samo pojedinačnim zrnima protiv neposredno otkrivenih ciljeva i u relativno ograničenom vidiku. Za zamašnije intervencije u širem opsegu potrebna im je podrška artiljerije i dalekometnih teških vatreñih sredstava koja mogu kontrolisati bojište u većim razmerama i izvidati sve do dubine rasporeda neprijateljske artiljerije i odbrambenih rejona tenkova. Zbog toga će komandant divizijskog artiljerijskog puka za odsudne momente prikupiti na težišnim tačkama što je moguće više artiljerijskih jedinica i drugih raspoloživih teških vatreñih sredstava i sasređeno upravljati njihovom vatrom prema *taktičkim zadacima komandanta divizije*. Za njega je vatra, koju traži, sredstvo za obezbeđenje pokreta prema određenom planu borbe.

Komandant odgovoran za *tešku vatru*, kakav se predlaže, potčinjen je opštevojnom komandantu. Pod njegovu komandu treba staviti, sem divizijskog artiljerijskog puka, kao grupe za obrazovanje težišta, još raketne jedinice i jedinice vođenih sredstava. Zato je on odgovoran za podnošenje pravilnih predloga, za gotovost vatre i ostvarivanje pojedinačnih težišnih vatreñih dejstava za koja je dobio vatreñi zadatak. Razvoj raketa i vođenih zrna kao taktičkog vatreñog oružja velikog dometa i snage (takođe i sa hemijskom razornom municijom) može doprineti da se umanje teškoće malih jedinica u borbama na većim prostranstvima. Vatra ovog modernog oružja može da se upućuje na težišne tačke borbe i na većim daljinama — slično kao napad borbenih aviona za podršku kopnenih jedinica. Međutim, ona može da bude rasparčana i, zato neefikasna, ili da zakasni, ako se njome ne upravlja čvrsto i na najpovoljniji način. Novo tehničko oružje ispoljava i inače težnju za izvesnom samostalnom ulogom. Trebalо bi razmotritи da li ga treba potčiniti neposredno opštevojnom komandantu. Ovaj bi u tom slučaju morao u toku borbenih dejstava da sprovodi i neko svoje upravljanje vatrom. Ipak, novo oružje ne bi moralo da se osamostali i koristi pojedinačno, već ga treba objediniti sa artiljerijom da bi se mogla ostvariti prava vatreña težišta i vatreña nadmoćnost na određenim pravcima. Isto tako bi trebalo za ovo povećanje dejstva *kome težimo* iskoristiti, po mogućству, i borbene avione taktičke avijacije. Treba napomenuti da se u promenljivim borbenim situacijama *artiljerijska služba osmatranja i javljanja često pokazala* kao pouzdan izvor podataka, koji se stiće kod komandanta divizijskog artiljerijskog puka. Zato izgleda da bi u pogledu komandovanja bilo praktičnije da opštevojni komandant svoje *taktičke vatrene zadatke*, koji su usklađeni sa njegovim namerama, postavlja samo *jednom* odgovornom komandantu za tešku vatru, umesto da se sam opterećuje detaljima tehničkog upravljanja njom. Na taj način on ostaje slobodan za procenu situacije i donošenje odluke za vođenje borbe u celini. Ako se upravljanje vatrom u borbi potčini taktičkoj komandi, ostvariće se u napetoj borbenoj situaciji, punoj opasnosti, prirodna saradnja —

ukoliko je borbeni duh visok i postoji međusobno poverenje. Podela rada u vojnoj hijerarhiji može dovesti do opasnosti od ličnih trzavica ako se zanemari ljudsko razumevanje i shvatanje obaveza prema celini. Ako, međutim, u ratu dođe do naprezanja svih snaga, zajednička odgovornost za potčinjene vojnike povezivaće sa komandantom njegove saradnike. Ove ljudske vrednosti bile su oduvek značajne za duh vojski slobodnog zapadnog sveta,*) pa čine i elemenat njihovog povezivanja.

*) Ova faza zapadne propagande svakako nema veze sa vatrenim težištima koja članak tretira. — Prim. red.

Potpukovnik
Edvin C. GIPSON
major
E. B. MUR mladi

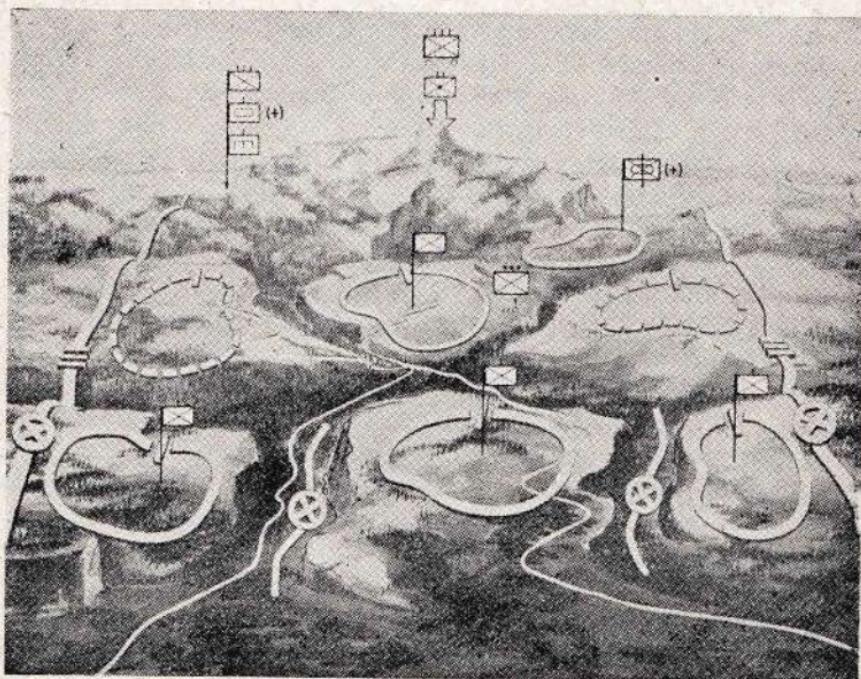
PEŠADIJSKA TAKTIČKA GRUPA U ODBRANI*)

Zbog konkretnog načina na koji jedinice mogu biti raspoređene na određenom zemljištu u odbrambenim situacijama, pitanje odbrane je jedna od najpopularnijih tema za diskusiju među onima koji proučavaju taktiku. Izgleda da skoro svaki vojnik sposoban da misli ima svoju teoriju o ovom pitanju, naročito danas kada нико не može tačno predvideti posledice dejstva nuklearnog oružja na nekom određenom položaju. Na pitanje koliko je rastresitost potrebna ne može se precizno odgovoriti, i zbog toga su se teorije o odbrani grupisale u tri opšte škole (šema 1).

Prva smatra da odbrana treba da se zasniva na uporištima borbenih grupa (*the infantry battle group*), u kojima bi se sačuvala uzajamna podrška između potčinjenih jedinica. Mada ovakav način organizovanja izgleda da najbolje odgovara odbrani određenog zemljišta, on je i najosetljiviji na dejstvo neprijateljskog nuklearnog oružja.

Druga škola tvrdi da taktička grupa treba da bude razvijena na širokom frontu, sa odeljenjima, vodovima i četama raspoređenim na velikoj širini i dubini. Ovaj način raspoređivanja svakako omogućuje pasivnu zaštitu od neprijatelj-

*) Lt. Col. Edwin C. Gibson and Maj. E. B. Moore Jr: *The Infantry Battle Group in the Defense*, »Infantry«, oktobar-novembar 1959, str. 4—8. Preveo sa engleskog Petar Petrović; redigovao prema originalu Momčilo S. Popović.

Šema 1. — Raspored taktičke grupe za odbranu

skog nuklearnog oružja, ali je sumnjivo da bi jedinice ovako rasturene mogle zaista da se brane. U stvari, one bi mogle da budu pobeđene od neprijatelja koji nije morao da koncentriše snage. Negde između ove dve varijante nalazi se treće mišljenje, koje je u suštini kompromis, ali je i pored toga prihvatljivo i primenljivo u različitim uslovima. U ovom članku će se razmotriti samo jedna od mogućnosti organizacije odbrane koju dozvoljava ova teorija i koja je u suštini zasnovana na kompaktnosti malih jedinica i uslovljena do metom organskih i podržavajućih vatrenih sredstava. Primenujući ovu osnovnu postavku, može se razviti čitav niz različitih načina organizovanja odbrane, koji će odgovarati različitim situacijama i zemljištu.

Zadatak pešadije u odbrani ostaje nepromenjen. Takođe se nisu promenile ni osnove odbrane. U odbrani težimo ras-

tresitosti, elastičnosti, očuvanju inicijative i maksimalnom korišćenju ofanzivnih dejstava. Pešadija nije više vezana za očuvanje zemljišta na stalnom položaju. Umesto toga ona vešto koristi zemljište radi uništenja napadača. Komandant mora tako da rasporedi svoje snage kako bi naveo neprijatelja da se prikupi i na taj način stvori rentabilan cilj za efikasnu upotrebu masovne vatre. Međutim, istovremeno, komandant ne sme da rasporedi svoje snage tako da pruži neprijatelju isti takav cilj. Da bi osigurao elastičnost, on mora da razvije snage kako po frontu tako i po dubini i obezbedi pokretljivost u najmanju ruku ravnu neprijateljevoj. Da bi se pokrile široke zone, moraju postojati odgovarajuće mogućnosti za osmatranje i vatreno dejstvo i sposobnost za kontrolu dejstava potčinjenih. Komandant mora da bude obezbeđen i mora da obezbedi potčinjene jedinice sredstvima za izvođenje polusamostalnih dejstava makar za ograničene periode vremena.

Pri organizaciji odbrane komandant taktičke grupe do maksimuma iskorišćava mogućnosti raspoloživih jedinica. Pošto su neke od ovih jedinica nove za borbenu grupu, daće se kratak pregled njihovih mogućnosti upotrebe.

Organsku protivoklopnu podršku taktičkoj grupi pruža prvenstveno *prateći vod* (jurišnog oružja — *assault weapon platoon*). Oružje ovog voda, sada vođene pt rakete SS—10, upotrebljava se u isturenim četnim rejonima. Na ovaj način omogućeno je maksimalno korišćenje dometa ovog projektila i dejstvo na neprijateljske tenkove ispred linije glavnog otpora. Rakete se tako raspoređuju da zatvaraju najverovatnije prilaze neprijateljskih tenkova. Poželjna je uzajamna podrškaodeljenja u vodu. Međutim, kada broj tenkovskih prilaza i rastojanje koje treba pokriti vodom ne dozvoljavaju ovakvo sadejstvo, odeljenja se mogu upotrebljavati odvojeno.

Kada su u odbrani tenkovi pridati taktičkoj grupi, najveći deo tenkovske čete treba da se zadrži u rezervi kad god je to moguće. Na ovaj način se mogu sačuvati ofanzivna svojstva tenkova i istovremeno se može omogućiti protivoklopna odbrana taktičke grupe po dubini. Isto tako tenkovski vodo-

vi se mogu pridati isturenim streljačkim četama da bi protivoklopnu odbranu učinili gušćom ili da bi zatvorili tenkovske prilaze koje nisu zatvorili delovi voda jurišnog oružja.

Izviđački vod se u prvoj fazi koristi pod komandom taktičke grupe za održavanje veze sa jedinicama obezbeđenja ispred rejona taktičke grupe. Po povlačenju ovih delova obezbeđenja, vod može da bude upotrebljen za jedan od ovih zadataka: za održavanje veze sa jedinicama na bokovima, za postavljanje osmatračica, kao elemenat ekonomije snaga, ili za zadatke obezbeđenja u pozadnjem delu rejona taktičke grupe.

Radarsko odjeljenje može da bude upotrebljeno ili kao pridato ili za podršku. Normalno će radari AN/PSS—4, zbog njihovog ograničenog dometa, biti pridati isturenim streljačkim četama. Radari srednjeg dometa AN/TPS—22, koji rade pod komandom taktičke grupe, biće postavljeni tamo gde će najbolje moći da povećaju polje dejstva uređaja manjeg dometa i odakle će istovremeno obezbediti osmatranje u dubini odbrambenog rejona taktičke grupe. Iako radari mogu da povećaju osmatračku sposobnost jedinice za vreme mračka ili ograničene vidljivosti, mora se priznati da njihova sposobnost za otkrivanje i lociranje neprijateljske aktivnosti zavisi od njihovog položaja. Nedostatak povoljnih položaja može ozbiljno da utiče na korisnu upotrebu ovih uređaja. Drveće, šipražje, brda i drugi čvrsti objekti ometaće ili sprečiti radarske signale do te mere da će malo sigurnih podataka moći da se dobije.

Kada taktičku grupu podržava inžinjerijska četa, organski *inžinjerijski vod*, radi veće efikasnosti, može da se potčini starešini podržavajući inžinjerijske jedinice. Inžinjerijske jedinice normalno se zadržavaju pod komandom taktičke grupe; međutim, kada taktička grupa dejstvuje na širem frontu, delovi ovih jedinica mogu se pridati specijalno formiranim jedinicama jačine čete.

Vod minobacača normalno će biti upotrebljen za opštu podršku taktičke grupe, a svojim vatrama i upravljanjem vatrenje prisno je vezan za artiljerijski divizion za neposrednu podršku. Komandant taktičke grupe, međutim, može da prida

vod specijalno formiranoj jedinici ili da na drugi način odvojeno upotrebi delove svoje jedinice ako to situacija zahteva. Ali, bez obzira na to kako je jedinica upotrebljena, minobacači su neposredno odgovorni za zadovoljenje potreba i zahteva komandanata taktičke grupe. Komandant artiljerijskog diviziona za neposrednu podršku, koji usklađuje vatre za podršku, planiraće vatre minobacačkog voda i uklopiće ih u plan vatre.

Kada su minobacačke vatre povezane sa vatrama divizionala za neposrednu podršku, minobacački i artiljerijski istaknuti osmatrači tražiće otvaranje vatre preko svojih centara za upravljanje vatrom. Kada je pogodno, centar za upravljanje vatrom minobacačkog voda može da prenosi zahteve svojih osmatrača centru za upravljanje vatrom diviziona za neposrednu podršku, i obrnuto — centar za upravljanje vatrom diviziona za neposrednu podršku može prenosi zahteve minobacačkom vodu. Ovakav postupak omogućava da istaknuti osmatrači i divizionali za neposrednu podršku i voda minobacača vrše korekturu i minobacačkih i artiljerijskih vatri.

Vatre u odbrani, kako nuklearne tako i klasične, planiraju se tako da se neprijatelj podvrgava sve žešćoj vatri srazmerno stepenu njegovog približavanja borbenoj zoni. Vatre se takođe planiraju unutar borbenog rejona radi ograničenja prodora, podrške protivnapada i potpunijeg uništenja neprijatelja. Nuklearne i klasične vatre upotpunjaju jedne druge i moraju biti tesno povezane radi postizanja maksimalnog efekta.

Osnovna briga komandanta pri organizovanju odbrane usredsređena je na raspored streljačkih četa. To je tačka na kojoj se razilaze teorije nuklearne odbrane. Iako komandant taktičke grupe neće načelno misliti o odeljenjima i vodovima, iako se posedanje položaja u odbrani određuje upravo njihovim rasporedom. Zbog toga ova analiza mora da počne s pešadijskim odeljenjima.

Odeljenje mora da se sačuva u odbrani kao nedeljiva jedinica. Ovakva upotreba diktirana je time što odeljenje nema sredstava za unutrašnje veze; zatim činjenicom da u

njemu normalno nema osmatrača podržavajućih sredstava i nemogućnošću da dobije i rukovodi većim pridatim delovima. Ljudstvo odeljenja se raspoređuje u zaklone za po dva strelca. Ovi zakloni se uzajamno podržavaju — udaljeni su jedan od drugog 20 m. Na ovaj način odeljenje može da posedne front širine oko 100 m. Kada se podržavajuća oruđa koriste u zoni dejstva odeljenja, onda se može prihvatići nešto širi front.

Smatra se da je odeljenje koje posedne dobro organizovan položaj u stanju da primora neprijatelja na grupisanje snaga jačine najmanje voda za organizovani napad bez upotrebe nuklearne vatre. Ovako prikupljen vod svakako može da bude pogodan cilj za usavršeno klasično oružje, a isto tako i za taktičko nuklearno oružje jačine ispod kilotone.

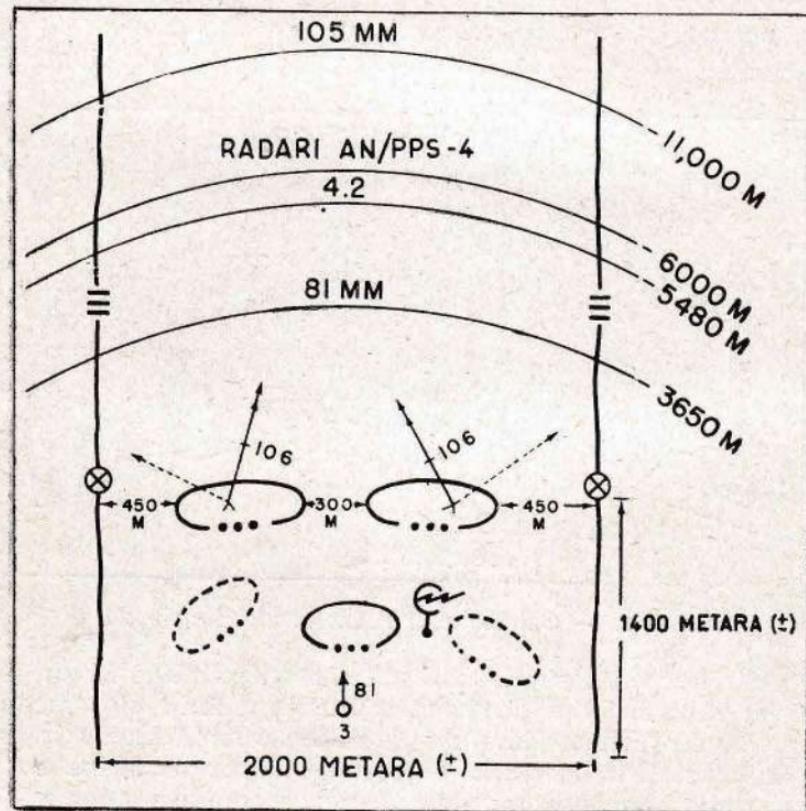

Sema 2. — Odbrambeni rejon streljačkog voda

Širina fronta streljačkog voda iznosi približno 550 m — to su ukupne širine frontova odeljenja u liniji plus međuprostor na jednom krilu koji je štićen vatrom oružja iz organskog sastava odeljenja. Pokrivanje fronta ove širine omogućeno je unutrašnjom mrežom veza, infracrvenim sredstvima za osmatranje i povećanom vatrenom moći koju pružaju

nova oružja kalibra 7,62 mm. U uslovima slabe vidljivosti, patrole i osetljivi uređaji se koriste za zaštitu praznih međuprostora. Radio-veza u vodu je od posebne vrednosti ako neprijatelj uspe da prodre u odbrambeni rejon voda ili ako je ovaj rejon ugrožen na bokovima ili iz pozadine. Komandir voda, koristeći svoj radio, može mnogo brže da prebací ljudе i oružje iz najmanje angažovanog dela rejona na rezervne položaje, da bi parirao ovoj opasnosti.

Sa dva voda razvijena u liniji, kao što je izneto, i jednim vodom u rezervi, streljačka četa može da kontroliše rejon (šema 2) od oko 2.000 m po širini i 1.300 do 1.400 m po dubi-

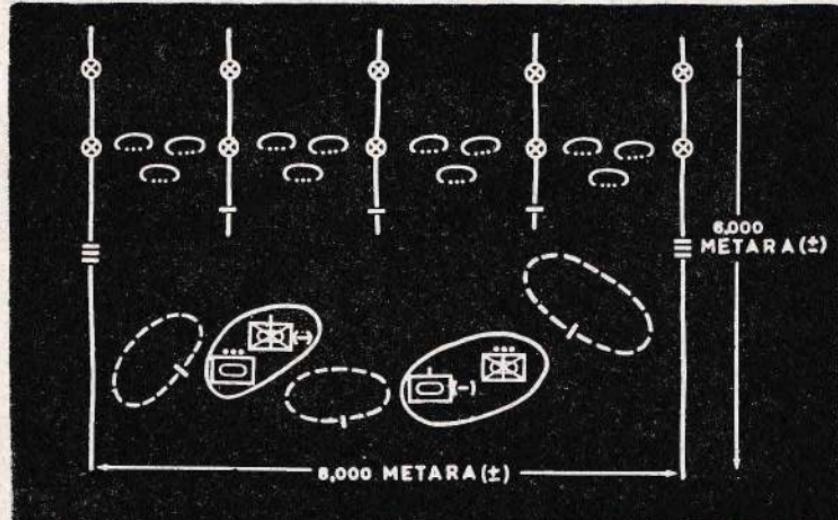

Šema 3. -- Rejon dejstva streljačke čete

ni. Zona uticaja ove čete iznosi skoro 4 kvadratne milje (oko 10 kv. km.),*) što je tri i po puta više nego li streljačke čete iz II svetskog rata i malo manje nego pešadijskog bataljona iz II svetskog rata.

Za pokrivanje ovako velikog rejona stoje na raspolaženju odgovarajuća vatrena sredstva, zatim sredstva osmatranja i veze. Obezbeđenje međuprostora između četa ostvaruje se, pored upotrebe naoružanja iz organskog sastava voda, četnim naoružanjem (minobacačima 81 mm, reaktivnim oruđima 106 mm), jurišnim oruđima i minobacačima taktičke grupe, kao i vatrama artiljerije za podršku. Sredstva osmatranja, kao što su radari AN/PPS—4, od kojih će jedan načelno biti pridat četi, pomažu obezbeđenju neposednutih delova odbrambenog rejona. Dubina i elastičnost obezbeđuju se sa zadržavanjem dovoljno snaga u rezervi.

Polazeći od toga da streljačka četa može da bude ovako raspoređena, može se logično očekivati da taktička grupa sa pridatom tenkovskom četom brani front širine oko 8.000 m. Šema 4. pokazuje koncepciju takve odbrane. Odbrana na

Sema 4. — Borbena grupa u odbrani normalnog fronta

*) 1 kv. milja ima 2.590 kv. km. — Prim. red.

ovako širokom frontu omogućena je sigurnijim radio-stanicama većeg dometa po četama i odgovarajućim osmatračkim i vatrenim sredstvima.

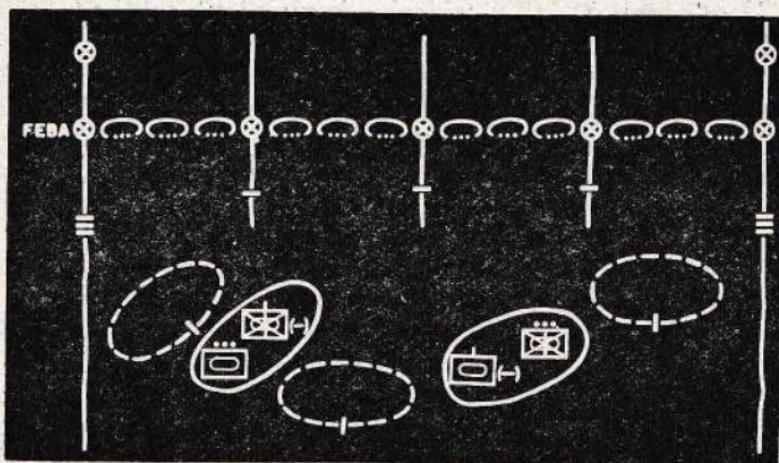
Isturene streljačke čete se raspoređuju na prilazima tako da zatvaraju verovatne pravce nastupanja i dovoljno su jake da primoraju neprijatelja da se prikupi i obrazuje pogodne ciljeve za nuklearno dejstvo ako pokuša da izvrši prodor.

Peta streljačka četa i tenkovska četa, kada je pridata, zadržavaju se u rejonima prikupljanja kao rezerva taktičke grupe. Priprema se dovoljno položaja koji omogućavaju ovim delovima da zatvore prilaze, ako je potrebno. Međusobnim pridavanjem vodova čete oklopne pešadije i tenkovske čete, komandant može da stvari dve jedinice približno jednakih mogućnosti za ofanzivna i defanzivna dejstva.

Kada se neprijatelj približi isturenim četama, delovi osiguranja se povlače na četni odbrambeni položaj. Istovremeno delovi čete angažovani u obezbeđenju i osmatranju pozadnjeg dela rejona, kreću napred i posedaju svoje položaje. Na taj način četa obrazuje kompaktnu prepreku na prilazu koji zatvara. Ako se neprijatelj povuče, delovi obezbeđenja vratiće se opet svom prvobitnom zadatku. Ovako se istovremeno osigurava pasivna bezbednost od neprijateljskog nuklearnog oružja, pošto je četa razvijena na velikom prostranstvu van neposrednog dodira sa neprijateljem. Ako neprijatelj upotrebi nuklearno oružje protiv pripremljenih četnih položaja, ugroziće i sopstvene snage.

U izvesnim okolnostima može se zahtevati da taktička grupa brani mnogo širi front (šema 5). Kao što je ovde prikazano, čete nemaju rezervu, već se svim silama teži da se zadrži visoko pokretna rezerva taktičke grupe.

Treba naglasiti da svaka jedinica organizuje obezbeđenje prema svojim mogućnostima, a kada je potrebno, traži od više komande njegovo bolje organizovanje. Na primer, ako je taktičkoj grupi određen front širi od 8.000 jardi (7.300 m), ona može da se nađe u situaciji da nema dovoljno snage za posedanje linije predstraža. U tom slučaju predviđeno je da

Šema 5. — Obrana na širokom frontu

obezbeđenje taktičke grupe organizuje divizija svojim snagama i sredstvima. Međutim, ni u jednom trenutku neposredno osiguranje ne sme da se zanemari. Odstojanje ispred linije glavnog otpora na kome se postavlja osiguranje razlikovaće se u zavisnosti od zemljišta, dometa oruđa za podršku i veličine, mogućnosti i pokretljivosti snaga koje organizuju liniju osiguranja.

Komandant taktičke grupe priprema planove protivnапада за svaki deo odbrambenog rejona za koji proceni da u njega može prodati neprijatelj. On priprema ove planove unapred i daje preimcuство onim mogućim prodorima koji predstavljaju najveću opasnost za izvršenje njegovog zadatka. Ovi planovi se praktično isprobavaju u granicama raspoloživog vremena. U protivnapadu je rezerva taktičke grupe načelno snaga za izvršenje manevra, no plan protivnapada predviđa upotrebu svih neangažovanih organskih i pridatih delova. Snagu za izvršenje manevra podržavaju sva vatrena sredstva taktike grupe, uključujući, kada je to izvodljivo, i naoružanje isturenih četa. Jedinstveni organizovan udarac zadaje se toliko velikom i jakom snagom koliko to situacija dozvoljava.

U odbrani, kao i u napadu, komandant taktičke grupe predviđa organizovanje i uređenje rezervnog komandnog mesta. Za organizovanje tog drugog komandnog mesta on potpuno angažuje zamenika komandanta taktičke grupe i načelnika štaba. Pored toga, zamenik komandanta taktičke grupe može da bude iskorišćen za komandovanje predstražom, jedinicama rezerve, delom snaga na liniji glavnog otpora ili jedinicama koje obezbeđuju pozadinu, i to u onim slučajevima kada situacija nalaže formiranje specijalnih snaga za izvršenje ovih zadataka.

Ova kratka analiza koncepcije nuklearne odbrane treba da pokaže da »srednji put« pruža mnogo više mogućnosti od ekstremnih teorija. Reorganizacija taktičke grupe i njeno obezbeđenje usavršenim sredstvima povećali su njene sposobnosti za izvršavanje zadataka u odbrani. Komandant taktičke grupe mora vešto da koristi ove pojačane mogućnosti da bi porazio napadača, a istovremeno izbegao uništenje sopstvene jedinice. Dobro organizovana i vešto vođena odbrana obezbeđuje preimcuštvo nad napadačem i pored potencijalne snage neprijateljskog nuklearnog oružja. Komandant mora da bude pripremljen da iskoristi ovo preimcuštvo.

Kapetan
M. H. MONFOR

AUTOMATSKA PUŠKA I BORBENO ODELJENJE*)

Formule su smrtnе. To je naročito istinitо u vojnoj delatnosti gde bi svaka doktrina trebalo da bude plod zrelih i trezvenih razmišljanja, jer od njenе primene zavisi život ili smrt.

General fon SEKT

1) UVOD

Uvođenje svakog novog naoružanja neosporno ima neposrednog odraza na formaciju i načela borbene upotrebe trupe. U vojnoj istoriji nikada nije bilo drugojačije: borbeni poredak, formacija i taktika tesno su zavisili od razvoja tehnike. To je važilo u svim vremenima. Da li je potrebno da se podsetimo na pronalazak bajoneta (*baillonet à douille*) koji je 1690. godine radikalno uticao na promenu taktike pešadije: *borbeni poredak u vidu kare ustupio je mesto linijskom borbenom poretku?* Ovaj bodež od nekoliko santi-metara omogućio je i da se od dve vrste pešadije, kopljanika i musketara (vojnici koji su posedovali vatreno oružje), ponovo stvori jedinstven tip; davao je mogućnost jedinicama da pod njegovom zaštitom vrše ponovno punjenje, da se zaštite od napada konjice, da se brane u uslovima kišovitog vremena i vetra, kada je funkcionisanje fitilja i kremenjače

*) *Fusil d'assaut et groupe de combat, par le capitaine M. H. Montfort, »Revue militaire suisse«, februar i mart 1959, str. 73. i 133. Preveo sa francuskog Pero Lalović; redigovao prema originalu Milisav Perišić.*

bilo neizvesno. Jedan britanski pisac išao je dotle da je u pojavi bajoneta video kraj srednjovekovnog i početak modernog načina ratovanja.¹⁾ To je frapantan primer da je takav uticaj izvršilo sredstvo koje je u tehničkom razvoju na prvi pogled beznačajno. Ova linijska formacija, uostalom, nestaje 150 godina kasnije s pojavom savršenijih sredstava: kapisle²⁾ (1814) i cilindričnokonusnog zrna³⁾ (1823), koji će povećati preciznost i ubistveno dejstvo puške do tog stepena (smanjen je broj neopaljenja kod puške od 411 na 5, a povećan broj pogodaka od 270 na 390 od 1.000 zrna) da će se nametnuti problem *rastresitog streljačkog stroja*.

Izgleda da smo se danas u našoj vojsci našli na jednom od ovih zaokreta. Uvođenjem automatske puške svaki borac dobija u ruke automatsko oružje koje je nekada bilo kolektivno oružje borbene grupice strelaca. To je istinska revolucija koja bi, na prvi pogled, trebalo da ima znatno jači uticaj na formaciju i trupnu taktiku nego pronalaženje bajoneta... Možemo s pravom očekivati znatnu evoluciju manjih pešadijskih jedinica i principa njihove upotrebe. Snabdevanje čitavog pešadijskog odeljenja sredstvom iste vatrenе moći uslovilo je eliminisanje stožera njegovog manevra — puškomitrailjeza, oko kojeg je ono do sada bilo i obrazованo i vođeno. Postavlja se pitanje da li će i u kojem smislu doći do evolucije. Na to pitanje ćemo nastojati da damo odgovor.

2) KAKVO JE ZAPRAVO ORUŽJE AUTOMATSKA PUŠKA? STA NAM ONA DONOSI?

Nas danas mogu još interesovati dva glavna modela: naš (sl. 2) i evropski, odnosno model NATO-a F N — 0,30,* (sl. 1).⁴⁾

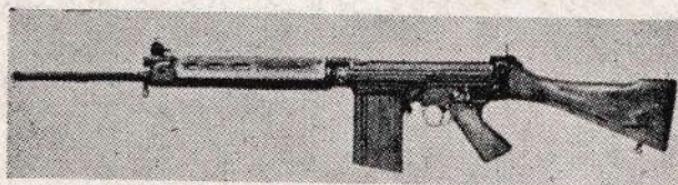
¹⁾ *Stray Military Papers*, 1897, Colonel Hime.

²⁾ Thomas Shaw.

³⁾ Norton.

⁴⁾ Podsetimo se na osnovne karakteristike automatske puške »tokarjev« koja, izgleda, još i danas predstavlja osnovno naoružanje sovjetske pešadije. Model 1940, šaržer od 10 metaka, domet 400 metara, težina 3,9 kg, dužina 120 cm.

^{*}) U nazivu puške NATO-a broj 0,30 označava kalibar cevi koji iznosi 0,3 od inča (2,54 cm), tj. oko 7,62 mm. — Prim. red.

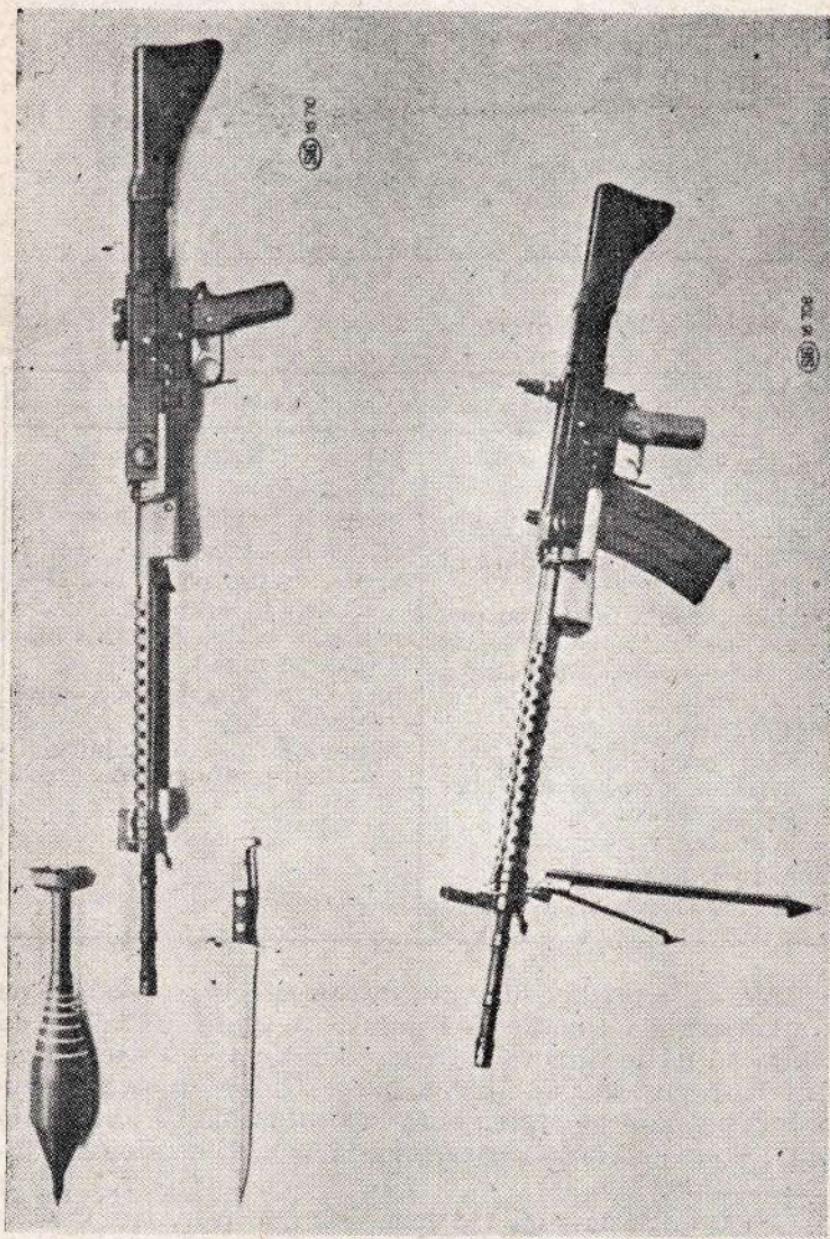
— Laka automatska puška FN—0,30

Analizirajmo ih uporedo:

Svajcarski model	Model NATO-a
<p>kalibar 7,62*) mm, dužina 1,112 m, šaržer 24 metka (moguće 30), težina sa punim šaržerom 5,55 kg, brzina gađanja metak po metak 40—60 metaka na minut, teorijska brzina 490 metaka na minut, optički nišan, obična municija omogućava lansiranje tromblona bez dodatnog uređaja, ima prednje nožice, ima ručicu za nošenje, ima obarač za zimske uslove.</p>	<p>kalibar 30 inča (palaca) dužina 1,05 m, šaržer 20 metaka, težina sa šaržerom 4,5 kg, brzina metak po metak 25—30 metaka na minut, teorijska brzina 650—700 metaka na minut, metak sa smanjenim punjenjem T 65, nišanje preko zadnjeg i prednjeg nišana (mušice).</p>

Ako se uporedi odlike ova dva nova oružja sa odlikama kratkih pušaka (musketa) i pušaka repetuša, dolazi se do zaključka da je njihova vatrema podrška pešadiji toliko velika da se s pravom od njih mogu očekivati znatno veći rezultati. Pešak, koji je nekada bio nenaoružan ili skoro nenaoružan, i kome je kratka puška predstavljala samo sredstvo lič-

*) U originalu стоји 7,52 mm. — Prim. red.

Sl. 2. — Automatska puška SIG, uvedena u naoružanje svajcarske vojske

ne odbrane, sada je opremljen automatskim oružjem velike moći, koje mu omogućava brzu jedinačnu paljbu ili gađanje rafalima i lansiranje protivtenkovskih i dimnih bombi, kao i bombi protiv ljudstva na odstojanju od 150 m. To je više nego evolucija. To je, kako je to nedavno istakao načelnik pešadije, vraćanje u ruke borcu glavnog borbenog sredstva pešadije. Bilo je interesantno da se podsetimo da je Ardan di Pih (Ardant du Picq) 1866. godine, već u vreme uvođenja puške »šaspo« (Shassepot), aludirajući na povećanje brzine gađanja koje će prouzrokovati ova modernizacija, pisao sledeće: »Možemo s pravom reći da će bitke, danas više nego ikada, postati bitke vojnika, kapetana«. Novu potvrdu ove stare i tako opravdane primedbe donosi nam automatska puška. Bilo je realno očekivati da će ovaj skok dovesti do promene sastava jedinica. I, stvarno, problem je iskrcao i sa raznih strana dostavljeni su vrlo interesantni predlozi. Spomenimo ih ukratko i jedne i druge.

Sl. 3a

Sl. 3b

3) DOSADAŠNJI PREDLOZI ZA PROMENU U FORMACIJI

U suštini u svim projektima za izmenu sastava jedinica nailazimo na nastojanje da se smanji brojni sastav, a poveća broj manjih manevarskih delova. Ako usvojimo četvornu formaciju, čije prednosti su neosporne, i to tako da se ona realizuje od efektiva sadašnje trojne formacije, imali bismo: vod sa 4 odeljenja u kojima bi bilo 8 ili čak 6 ljudi. Pristalice ovog rešenja smatraju da povećanje vatrene moći, zahvaljujući uvođenju automatske puške, omogućava takvo smanjenje brojnog stanja. Postoje različita mišljenja o četvrtom odeljenju, koje treba ili da služi za vatrenu podršku, i u vezi s tim da ima u svom sastavu teže naoružanje (minobacače 60 mm, mitraljeze i raketne bacače), ili da predstavlja manevarski deo, kao što je to slučaj sa odeljenjima u dosadašnjoj trojnoj formaciji. Pojednostavljanje komandovanja pešadijskim odeljenjem u borbi (uvek je lakše komandovati sa

5 nego sa 9 ljudi) i povećanje elastičnosti u obrazovanju borbenog poretka voda jesu prednosti kojima treba težiti.

Prema drugim predlozima četvorna formacija ne treba, ni u kom slučaju, da se primenjuje na vod, nego na četu i bataljon: četu od 4 identična voda strelaca i 1 elementa vatrene podrške teškog naoružanja koji bi imao u svom sastavu minobacače i mitraljeze. To je zaista tendencija koja dominira u reorganizaciji inostranih vojski. Ali, naše mogućnosti, a naročito naše potrebe, ni u kom slučaju se ne poklapaju sa mogućnostima i potrebama naših suseda. Mi treba da se pridržavamo Fošovog saveta: »Izučavajmo rat koji će voditi naša zemlja i naša vojska u naše vreme«. Međutim, mi ćemo tretirati problem u jednom opštijem okviru kada budemo bolje izučili rešenja primenjena u pešadiji inostranih vojski.

FORMACIJA AMERICKE PESADIJE:

FORMACIJA AMERICKE PESADIJE

- *pešadijska divizija* ima u svom sastavu 5 borbenih grupa (*battle groups*)⁵⁾ (to su znatno ojačani stari pešadijski bataljoni, a smanjeni pešadijski pukovi). Svaka borbena grupa može samostalno da dejstvuje, pošto se ojača divizijskim sredstvima, tenkovima, artiljerijom, projektilima i avijacijom;

- *borbena grupa* ima štab, 1 štabnu četu, 4 pešadijske čete, 1 bateriju artiljerijskih minobacača (2 voda od po 4 oruđa);

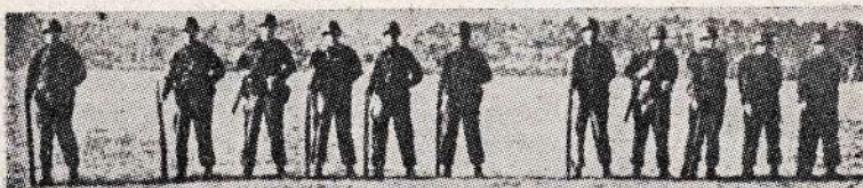
- *pešadijska četa* ima štab, 4 voda strelaca i 1 vod vatrene podrške;

- *pešadijski vod* (sl. 5) je sastavljen od 3 odeljenja strelaca od po 11 ljudi i 1 odeljenja vatrene podrške sa 2 mitraljeza i 2 RB;

- *vod vatrene podrške* ima u svom sastavu 3 minobacača 81 mm i 2 bestrzajna oruđa 106 mm;

- *pešadijsko odeljenje* (sl. 4) je podeljeno u dve grupe, grupa »alfa« i grupa »bravo«, pod komandom istog komandira odeljenja.

⁵⁾ Razmatramo ovde samo formaciju pešadije.

Sl. 4. — Novo američko pešadijsko odeljenje

Sl. 5. — Američki pešačijski vođi pri iskrcavanju iz helikoptera. (Tri odeljenja su jasno odvojena).

br. 1

KOMANDIR ODELJENJA

GRUPA »ALFA«

- br. 2 — komandir grupe
- br. 3 — strelac
- br. 4 — strelac
- br. 5 — puškomitraljezac
- br. 6 — strelac

GRUPA »BRAVO«

- br. 7 — komandir grupe
- br. 8 — strelac
- br. 9 — puškomitraljezac
- br. 10 — strelac
- br. 11 — strelac

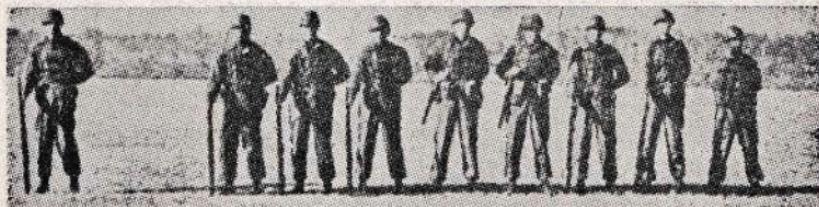
Gore navedena formacija je nova. U toku II svetskog rata američko pešadijsko odeljenje brojalo je 12 ljudi (odeljenih u tri grupe — sl. 6). U reorganizaciji do koje je

došlo neposredno posle rata ono je smanjeno na 9 ljudi. Tendencija smanjivanja pravdala se tada povećanjem vatrene moći izolovanog pešaka. Odeljenje od 9 ljudi (sl. 7) je uzelo učešća u korejskom ratu. Iskustva su pokazala mnoge njegove nedostatke. Pre svega, njegova organizacija je bila krušta. Zatim, ako je, po svom sastavu, bilo predviđeno da se

Sl. 6. Američko pešadijsko odeljenje iz 1939—1945. godine

upotrebljava kao »pokretna vatra« (*marching fire*), nedostajalo mu je elastičnosti. »Pokretna jurišna vatra« je doživila u Koreji *potpun krah*. Ta činjenica je za nas vrlo interesantna s obzirom da se ova vatra praktikovala iz oružja s velikom brzinom gađanja. U borbi sa Nemcima, 1944. taj metod je uspevao,^{*)} što nije bio slučaj u borbi sa Severnokorejcima. Jurišno odeljenje bilo je primorano da se ukopa na 40 m od cilja usled jake vatre ručnih bombi. Jedino rešenje u toj situaciji bilo je da se neprijatelj prikiva delovima koji su takođe raspolagali velikom količinom ručnih bombi, a da drugim delovima vrši manevar. Znači, nametao se manevar. S druge strane uočilo se da komandir odeljenja nije mogao

Sl. 7. Američko pešadijsko odeljenje iz rata u Koreji

^{*)} To je američko mišljenje.

bez posrednika da komanduje tako velikim brojem potčinjenih, a da se sam jako ne izloži opasnosti. Gubici među komandirima odeljenja su bili ogromni. Ova konstatacija je za nas vrlo interesantna. Tako se ukazala potreba za podelom pešadijskog odeljenja. Do improvizovane podele dolazilo je na samom bojištu i to na inicijativu nižih starešina. Taj problem je izučavan u školama i štabovima, a naročito u Foru Kambelu, da bi se, najzad, donela odluka u smislu koji smo izložili. Treba podvući da su obe grupe američkog pešadijskog odeljenja istog sastava i iste namene, te tu nije slučaj da jedna grupa ima veću vatrenu moć, a druga veću manevarsku sposobnost. Grupē »alfa« i »bravo« mogu bez razlike da prime zadatak podrške ili pokreta (manevra).

OSVRT NA NEMAČKU FORMACIJU 1930—1945. GODINE

U poređenju s američkim sistemom nije bez interesa da se ukratko osvrnemo na organizaciju nemačke vojske Trećeg Rajha, čije su se pešadijske jedinice odlikovale podelom na puškomitraljeske jedinice, delove za vatrenu podršku i manevarske jedinice. Odeljenjem (13 ljudi — sl. 8) komandovao je komandir odeljenja, podoficir. On je direktno komandovao puškomitraljeskim delovima, a streljačkim — njegov pomoćnik. Takva elastična organizacija je trebalo da omogući laku koordinaciju vatre i pokreta.

Sl. 8. — Nemačko pešadijsko odeljenje iz 1939—1945. godine

FRANCUSKI PESADIJSKI VOD I PESADIJSKO ODELJENJE

Francuski princip (vidi pregled) sličan je američkom sistemu u pogledu komandovanja: u okviru pešadijskog odeljenja, kojim komanduje podoficir, postoje dve grupe, kojima komanduju desetari. Tu prestaje sličnost, jer grupe nemaju namenu u pogledu zadataka koji im mogu biti dodeljeni. U tom pogledu francusko odeljenje ima sličnosti sa starom nemačkom organizacijom: jedna grupa je specijalno na-

PEŠADIJSKI VOD (Francuska)

OFICIR-KOMANDIR VODA	■	automat
podoficir-pomoćnik	●	automat
osmatrač	●	puška LFG
vezista	●	puška
podoficiri-komandiri odeljenja	● ● ●	automati
desetari-komandiri puško-militskih grupa	● ● ●	puške
puškomitralsci	● ● ●	PM pištolji
pomoćnici RM	● ● ●	pištolji
dodavači	● ● ●	puške
dodavači	● ● ●	puške
desetari pešadijske grupe	● ● ●	automati
strelci	● ● ●	automati
strelci	● ● ●	automati
strelci	● ● ●	puške
strelci	● ● ●	puške
strelci	● ● ●	puške LFG
protivoklopna grupa	●	automati
desetari-komandiri grupa	●	RB i pištolji
nizandžija na po orudu	●	
punioci na po orudu	●	pištolji

BROjni SASTAV:

1 oficira	}	10 pištolja
4 podoficira		15 automata - 3 PM
7 desetara		20 pušaka - 49 (poluautomata)
33 vojnika		2 RB

45 ljudi

NAORUŽANJE

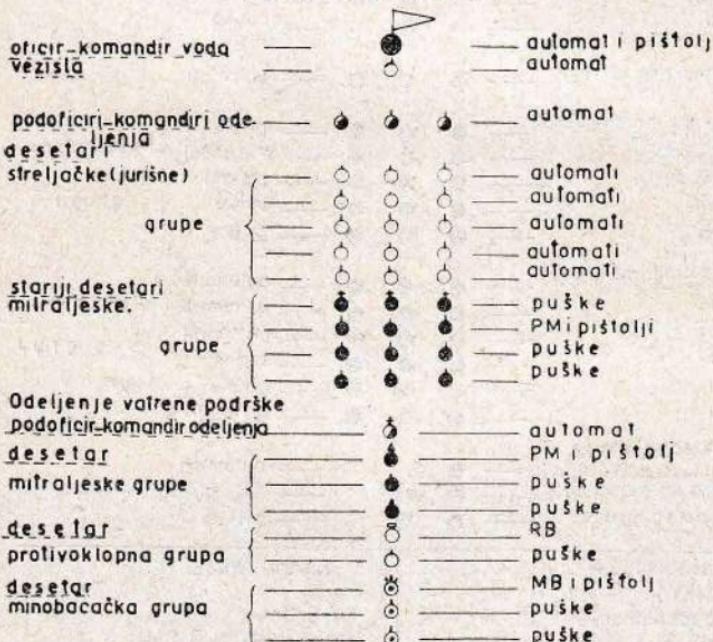
1 oficira	10 pištolja
4 podoficira	15 automata - 3 PM
7 desetara	20 pušaka - 49 (poluautomata)
33 vojnika	2 RB
	4 puške za tromblone
	1 R/st 506 (FOX)

menjena za vatrenu podršku, a druga za manevr. Vod je sastavljen od tri identična pešadijska odeljenja — svako po 12 ljudi — i od male protivoklopne grupe.

ITALIJANSKI PESADIJSKI VOD I ODELJENJE

Italijanska formacija (vidi pregled) za nas je od posebnog interesa s obzirom da predstavlja tip organizacije sličan onom koji su neki preporučivali za našu formaciju pešadije. Pešadijski vod ima u svom sastavu 3 odeljenja, svako od po 10 ljudi.

PEŠADIJSKI VOD (Italija)

NAORUŽANJE

4 PM
1 MB
1 RB

21 automat
14 pušaka
6 pištolja

Pešadijski vod (Francuska)

oficir — komandir voda	—	0	—	automat
podoficir — pomoćnik	—	0	—	automat
osmatrač	—	0	—	puška LGF
vezista	—	0	—	puška

podoficiri — komandiri odeljenja	0	0	0	—	automati
---	---	---	---	---	----------

desetari — komandiri puško-mitraljесkih grupa

puškomitraljesci	—	0	0	0	—	puške
pomoćnici RM	—	0	0	0	—	PM pištolji
dodavači	—	0	0	0	—	pištolji
dodavači	—	0	0	0	—	puške

Puškomitraljесka grupa

desetari pešadijske grupe

strelci	—	0	0	0	—	automati
strelci	—	0	0	0	—	automati
strelci	—	0	0	0	—	automati
strelci	—	0	0	0	—	puške
strelci	—	0	0	0	—	puške
strelci	—	0	0	0	—	puške LFG

Pesadijske grupe

protivoklopna grupa

desetari — komandiri grupa nišandžija na protivoklopnom oruđu	—	0	—	automati
	—	0	0	— RB i pištolji
punioci na protivoklopnom oruđu	—	0	0	— pištolji

Brojni sastav:

1 oficir		45 ljudi
4 podoficira		
7 desetara		

33 vojnika

Naoružanje:

10 pištolja
15 automata — 3 PM
20 pušaka — 49 (poluautomata)
2 RB
4 puške za tromblone
1 R/st 536 (FOX)

Pešadijski vod (Italija)

oficir — komandir voda	—	0	0	0	— automat i automati	
vezista					pištolj	
podoficiri — komandiri odeljenja		0	0	0	— automati	
desetari		—	0	0	0	— automati
streljačke (jurišne) grupe		—	0	0	0	— automati
		—	0	0	0	— automati
		—	0	0	0	— automati
		—	0	0	0	— automati
stariji desetari		—	0	0	0	— puške
mitraljeske grupe		—	0	0	0	— PM i pištolji
		—	0	0	0	— puške
		—	0	0	0	— puške
Odeljenje vatrene podrške						
podoficir — komandir odeljenja	—	0	0	—	automat	
desetar	—	0	0	—	PM i pištolj	
mitraljeska grupa	—	0	0	—	puške	
	—	0	0	—	puške	
desetar	—	0	0	—	RB	
protivoklopna grupa	—	0	0	—	puške	
desetar	—	0	0	—	MB i pištolj	
minobacačka grupa	—	0	0	—	puške	
	—	0	0	—	puške	

Naoružanje: 4 PM 21 automat
1 MB 14 pušaka
1 RB 6 pištolja

Pešadijski vod Velike Britanije

Napomena: Pored nijihovog osnovnog punjenja, za MB se nose još 3 b/k. Pored osnovnih b/k, za oruđa »bren« se nose još 2 b/k.

Svako je odeljenje, kojim komanduje podoficir, podeljeno na 2 grupe — za pokret i vatrenu podršku, kojima komanduju desetari. U ovom pogledu ovaj sistem je identičan s francuskim. Italijanski vod se razlikuje od francuskog po tome što u svom sastavu ima četvrto odeljenje (9 ljudi), koje služi za vatrenu podršku i nalazi se pod direktnom komandom komandira voda. Na taj način komandir voda ima mogućnost da preko svog zamenika podoficira angažuje bilo koju grupu (mitraljeza, RB, protivklopnu grupu) iz četvrtog odeljenja, kojima komanduju desetari.

BRITANSKA FORMACIJA 1945. GODINE

Britanska formacija je donekle analogna italijanskoj, koju smo gore opisali. Tri borbena odeljenja su podeljena na grupe za vatrenu podršku i grupe za pokret (manevar).

Odeljenje broji 10 ljudi. U sastavu voda, pod direktnom komandom komandira voda, nalazi se grupa za težu podršku, koja je naoružana jednim minobacačem.

*

Takav je sastav vodova i odeljenja u nekim inostranim vojskama. Kao što se može konstatovati, razlike su uopšte minimalne. Nema potrebe da ih upoređujemo, međutim, biće korisnije da uočimo principe koji su suština svih izloženih sistema.

5) PRINCIPI ORGANIZACIJE

a) JACINA BORBENIH ODELJENJA

Koliko	SAD 1958.	Francuska 1958.	Italija 1958.	Nemačka 1945.	Velika Britanija 1945.
podoficira	1	1	1	1	1
desetara	2	2	2	1	1
vojnika	8	9	7	11	8
Ukupno:	11	12	10	13	10

Nijedno od razmatranih odeljenja ne broji manje od 10 ljudi. Razvoj vatrene moći nije ni u kom slučaju prouzrokovao smanjenje efektiva. Naprotiv, konstatujemo obratnu pojavu: broj vojnika u američkom pešadijskom odeljenju se povećao od 9 na 11.

Ova pojava, koja na prvi pogled deluje iznenadjujuće, odgovara zakonima vojne istorije. Povećanje materijalne moći nije nikada prouzrokovalo smanjenje efektiva trupe. Naprotiv, usavršavanje oružja vodilo je širenju zone trupa koje su ga imale u svom sastavu. Ako mi u odbranu ove teze pomenimo dva primera koja smo tretirali u uvodu, konstatovaćemo da je u prvom slučaju pronalazak bajoneta prouzrokovao zamenu borbenog poretku u vidu kare linijskim borbenim poretkom; u drugom slučaju, pak, pronalazak kapisle dovodi do razvlačenja linijskog poretku u streljački stroj. Prema tome, u oba slučaja povećanje vatrene moći izolovanog borca dovodi do širenja polja dejstva, a ne do smanjenja efektiva jedinica. Jačina našeg današnjeg pešadijskog voda i jačina rimskog centuriona koji odgovara eposi Polibija su iste. Iako se naoružanje iz raznih epoha uopšte ne može upoređivati, osnovne crte organizacije su ostale iste. Sada je razlika u širini sektora borbene upotrebe koja se od 30 do 40 m povećala na nekih 200 m.

U jednoj sasvim maloj jedinici ne može se ići ispod nužnog kritičnog brojnog stanja, ako ne želimo da dovedemo u pitanje njenu sposobnost za izvršenje zadataka koji se pred nju postavljaju. U borbenom odeljenju vojnik mora da nosi municiju (koja je sve teža i količinski sve veća), treba da se ukopa, da obezbedi vezu; zbog atomske rastresitosti, obezbeđenje postaje problem; prazni međuprostori koji se moraju tući, postaju sve brojniji. Da bi ispunili sve ove zadatke, ne možemo se više, kao nekada, zadovoljiti vatrom ili brzinom gađanja. Treba nam boraca, i to boraca objedinjenih u naporima, dakle, pešadijskih odeljenja takve jačine čiji će brojni sastav, *i u slučaju pretrpljenih gubitaka ili smanjenja usled izvršenja izvesnih pomoćnih zadataka*, biti još tako jak da će imati dovoljnu udarnu moć.

Ovi uslovi, konstatovani u svim vojskama, ne mogu ni u kom slučaju biti zadovoljeni ako je brojna jačina pešadijskih odeljenja manja od 10 ljudi. Odeljenje od 6 ili 8 ljudi je opasan mamac od kojeg se ne bismo znali dovoljno da čuvamo. Sama njegova vatrena moć ne bi ga učinila dovoljno jakim borbenim elementom, jer je vatra samo jedan od faktora borbe, i to onaj koji je najzavisniji od spoljnih mogućnosti, snabdevanja, polja dejstva, efikasnosti na ciljevima. Vatra nikad ne zamenjuje čoveka, koji ostaje »glavni instrument borbe i koji je sam ostvaruje«. Ova izreka Ardan di Pika danas dolazi do izražaja više nego ikada. Njom treba da se rukovodimo u našim planovima i odlukama.

b) NAORUŽANJE BORBENIH ODELJENJA (U OSNOVnim CRTAMA)

Čega	SAD 1958.	Francuska 1958.	Italija 1958.	Nemačka 1945.	Velika Britanija 1945.
PM automata	2	1	1	1	1
pušaka i automatskih pušaka	—	4	—	—	1
	9	6	9	10	8

U svakom pomenutom odeljenju zadržali su se laki mitraljezi. Automati iščezavaju. Najveći broj pešaka koji ne opslužuje kolektivna oružja naoružan je puškama, repetušama, poluautomatskim ili automatskim puškama.

U času kada uvodimo individualno automatsko oružje, postavlja se pitanje da li u sastavu pešadijskih odeljenja zadržati puškomitraljez i automat ili ih izbaciti. U tom pogledu rešenja u inostranim vojskama ne bi trebalo ni u kom slučaju da vrše uticaj na nas. Naša automatska puška je zista mnogo sličnija puškomitraljezu nego bilo koje takvo oružje u inostranim vojskama koje je ostalo više usavršena puška nego puškomitraljez, pa je zato on i zadržao svoje pravo opstanka. Mi vidimo samo mali broj zadataka koje ne možemo izvršiti bilo serijskom vatrom naše automatske

puške bilo naročito koncentrisanom vatrom više automatskih pušaka, dejstvujući sa postolja.

Po svom dometu, koji je sačuvan zahvaljujući tome što je zadržano normalno zrno, prednjim nožicama, veličini šaržera, automatska puška ima najviše prednosti koje su nekada predstavljale vrednost puškomitraljeza. Neke negativne strane, koje se nisu mogle izbeći, a koje će rezultirati iz definitivnog izbacivanja kolektivnog oružja, biće uveliko nadoknađene uprošćavanjem obuke bilo u centrima za obuku regruta bilo na raznim dopunskim kursevima, a to kod nas ne može biti drugorazredni faktor.

Automat izgleda ne opravdava svoje postojanje. On je, istina, sačuvao svoje naročite odlike — malu težinu i jednostavnost u rukovanju. Ali on, pored nekoliko prednosti, ima znatne nedostatke, koji se ne mogu zanemariti: mali domet, slabu probojnu moć, zahteva posebnu municiju i komplikovanu obuku. U trenutku kada nam se pruža prilika da unificiramo vrstu naoružanja i municije, izgledalo bi necelishodno da ovu ogromnu prednost žrtvujemo nekim malim pozitivnim odlikama automata.

Podvucimo, najzad, neke mogućnosti koje automatska puška nudi komandiru pešadijskog voda:

- podršku jurišnog odeljenja vatrom iz 10 automatskih oruđa drugog odeljenja i zaprečnom vatrom tromblona iz 10 pušaka trećeg odeljenja;

- u periodu krize koncentrisanja vatre iz 30 automatskih pušaka na isti cilj. U tom slučaju uvođenje mitraljeza u naoružanje voda, ma koliko bilo interesantno, ima više slabosti nego prednosti;

- koncentrisanje jake tromblonske vatre na odstojanju od 200 do 300 m. U krajnjem slučaju mogućnost angažovanja svih 30 pušaka za izbacivanje tromblonskih bombi, čije je dejstvo prosečno ravno dejству MB 60 mm. Ova mogućnost čini preživelim uvođenje minobacača u naoružanje voda;

- mogućnost da kombinovanjem protivoklopnih sredstava, automatskog oružja i tromblonskih bombi organizuje vlastitu protivoklopnu odbranu, neovisno od protivoklopnih četnih sredstava.

Pred ovim novim perspektivama mi nikako ne vidimo, to treba priznati, ulogu koja bi mogla biti namenjena našem dobrom starom puškomitraljezu ili našem izvrsnom automatu. Negativne strane uvođenja minobacača i mitraljeza u naoružanje voda veće su nego prednosti. Prema tome, naoružanje pešadijskog odeljenja nije više problem. Ono se nameće i izgleda nelagodno ozbiljno podržavati suprotno mišljenje.

c) UNUTRAŠNJI SASTAV PEŠADIJSKOG ODELJENJA I SADEJSTVO VATRE I POKRETA

	SAD 1958.	Francuska 1958.	Italija 1958.	Nemačka 1945.	Velika Britanija 1945.
Komandir odeljenja	1 podo- ficiar	1 podo- ficiar	1 podo- ficiar	1 podo- ficiar	1 podoficiar
Komandiri grupa	2 dese- tara	2 dese- tara	2 dese- tara	1 pomoć- nik ko- mandira za manev. grupu	1 desetar komandir grupe za vatrenu podršku
Podela grupe na	1 grupa za po- dršku i manev. 1 grupa za va- trenu podr- šku i manev.	1 grupa za va- trenu nevar	1 grupa za va- trenu podršku	1 grupa za ma- nevar	1 grupa za vatrenu podršku

Formacijski sastavi pešadijskih odeljenja vrlo su slični. Svuda srećemo unutrašnju podelu na grupu za podršku i grupu za manevar. Takođe svuda vidimo da ovim grupama komanduju komandiri grupa potčinjeni komandiru odeljenja.

Podela pešadijskog odeljenja na dva elementa izgleda suštinska. Videli smo neuspeh koji je u Koreji doživelo an-

gažovanje odeljenja s krutom formacijom od 9 ljudi. Tada se nametnulo vraćanje na elastičnu podelu koja omogućava manevar. Odeljenje od dve grupe — to je sada svuda zakon. Treba napraviti razliku u pogledu podele pešadijskog odeljenja na grupe. Po jednom sistemu obe grupe, s obzirom na isto naoružanje, mogu bez razlike biti angažovane bilo za podršku, bilo za pokret. To je u američkoj vojsci. Drugi, krući sistem predviđa jedan elemenat za podršku (automatsko oružje), a drugi za manevar. I jedan i drugi elemenat se predviđaju za izvršenje posebnih zadataka. To je slučaj u francuskoj, italijanskoj i drugim vojskama.

Treba ovde podvući prednost američkog sistema. Vredne su pažnje uprošćenost snabdevanja municijom i elastičnost manevra, koje donosi ovaj sistem. Američka grupa je, međutim, otežana još jednim puškomitraljezom. Pridavanje automatskog oružja sa nožicama svakoj grupi doprineće velikom povećanju efikasnosti odeljenja.

Potčinjavanje grupe komandiru odeljenja je drugi problem, i to u svim modernim vojskama: praktično je nemoguće komandiru odeljenja da u borbi neposredno utiče na desetak svojih potčinjenih boraca raspoređenih na 70 do 100 m po dubini. Pokušaji koji su u tom pogledu činjeni dovodili su podoficire — komandire odeljenja u situaciju da se lično izlažu do te mere da su gubici među njima bili ogromni. Ta nemogućnost da se komanduje sa 10 ljudi u borbi, da se neposredno utiče na svakog od njih, zahteva da se na čelo oba dela pešadijskog borbenog odeljenja postave komandiri grupa, bez obzira kako se nazivali — desetari (kaplari), pomoćnici — i da se potčine komandiru odeljenja. Takvo rešenje, izgleda, opravdano je za problem za koji se teško moglo naći bolje ...

6) ZAKLJUČAK

Izraz »borbeno odeljenje« odgovara terminu *escouade* — desetina, koji je još u upotrebi u nekim vojskama. *Escouade* dolazi od italijanskog izraza »squadra«, a ovaj od reči »quadro« — četvorka. Pešadijska desetina se u početku ob-

razovala davanjem manjerki, koje su služile za pripremanje zajedničkog obeda, za 4 čoveka.

Ima već mnogo vremena otkako manjerke više ne diktiraju sastav pešadijskog borbenog odeljenja. Vatrena moć, elastičnost manevra, jednostavnost taktičkog rukovođenja — to su sada zakoni od kojih se polazi.

Vatrena moć našeg budućeg pešadijskog odeljenja biće obezbeđena jedinstvenim naoružavanjem boraca individualnim automatskim puškama. U svakom slučaju, treba zadržati odeljenje od 10 ljudi.

Podela borbenog odeljenja na dve grupe treba da omogući elastičnost manevra. Ove grupe moraju biti potčinjene komandirima grupa, za čiju se obuku treba pobrinuti bilo u regrutnim centrima bilo na dopunskim kursevima. Izgleda da ih je moguće obučavati u osnovnim principima rukovođenja u okviru obuke »specijalista«, te nije potrebno da ih pozivamo u kadrovske škole.

Prema tome, nema potrebe da naše sadašnje borbeno odeljenje pretrpi veće organizacijske promene. Njegova fisionomija, kao i voda, ostaće, bar u osnovnim crtama, ista. Znatan uticaj nove automatske puške ne bi se zaista mogao zameniti. Ali, on će se više ispoljiti na *način vođenja borbe* nego na sastav i organizaciju odeljenja. Klauzevic je pisao: »Borba utiče na razvoj naoružanja i materijala, ali naoružanje i materijal vrše uticaj na modificiranje načina borbe; postoji dakle recipročan uticaj. U suštini problema koji smo pokušali da rasvetlimo ovaj zakon predstavlja pravilo.«

Major

Hans E. VILDBOLC

MEHANIZOVANA PEŠADIJA*)

I. OPŠTI PREDUSLOVI ZA VOĐENJE POKRETNE BORBE

Zahtev za povećanom *pokretljivošću borbenih trupa* dominira težnjama razvoja modernog ratovodstva. Sva su nastojanja usmerena na to da se udarna moć u napadu i obrani poveća bržim kretanjem. Veliki značaj pokretljivosti uslovljen je, pre svega time, što, sa jedne strane, borba, usled preteće upotrebe atomskog oružja, iziskuje *veliki prostor*, često smenjivanje *rastresitog* i *prikupljenog* rasporeda, kao i *brzinu* izvođenja, dok sa druge strane kretanje trupa, zbog ogromnog povećanja vatrene moći u pogledu dejstva i dometa, kao i zbog dejstva iz vazduha, postaje sve teže. U svim nastojanjima za povećanjem pokretljivosti moraće, prema tome, da se ide za tim da se u prvom redu ostvare ova tri važna preduslova:

- elastično komandovanje,
- dalekometna vatrena sredstva,
- brzi, što manje ometani pokreti.

Elastičnost komandovanja — apstrahujući njegovu duhovnu stranu, naročito moć odlučivanja i veštinu izvođenja — postiže se celishodnim regulisanjem načina komandovanja i komandnog aparata; osim toga, njemu uveliko idu na ruku efikasan sistem veza i oprema štabova saobražena današnjim zahtevima. Najmodernija sredstva pokretne bor-

*) Major Hans E. Wildbolz, *Mechanisierte Infanterie*, »Allgemeine Schweizerische Militär — Zeitschrift«, septembar 1959. Preveo sa nemačkog Stanislav Pirc; redigovao prema originalu Milisav Perišić.

be ne koriste ništa ako nedostaje elastično, brzo i odlučno komandovanje. Struktura i funkcija štabova trupnih i većih združenih jedinica moraju biti prilagođeni osobenostima pokretnih borbenih dejstava i dorasli velikom opterećenju pri neprekidnom dužem radu, čak i pri smanjenom brojnom stanju i za vreme kretanja. Komandovanje se može olakšati skraćivanjem nadležnih komandnih linija, kao što je to, na primer, ostvareno u pentomičkoj formaciji američke vojske (divizija — borbena grupa — četa). Takođe i preskakanje pojedinih komandnih instanci kod određenih uloga štaba (na primer, pozadinske službe, traženje artiljerijske ili vazdušne podrške, itd.) može doprineti bržem realizovanju mera komandovanja. Od velikog značaja za elastično komandovanje jeste sastav borbenih jedinica. U svim modernim vojskama se jasno ispoljava *tendencija* da se velike i glomazne združene i trupne jedinice zamene *manjim* i za *komandovanje lakšim jedinicama*; da se podstiče elastično, konkretnoj situaciji prilagođeno, formiranje borbenih grupa, čiji sastav treba da bude takav da već organski raspolažu borbenim sredstvima potrebnim za normalne slučajevе. Povećanje pokretljivosti prelaskom od nemehanizovanih na mehanizovane združene jedinice je iluzorno, ako ove poslednje, usled svoje jako porasle *potrebe za prostorom*, svoje veličine i svoje trome komande i štabne organizacije, izgube prednosti brzih transportnih sredstava. Kobna je greška ako se kod svih preimcuštava proširenja motorizacije i mehanizacije ne shvate granice postavljene problemima komandovanja.

Veliki značaj za rukovođenje pokretnom borbom ima *efikasnost izviđačkih organa*. U pokretnoj borbenoj jedinici svaka komandna instanca ima potrebu za svojim »pipkom«. Borbena moć izviđačkih organa, koja je u pokretnoj borbi usko povezana sa susretnim i uvodnim borbama, po svome značaju raste sa veličinom delokruga komandovanja. U inostranstvu je u toku intenzivan razvoj sredstava za izviđanje. U američkoj vojsci stvorena je »vazdušna konjica« (*skv cavalry*), izviđačke jedinice koje se kreću lakim avionima ili helikopterima, opremljene najmodernijim elektronским sredstvima (infracrvenim, radarskim, televizijskim i foto-uređa-

jima) i koje raspolažu malim avionima (»drones«, trutovi) bez posade. Oklopne izviđačke jedinice, izviđački odredi armija, armijskih korpusa i divizija su najpokretljivije i vatrenim sredstvima najzasićenije jedinice kopnene vojske.

Dalekometna vatrena sredstva su drugi preduslov za vođenje pokretne borbe. Ona predstavljaju najbrže i najefikasnije sredstvo za reagovanje komande, pomoću kojeg se mogu savladati velike daljine radi stvaranja težišta i neprekidne podrške iz dubine, bez osetljivih pokreta i promena položaja, koji traže mnogo vremena; zato u pokretnoj borbi sadejstvujuća artiljerija mora da bude samohodna. Ukoliko više zemljište i nadmoćnost neprijatelja u vazduhu koče pokrete, utoliko je značajniji domet vatrenih sredstava; zato će se izgradnjom mehanizacije produženje artiljerijskih putanja morati da ide ruku pod ruku ...

Stepen pokretljivosti u velikoj meri zavisi od *načina kretanja borbenih trupa*: on je utoliko veći ukoliko se one kreću nezavisnije od komunikacija i ukoliko bolje mogu da izbegnu uticaje koji otežavaju pokrete ili ih čak onemogućuju. Pokretne borbene grupe moraju biti u stanju da manje prepreke — kao rečne tokove, rovove, nasipe itd. — brzo savlađuju, da u vozilima prelaze radiološki kontraminirano zemljište kako bi se pravovremeno mogle suprotstaviti protivniku koji prodire kroz breše stvorene atomskim oružjem, ili da bi trenutno iskoristile vlastite atomske udare. Neophodna je sposobnost za kretanje danju i noću pod neprijateljskom vatrom i uprkos pretnji iz vazduha. Sposobnost manevrovanja u uslovima savremenog načina ratovanja, prema tome, odlučujuće zavisi od sledećih okolnosti:

- protivvazdušne odbrane,
- protivoklopne odbrane,

— sposobnosti kretanja po zemljištu (odnosno nezavisnosti od karaktera zemljišta pri kretanju).

U pokretnim i ofanzivnim borbenim dejstvima, ako se želi biti u stanju da se i na nivou većih združenih jedinica vrše protivnapadi na neprijateljske prodore i vertikalna opkoljavanja, mora biti obezbeđena sloboda kretanja efikasnom *protivvazdušnom odbranom*. Mehanizovana dejstva bez ove

odbrane, kako to pokazuje sudbina nemačke ofanzive u Ardenima krajem 1944. godine, kao jedan od mnogobrojnih primera koji opominju, doživljavaju neuspeh. Ona takođe nikada ne mogu ostati ograničena samo na noći i loše vremenske uslove. Motorizovane i mehanizovane trupe moraju raspolagati protivavionskim vatrenim sredstvima za neposrednu odbranu pokretnim (samohodnim) protivavionskim oruđima i biti štićene vlastitom lovačkom avijacijom. Pored toga, one moraju preduzimati obimne pasivne mere protivvazdušne zaštite.

Suštinski tehnički problem, koji se postavlja prilikom stvaranja pokretnih borbenih trupa, predstavlja transportno sredstvo. Zaštita od zračenja i parčadi eksplozije traži *oklopljavanje*. Pešadijske rezerve, podržane tenkovima, moraju biti u stanju da se kreću i u izloženim borbenim rejonima, kako u neprijateljskoj, tako i u vlastitoj artiljerijskoj vatri! Ove uslove mogu da ispune jedino *potpuno oklopljena vozila*. Neoklopljena ili samo delimično oklopljena vozila, kojima su danas opremljene naše »pokretne« borbene jedinice i oklopni grenadiri ne omogućavaju njihovu upotrebu u domaćaju vatre i povećavaju njihovu povredljivost i pozadi bojišta. Samo potpuno oklopljena vozila sposobljavaju prateću pešadiju da u kombinovanim dejstvima nastupa sa tenkovima i da koristi vlastitu vatrenu podršku. Bez oklopne zaštite i bez tenkovima adekvatne brzine van puteva, pešadija će biti prevremeno odvojena od tenkova, čime se gube bitna preim秉stva mehanizovanih dejstava, pre svega brzina i udarna moć.

Već i laki oklop, kakav dolazi u obzir kod oklopnih transporterata, smanjuje *učinak nuklearnog zračenja* na posadu, po sledećem (približne vrednosti):

- direktno zračenje: za 20% pri neutronskim i 40% pri gama zracima;
- naknadno zračenje: za 75%.

Ovo znači da se trupe u oklopnim transporterima mogu četiri puta duže zadržati na radioaktivnom zemljištu nego nezaštićene trupe. Potpun oklop, pored toga, pruža bolju zaštitu od zaslepljavajućeg i udarnog dejstva i efikasno štiti

trupu od različitih predmeta, koji lete kroz vazduh, kao i od požara izazvanih atomskim oružjem.

Sa oklopnom zaštitom kombinovana *terenska prohodnost* transportnih sredstava dovodi do mehanizacije. *Vozila na gusenicama* su nešto manje ranjiva, ali bučnija i na putevima, po pravilu, spolja od *vozila na točkovima*. Razvoj općenito daje prednost vozilima na gusenicama, dok vozila na točkovima u najboljem slučaju još mogu biti upotrebljena za izviđanje. Poslednja se lakše održavaju i više čuvaju puteve. Postoje engleski (Saracen) i francuski (Panhard ETT) oklopni transporteri na točkovima. Američki i novi ruski oklopni transporteri su, međutim, na gusenicama.

Sl. 1. — Ruski oklopni transporter BTR 50, 15 ljudi, amfibijski, 40 km/cas na kopnu, 5 km/cas na vodi, 10 tona, račijus dejstva 250 km, 1 mitraljez 7,62 mm. Dužina 7 m, širina 3 m, visina 2 m, motor dizel.

Transportno sredstvo koje mnogo doprinosi povećanju porketljivosti i otvara nove mogućnosti za vođenje pokretne borbe jeste *helikopter*. Danas stojimo tek na pragu vremen-skog perioda koji je u znaku *osvajanja treće dimenzije* za borbena dejstva pešadije! Vazduhoplovi slični helikopteru su transportna sredstva budućnosti. U američkoj i sovjetskoj vojsci helikopter je počeo da preuzima ulogu kakvu je u II svetskom ratu imalo terensko vozilo. Borbena angažo-

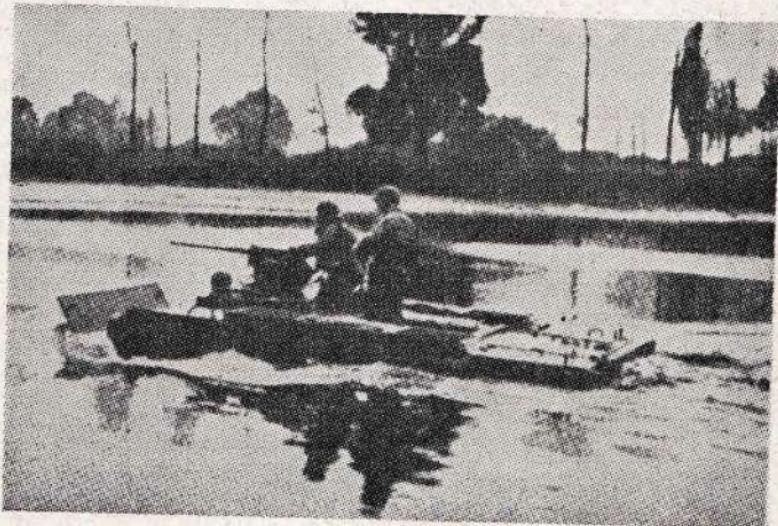
vanja bez helikopterskog transporta za taktičke pokrete se kod njih iedva mogu zamisliti.

Sl. 2. — Helikopter, višecevno protivoklopno oruđe »ontos« i amžibijski oklopni transporter LVT-P—5 američke pomorske pešadije simbolizuju trofibijisku pokretnu borbu.

Leteći motocikl u vidu helikoptera za jednog čoveka i leteće vozilo, na primer, vazdušni džip više nisu utopija. Intenzivnim opitima u inostranstvu ide se za tim da se helikopteri naoružaju. Sa helikoptera se dejstvuje automatskim oružjem, raketama i vođenim zrnicima (na primer, SS—10 i SS—11 protivoklopne rakete). Nema sumnje da će danas još nepouzdana primena ovakvih metoda u doglednoj budućnosti naći svoje rešenje. Helikopter zbog svoje povredljivosti za sada još ne može da zameni oklopni transporter na zemlji, ali već danas umanjuje značaj neoklopljenog vozila. On je znatno brži, pokretljiviji, daleko nezavisniji, od zemljista pa prema tome i manje povredljiv! Do koje će mere

tehnički napredak helikopterskim jedinicama moći da pruži željenu oklopnu zaštitu pokazaće budućnost. Nužan, međutim, ostao je zahtev da se već danas bavimo problemom »trodimenzionalne mehanizacije«...

Sl. 3. — Američki amfibijski oklopni transporter M 59

Inostrani oklopni transporteri u svome razvoju postaju sve više »trofibijski«, tj. mogu da se transportuju vazduhom pošto su lakši i manji, a mogu i da plivaju, pošto su amfibijski. Novi sovjetski, kao i poznati američki oklopni transporter M 59, je amfibijski, a takođe i njegov naslednik T 113, koji zbog svoje konstrukcije od lakog metala (10 tona) povezuje svoju amfibiju sposobnost sa mogućnošću prenosa vazdušnim putem.

II. POTREBE MEHANIZACIJE U SVAJCARSKOJ VOJSCI

Ne postoji nikakva sumnja da i švajcarska vojska ima potrebe za hitnim povećanjem svoje pokretljivosti i za stvaranjem jedinica prvenstveno namenjenih za vođenje pokretne borbe. Operativne rezerve viših komandi, današnjeg sastava i stepena opremljenosti, nisu u stanju da se odlučno

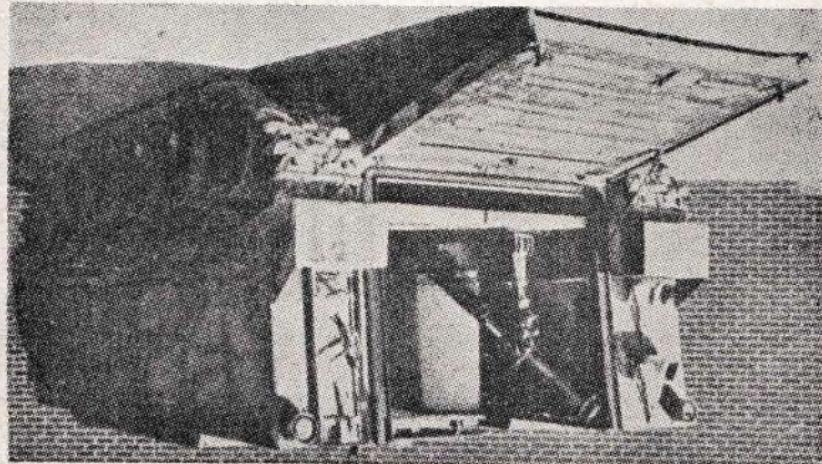
suprotstave prodrima i probojima neprijateljskih mehanizovanih trupa ili jedinica spuštenih iz vazduha. Potrebno je da se prebrodi veliko zaostajanje. Pokretne snage, koje će u kritičnim situacijama biti hitno angažovane u po prostranstvu zamašnim, ofanzivnim i najčešće iz pokreta razvijenim dejstvima, moraju da udovolje sledećim zahtevima:

- da budu sposobne da se *brzo* kreću danju i noću većinom van puteva i da lako savlađuju prepreke;
- da budu u stanju da se kreću na bojištu uprkos opasnosti iz vazduha, kao i po zemljištu zatrovanom nuklearnim zračenjem i *pod vatrom*, barem onih oruđa koja ne probijaju oklop;
- treba da budu podržane elastičnom i *vrlo jakom vatrom*, i to od tenkova i dalekometnih vatreñih sredstava;
- da budu takve da se mogu elastično voditi i da raspolažu borbeno jakim izviđačkim sredstvima dalekog dejstva.

Ovi uslovi mogu se realizovati jedino *proširenom mehanizacijom*, koja bi se docnije eventualno dopunila helikopterskim prenosom snaga i u atomskoj borbi vlastitim nuklearnim oružjem. Namera da se kolonama teretnih vozila vodi pokretna borba protiv neprijatelja koji raspolaže modernim borbenim sredstvima danas je, a i ubuduće, prosto neshvatljiva! Zato se kao jedna od najhitnijih mera nameće stvaranje kombinovanih mehanizovanih borbenih grupa integracijom tenkovskih bataljona *sa pratećim trupama u oklopnim transporterima*. Sve dotle dok sa tenkovima sadejstvujuće pešadijske jedinice (»lake trupe«) ne budu raspolagale nikakvom oklopnom zaštitom i, prema tome, ne budu u stanju da se na bojištu kreću neposredno za tenkovima, naše skupocene tenkovske snage neće moći da budu iskorišćene, jer njihova vatrena moć, brzina i udarna snaga ne mogu ili mogu samo delimično doći do izražaja. Prema važećoj formaciji, postojeći okloplni grenadiri, ne samo zbog svojih zastarelih pratećih vozila već i zbog brojne slabosti, ne mogu prilikom zajedničkih dejstava da zamene jurišne trupe; oni tenkovima mogu da pruže jedino tehničku pomoć (čišćenje mina, itd.) i blisku zaštitu.

Uporedno sa stvaranjem jako naoružanih mehanizovanih pešadijskih jedinica za praćenje tenkova, mora se rešiti i pitanje *artiljerijske podrške*. Minobacači 81 mm u prostranim pokretnim borbama mogu se upotrebiti u najboljem slučaju kao vodeće naoružanje čete. Bataljonska borbena grupa upućena je na osnovna oruđa većeg dometa, koja se brzo mogu pripremiti za otvaranje vatre i lako pokretati. Samohodni teški minobacači su, prema inostranim iskustvima, vrlo pogodni da prime na sebe ulogu »artiljerije« mehanizovanog bataljona. U većoj združenoj jedinici, na primer, u mehanizovanoj brigadi, dolaze u obzir samohodni topovi većeg kalibra sa dometom od 12 do 15 km ili pokretna raketna oruđa, nešto slično američkom »malom džonu« ili »lakrosu«.

Kao sledeći važan sastavni deo mešovite mehanizovane borbene grupe treba istaći oklopne pionire, koji moraju raspolagati takvim sredstvima da i u opasnim situacijama mogu pratiti oklopne trupe i ukazivati im efikasnu pomoć pri savlađivanju prepreka, naročito vodenih tokova. Jedan broj tenkova i oklopnih transporterata trebalo bi snabdeti buldožerima. U vezi sa povećanjem pokretljivosti, tehnička sredstva za savlađivanje prepreka, naročito na našem zemljistu, dobijaju veliki značaj.

Sl. 4. — Američki oklopni transporter M 84 sa minobacačem 106 mm.

III. POVODOM UVOĐENJA OKLOPNIH TRANSPORTERA

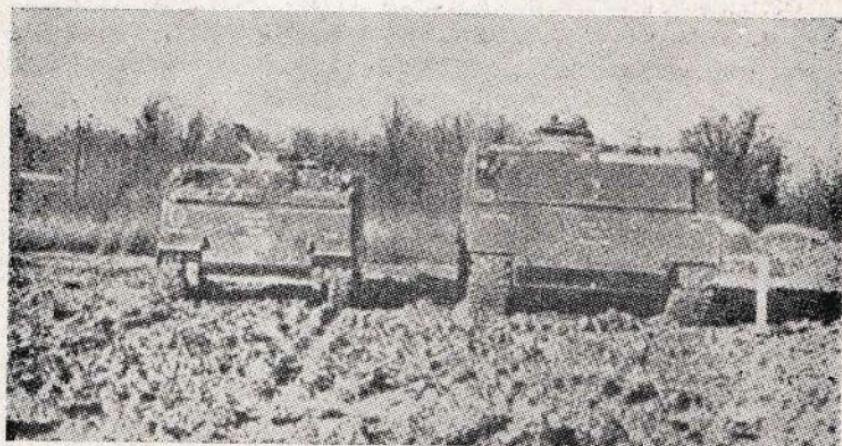
Oklopni transporteri (ili, kako se sve zovu: oklopna streljačka kola, streljačka oklopna kola, oklopna prateća vozila ili oklopna grenadirska kola) jesu oklopljena, terenska vozila, za višestruku namenu koja bitno doprinose povećanju borbene moći pokretnih trupa ovim svojim glavnim odlikama:

- mogu da se brzo kreću i van puteva;
- imaju veliki kapacitet transporta;
- pružaju zaštitu od parčadi pri nastupanju pod protivničkom ili vlastitom vatrom;
- pružaju zaklon protiv nuklearnog dejstva;
- pogodna su za nošenje oruđa;
- omogućavaju održavanje veze i u toku pokreta.

Postoje mnogobrojni *tipovi* oklopnih transporterata, od kojih jedni služe u inostranim vojskama, a drugi su, probne konstrukcije. Jedan od osvedočenih predstavnika jeste, na primer, američki APC*) M 59. On nalazi primenu kao vozilo za pešadijsko odelenje u jedinicama oklopne pešadije (77 u bataljonu, 536 u diviziji), kao komandno vozilo i centar za upravljanje artiljerijskom vatrom; zatim, kao transportno vozilo pozadinskih službi i pešadijskih divizija (115 u transportnom bataljonu pešadijske divizije, što odgovara kapacitetu transporta od oko 1.000 ljudi ili 100 tona) i, na kraju, kao sredstvo za nošenje oruđa (minobacača 106 mm, protivoklopnih raketa itd.). Kreće se na gusenicama, a pri brzini toka vode ispod 10 km/čas može i da pliva. Njegov radijus dejstva iznosi 200 km. Velika težina (21 tona) i visoka silueta su njegove najveće slabosti. One su otklonjene kod njegovog sledbenika — malog oklopног transporterata T 113. Ovaj je znatno manji i lakši od M 59 (10 tona), ali ima posadu iste jačine (12 ljudi sa vozačem). I on je amfibijski, a može se prenositi i vazduhom.

Za švajcarske potrebe oklopnom transporteru se postavljaju, uglavnom, sledeći zahtevi:

*) APC je skraćenica od američkog naziva: *Armored personnel carrier* — oklopni transporter za ljudstvo. — Prim. red.

Sl. 5. — Američki oklopni transporteri (APC); desno M 59 (21 t), levo T 113 (10 t).

— treba da prima potpuno opremljeno odjeljenje boraca (12 ljudi sa vozačem) i da je višestrano upotrebljiv (komandna kola, centar za upravljanje vatrom itd.);

— treba da je snabdeven najmanje jednim mitraljezom sposobnim za dejstvo na zemaljske i vazdušne ciljeve, a po mogućству i uređajem za samozamagljivanje (kao kod tenka 55 ili lakog tenka 51);

— oklop mora da pruža svestranu zaštitu od parčadi i zrna malog kalibra;

— mogućnosti za ulaska i izlaska posade odstraga treba da obezbede munjevito penjanje i silaženje;

— težina treba da iznosi oko 10 tona (nosivost skela i mostova);

— mora da ima male dimenzije (mala silueta umanjuje povredljivost, mala širina stvara dobre uslove za voženje po uzanim putevima);

— mora da je brz, okretnan, da lako savlađuje zemljiste van puteva i da ima dobra svojstva za vožnju noću; poželjno je i da može ploviti;

— treba da se kreće što tiše.

Prilikom izbora tipa transporterera ne smeju da se prenебрегну potrebna standardizacija naših oklopnih vozila koјом se ограничava mnogostruktost tipova, kao i uslovi koji otežavaju izvođenje obuke u mirno doba (težina, širina, buka, kvarenje gornjeg sloja puteva, itd.) usled pomanjkanja velikih vežbališta.

Odgovor na pitanje, o kome se često diskutuje, da li oklopni transporter treba smatrati *borbenim* ili *transportnim vozilom* zavisi od toga šta se podrazumeva pod jednim i drugim pojmom. Oklopni transporteri su *borbena vozila* — za razliku od neoklopljenih terenskih vozila — ukoliko ona trupi koja prati tenkove omogućavaju da nastupa kroz kišu parčadi artiljerijskih zrna; da tenkove prati do granice efikasnog dometa neprijateljskih protivoklopnih oruđa, a pri vlastitoj vatrenoj podršci (tenkova i artiljerije) i dalje, sve do objekta napada; ukoliko napad, koji se posle silaženja posade produžava pešice, mogu podržavati pomoću ugrađenih oruđa i, na kraju, ostati pokretljiva i u rejonu atomskih breša i u neposrednoj blizini fronta. Međutim, ona nisu nikakva borbena vozila u smislu jako oklopljenih i teško naoružanih jurišnih tenkova, sa kojima mogu da se vrše napadi i bez velike vatrene nadmoćnosti i na neprijatelja ojačanog tenkovima ili onog u objektima poljske fortifikacije.

Uporedo sa uvođenjem oklopnih transporterera postavlja se pitanje *hitnosti njihovog uvođenja i načina njihove raspodele*. Naš sistem odbrane isključuje temeljitu pripremu svih pešadijskih jedinica za mehanizovanu borbu i tesno sadejstvo sa tenkovima. Čak i u kadrovskim vojskama su za to predviđene *specijalne pešadijske jedinice*. Tako raspolažu, na primer, u američkoj vojsci oklopne divizije i oklopne izviđačke jedinice oklopnom pešadijom (*armored infantry*). Oklopna divizija sastoji se, pored pomoćnih rodova vojske, od 4 tenkovska bataljona i 4 bataljona oklopne pešadije, od kojih se u borbi, prema potrebi, formiraju mešovite borbene grupe, takozvane *task forces*. Oklopna pešadija, koja se prevozi na oklopnim transporterima, specijalizovana je za sadejstvo sa tenkovima i ona je za vreme mehanizovanih dejstava nosilac pešadijske borbe. Švajcarska vojska je,

zbog kratkih rokova za izvođenje obuke i teškoća zbog terenskih mogućnosti za izvođenje vežbi, posebno upućena na stvaranje specijalnih jedinica. Naši tenkovski bataljoni moraće sa bataljonima oklopne pešadije biti objedinjeni u mehanizovane borbene grupe. Preoružanje za to predviđenih jedinica, pre svega motorizovanih dragona, i pridavanje oklopnih transportera ovoj trupi idu u prvi red po hitnosti. U jednoj od narednih faza moraće se sa oklopnim transporterima snabdeti i jedinice pomoćnih rodova vojske, na primer, okloplni pioniri, kao i ostali komandni organi (štabovi, centri za upravljanje vatrom, itd.).

Prilikom preduzimanja ovih mera za mehanizaciju dolazi u obzir samo *organsko dodeljivanje* oklopnih transporter, jer oni moraju postati sastavni elemenat vođenja borbe, a time i obuke. Povremeno pridavanje mehanizovanih transportnih ešelona, koji bi, na sličan način kao u američkim pešadijskim divizijama, bili objedinjeni u jednom centru za transport, ne dolazi u obzir. Ako bi se kasnije odlučilo da se od ove najmanje mere mehanizacije pređe na širu upotrebu oklopnih transporter, moglo bi se razmotriti stvaranje malog oklopnog transportnog ešelona u ostalim mehanizovanim združenim jedinicama.

Razvijanje pokretljivosti postepenim prelaskom na mehanizaciju mora biti rukovođeno načelom da put u mehanizaciju vodi preko motorizacije! Upotreba oklopnih transporter na maršu i u borbi prepostavlja veliko iskustvo trupe i starešina u motorizovanim pokretima. Zato stvaranje jedinice oklopne pešadije treba da se sproveđe u prvom redu preoružanjem i preobučavanjem motorizovanih trupa.

Sledeći problem na putu mehanizacije je združivanje različitih rodova vojske. Istorodne borbene jedinice olakšavaju obuku, ali, s druge strane, uslovjavaju da se u borbi elastično formiraju borbene grupe jer je u njoj združivanje u pretežno tenkovske ili pešadijske jedinice, dopunjene delovima ostalih pomoćnih rodova vojske, neizbežno. Organski združene jedinice, koje već raspolažu potrebnim borbenim sredstvima za normalne slučajevе, bolje su izvežbane u sa-

dejstvu. Međutim, povećavaju zahteve za obučavanje, što u jednoj milicijskoj vojsci ne sme biti izgubljeno iz vida.

Bogata su iskustva do kojih se došlo sa združenim jedinicama najnižeg komandnog stupnja u američkoj vojsci. U izviđačkom bataljonu oklopne divizije od jednorodnih voda obrazovane su mešovite izviđačke jedinice. Izviđačku četu sačinjavaju: 1 komandni vod, 1 minobacački poluvod, 2 voda lakih tenkova, 1 vod izviđača i 1 vod oklopne pešadije. U izviđačkim jedinicama pešadijske divizije i puku mehanizovane pešadije, naprotiv, združivanje se sprovodi već na stupnju voda; 1 komandno odeljenje, 1 mitraljesko odeljenje, 1 odeljenje oklopne pešadije, 1 poluvod lakih tenkova (2 laka tenka) i 1 poluvod izviđača (2 patrole) obrazuju izviđački vod. Shvatanja o tome kojem sistemu treba dati prevagu razilaze se; ipak, uopšte uzev, preovlađuje mišljenje da združivanje treba vršiti tek na stupnju čete. Kako se u našoj vojsci u većoj meri moraju uzeti u obzir obuka i slabije iskustvo starešina, organsko združivanje različitih robova vojske u mehanizovanoj borbenoj grupi treba da usledi tek na stupnju bataljona: bataljoni treba da budu sastavljeni od *istorodnih jedinica*, a prilikom izvođenja bataljonskih borbenih vežbi najveća pažnja mora se pokloniti vođenju i sadejstvu ojačanih osnovnih jedinica. U novoj formaciji mehanizovanih jedinica treba težiti da se oklopni grenadiri, koji se sada nalaze u organskom sastavu tenkovskih četa, objedine u bataljonu u specijalnu jedinicu za pionirske i pešadijske zadatke.

Iz ovih razmatranja problema povećanja pokretljivosti naših mehanizovanih jedinica može se uvideti da zahtevi modernog rata hitno iziskuju velika naprezanja na polju povećanja mehanizacije i da se napretku na ovom putu, čak i u okviru naših ograničenih mogućnosti, ne suprotstavljaju nikakve nesavladljive prepreke.

Major
Verner TOBLER

ARTILJERIJA DANAS I SUTRA*)

UPOTREBA I NAORUŽANJE

Objavljujemo sledeći interesantan članak o artiljeriji, izrađen pre objavlјivanja projekta o reorganizaciji vojske. Misli iznete u njemu su vanredno zanimljive, mada se, zbog finansijskih razloga, za sada neke postavke nisu mogle uzeti u obzir pri izradi pomenutog projekta o reorganizaciji.

(Napomene švajcarske redakcije časopisa)

I

Artiljerija spada u rodove vojske sa veoma bogatom tradicijom. Ponekad bi posmatraču sa strane moglo izgledati da je izgubila u značaju. Na ove misli bi se moglo doći naročito pri sećanju na početak II svetskog rata. Onda su spektakularno avijacija i oklopne jedinice privukle na sebe svu pažnju. O artiljeriji se tada jedva moglo govoriti. Ali, ukoliko se rat više produžavao i postojao teži, utoliko je i artiljerija ponovo dolazila do izražaja; ona se pretvarala u kičmu svake odbrane i bitan impuls svakog napada. Tako je i danas, a biće i u bliskoj budućnosti.

*) Major Werner Tobler, *Die Artillerie heute und morgen*, »Allgemeine Schweizerische Militär-Zeitschrift«, mart i april 1960. Preveo sa nemačkog Zdravko Popin; redigovao prema originalu Milišav Perišić.

1) ZADATAK ARTILJERIJE

U ratu presudnu reč na bojnom polju u krajnjoj liniji ima vatrica. Ona je odlučujući element i uspeh pripada onoj strani koja ume na ključnim zemljišnim tačkama da izbori vatrenu nadmoćnost. Jače naoružanje nego protivnikovo, veća količina i bolji materijal nisu time još postali neophodno potreban uslov za pobedu, ali ipak predstavljaju veoma značajnu prednost. Napoleonove reči da »pobeda pripada jačim bataljonima« mogli bismo parafrasirati ovako: pobeda pripada onoj strani koja na odlučujućem mestu postigne *nadmoćnost u vatri*. Ova se nadmoćnost, naravno, može postići i brojno slabijim naoružanjem, samo ako način komandovanja, borbeni duh, obuka i svi ostali činioci to nadoknade. Ako je tačna Maršalova konstatacija u knjizi *Ljudi protiv vatre*^{*)} da samo 20% vojnika u borbi stvarno gađa, onda bismo pri našem preoružavanju morali nastojati da, s obzirom na obuku i disciplinu, sve naše oružje gađa. Ako se stvari prenesu na teren čisto artiljerije, one stoje slično: moramo nastojati da na odlučujuće mesto i u odlučujućem momentu možemo dovoljno snažno udariti. To je cilj kome ima da teži način komandovanja, vaspitanja i obuke celokupne naše artiljerije.

Danas je artiljerija rod vojske koji je najviše u stanju da razvije odlučujuću snagu vatre. Artiljerijska vatrica (vatra uopšte) ima, pre svega, sprečavajuće dejstvo. Zbog toga je artiljerija jedno od najsnažnijih sredstava odbrane, dakle, upravo onog vida borbe koji zaslужuje našu najveću pažnju. Ali, odbrana nikad ne može biti samo defanzivna, pasivna. Prema tome, artiljerija je od najvećeg značaja i za protivnapad, koji je odbrani toliko potreban i koji će se sigurno primenjivati.

Artiljerija je *vatreno sredstvo viših komandi*. Ona može svojom vatrom stalno da utiče na tok borbe i da u odlučujućim borbenim momentima pruži pešadiji snažnu pomoć; i oružje je komandovanja kojim nadležni starešina udara ta-

^{*)} Prevelo i izdalo »Vojno delo« 1954. godine pod naslovom *Ljudi protiv vatre*. — Prim. red.

mo gde, s obzirom na dalji tok borbe, želi da nanese odlučujuće udare. U sebi sjedinjuje kako vatrenu moć tako i pokretljivost, i time predstavlja najbržu i najjaču rezervu u rukama komandanta. Ograničena je jedino u horizontalnom polju dejstva i u dometima koji se mogu postići. To ograničenje, s obzirom na sve potrebniju i sve izrazitiju rastresitost jedinica, ima svakako naročito velik značaj i vrlo jasno utiče na dalji tehnički razvoj naše artiljerije; na ovo ćemo se još morati vratiti.

Načelno, svakom komandantu je potrebna brza i moćna vatrena rezerva. Počnimo odozdo i idimo nagore po vojnoj lestvici:

— Komandir pešadijskog voda drži, na primer, jedno od svoja 3 pešadijska odelenja pozadi i u svojoj ruci da bi njegovom vatrom pružio vatrenu zaštitu ili vatrenu podršku.

— Komandir pešadijske čete raspolaže sa oba svoja mitraljeza u vatrenom vodu i njime utiče na tok borbe vodova po svojoj volji.

— Komandant pešadijskog bataljona ima u svojim mitraljezima i minobacačima znatnu vatrenu snagu, koju koristi za podršku streljačkih četa gde i kad hoće da izrazi jače dejstvo.

— Na nivou puka (pešadijskog ili vazdušnodesantnog) situacija je drukčija. Ovde nedostaje teško naoružanje za podršku, koje bi puk učinilo sposobnim da samostalno, bez pomoći prepostavljene komande, utiče vatrom na borbu. Zahtev pešadije za jakim pukovskim vatrenim sredstvima već je često postavljan; zato se može sasvim otvoreno i određeno govoriti o pukovskoj artiljeriji. U inostranim vojskama ovaj zahtev je umnogome ispunjen.

— Kod sledećeg komandnog stepena, divizije, artiljerija pripada načelno u celini, kao oružje komandovanja, komandantu divizije. Njome on može brzo i snažno da udara tamo gde hoće, saglasno svojoj zamisli boja. Sistem artiljerijskih veza i organizacija osmatranja se tako postavlja da se može upravljati vatrom na svim značajnim odsecima i da se mogu zadovoljiti vatreni zahtevi pešadije. Pešadija je skoro uvek ta koja oseća neposrednu vrednost naše artilje-

rijske vatre. Sigurno je da se sve želje za vatrom ne mogu uvek uzeti u obzir, ali gde postoje stvarne potrebe i gde su one u skladu sa opštim planom borbe i nastojanjem da se obrazuje željeno težiste, tu se artiljerija upotrebljava za nanošenje brzih i snažnih udara. Tačka 237. Pravila o upotrebi borbenih jedinica (*Truppenführung*) kaže da je koncentracija svih snaga na jedan cilj odlika dobre odluke. Na taj se način i kod artiljerije izbegava cepkanje snaga na nebrojene vatre koje se ostvaruju na raznim mestima. Koncentrišu se raspoloživa sredstva po vremenu, mestu i iznenadno, da bi se na odlučujućem mestu snažnim udarima izborila nadmoćnost u vatri.

— Nema sumnje da i oba sledeća komandna stepena, korpus i armija, imaju potrebu za svojim oružjem komandovanja, da bi mogli uticati na tok borbe potčinjenih jedinica posrednom podrškom ili ojačavanjem vatre. Na ovim stepenima artiljeriji se dodeljuju zadaci koji su dosad pripadali vazduhoplovstvu. Prema tome, ovde se radi o dopunjavanju, a u svakom slučaju o zameni taktičkog vazduhoplovstva. Time se zona dejstva ne ograničava samo na švajcarsku teritoriju već treba da obuhvati i oblast koja mogućem agresoru na našu zemlju služi kao polazni položaj.

2) JAČINA FORMACIJSKE ARTILJERIJE

Konstatovali smo da komandnom stepenu koji odgovara pešadijskom puku nedostaje značajnije teško vatreno sredstvo. Zbog toga će puk postavljati zahtev da mu se za izvršenje svakog značajnog zadatka dodeli artiljerija. Tom se zahtevu može izaći u susret *pridavanjem* izvesne artiljerijske jedinice, na primer, baterije minobacača koja postoji u diviziji. Vatrena moć ove jedinice je zadovoljavajuća (8 cevi, 14 kg mina), ali joj dometi (4—5 km) ne odgovaraju dometima što se zahtevaju od oružja koje ima da služi za potrebe komandovanja pukom. Pridavanje haubičkog divisiona 105 mm je sledeća mogućnost, sa stanovišta puka vrlo pogodna. Domet, horizontalno polje dejstva i vatrena moć su dobri. Ali takvo pridavanje znači uvek slabljenje artiljerije kao oružja ko-

mande divizije i može predstavljati cepkanje snaga. Moraće se, dakle, biti uzdržljiv pri takvom pridavanju ako diviziji nije dodeljeno veliko ojačanje u artiljeriji. U ostalim slučajevima važi načelo da samo tada treba pridavati kad se svega jedan puk može uspešno podržavati; takvi slučajevi postoje u planini, a češće i na predalpskom zemljištu.

*

Nasuprot pridatoj stoji *artiljerija kojom se centralizovano upravlja*. Treba nastojati da ona bude što je moguće jača, da se, dakle, pridaje samo ono što se neizbežno mora pridati. »Artiljerija je vatreno sredstvo viših komandi«, kaže tačka 78. Pravila o upotrebi borbenih jedinica, i upravljanje njom, u celini, treba da bude u jednim rukama. Verovatno je da će ovo načelo, zahvaljujući tehničkom razvitu, dovesti do nove definicije artiljerije: sva vatrena sredstva za borbu na zemlji kojima se centralizovano upravlja čine artiljeriju (ona obuhvata klasična oruđa, samohodna i vođene projektili svih vrsta). Karakteristično je da je već danas u mnogim inostranim vojskama koordiniranje celokupne vatre u okviru divizije preneto na komandanta artiljerije. Ono obuhvata pripadajuću artiljeriju, upotrebu atomskog oružja i avijacije za dejstvo protiv ciljeva na zemlji.

Artiljerija kojom se centralizovano upravlja deli se na artiljeriju za neposrednu podršku i artiljeriju za opštu podršku. *Artiljerija za neposrednu podršku* (francuski: *appui direct*) je artiljerija neposrednog sadejstva. Komandant borbene grupe (puka) može bez pitanja raspolagati vatrom ove artiljerije ako pretpostavljeni starešina nema za nju naročite zadatke. Pošto je pukovska borbena grupa ionako slaba u pogledu vatre, komanda divizije će samo u slučaju krajnje nužde koristiti svoje pravo za postavljanje vatre nog zadatka. Isto tako i čitav sistem osmatranja stoji na raspolaganju ovoj grupi. Mreža za komandovanje organizuje se po principu direktnе veze. Svaka borbena grupa jačine puka može računati na jedan divizion za neposrednu podršku, ako joj se divizion već ne pridaje. *Artiljerijom za opštu podršku* komandant potpomaže svoje potčinjene jedinice od slučaja

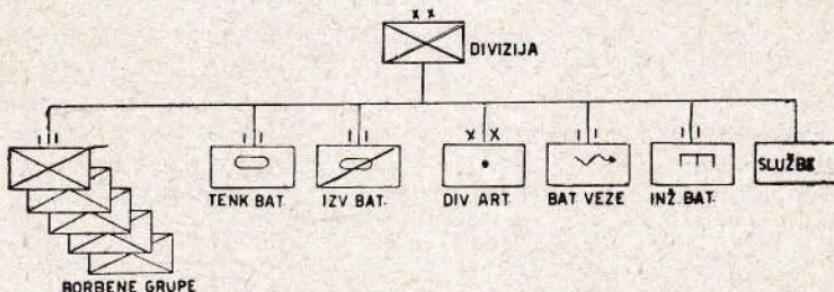
do slučaja. On će tim divizionom (ne smetajući »naročitim zadacima« artiljeriji za neposrednu podršku u njenom radu za račun pukovskih borbenih grupa) uticati na tok borbe. Ovde dolazi do naročito jasnog izražaja karakter artiljerijske vatre kao brze i efikasne rezerve. Kod dobro izvršenog rasporeda artiljerije mogu se uvek naći jedinice za neposrednu podršku (ako artiljerija nije pridata) i jedinice za opštu podršku. O tome se mora voditi računa pri određivanju jačine formacijske artiljerije u jedinicama kopnene vojske, pa prema tome uvek predvideti bar:

- po jedan divizion namenjen za neposrednu podršku (po potrebi za pridavanje) na borbenu grupu jačine puka;
- najmanje jedan divizion za opštu podršku.

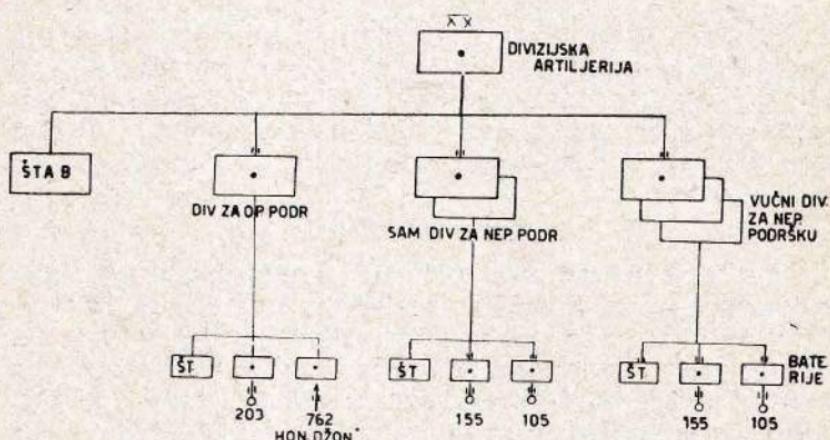
Formacija od 1951. obezbedila je ove minimalne količine, sem za lake brigade kojima se vrlo slabo pridavala artiljerija. U predlogu za organizaciju mehanizovanih jedinica potreba u artiljeriji je srazmerno dobro zadovoljena.

*

Bacimo pogled na prilike u drugim zemljama i uzmimo za primer novu američku pešadijsku diviziju (ROCID). Ona je nedavno opet malo preformirana. Promene se tiču pre svega, artiljerije, koja je pojačana. Ova divizija se sastoji od 5 borbenih grupa (*battlegroups*), bataljona srednjih tenkova (5 četa), izviđačkog bataljona, divizijske artiljerije, bataljona veze, inžinjеријског bataljona i divizijskog pozadin-

Šema 1

Šema 2

skog dela. Divizijska artiljerija se sastoji od ukupno 6 diviziona. Od njih je 5 (3 vučna i 2 samohodna) predviđeno za neposrednu podršku 5 borbenih grupa a 1 za opštu podršku.

Posmatrano u celini, vatrena moć artiljerije ovog tipa divizije vidi se u sledećem pregledu:

Gde se nalaze	Oruđa			Bacači »hodjona«
	105 mm h vučna samoh.	155 mm h vučna samoh.	203 mm h nest džon	nest džon vučna samohodni
U vučnom div. za neposrednu podršku	6	—	6	—
U samohod. div. za neposrednu podršku	—	6	—	6
Ukupno u divizionima za neposrednu podršku	18	12	18	12
U divizionu za opštu podršku	—	—	—	4
Ukupno u divizij- skoj artiljeriji	30	30	30	4
				2

Ukupno 66 oruđa i raketnih bacača u diviziji.

Pri upoređivanju mora se imati na umu i to da u svakoj borbenoj grupi postoji 6 minobacača kalibra 107 mm koji organski pripadaju pešadiji. Ukupno, dakle, na diviziju dolazi još i 30 minobacača. Pored toga, pozadi ove divizije stoji još moćna korpusna i armijska artiljerija.

POREĐENJE STANJA

Borba se rešava mestimičnom i povremenom vatrenom nadmoćnošću na kritičnim zemljишnim odsecima. Zadatak je komandi da omoguće ovu vatrenu nadmoćnost. Ova mogućnost zavisi, naravno, u velikoj meri od sredstava koja staje na raspolaganju. Gde već samo poređenje stanja pokazuje brojnu inferiornost, tu se dobrom ishodu može nadati jedino ako je izrazito bolje komandovanje, ako su jedinice daleko bolje obučene za vođenje borbe i ako postoje srećne okolnosti. Zbog toga se već pri organizaciji štabova i jedinica mora paziti na to da se, gledajući na broj, obezbedi vatrena moć jednakog mogućem neprijatelju. Ali, sopstvene mogućnosti nisu neograničene i odbrambeni kapacitet jedne zemlje je data veličina. Prema tome, potrebno je pri datom odbrambenom kapacitetu odabrati takve organizacione forme štabova i jedinica da se može postići optimalna vatrena moć. Ona mora biti približna vatrenoj moći mogućeg protivnika. Mnoga poređenja pokazuju da smo mi trenutno znatno slabiji u pogledu vatrene moći i da imamo sve razloge da tražimo odlučujuća poboljšanja. Moraju se stvoriti mogućnosti da se odbrambeni kapacitet racionalnije iskoristi, jer računica s drugim brojkama pokazuje da bi se s malo više ljudstva vatrena moć mogla povećati za više nego dva puta. I opet se mora naglasiti da neuračunati, ali postojeći teški minobacači pogoršavaju odnos na našu štetu.

Kao što je danas poznato, projekt reorganizacije oružanih snaga predviđa rasformiranje izvesnih jedinica kopnene vojske. Predviđeno je da se artiljerija koja se danas nalazi u organskom sastavu tih jedinica rasporedi na izvestan način u druge jedinice. Ovim se može poboljšati brojni odnos između artiljerije i pešadije.

	Švajcarska pešadijska divizija	Američka peša- dijska divizija (ROCID)	Američka oklopna divi- zija (ROCAD)
Ukupno brojno stanje ljudi	17.320	—	14.617
Procenat koji otpada na artiljerce	12%		17%
Broj artiljerijskih cevi (uključujući i rampe)	48	66	72
Težina zrna ispaljenih u jednom plotunu (kg)	720	2.200 (plus 2 bojeve atomske glave)	1.800 (plus 2 bojeve atomske glave)

3) TEHNIČKA STRANA PITANJA NAORUŽANJA

Možemo ukratko rezimirati, i onda preći na razmatranje tehničke strane pitanja naoružanja. Svakom komandantu je potrebno vatreno sredstvo da bi po svojoj volji mogao uticati na tok borbe. Ono ima karakter vatrene rezerve kojom se može brzo i snažno udariti po svakom mestu na čitavom području kojim se komanduje. Znači, za procenu stanja od bitnog je značaja (pored dovoljnog dejstva), pre svega, uprediti veličinu područja komandovanja i domet. Ako dometi unekoliko premašuju linearne dimenzije područja komandovanja, onda su moguće koncentracije vatre radi stvaranja težišnih vatreñih tačaka na bilo kome mestu borbenog odseka i nanošenje udara maljem na čitavom bojištu, a da se pri tom ne mora pomerati borbeni poredak vatreñih sredstava. Prema tome, dometi koji se danas zahtevaju otprilike su sledeći:

- za sredstvo pridato borbenoj grupi (puku): 8—10 km;
- za divizijsku artiljeriju kojom se centralizovano upravlja: 20—30 km;
- za korpusnu i armijsku artiljeriju: 50 km i više.

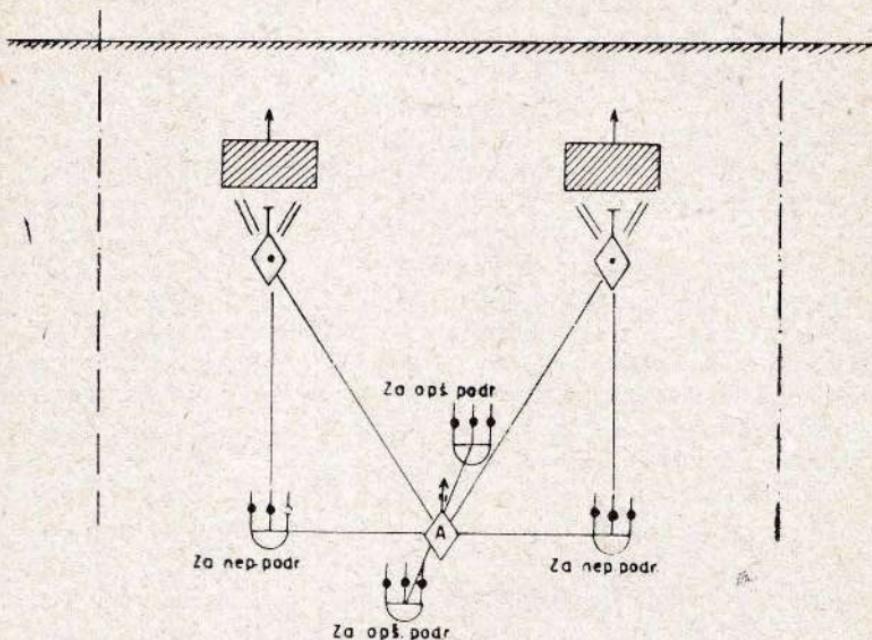
Na nivou pukovske borbene grupe moguća su sledeća rešenja: prvo, naš današnji divizion haubica 105 mm mogao

bi se smatrati i upotrebljavati kao organska pukovska artiljerija. Dometi i dejstvo odgovaraju onom što se želi. Ali, takvo rešenje bi predstavljalo očigledno slabljenje divizij-skog vatrenog sredstva kojim se centralizovano upravlja i za-to može doći u obzir samo ako je moguće to slabljenje neka-ko kompenzirati. Ljudstvo za ovu pukovsku artiljeriju moralo bi se uzeti iz kontingenta za pešadiju; obuka, međutim, može i treba da ostane u nadležnosti artiljerije. Takvo reše-nje popravilo bi i nepovoljan odnos između pešaka i arti-ljeraca, koji postoji u poređenju sa inostranim formacijama. Najzad, ono bi dozvolilo da se naš sadašnji materijal i nade-lje celishodno koristi, a prava artiljerija pogodnije opremi.

Druge rešenje je izrada i uvođenje u naoružanje minobacača sa dometom od 8—10 km, što zahteva kalibar od oko 120 mm. Današnji minobacač 120 mm ne odgovara više zahte-vima. Radovi na konstrukciji novog minobacača su u toku. I kod ovog rešenja mora se potrebno ljudstvo uzeti iz kontingenta za pešadiju; biće opet dobro da se obuka prenese na artiljeriju. Da li da se od minobacača oforme jedinice i neposredno potčine pukovima (slično protivoklopoj ili pro-tivavionskoj četi itd.) ili da se na diviziju obrazuje minoba-cački divizion, koji bi u administrativnom pogledu i po pita-nju rukovođenja trupnom nastavom obuhvatao 3 minobacač-ke jedinice — pitanje je na koje se mirne duše može različito odgovoriti. Inostranstvo poznaje obe organizacione forme; lično smatram da je korisnije da se formira jedna nastavna jedinica.

O artiljeriji na nivou na kome se njome centralizovano komanduje. Našu današnju artiljeriju delimo normalno na artiljerijske grupe. Ako ne postoji nikakvo ojačanje korpu-snem artiljerijom, onda bi se, na primer, od 4 divizijska di-viziona mogla formirati jedna artiljerijska grupa, u kojoj bi se 2 diviziona upotrebila za opštu, a 2 za neposrednu po-dršku. Onaj ko zna koliko je glomazna grupa od 4 diviziona načisto je s tim da u diviziji moraju postojati 2 artiljerijska pukovska štaba kao organi za komandovanje.

Zbog opasnosti od atomskog oružja moraju se povećati udaljenja između divizijskih rejona vatrenih položaja; od

Sema 3

sredine jednog do sredine drugog treba da bude najmanje 5 km. Unutarnja podela rejona vatrenih položaja diviziona ostaje nepromenjena. Ali ako se divizioni rasture, kao što je izneto, onda se današnjim dometima teško mogu ostvarivati zadovoljavajuće koncentracije vatre. To je upravo razlog što se sad zahteva da dometi budu 20—30 km.

Ali artiljeriji kojom se centralizovano upravlja potrebno je povećati i vatrenu moć. Ukazujem na izneti pregled. Jedan deo povećanja vatrenе moći može se postići poboljšanjem organizacije diviziona (povećanjem broja oruđa, na primer, na 18), a drugi se mora potražiti u oblasti daljeg tehničkog razvoja oruđa. Mislimo na povećanje kalibra i na atomska zrna. Isto tako mora se povećati i borbena pokretljivost.

Povećanju dometa klasične artiljerije postavljene su grane. Iz opita i odgovarajućih računa se zna da se primenom

nove vrste baruta i naročitih oblika zrna mogu postići dometi koji, izraženo u kilometrima, odgovaraju dvostrukom broju kalibra u santimetrima. Dakle, topovima 155 mm mogu se postići traženi dometi od 30 km; tome treba dodati činjenicu da ovaj kalibr dozvoljava upotrebu atomskih zrna. Ali, takva su oruđa vrlo teška, te je jasno da ih treba koristiti kao samohodna. Kalibrom 105 mm (top) može se pod najpovoljnijim uslovima postići domet od 20 km, što znači taman onoliki koliko iznosi nužni minimum. Ovaj kalibr sa oskudnim dometom može se zadržati samo ako artiljeriju takvog kalibra treba češće nego dosad pridavati komandanima borbenih grupa i ako ostvarivanje koncentracije vatre pomoću nje treba da bude izuzetak. Ali ovo onda zahteva da se diviziji više ne daje samo jedan divizion za opštu podršku.

Opšti prelazak od kalibra 105 mm na kalibr 150 mm, kao glavni kalibr kopnene vojske, predstavlja bi konsekventan nastavak tradicionalnog razvoja artiljerije. Da li će se tim putem poći zavisi jedino od ocene daljeg razvoja raka i stepena vezanosti za već postojeći materijal.

Drugi put daljeg razvoja predstavljaju rakete. Mislimo na pojedinačne rakete, koje mogu biti slobodne ili vođene. (O plotunskim raketama s malim dometima jedva da se još i govori). Njima se mogu postizati svi traženi dometi, a isto tako i povećanje dejstva vatre na cilju i borbene pokretljivosti. Ali neophodan uslov za to je prelazak na atomsku glavu, jer jedna ispaljena raka mora zamenjivati vatreni udar čitave sadašnje divizijske artiljerije od više minuta. Ovaj tok razvoja je upravo za nas vanredno interesantan i mi verujemo da se može poći tim putem. Dovoljno je samo da uporedimo šta je potrebno za jedan sadašnji i jedan novi vatreni udar. Na jednoj strani stoji 2.000 artiljeraca, za koje je, pored ostalog, potrebno 500 motornih vozila, a na drugoj ljudstvo i oprema jedne raketne baterije; to nije ni 100 ljudi i 30 vozila. Izlazi da korist iz tehničkih novina u oblasti naoružanja možemo i moramo izvući upravo mi koji raspolazemo malim odbrambenim potencijalom.

Rezimirajući može se reći da je nužan prelazak na veće kalibre i samohodna oruđa, ili, pak, na uvođenje u upotrebu pojedinačnih raketa sa atomskom glavom. Drugi put obećava više uspeha i njime se u inostranstvu ide. O posebnim prilikama kod artiljerije mehanizovanih jedinica kopnene vojske govorićemo kasnije; tamo su za neposrednu podršku nužna samohodna oruđa, a za opštu pojedinačne rakete.

Korpusna i armijska artiljerija. Ovi pojmovi se pominju radi potpunosti. Današnja korpusna artiljerija se može, zbog svog naoružanja, upotrebljavati još samo kao artiljerija za povezivanje vatre (*Nahtartillene*) ili u ulozi artiljerije za ojačanje, pri čemu se mora računati s velikim gubitkom vremena oko premeštanja borbenog poretku, praćenog svim neprijatnostima. Zbog toga projekt reorganizacije vojske i predviđa da se ova artiljerija preformira u divizijsku. Ali, uprkos tome, ostaje zahtev da se komandantu korpusa ponovo stvori njegovo vatreno sredstvo. To se može postići samo pomoću pojedinačnih raketa ili vođenih zrna (letelice bez posade). Vođena zrna (*Leukmaffen*) moraju stajati na raspolaganju i armiji, bilo da se mogu upotrebiti (vesti u borbu) na makedjelu fronta, bilo da ih najviši komandni organ ima kao sopstveno teško vatreno sredstvo. Tako, istina, iskrasava sporno pitanje — da li bi to još bila artiljerija, ili, pak, deo avijacije? Mi smo već dali odgovor novom definicijom artiljerije (sva vatrena sredstva kojima se centralizovano upravlja, a služe za upotrebu u borbi na kopnu — čine artiljeriju).

4) ARTILJERIJA OKLOPNIH JEDINICA

Pošto reorganizacija vojske predviđa mehanizovane jedinice, potrebno je da se bliže razmotri njihova artiljerija. Ona mora biti u stanju da ih u stopu prati i da im brzo pruža vatrenu podršku. Pri ovoj podršci, ukoliko je reč o postupku za vreme gađanja, radi se, po pravilu, o posrednom gađanju, pošto oklopni delovi mehanizovanih jedinica raspolažu velikim brojem topovskih cevi za neposredno gađanje. No i samohodna artiljerija će intervenisati i neposrednim gađanjem svugde gde to situacija bude zahtevala. To će biti češće ne-

go kod obične artiljerije. Samohodna artiljerija mehanizovanih jedinica mora, dakle, biti u stanju:

- da lako i u stopu prati mehanizovane jedinice u svim borbenim situacijama;
- da za najkraće vreme, čak i iz pokreta, počinje sa vatrenom podrškom neposrednim gađanjem;
- da za najkraće vreme razvije odlučujuću vatru radi *podrške posrednim gađanjem* jedne ili više borbenih jedinica.

Pri razmatranju ovog zadatka pokazuje se da i kod artiljerije mehanizovanih jedinica treba zadržati podelu po zadacima — na artiljeriju za neposrednu i artiljeriju za posrednu podršku. No, neposredna podrška izvesne borbene jedinice (posrednim gađanjem samohodne artiljerije) ustupa prvenstvo zadacima opšte podrške. Jer se, razume se, neposredna podrška može vršiti i neposrednim gađanjem, a u takvim jedinicama ima dovoljno topovskih cevi koje mogu preuzeti na sebe zadatke takvog gađanja. Međutim, potreba da viši starešina ima na raspaganju sredstvo za opštu podršku vrlo je jasno izražena.

Opšta podrška ne može se ostvarivati samo klasičnim artiljerijskim sredstvima nego se za nju raspolaže i vazduhoplovstvom i raketnim oružjem. U našim prilikama nećemo smeti mnogo računati na vazduhoplovstvo, pa ćemo, prema tome, u mehanizovanim jedinicama morati da raspolažemo naročito jakim artiljerijskim sredstvom za opštu podršku. I drugi razlozi to zahtevaju. Pojedinačne rakete (vođene ili slobodne) dometa 5—50 km i snabdevene taktičkim atomskim glavama naročito su pogodne da preuzmu na sebe opštu podršku takvih jedinica. U svakom slučaju, pri takvoj podršci od najvećeg značaja je veliki domet, jer je inače, pošto se borbe vode na velikom prostranstvu, *opšta* podrška nemoguća, ili se, pak, jedinice moraju stalno u pokretu.

Zadaci artiljerije u mehanizovanim jedinicama mogu se, dakle, s obzirom na njihovu karakteristiku, podeliti u dve grupe:

- Neposredna podrška jedne jedinice u svim borbenim situacijama. Za nju su naročito pogodna samohodna oruđa. Borbena pokretljivost mora biti naročito velika; dometi tre-

ba da su veći nego kod obične artiljerije za neposrednu podršku. Inostranstvo upotrebljava (još) u prvom redu haubice 105 mm. Ako mi već moramo ponovno stvarati ovu artiljeriju, onda ne bi trebalo ostati na najmanjim dometima, nego ići odmah na domet topa 105 mm.

— Opšta podrška nekoliko jedinica u okviru jedne više jedinice. Za nju su nužni izrazito veliki dometi. Oni se mogu postići klasičnim oruđima samo ako im je kalibar bar 150 mm i zahtevaju samohodne topove od 30 i više tona. Put koji pruža mnogo više izgleda na uspeh označavaju pojedinačne vođene ili slobodne rakete.

Taktička upotreba. Važno je shvatiti da je oklopna artiljerija — artiljerija oklopnih jedinica, dakle, u prvom redu artiljerija, što znači oružje komandovanja. Samohodna artiljerijska oruđa nisu nikakva jurišna oruđa; ona ne traže direktnu borbu, ali je, naravno, primaju kad su na to pri nuđena. Ta se borba prekida čim je moguće; ako je nužno, onda i promenom položaja. Opremljenost naročitim materijalom omogućava da se lakše izdrži u neposrednom borbenom sukobu i da se on, ako zatreba, na vreme prekine. Sećamo se da je česta upotreba artiljerije naših lakih brigada, koja se donekle može uzeti radi poređenja, zbog normalne opremljenosti baterija i diviziona, uvek bila skopčana sa velikim teškoćama.

Broj topovskih cevi u oklopnoj jedinici je velik i oklopna artiljerija obuhvata samo jedan njihov deo. Zbog toga je od naročitog značaja jasna podela zadataka (uopšte, kao i u konkretnom slučaju). Načelno, oklopna artiljerija treba da preuzme od tenkova što je moguće više zadataka. Oklopna jedinica ne sme dopustiti da je bilo šta sputava i zadržava u njenom prodoru u dubinu; ona ne sme »jako zagrizati«. Prema tome, u opšte zadatke oklopne artiljerije spada zaštita bokova, osmatranje i eventualno neutralisanje svih delova zemljišta na kojima nema dovoljno tenkova.

Jasna podela zadataka nužna je i između pojedinih delova artiljerije jer se na bojnom polju više ne može komandovati kratkim naređenjima, nego se u većoj meri moraju načelno postavljati zadaci (direktivna taktika). Dakle, *direktiv-*

ni borbeni zadaci će se dodeljivati ne samo pojedinim borbenim grupama već i pojedinim delovima artiljerije, precizirajući pri tome koji ideo u izvršenju opštег zadatka i kada odgovornost pripada svakom od njih. Ovi *direktivni borbeni zadaci* naročito će podstaknuti ličnu inicijativu i odlučnost. Vezu između tenkova i oklopne artiljerije treba obezbediti, kao što se obično i čini u borbi združenih rodova, ličnim kontaktom ducičnih starešina. Komandant oklopног artiljerijskog diviziona vozi se u komandnom tenku sa komandantom oklopne jedinice. Starešine koje upravljaju vatrom voze se u svojim osmatračkim tenkovima ili u komandnom tenku jedinice koju podržavaju. Osim toga, potrebno je da se uvek uspostavi i »pozadnji sistem osmatranja«, približno iz rejona vatre nog položaja.

Tehnika upotrebe. Zadatak oklopne artiljerije je teži nego ostale artiljerije. On se, naravno, opet sastoji u tome da se u pravo vreme i na pravom mestu ispolji dovoljno dejstvo. Tačnost koja se traži ostaje ista pošto je i količina vatre koja stoji na raspolažanju približno ista. Utrošak odobreног vremena biće znatno manji, a uz to dolaze mnogostrukе poteškoće koje nameće, pre svega, ritam tenkovske borbe. Tu borbu vode svi organi po principu »na maršu gotov za borbu — u borbi gotov za marš«. Stalno menjanje situacije dovodi do neprekidnih promena u odnosu između osmatračnice i vatre nog položaja, kao i između pravca gađanja i pravca osmatranja, a mogućnosti osmatranja su ograničene. S tim teškoćama može izići na kraj samo artiljerac čije je poznavanje tehnike gađanja natprosečno.

Na maršu se oklopni delovi (baterije i starešine za upravljanje vatrom u oklopnim vozilima) kreću odvojeno od vozila na točkovima, koja se objedinjuju po divizionima. Pri nepredviđenom zadržavanju pristupa se odmah i bez ikakvog posebnog naredjenja pripremama za otvaranje vatre. Za vreme predviđenog zadržavanja koje će trajati nešto duže takođe se uspostavlja, načelno, gotovost za otvaranje vatre. Veliki značaj u svakoj situaciji ima bliska odbrana, u kojoj svaka baterija uvek obrazuje sistem odbrane u vidu baterijskog ježa. Što je moguće pre organizuje se uzajamno potpoma-

ganje ovih baterijskih ježeva, tj. objedinjuje se čitava odbrana. U toku napada pokreti se svode na kraće ali češće skokove, s tim da se sačuva neprekidnost vatrene podrške. Komandant diviziona (u krajnjem slučaju starešina rejona vatreñih položaja) naređuje premeštanje po sopstvenoj inicijativi. U odbrani je važno imati mnogo rezervnih položaja, lažnih položaja, mesta za pojedinačna korekturna oruđa itd.

Vatreñi položaji se nalaze, po pravilu, pozadi tenkova, ali još uvek na tenkovskom bojištu. Ono često nije očišćeno od neprijatelja te su moguća mnoga iznenađenja. Pripremljeni položaji, obimna rekognosciranja i izdavanje zapovesti u starom stilu postali su retkost. Naređivanje »iz sedla« (kome artiljercu nije draga ova reč?), podešavanje dejstva prema okolnostima i njegovo otpočinjanje na mig starešine predstavljaju normalan slučaj.

Upravljanje vatrom mora se, u odnosu na naše današnje metode, mnogo racionalizovati. Svi se principi mogu zadržati, ali treba, a i moguće je, zahvaljujući današnjem stanju radareske i radio-tehnike, težiti da se postigne skoro potpuna automatizacija topografskih radova, računajući i prenošenje komandi.

Da takva artiljerija treba da ima naročitu protivvazdušnu zaštitu, razume se samo po sebi.

5) POJEDINOSTI IZ TEHNIKE BORBE

Kako izdržati vatrenu pripremu neprijatelja. Moramo biti načisto da će eventualni protivnik uzeti u obzir povećanu opasnost koja mu preti od artiljerije i da će nastojati da pre odlučnog napada uništi ili bar neutrališe našu artiljeriju. On će prvu rundu počinjati, to je skoro potpuno sigurno, strahovitom vatrenom pripremom. Za to se upotrebljavaju artiljerija i avijacija, raketno i atomsко oružje. Naše Pravilo o upotrebi borbenih jedinica opisuje u jednom odeljku ovaj »borbeni postupak nadmoćnog protivnika«. Veliko pitanje i veliki borbeni i tehnički zadatak sastoji se sada u tome kako da se izdrži i preživi ova snažna vatrena priprema, do koje će

gotovo sigurno doći, i kako da naša baterija i divizioni počnu dejstvo onda kad se završi neprijateljska vatrena priprema, kad protivnik krene u pravi napad a naša pešadija bude morala da odbija ovaj juriš. U tom najtežem času mora se obezbediti da pešadija računa na punu artiljerijsku podršku. Artiljerija neće odgovoriti svojoj ulozi ako tada glavni njen deo ne bude gađao snažno, brzo i tačno.

Kako se tehnički može postići najuspešnija artiljerijska podrška? Bitni preduslov za to jeste da protivnik pri izvršenju svoje vatrene pripreme ne zna naš artiljerijski raspored. Da se to postigne, od nas se zahteva u isto vreme i pasivnost i aktivnost. Što se tiče prve, moramo biti u stanju da pričekamo sa otvaranjem vatre, kako to čini pešadija sa svojom vatrom za odbijanje juriša. To opet zahteva jake nerve i veliko međusobno poverenje. U pogledu aktivnosti, od nas se traži krajnja borbena pokretljivost i virtuoznost u menjanju položaja. Moramo znati kako se u praksi primenjuju i realizuju pojmovi kao što su rezervni položaji, lažni položaji, zavaravajuće baterije, zavaravajući divizioni i dežurna oruđa. To će, možda preoštro, ali svakako potpuno tačno, ovako formulisati: Moramo brzo i sigurno premeštati čitav borbeni poredak artiljerije divizije u poslednjoj sekundi pre početka odlučnog napada neprijatelja, tako da se vatra koja ima za cilj pripremu toga napada sruči na *prazne* položaje i da mi, zahvaljujući tome, budemo u stanju da potpuno očuvanom snagom potpomognemo odbijanje juriša koje vrši pešadija. To je tehnički vrlo teško izvesti. Ali to nije prepreka koja bi artiljeriju oslobođala obaveze da potraži rešenje iznetog problema, kako ne bi već u početku prave odbrane bila uništена. Samohodna oruđa, što veća automatizacija upravljanja vatrom, prenošenja komandi i topografskih rada mogu znatno doprineti tome rešenju.

Korektura. Ne može se očekivati da odmah prva zrna padnu na cilj. Zbog toga se, normalno, vrši korektura. Već i strelac naoružan karabinom mora to da čini, upotrebljavajući u tu svrhu »2 probna metka« koja mu se, po pravilu, odravaju za korekturu.

Ali, svaka korektura donosi štetu:

- rasipanje municije,
- trošenje, a često i gubitak vremena,
- gubitak momenta iznenađenja.

Uz to dolaze znatne teškoće ako više jedinica u isto vreme i u istoj zoni hoće da izvrše korekturu. Najštetniji je *gubitak momenta iznenađenja*. Iskusan protivnik može izvući iz korekture odgovarajuće zaključke i na vreme preduzeti potrebne mere za dalje vođenje borbe. Zatim, ratno iskustvo pokazuje da kod artiljerijske vatre nije bitno materijalno nego moralno dejstvo. A ono se postiže koncentracijama vatre i iznenađenjem. Zbog toga su iznenadni udari koncentrisanom artiljerijskom vatrom postali karakteristika savremenе upotrebe artiljerije. Za njihovo ostvarenje moraju se primenjivati mnoga tehnička pomoćna sredstva i mnogi tehnički postupci. Pominjemo telemetrijske i meteorološke vodove, kao i topografska odeljenja, kojima artiljerija raspolaze. Potreba da se borbeni poredak artiljerije menja čak i u poslednjoj sekundi otežava situaciju i postavlja ogromne zahteve svim tehničkim organima, a pre svega topografskoj službi. Ali sve se to da rešiti.

Artiljerijska izviđačka služba. Moramo razlikovati artiljerijsku izviđačku službu od izviđačke službe u artiljeriji. Na poslednju ćemo se kasnije vratiti. Prvo nas interesuje artiljerijska izviđačka služba.

Šta je zadatak artiljerijske izviđačke službe? Ona stvara objektivnu osnovu za rad u vezi s tehnikom gađanja artiljerije. Ranije je u štabovima divizija postojao šef artiljerijske izviđačke službe, a sredstva za prikupljanje izviđačkih podataka bila su objedinjena u divizijskoj artiljerijskoj izviđačkoj četi. S rasformiranjem artiljerijske izviđačke čete (1949) nestalo je i položaja šefa artiljerijske izviđačke službe, tako da danas nedostaju i šef i sredstva. Ali je zadatak ostao.

Svako izviđanje može biti subjektivno ili objektivno. Subjektivno (nije slobodno od interpretiranja i ekstrapolacije) zadovoljava potrebe opšte izviđačke službe, koja treba da stvori osnovu za donošenje opštih odluka u svim jedini-

cama. Rezultati objektivnog izviđanja, naravno, takođe doprinose donošenju opštih odluka, ali, sem toga, omogućavaju i odluke koje se tiču tehnike gađanja, kao i formulisanje naređenja za otvaranje vatre. Otkako nemamo šefa ni sredstava posebne artiljerijske izviđačke službe, obučavamo i praktikujemo samo subjektivno izviđanje. Na primer, posle neprijateljskog gađanja ispituju se parčići zrna, oblici levkova itd. ili se ceni pravac odakle je palo zrno i stigao zvučni talas. Iz toga nije teško saznati, upoređujući kartu, a i zato što u svojoj zemlji svakako dovoljno poznajemo teren, rejone vatrenih položaja neprijateljske artiljerije, pa čak i uže rejone pojedinih diviziona. I samo izviđanje iz vazduha (a na njega se nikako ne smemo osloniti) ima često subjektivan karakter. Međutim, za vatreno dejstvo artiljerije potrebni su objektivni rezultati, sigurne koordinate. To je važno naročito za nas, jer u svakom slučaju možemo angažovati samo malo artiljerije, pa to malo vatre mora utoliko tačnije pasti gde treba. Koristeći današnju tehniku, takve objektivne rezultate izviđanja moguće je dobiti samo:

- a) *radarom* (ako su putanje zrna strme),
- b) *zvukovnim izviđanjem* (ako su putanje zrna položene).

Potrebno se danas zapitati: nije li nužno da se ponovo organizuje artiljerijska izviđačka služba? U okviru reorganizacije vojske proučava se pitanje ponovnog uvođenja zvukovnog izviđanja i radara. Radar i zvukovno izviđanje se korisno dopunjavaju. Za ilustraciju mogućnosti ovih sredstava dovoljno je pomenući da je, prema američkom iskustvu iz rata u Koreji, određivanje mesta neprijateljskog minobacača trajalo oko tri do četiri minute i postizalo se sa tačnošću od 50 do 100 m. Na jedan radar ili jednu zvukometrijsku stanicu potrebno je oko pet ljudi. U svim značajnijim stranim vojskama postoji artiljerijska izviđačka služba.

Važno je, naravno, osnovno pitanje: da li je nama takvo tumačenje (kontrabatiranje) neprijateljske artiljerije uopšte potrebno? Ne bi moglo biti reči o našoj sposobnosti da uvek i u svakoj situaciji možemo gađati neprijateljsku artiljeriju, jer ćemo se usled brojne slabosti redovno nalaziti u težem

položaju nego neprijatelj. Ali, postoje u pojedinim slučajevima odlučujući momenti, kada tučenje neprijateljske artiljerije spada u najplodonosnije vatreno dejstvo. Svakako moramo težiti da našim sredstvima postižemo uvek najveću korist. Ako se u izvesnoj konkretnoj situaciji u jednom momenatu odrekнемo kontrabatiranja, to treba da bude dobrovoljno i svesno, a ne nametnuto, zato što se ne raspolaže objektivnim izviđačkim podacima. Kad se jedno takvo tučenje mora sprovesti (uvek u okviru konkretnе situacije) — vrlo je teško taktičko pitanje, o kome ne treba sada diskutovati; odluka zavisi od opšteg plana borbe, a donosi se na osnovu procene situacije.

O značaju i potrebi kontrabatiranja govori i naše Pravilo o upotrebi borbenih jedinica. A treba znati da je ono nastalo posle rasformiranja artiljerijske izviđačke čete, dakle u vremenu kad nam je bila oduzeta praktična mogućnost određivanja mesta neprijateljske artiljerije. Uprkos tome, pravilo ne negira nego podvlači nužnost kontrabatiranja. O »neutralisanju protivničke artiljerije zaslepljivanjem osmatračnica«, o kome se ponekad govori, ne sme se imati nikakvih iluzija: čitavo osmatranje se ne može zaslepiti; sem toga, neprijatelj će u okviru svoje vatrene pripreme 90% gađanja ostvarivati bez osmatranja (to može činiti zahvaljujući svojoj masovnosti).

Izvodi iz Pravila o upotrebi borbenih jedinica:

Tačka 96: »...kad ostali zadaci artiljerije dopuštaju, treba nastojati da se pre odlučujućih borbenih momenata neutrališe neprijateljska artiljerija«; »...da bi se omogućilo eventualno kontrabatiranje komandanti artiljerija divizija vode stalno planšetu u koju su uneseni divizijski koji mogu gađati na svaku si-gurno određenu bateriju«.

Tačka 507: »...bar jedan deo mora biti u stanju da dejstvuje protiv rejona neprijateljske artiljerije«.

Tačka 522: »...u takvim situacijama je nužno da se i protivnička artiljerija stalno drži neutralisana«.

Ovi izvori pokazuju da ne smemo zanemariti kontrabatiranje i obezbeđenje tehničkih uslova za njegovo izvođenje.

Izviđačka služba u artiljeriji. Opšta izviđačka služba, koja se služi subjektivnim metodima, stvara osnovu za dono-

šenje opštih komandantskih odluka. Artiljerija u ovom takođe ima svoj ideo. Svaki će komandant, pre ili kasnije, morati da donosi nove odluke. Za to su mu potrebni podaci o raznim stvarima. Pribavljanje ovih podataka jeste zadatak izviđačke službe. Za naše razmatranje možemo opšte komandantske odluke podeliti u dve grupe:

- komandantske odluke prepostavljene komande (na primer, divizije), kojima se obezbeđuje komandovanje združenim jedinicama;
- komandantske odluke u okviru sopstvenog roda (artiljerijskog diviziona, artiljerijskog puka).

Svakoj komandi združene jedinice potrebni su izvesni osnovni podaci za donošenje odluke. Tako ona mora znati što je moguće tačnije jačinu, naoružanje, organizaciju i nameru protivnika. Pribavljanjem takvih podataka mora se rukovoditi da bi se na vreme dobili odgovarajući rezultati. Usled toga ono se vrši na osnovu planova izviđanja, koji su osnova za davanje zadataka za izviđanje. Gde prepostavljena komanda ima potrebu za izviđačkim podacima, ona će narediti da ih prikupimo; dužnost je potom oficira izviđača da se taj zadatak izvrši. U svakom artiljerijskom divizionu postoji niži oficir kome je poverena ova dužnost. Zadaci za pribavljanje izviđačkih podataka koji se daju nama artiljerima mogu se najvećim delom izvršiti osmatranjem. Naši organi za prikupljanje tih podataka jesu osmatračnice. One su snabdevene naročitom opremom, imaju svakako, ljudstvo izvrsno obučeno za osmatranje i postavljene su na mestima pogodnim za osmatranje. No, mi artiljeri moramo mnogo bolje no dosad uvideti i shvatiti koliko je važno i nužno prikupljanje izviđačkih podataka, zatim da smo dužni doprineti svoj ideo, kao i da dobro organizovano neprekidno artiljerijsko osmatranje dobro čuva izviđačke organe, u prvom redu pešadijske. Oficir izviđač diviziona mora forisirati prikupljanje izviđačkih podataka, a pre svega koordinirati osmatranje; zatim prikuplja rezultate, procenjuje ih i šalje dalje.

U našim artiljerijskim jedinicama (divizionu i puku) takođe imamo potrebu za izviđačkim podacima, jer se i u

njima pre ili kasnije moraju donositi nove odluke. Prema tome, oficir izviđač treba da na vreme prikupi podatke potrebne komandantu. Takve odluke mogu biti, na primer:

— Premeštanje osmatračica. Činioци koji na ovo imaju najviše uticaja jesu: opšta borbena situacija (raspored snaga, razvoj, namere) i mogućnosti osmatranja koje pruža zemljište.

— Premeštanje vatrenih položaja. Činioци koji na ovo najviše utiču jesu takođe opšta borbena situacija i terenske mogućnosti, naročito u pogledu izbora vatrenih položaja, zaklanjanja i puteva.

— Promene u sistemu veza, na primer, uspostavljanje samo žičnih veza, brižljivija izgradnja sistema tih veza, kao i sistema veza na drugim mestima, itd. Pored opšte borbene situacije, od uticaja je, pre svega, vreme trajanja budućeg razvoja događaja.

Za razliku od teškoća u artiljerijskoj izviđačkoj službi, koje leže u nedostatku odgovarajućih materijalnih sredstava, teškoće u opštoj izviđačkoj službi su, pre svega, nastavnog karaktera; one zavise od razumevanja zadatka i značaja prikupljanja izviđačkih podataka. Danas u našim školama počinjemo sa obukom u tom smislu. Ali, glavni deo ovog posla je ostavljen vojnoteritorijalnim jedinicama (WK), pošto se obuka u sadejstvu rođova vrši u prvom redu u njima.

Protivoklopna odbrana. Ona ne spada u osnovne zadatke artiljerije. Slučajevi kad se artiljerija ponegde mora angažovati s osnovnim zadatkom da se bori protiv tenkova su izraz nužde. Ali to ipak može biti neophodno kad nema drugih i boljih sredstava. Prema tome, mada nije osnovni zadatak artiljerije, protivoklopna odbrana se kao zadatak sigurno može pojaviti u borbi. Jer, pod rejonima artiljerijskih vatrenih položaja treba razumeti pozadnje rejone od životne važnosti. Američka Ratna služba kaže o tome sledeće:

»Svaki napad mehanizovanih snaga nastoji da iz neočekivanih pravaca brzo angažuje sopstvene udarne snage i vatru protiv delova neprijateljske pozadine koji su od životne važnosti. Napad jakim snagama glavnim pravcem izvodi se takvom brzinom i sa toliko žestine da protivnik ne može naći vremena ni pri-

like da preduzme protivmere pre nego što se napad izvede. Takvi napadi kod neprijatelja brzo izazivaju malodušnost i donose odlučujuće rezultate».

Saznanje o sposobnosti od tenkova i o mogućnosti da iznenade zahteve da obuka u izvođenju protivoklopne borbe svim sredstvima, a naročito artiljerijskim oruđima, bude savršena i da se sve starešine, zaključno sa zamenikom komandira topovskog odeljenja, ospособe za samostalno donošenje odluka o svim pitanjima koja se tiču tehnike gađanja i raznih taktičkih postupaka. Ovde treba još ponešto popraviti. Jer, nikad i ni u kojem slučaju neće se raditi o tome da se gađaju pojedini tenkovi koji se kreću okolo baterije, kao što to mi vežbamo, uproščavajući sve pretpostavke, za vreme izvođenja nastave na tenkovskoj stazi i vežbalištu. Tenkovi nikad ne vode borbu sami, nego ih uvek prate jaki pešadijski delovi, koji mogu biti ispred, pored ili pozadi njih. Isto tako, tenkovi nikad ne napadaju pojedinačno, nego u grupi ili masi. Borba malih tenkovskih formacija vodi se po istim načelima po kojima i borba pešadijskih borbenih delova. I kao što razni borbeni delovi sadejstvuju, tako sadejstvuju i razne male tenkovske grupe. »Mala tenkovska takтика«, koja odgovara obučenosti pešadije u vođenju male borbe, veoma otežava našu odbranu. Mi moramo uvek tako podesiti naše mere da možemo u *isto vreme* voditi borbu, uglavnom, protiv tri neprijateljska elementa:

— *protiv* tenkova u mestu, određenih za vatrenu zaštitu ili vatrenu podršku tenkova u pokretu; oni, na relativno velikom udaljenju (1 km i više), predstavljaju vatrenu osnovicu;

— *protiv* tenkova u pokretu, koji, po pravilu, ne gađaju; oni teže da se prebace u bliže zaklone ili vatrene položaje;

— *protiv* pešadijskih delova, s mnogim automatskim oružjem, koji se nalaze kod ovog ili onog tenkovskog ešelona i spremni su da u svakom momentu povedu pešadijski napad uz vatrenu podršku tenkova.

Ako bi artiljerija htela pasivne mere za odbranu od tenkova iskoristiti za sebe, ne vodeći računa o opštim potrebama, onda bi položaje trebalo birati tako da ne može doći ni do kakve opasnosti od tenkova koji se probiju. Ali, artiljeri-

ja ima da obrazuje u dubini sledeću liniju protivoklopne odbrane. Tek na taj način odbrana dobija potrebnu dubinu. Dakle, vatrene položaje pojedinih diviziona treba određivati namerno na naročito ugroženim pravcima probaja. Artiljerijski položaji obrazuju tako sledeći (možda i poslednji) zemljišni odsek sa vrlo efikasnim protivoklopnim sredstvima. Ovim pojmom »rejon artiljerije« dobija ponovo naročit značaj. To je rejon u kome moraju biti zaustavljeni svi prodori u front odbrane ako se želi sprečiti probaj, i to bez obzira da li su ovi prodori postignuti samo pomoću pešadije ili pešadije podržane tenkovima. Dok se drži u svojim rukama rejon artiljerije, dотле još ništa nije izgubljeno: prodor je »šamо« upad, a ne i probaj. Na rejon artiljerije se oslanjaju sve akcije koje imaju za cilj uspostavljanje prvobitnog stanja. Ovom značaju rejona artiljerije zahvaljujemo za činjenicu da tenkovi odmah po prodoru u front nastoje da dospeju u rejon artiljerije, jer, ako se tamo može nešto postići, onda je dobijeno mnogo. Dužnost je artiljeraca da se ispreče ovoj sigurnoj pretnji. Kako se u zoni oko artiljerijskih vatreñih položaja često nalaze još mnoge jedinice (rezerve, jedinice pozadinskih službi itd.), jasno je da je regulisanje komandovanja u ovom pozadnjem prostoru važan preduslov za uspešnu odbranu.

*

Možemo sigurno reći, rezimirajući ukratko još jednom ono što je najbitnije, da značaj artiljerije u savremenom načinu vođenja borbe nije nikako umanjen. Novi zadaci koji se postavljaju pred nju zahtevaju tehničke novine, kao što su samohodna oruđa, pojedinačne rakete i atomske glave, i veliku automatizaciju upravljanja vatrom i prenošenja komandi. Povećanje stepena dejstva moguće je ostvariti i organizacijom jedinica i tehnikom vođenja borbe. Nadamo se da se skiciranim putevima može poći, bez suviše dugog oklevanja, čime će artiljerija, bogata tradicijom, stupiti u nov period svoje istorije.

Artiljerijski potpukovnik
Frančesko ĐENKO

ARTILJERIJA U ODBRANI NA RAVNIČASTOM I BREŽULJKASTOM ZEMLJIŠTU UZ UPOTREBU TAKTIČKOG ATOMSKOG ORUŽJA*)

Ovaj članak ima za cilj da ispita zadatke, taktički raspored i načela upotrebe artiljerije u odbrani na ravničastom i brežuljkastom zemljištu prema odredbama koje su izložene u Instrukciji br. 600/S i rezultatima praktičnih vežbi u obrambenoj bici uz upotrebu atomskog oružja.

Da bi se mogli izvesti zaključci o upotrebi artiljerije, smatram da će biti korisno da ukratko ukažem na kriterijume koji su ozvaničeni pomenutom Instrukcijom br. 600/S u pogledu organizovanja i vođenja odbrane na »prvom obrambenom pojasu bitačne prostorije«.

I. ORGANIZACIJA ODBRANE

Ešelon za uspostavljanje dodira i zadržavanje neprijatelja sastavljen od oklopno-motorizovanih snaga i samohodne artiljerije. On vrši taktičko izviđanje na zemlji i izvodi zadržavajuću odbranu čija je svrha: dobijanje u vremenu, iscrpljivanje neprijatelja i prikupljanje obaveštenja o snagama, borbenom rasporedu i taktičkim postupcima napadača.

*) Ten. Col. a. Francesko Genko, *L'artiglieria nella difesa in terreni di pianura e solinosi con impiego di armi atomiche tattiche*, »Rivista Militare«, decembar 1957. Prevod sa italijanskog; redigovao prema originalu *Milisav Perišić*.

Ovaj ešelon obično je sastavljen od jednog puka oklopne pešadije (oklopne konjice), ojačane jedinicama samohodne i protivoklopne artiljerije, i dejstvuje na celom frontu armijskog korpusa.

On se raščlanjava po frontu na zone izviđačkih bataljona. Na svakom operativnom pravcu dejstvuje normalno jedan ojačan izviđački bataljon.

Dubina zone u kojoj dejstvuje ovaj ešelon različita je i menja se prema zemljištu i situaciji: obično iznosi od 40 do 60 km.

U *pojasu obezbeđenja* jedinica ima zadatku da prikuplja podatke o borbenom rasporedu i operativnim namerama neprijatelja, onemogući iznenađenje, iscrpljuje napadača i prihvati istureni ešelon za uspostavljanje dodira i zadržavanje.

Na svakom divizijskom odseku pojas obezbeđenja poseda divizijski izviđački bataljon, koji se po potrebi može ojačati oklopnim mehanizovanim delovima, jedinicama poljske (eventualno samohodne) artiljerije armijskog korpusa i jedinicama protivoklopne (samohodne) artiljerije.

Pojas obezbeđenja ima promenljivu dubinu (obično oko 10 km) i deli se po frontu na divizijske odseke.

Jedinice koje se nalaze u pojasu obezbeđenja na divizijskom odseku normalno se stavljaju pod jedinstvenu komandu komandanta odgovarajućeg divizijskog izviđačkog bataljona.

Uskladivanje divizijskih odseka spada u nadležnost armijskog korpusa.

Jedinica na *položaju glavnog otpora* ima zadatku da zaustavi neprijatelja, omogući preuzimanje protivnapada, stvari uslove za puno iskorišćavanje atomskih zrna protiv neprijatelja prinuđenog na koncentrisanje svojih snaga, kanališe eventualne prodore i iscrpljuje napadača.

On obuhvata tri reda odbrambenih rejona (jačine bataljona ili čete), rastavljenih širokim međuprostorima, usled čega ne mogu sadejstrovati jedan s drugim, prepreke razne vrste, minska polja, patrole i borbeni raspored artiljerijskih jedinica.

Dubina položaja glavnog otpora je promenljiva i kreće se od 15 do 18 km.

Po frontu položaj se deli na divizijske (15 km) i pukovske odseke.

Položaj zadržavanja, koji se blagovremeno uređuje u visini odbrambenih rejona trećeg reda, aktivira se prema razvijanju odbrambene borbe i zadatku koji ima da se izvrši: povezivanje sa velikim pešadijskim jedinicama ili povlačenje na drugi odbrambeni položaj.

Uspostavljanje dodira s neprijateljem i zadržavajuća odbrana. Snage ovog ešelona se isturaju što je moguće više unapred da bi mogle izvoditi zadržavajuću odbranu radi stvaranja određenog vremena.

Za vreme izvođenja zadržavajuće odbrane ove snage posedaju uzastopne međupo položaje (obično postoji dva ili tri takva međupo položaja) da bi obezbedile borbeni poredak od dubokih prodora i da bi olakšale odvajanje svojih delova (patrola, odreda za zaprečavanje, pokretnih delova) koji su razmešteni u pojasu ispred samih međupo položaja.

Borbe u pojasu obezbeđenja. Jedinice koje su razmeštene u ovom pojasu zasnivaju svoja dejstva na zadržavanju i iscrpljivanju neprijatelja patrolama, zaprečavanjem i dejstvom pokretnih delova.

U ovom pojasu može da bude predviđena atomska intervencija i protivnapad divizijskim rezervama, kao i delovima rezervi armijskog korpusa, bilo da se atomska zrna upotrebe ili ne.

Borba na položaju glavnog otpora. Ona se zasniva na dejstvima iscrpljivanja, zadržavanja i kanalisanja, koja izvode delovi u odbrambenim rejonom, a zatim na aktivnim protivdejstvima divizijskih rezervi, zajedno (ili ne) sa delovima korpusnih rezervi, strogo usklađenim sa eksplozijom atomskih zrna.

Aktiviranje položaja za zadržavanje. Njegova funkcija ima pretežno staticki karakter i oslanja se na odbrambene rejone trećeg reda, koji sačinjavaju jake otporne tačke.

Zadržavajuća dejstva izvode se u određenom vremenskom periodu da bi se, zavisno od okolnosti, omogućilo:

- solidno zatvaranje stvorenih breša upotrebom velikih pešadijskih jedinica;
- prihvatanje snaga sa prvog odbrambenog položaja (najnepovoljniji slučaj).

Pošto smo ovako šematski prikazali elemente organizacije odbrane i zadatke trupe u izvođenju odbrane, iznećemo ukratko uticaj koji mogu okolnosti ispoljiti na upotrebu artiljerije.

Blage visinske razlike u reljefu zemljišta, gusta putna mreža, ne preterano oštra klima čak i u zimsko doba, dopuštaju:

- velike mogućnosti kretanja i zauzimanje borbenog rasporeda;
- nikakva ograničenja — ili gotovo nikakva — u pogledu tehničko-balističkih karakteristika artiljerijskih oruđa;
- normalne mogućnosti za pripremanje gađanja, uspostavljanje i funkcionisanje veza, organizovanje borbenog potretka i snabdevanje municijom;
- povoljne mogućnosti osmatranja uopšte, izuzev u ravničastim pojasevima sa visokom vegetacijom, koja ograničava osmatranje.

U svemu, dakle, to su povoljni uslovi ili bar takvi da ne ograničavaju upotrebu jedinica ovog roda vojske.

Armijski korpus, kao što je već pomenuto, odgovoran je za organizovanje i vođenje odbrane delova prvog odbrambenog pojasa. Stoga je poželjno da on raspolaže sledećim artiljerijskim jedinicama:

U organskom sastavu svake divizije:

- pukom poljske artiljerije sastavljenim od:
- 2 diviziona 105/22, svaki od 3 baterije sa po 6 oruđa, ukupno 36 oruđa;

1 diviziona samohodne artiljerije (oklopnog puka) 105/22 od 3 baterije sa po 6 oruđa, ukupno 18 oruđa;

1 diviziona teške poljske artiljerije 155/23 od 3 baterije sa po 6 oruđa, ukupno 18 oruđa;

1 diviziona lake protivavionske artiljerije od 4 baterije sa po 8 oruđa 40/56 i 8 oruđa 12,7 mm pa mitraljeza, ukupno 32 oruđa 40 mm i 32 oruđa 12,7 mm;

divizijske čete specijalista sastavljene od: topografskog, osmatračkog i aerološkog voda;

odeljenja lakih aviona.

Divizija će moći da od armijskog korpusa dobije kao pojačanje: divizione poljske artiljerije, divizione teške poljske artiljerije i divizione ili baterije protivoklopne artiljerije (obično samohodne).

U organskom sastavu ili kao pojačanje armijskog korpusa:

- pukovima teške artiljerije od po 3 diviziona sa po 3 baterije, svaka od 6 oruđa (140/30, 149/19, 155/23), i odeljenjem lakih aviona;

- pukovima ili divisionima teške poljske artiljerije za podršku. Divizioni od po 3 baterije, svaka sa po 6 oruđa;

- pukovima ili divisionima teške artiljerije za podršku. Divizioni od po 3 baterije, svaka sa po 4 oruđa (155/45 i 203/25);

- samohodnim divisionima poljske artiljerije 88/27 ili 105/22 sa baterijama od po 6 oruđa;

- samohodnim divisionima protivoklopne artiljerije 90/50 od po 3 baterije, svaka sa po 6 samohodnih topova;

- divisionima teške protivavionske artiljerije 94/50 ili 90/53 od po 4 baterije, svaka sa po 4 topovska odeljenja;

- divisionima ili baterijama lake protivavionske artiljerije;

- jedinicama za ispaljivanje raketa i projektila.

Vatrene mogućnosti koje pružaju pomenuta oruđa jesu:

Oruđa	Maksimalni domet ¹⁾ u m	Korisni domet u m
top 88/27	12 000	8000
haubica 105/22	12 000	8000
haubica 149/19	14 200	— 1)
top 140/30	16 600	— 1)
top 155/23	14 900	— 1)
top 155/45	23 500	— 1)
top 203/25	17 000	— 1)
protivoklopn top 90/50	—	1000 — 1200
protivavionski top 90/53	—	(zavisi od »prepostavki napada«)
rakete	25 000	od 9000 do 25 000
projektili	240 000	od 50 000 do 120 000

Razmatranja potrebna da bi se odredili zadaci, taktički raspored i upotreba artiljerije vršiće se radi lakšeg izlaganja na osnovu uloge dodeljene svakom elementu strukture odbrane i zadataka jedinica koje ga posedaju.

a) ARTILJERIJSKE JEDINICE ODREĐENE ZA PODRSKU ESELONA
ZA USPOSTAVLJANJE DODIRA I ZADRŽAVANJE

Samohodna poljska artiljerija je najpogodnija za podršku ešelona za uspostavljanje dodira i zadržavanje, jer je usled svoje pokretljivosti u stanju da prati pokret jedinica mehanizovane pešadije i van puteva.

Kao pojačanje mogu se dodeljivati jedinice poljske artiljerije, a izuzetno i samohodne jedinice teške poljske artiljerije.

¹⁾ Maksimalni domet može se takođe smatrati korisnim dometom s obzirom da se intervencije normalno ne vrše u ne posrednoj blizini, već dalje od predviđenih zona sigurnosti.

Zadaci:

- vatre za sprečavanje prolaza na celoj širini fronta i u dubini;
- zaprečne vatre za račun svih delova snaga;
- podrška protivnapada pokretnih snaga i rezervi.

Raspodela artiljerije

Puku mehanizovane pešadije normalno se dodeljuje divizion samohodne poljske artiljerije. Sve ili pojedine baterije ovog diviziona orijentisu se na podršku pojedinih bataljona.

Eventualna pojačanja od drugih artiljerijskih jedinica (poljske i samohodne artiljerije) sačinjavaju manevarsку rezervu koja se u tehničkoj upotrebi potičinjava komandan-tu diviziona samohodne poljske artiljerije, a ostaje u taktičkoj vezi sa pukom oklopne pešadije.

Upotreba

Divizion pridat puku mehanizovane pešadije deli svoje baterije tako da može obezbediti željenu jačinu vatre na pravcu glavnog udara, taktičku vezu i osmatranje bojišta.

Borbeni poredak diviziona, u zavisnosti od situacije, zadatka i zemljišta, može da bude:

- *po baterijama*, tj. da se dve baterije rasporede na odgovarajućim odsecima bataljona mehanizovane pešadije, a jedna da bude na centralnom položaju — za intervenisanje u korist jednog ili drugog odseka;

- *u dve vatrene grupe*, tj. da dve baterije dejstvuju na pravcu glavnog udara, a jedna na pravcu pomoćnog udara;

- *u jednoj vatrenoj grupi* (izuzetno): za jaku intervenciju na pravcu glavnog udara, s tim da se može dejstvovati i na pravcu pomoćnog udara.

Ukoliko se divizion ojača drugim artiljerijskim jedinicama, one će se normalno držati prikupljene na raspolaganju komandantu diviziona, kao snaga za manevar vatrom u korist samo jednog ili oba odseka, što će zavisiti od situacije, zadatka i mogućnosti gađanja oruđa.

Brzina dejstva isturenih snaga i promenljivi borbeni zahtevi nameću potrebu za čestim menjanjem položaja i pregrupisavanjem artiljerije.

Stoga će biti potrebno da se prouče i unapred organizuju uzastopni borbeni rasporedi, tako da se može obezbediti intervencija vatrom u pravo vreme i neprekidnost željenog vatretnog dejstva.

U težnji da se zadatak olakša, korisno je da se na svakom položaju unapred pripremi potrebna količina municije, uredi vatreni položaji i izvrši priprema gađanja.

Najzad, korisno je, ukoliko je to moguće, izbegavati za vreme borbe prepotčinjavanje snaga, kako se ne bi poremetilo sadejstvo i, sledstveno tome, izazvale smetnje u komandovanju.

Priprema gađanja je gotovo uvek brza, zavisno od učestalosti menjanja položaja.

Uređenje vatretnog položaja biće ograničeno na prilaze, raščišćavanje i blagovremenu pripremu bliske odbrane. Zato se, s obzirom na kratko zadržavanje na vatrenim položajima, obično neće izvoditi radovi za zaštitu ljudstva i smeštaj municije. Iz istog razloga, baterije u divizionu ne moraju primenjivati mere u vezi sa zahtevom za rastresitim rasporedom koje nameće atomski napad (borbeni raspored u vidu trougla sa širokim međuprostorima).

Taktička veza postojaće, normalno, između:

- komandanta diviziona i komandanta puka mehanizovane pešadije;

- komandira baterije i komandanta bataljona.

Baterijski oficiri osmatrači održavaće vezu prvo preko patrola, zatim preko delova za zaprečavanje i, konačno, preko komandira četa.

Moraju se preduzeti potrebne mere i predvideti načini da i starešine izviđačkih delova (komandiri patrola, delova za zaprečavanje, izviđačkih odreda) mogu tražiti vatru i osmatrati pogotke, kako bi se udovoljilo svakoj potrebi.

Najzad, da bi se omogućilo gađanje i na veće daljine, potrebno je da se sa pukom mehanizovane pešadije reguliše da će izviđački avioni pokazivati ciljeve i osmatrati vatru.

Ešelon za uspostavljanje dodira i zadržavanje neprijatelja normalno će na poslednjem međupoložaju biti podrža-

van od jedinica divizijske i korpusne artiljerije, s vatrenih položaja u pojasu obezbeđenja.

Komandant diviziona, koji je povezan sa pukom mehanizovane pešadije, usklađivaće ova vatrena dejstva.

Oficiri za vezu iz artiljerijskih jedinica raspoređenih u pojasu obezbeđenja treba da se nalaze u blizini centra za upravljanje vatrom diviziona, kako bi primali naređenja za artiljerijske vatre, koja treba da prenesu svojim jedinicama.

Ukoliko bi se ovom ešelonu dodelile kao pojačanje protivoklopne samohodne jedinice, one će se obično pridati bataljonu mehanizovane pešadije za zaprečavanje ili za pripremanje kostura otpora na međupoložaju.

Ne predviđa se mogućnost da se ovom ešelonu dodeljuju lake protivavionske artiljerije pošto ne postoje značajniji ciljevi za napade neprijateljskih lovaca iz niskog leta.

b) ARTILJERIJSKE JEDINICE ODREĐENE ZA PODRSKU TRUPA KOJE BRANE POJAS OBEZBEĐENJA

Artiljerijske jedinice koje su određene za podršku trupa u pojasu obezbeđenja moći će sve ili delimično da se rasporedi u pojasu obezbeđenja.

Obično se u ovom pojasu raspoređuju jedinice poljske i teške poljske artiljerije, dok će se jedinice teške artiljerije sa velikim dometom rasporediti na položaju glavnog otpora, pozadi odbrambenih rejona prvog reda.

Za podršku jedinica u pojasu obezbeđenja moći će da dejstvuju:

- jedinice divizijske artiljerije: haubičke 105/22 i 155/23, kao i samohodni topovi 88/27 i 105/22;

- jedinice artiljerije armijskog korpusa: teška poljska artiljerija 155/23, 149/19 i 140/30, teška artiljerija 155/45 i 203/25, kao i samohodna protivoklopna artiljerija 90/50.

Zadaci

jedinice poljske artiljerije:

- vatre za sprečavanje prodora ispred i unutar pojasa obezbeđenja;

- zaprečne vatre u korist svih delova za obezbeđenje;

- neutralisanje minobacača;
- podrška protivnapada lokalnih ili divizijskih rezervi ili rezervi armijskog korpusa;
- kontrabatiranje u hitnim slučajevima (eventualno);
jedinica korpusne artiljerije (teške i teške poljske artiljerije):
- vatrica za sprečavanje počev od poslednjeg međupoložaja pa sve do unutar pojasa obezbeđenja; armijski korpus u svakom slučaju određuje liniju vatri za sprečavanje;
- kontrabatiranje;
jedinica samohodne protivoklopne artiljerije:
- protivoklopna odbrana.

Raspodela artiljerije

Po jedan divizion poljske artiljerije normalno se određuje za podršku svakog divizijskog odseka. Ovaj divizion može da bude ojačan drugim divizionima ili baterijama iste vrste.

Ostale jedinice poljske i teške artiljerije sačinjavaće sredstvo za manevar u rukama komandanta divizijske artiljerije, i on će ih koristiti za opštu podršku u okviru divizije ili za ojačanje dejstva artiljerije za neposrednu podršku.

Jedinice teške artiljerije velikog dometa, koje će u pogledu upotrebe biti potčinjene komandantu korpusne artiljerije, koristiće se za kontrabatiranje i daljno dejstvo.

Upotreba

Upotreba artiljerije za neposrednu podršku trupa raspoređenih u pojusu obezbeđenja dobija naročitu važnost s obzirom na iscrpljivanje napadača, koje će ovaj pojus morati da obezbedi u izvođenju odbrane.

Broj, vrsta i kalibar artiljerijskih oruđa, koja treba odrediti za dejstvo u pojusu obezbeđenja menjaju se od linije do linije prema pogodnostima koje zemljište pruža za odbranu i prema operativnoj važnosti pravaca napada. Prosečno se u zoni armijskog korpusa može odrediti oko jedna trećina svih organskih artiljerijskih jedinica i jedinica ojačanja.

Pri tom se smatra da se u svakoj diviziji samo divizion za neposrednu podršku može rasporediti u potpunom organskom sastavu, dok se iz ostalih diviziona poljske artiljerije, teške poljske artiljerije i teške artiljerije raspoređuju normalno samo po dve baterije. Treća baterija (centralna) zauzeće, naprotiv, predviđeni raspored na položaju otpora, tako da obezbedi ne samo kontinuitet vatre za vreme povlačenja isturenih baterija nego i organizovanje vatrenih položaja i pripremu vatri, kako bi se omogućilo dejstvo baterija čim završe svoje premeštanje.

Zavisno od dubine pojasa obezbeđenja, poljska artiljerija će se rasporediti pretežno prema njegovoj sredini ili zadnjoj ivici. Ona će u svakom slučaju morati da obezbedi efikasnú podršku isturenih delova odbrambenog poretku u granicama korisnog dometa.

Jedinice teške poljske artiljerije i teške artiljerije moraju svojim rasporedom bar delimično da obezbede podršku ešelona za uspostavljanje dodira i zadržavanje, da bi se olakšalo njegovo izvlačenje sa zadnjeg međupoložaja.

Sem toga, borbenim rasporedom artiljerije, široko razmaknutim po frontu i dubini, mora da se obezbedi težiste vatre na predviđenom glavnom pravcu napada. Na vatrenim položajima moraju se izgraditi objekti (bar osnovni) za zaštitu ljudstva od atomskog napada i mala skloništa za municiju.

Pripremom vatri mora da se omogući manevar u zoni divizije, kao i sadejstvo u korist susednih divizija. Ovaj poslednji zahtev reguliše komanda korpusne artiljerije.

Taktičku vezu uspostavljaju:

- komandant diviziona za neposrednu podršku sa komandantom jedinica u pojasu obezbeđenja (komandantom divizijskog izviđačkog bataljona);
- komandiri baterija sa komandirima četa divizijskog izviđačkog bataljona;
- oficir osmatrač u bateriji sa patrolama i odredima za zaprečavanje.

Usklađivanje vatre nog dejstva artiljerije za neposrednu podršku i artiljerije za manevar vatrom vrši komandant divizijske artiljerije.

U slučaju da se divizijska ili korpusna rezerva upotrebe u pojasu obezbedenja, artiljerija mora da obezbedi maksimalnu podršku vatrom.

Stoga će komandant divizijske artiljerije morati da uputi komandantu rezerve oficira za vezu, preko koga će ovaj tražiti vatrene dejstva.

Taktičku vezu obezbediće oficiri za vezu koji se, normalno, upućuju komandantima jedinica rezerve.

Da bi se teškom poljskom i teškom artiljerijom obezbedila podrška ešelona za uspostavljanje dodira i zadržavanje prilikom napuštanja zadnjeg međupoložaja, moraju se komandant puka mehanizovane pešadije i komandantima njegovih bataljona uputiti oficiri za vezu. Oni će se nalaziti kod komandanata artiljerije za neposrednu podršku radi primanja zahteva za otvaranje vatre. Zahteve za artiljerijske jedinice i oruđa velikog dometa, dostavljache komandama divizijske ili korpusne artiljerije, pošto su im ove neposredno pretpostavljene. Oficiri za vezu osmatraće u isto vreme i bojište.

Planiranje vatri mora biti što tačnije i potpunije, tako da se sve nepredviđenosti svedu na najmanju meru. Ovakvo planiranje ostvariće se izradom:

— plana zaprečnih vatri za podršku ešelona za uspostavljanje dodira i zadržavanje;

— posebnih planova artiljerijske vatre za neposrednu podršku (vatre za sprečavanje, zaprečne i vatre za podršku protivnapada);

— plana odbrambene vatre, koji rade komande artiljerije divizije (vatre za sprečavanje, zaprečne vatre, za neutralisanje minobacača i za kontrabatiranje u slučajevima preke potrebe);

— plana kontrabatiranja i daljne zaprečne vatre, koji radi komanda artiljerije korpusa;

— planove vatre za eventualnu podršku rezervi prema predviđenim varijantama upotrebe.

S obzirom na potpuno nedostajanje konkretnih podataka o tačnom mestu, prirodi i otpornosti ciljeva — izuzev za zaprečna gađanja — posebni planovi vatre sadržaće samo opšte podatke o položaju verovatnih ciljeva, za koje će morati da se unapred pripreme elementi, kao i utrošak municije za prve vatre.

Artiljerijske jedinice premeštaće se sa vatrenih položaja za podršku trupa u pojasu obezbeđenja na položaje glavnog otpora normalno noću i po divizionima, a unutar svakog divisiona po baterijama.

Normalno prvo se naređuje premeštanje jedinica teške artiljerije, zatim jedinica teške poljske i poljske artiljerije. Da bi se pokreti izvršili uredno i za što kraće vreme, biće potrebni savršena organizacija marš-ruta, stroga marševska disciplina i tačno pridržavanje vremenskog rasporeda.

Naređenje za premeštanje jedinica teške artiljerije velikog dometa izdaće komanda korpusa preko svoje komande artiljerije. Jedinica teške poljske i poljske artiljerije premeštaće se, međutim, po naređenju komande divizije preko komande artiljerije divizije u čijem su odseku ove jedinice raspoređene.

Po završenom premeštanju artiljerijske jedinice zauzeće predviđeni raspored i organizovati komandovanje.

Ukoliko bi se dodelile jedinice samohodne protivoklopne artiljerije, one će se normalno upotrebiti za protivoklopnu odbranu ili za zasede.

c) ARTILJERIJSKE JEDINICE ODREĐENE ZA PODRŠKU TRUPA NA POLOZAJU GLAVNOG OTPORA

Artiljerijske jedinice određene za podršku trupa na položaju glavnog otpora obuhvataju sve vrste ovog roda vojske, kao i rakete i projektile.

Udeo artiljerijske vatre i ostalih specijalnih sredstava mora da bude što veći da bi se položaju glavnog otpora dala željena jačina.

ZADACI

jedinica poljske artiljerije:

- vatra za sprečavanje ispred položaja glavnog otpora, između određenih odbrambenih rejona i po dubini;
- zaprečne vatre za račun delova koji izvode odbranu;
- podrška protivnapada divizijskih i korpusnih rezervi;
- neutralisanje minobacača;
- kontrabatiranje u slučajevima preke potrebe (eventualno);

jedinica teške i teške poljske artiljerije:

- daljna zaprečna vatра;
- kontrabatiranje;
- protivoklopna vatra (koncentracije).

jedinica samohodne protivoklopne artiljerije:

- protivoklopna dejstva;

raketa i projektila:

- vatra za sprečavanje eksplozivnim punjenjem;
- kontrabatiranje eksplozivnim punjenjem;
- atomski udari;

jedinica teške protivavionske artiljerije:

- gađanje sa preticanjem;
- zaprečna vatra.

Raspodela artiljerije

Poljska artiljerija (organska i ojačana):

- po divizion na svaki pukovski odsek; ovi divizioni se normalno ojačavaju drugim artiljerijskim jedinicama;
- ostale jedinice organskog sastava i ojačanja sačinjavaju deo artiljerije za manevar vatrom, potčinjen u pogledu upotrebe — komandi artiljerije divizije.

Teška i teška poljska artiljerija (organskog sastava i za podršku armijskog korpusa):

- neposredno je potčinjena komandi artiljerije korpusa, koja će jedinice podeliti u dve ili tri grupe, prema broju pukova teške i teške poljske artiljerije organskog sastava i ojačanja, s tim što će komande artiljerije divizije imati pravo

da traže vatru neposredno od grupa (ili diviziona) raspoređenih na njihovom odseku;

— gde ispresecanost zemljišta ne dopušta ovakav način komandovanja i upotrebe od strane komande artiljerije korpusa, može se deo artiljerijskih grupa ili pojedini divizioni pridati divizijama.

Protivoklopna samohodna artiljerija:

— jedinice ove artiljerije normalno se dodeljuju sa određenim zadacima ili bez njih, kao pojačanje divizijama. Neke jedinice se mogu zadržati pod neposrednom komandom komande artiljerije korpusa za protivoklopnu odbranu manevrom u dubini.

Teška protivavionska artiljerija:

— neposredno je potčinjena komandi artiljerije korpusa za obrazovanje jednog ili više protivavionskih centara za obezbeđenje baza, rezervi korpusa ili položaja raketnih oruđa.

UPOTREBA

S obzirom na važnu ulogu koju položaj glavnog otpora mora imati u izvođenju odbrane, neophodno je da se preduzmu sve mere da se postigne i obezbedi maksimalna povezanost, pravovremenost i trenutnost svih dejstava.

U opštem okviru odbrane artiljerija je pozvana da izvrši vrlo važnu ulogu, predstavljajući u rukama komandanta snažnu rezervu vatre za trenutno i efikasno intervenisanje u borbi.

Stoga je potrebno da se preduzmu sve potrebne mere za manevar vatrom, a kada ovaj, usled nedovoljnog dometa oruđa, postane nemoguć, mora se pribeci brzom manevru pokretom, tj. premeštanju oruđa.

Iz toga proizlazi da je potrebno da se ispitaju i reše svi problemi taktičke i tehničke prirode koji su povezani sa organizovanjem borbenog rasporeda, menjanjem položaja (kako po frontu tako i po dubini), pripremom vatre, organizovanjem osmatranja, postavljanjem veza i snabdevanjem municije, kao i radovi, prilično obimni, za zaštitu ljudstva od atomskog dejstva i smeštaj municije.

Sve ovo zahteva brižljivo prethodno ispitivanje problema, savršenu organizaciju i tačno i blagovremeno izvršenje svih poslova.

Upotreba artiljerije mora da dobije jedinstven karakter kako u okviru svake divizije, tako i u zahvatu armijskog korpusa.

Pojačavanje ili oduzimanje artiljerijskih jedinica uvek mora da odgovara težnji da se ostvari težište vatre na verovatnim pravcima glavnog neprijateljevog udara. Često će, međutim, biti potrebno da se pribegne rasporedu artiljerije van odseka da bi se obezbedila neophodna rastresitost, nametnuta atomskim dejstvom.

Artiljerijske jedinice za neposrednu podršku i jedinice poljske artiljerije, zatim deo artiljerije za manevrovanje, raspoređuju se normalno pozadi odbrambenih rejona drugog reda, tako da mogu dejstvovati uspešno i ispred odbrambenih rejona prvog reda.

Za ove artiljerijske jedinice mora da se predvide naredni vatrene položaji, pozadi odbrambenih rejona trećeg reda, koji bi poseli u slučaju napuštanja odbrambenih rejona prvog reda.

Jedinice teške i teške poljske artiljerije raspoređuju se, uglavnom, ešelonirane po dubini, pozadi odbrambenih rejona trećeg reda. Na taj način mogu da dejstvuju kako ispred odbrambenih rejona prvog reda, tako i unutar položaja glavnog otpora.

Rakete tipa »honest džon« raspoređuju se takođe pozadi položaja za zadržavanje, odnosno položaja rezervi, dok će se projektili tipa »korporal«, usled velikog dometa, raspoređivati na položaje još više unazad (30 do 35 km).

Sadejstvo će obezrediti postojeći organi za taktičku vezu diviziona za neposrednu podršku i to:

- komandant diviziona sa komandantom pukovskog odseka;
- komandiri baterija sa komandantima bataljona;
- oficiri osmatrači sa komandirima četnih odbrambenih rejona.

Za kontrolisanje prostorâ između odbrambenih rejona komanda artiljerije divizije određuje svoje specijalne oficire za osmatranje, koji se priključuju patrolama za osmatranje ili borbenim patrolama.

Taktičku vezu sa inžinjerijskim odredima, postavljenim za odbranu zaprečnih mesta, obezbeđuje komanda artiljerije divizije. Komanda artiljerije korpusa može da uputi u ove odrede i svoje oficire radi brze intervencije sopstvenih artiljerijskih jedinica.

Usklađivanje vatrenog dejstva korpusne artiljerije za neposrednu podršku i artiljerije na raspolažanju komandantu divizije ostvaruje komanda artiljerije divizije, koja se može ovlastiti da neposredno traži vatru i korpusne artiljerijske grupe raspoređene na svom odseku. Ova artiljerijska grupa, kada nije zauzeta dobivenim zadacima od komande artiljerije korpusa, odmah se odaziva traženju.

Ovo se ostvaruje na taj način što se uspostavlja veza između komande artiljerije divizije i komande korpusne artiljerijske grupe. Ova poslednja upućuje oficira za vezu u komandu artiljerije divizije.

Naročitu važnost dobija osmatranje kako radi izviđanja tako i za upravljanje vatrom.

Da bi se izbeglo nagomilavanje više osmatrača na istom rejonu, kao i da bi se omogućili potrebno objedinjenje u osmatranju i obuhvatanje njime svih zona osmatranja, organizacija osmatranja — koja ima da se izvede po jedinstvenom planu — mora da se poveri komandi artiljerije korpusa.

S druge strane, organizovanje osmatranja mora da se izvrši sporazumno između komandi artiljerije divizija i komande artiljerije armijskog korpusa.

Blisko osmatranje uglavnom se poverava delovima artiljerije divizije, a osmatranje na srednjim odstojanjima i u dubini neprijateljskog rasporeda — delovima armijskog korpusa i komandama artiljerije divizije i korpusa.

U svakom slučaju, mora se unapred pripremiti eventualno pomeranje osmatrača.

Svakako je korisno da se broj osmatrača u potreboj meri poveća, naročito radi osmatranja zaprečnih vatri.

Za sastavljanje planova vatre primeniće se uglavnom ovakav postupak:

- delimične predloge planova sastavljaće organi artiljerije za neposrednu podršku;
- delimične planove vatre sastavljaće komande artiljerije divizije;
- konačni plan vatre sastavljaće komanda artiljerije armijskog korpusa.

Komanda artiljerije armijskog korpusa sastavljaće, pored toga, planove vatre za sopstvene potrebe, kao što su: daljne zaprečne vatre, kontrabatiranje i atomska dejstva.

Da bi se obezbedila što bolja povezanost vatri za neposrednu podršku divizijskih rezervi i korpusne rezerve, mora se, u okviru njihovog planiranja, unapred predvideti uskladivanje vatrenih dejstava. Ovo uskladivanje poverava se komandi artiljerije one divizije na čijem se odseku upotrebljava odnosna rezerva.

Stoga je potrebno da se predvide veze koje će morati da se ostvare prema predviđenim varijantama za upotrebu rezervi, kao i da komanda artiljerije divizije i komanda artiljerije određene za podršku rezerve upute jedna drugoj oficira za vezu.

Za sastavljanje plana atomskog dejstva komanda artiljerije armijskog korpusa, na osnovu zamisli komandanta armijskog korpusa i veličine vatrenih zona na kojima će morati da se dejstvuje atomskim sredstvima, analizira ciljeve i utvrđuje elemente koji se odnose na »nultu tačku«. Armijski korpus određuje posebne mere za obezbeđenje isturenih trupa od dejstva atomskih eksplozija.

Eventualna premeštanja artiljerijskih jedinica, koja se ukažu neophodnim u toku odbrane, moraju se pažljivo proучiti i organizovati u svim podrobnostima. Obično se ovakva premeštanja predviđaju radi podrške položaja za zadržavanje. Vatreni položaji za takav zadatak moraju se blagovremeno organizovati, da bi se omogućilo brzo stupanje u dejstvo artiljerijskih jedinica.

Samohodne protivoklopne artiljerijske jedinice, dodeljene divizijama kao pojačanje, komande artiljerije divizije upo-

trebljavaju za odbranu linija ili za kanalisanje prodora tenkova prema unapred utvrđenim zonama za uništavanje. Samohodne protivoklopne artiljerijske jedinice koje se eventualno nalaze na raspolaganju komande artiljerije armijskog korpusa, upotrebljavaju se za protivoklopnu odbranu u dužini, kao i za eventualno docnije obrazovanje jakih oslonih tačaka na položaju za zadržavanje.

Jedinice teške protivavionske artiljerije ostaju u toku čitave odbrane na prvom odbrambenom položaju, raspoređene za odbranu najosetljivijih objekata — pozadinskih rejonova (baza), korpusnih rezervi, saobraćajnih čvorova, uređaja za lansiranje projektila itd.

Prema broju raspoloživih sredstava i stepenu efikasnosti koji treba dati odbrani, obrazuje se jedan ili više operativnih centara protivavionske artiljerije (LAAOC).*)

d) ARTILJERIJSKE JEDINICE ODREĐENE ZA PODRSKU POLOZAJA ZA ZADRŽAVANJE

Artiljerijske jedinice koje su određene za podršku položaja za zadržavanje, za slučaj aktiviranja ovog položaja, jesu one iste jedinice koje podržavaju i položaj glavnog otpora.

Premeštanje artiljerijskih jedinica radi posedanja novih položaja vrši se po delovima diviziona i baterija. I položaji se moraju unapred organizovati, kako bi se omogućilo brzo stupanje u dejstvo odgovarajućih baterija.

Zadaci i potčinjavanje ostaju gotovo bez promena, kao na položaju glavnog otpora. Slične su i mere za obezbeđenje taktičke veze i upravljanje vatrom.

Veze moraju funkcionišati i osmatranje vršiti još pre nego što počnu dejstva sa položaja za zadržavanje.

*

U ovom članku pokušao sam da ispitam glavne probleme koji, usled pojave atomskog oružja na taktičkom bojištu, utiču na upotrebu artiljerije.

*) Skraćenica od engl.: *Local Antiaircraft Operations Center* — mesni protivvazdušni operativni centar. — Prim. red.

Na neke od ovih problema samo sam ukazao, dok drugi zbog ograničenog prostora nisu ni pomenuți.

Ukazao sam na manevar oruđima po frontu i dubini, na planiranje i usklađivanje vatreñih dejstava, na odbranu borbenih poredaka, na značajan opseg radova u organizovanju položaja i zaštiti ljudstva, oruđa i municije. Sve su to složeni problemi, koje često nije lako rešiti, a koje treba pažljivo proučavati, temeljito obraditi i prilagoditi prilikama i mogućnostima.

Stalan razvoj naoružanja i ostalih ratnih sredstava zahteva, više nego u prošlosti, dobro pripremljene kadrove, dobro obučene vojнике i jedinice tehnički moćne, vešte i elastične, sposobne da izvrše teže zadatke koji proizilaze iz nove koncepcije o organizovanju i vođenju odbrane.

Artiljerijski potpukovnik
Enco FAZANOTI

UPOTREBA KONVENCIJALNE ARTILJERIJE U NAPADU PRI KORIŠĆENJU TAKTIČKOG ATOMSKOG ORUŽJA*)

1. — CILJ STUDIJE

Cilj ove studije jeste da u glavnim crtama izloži koja bi u budućnosti mogla da budu merila upotrebe konvencionalne artiljerije u napadu. Pošto ćemo prethodno izneti neka opšta razmatranja o borbi pri upotrebi atomskog oružja, koje će moći da utiče na korišćenje konvencionalne vatre, izložićemo neke prepostavke o vođenju napada, da bismo zatim došli do razmatranja upotrebe konvencionalne artiljerije.

2. — UVOD

Pojava i afirmacija novog ratnog sredstva i uticaj njegove primene obično dovodi do krize ratnih sredstava koja su mu prethodila. Ona se naročito oseća na početku zato što se može desiti da se preceni novo ratno sredstvo. U slučaju atomskih vrsta oružja i uređaja sadašnje poznavanje njihove efikasnosti je dovoljno da im se dejstva mogu uvrstiti među dejstva ostalih vatrenih sredstava. Samo u pogledu jednog vida njihovih dejstava — radioaktivnosti, postoji velika neizvesnost. Zbog toga što još ne možemo predočiti kakav bi

*) Ten. Col. a. Enzo Fasanotti, *Impiego delle Artiglierie convenzionali in Attacco, in Ambiente tattico-atomico*, »Rivista Militare«, novembar 1957. Prevod sa italijanskog; redigovao prema originalu Milisav Perišić.

uticaj mogao imati vazduh više ili manje zasićen radioaktivnošću (kakav bi bio na budućem bojištu) na ljudе i kakve bi bile neposredne posledice, s obzirom da se one, očigledno, ne bi mogle pojavitи u većoj meri kod neprijatelja nego kod sopstvenih trupa. Zato nas ovo ostavlja u velikoj nedoumici o mogućnosti široke upotrebe taktičkih vrsta atomskog oružja.

Cinjenica da se atomsко ratno sredstvo pojavilo za vreme mirа, iako »hladnog«, kakav je ovaj naš, predstavlja u isto vreme i prednost i nepovoljnost.

Prednost je u tome što se mogu izvesti zaključci o atomsко sredstvu oslanjajući se na njegove taktičke karakteristike, na uticaj koji će moći da ima na formaciju i borbeni poredak jedinica, kao i na upotrebu ostalih ratnih sredstava, tj. na sve ono što može da mu se suprotstavi ili barem smanji njegova dejstva. Nepovoljnost je u tome što se zaključci ne mogu lako izvesti na osnovу nepotpunih elemenata ili elemenata koji nisu postali očigledni u ratnim iskustvima, u kojima bi se novo sredstvo pojavilo sa svim svojim tehničko-taktičkim odlikama.

S druge strane, činjenica da se novo atomsко sredstvo svakako može upotrebiti u domenu strategije, dok će to biti daleko teže u domenu taktike, navodi na to da se kao posledica njegove pojave i verovatne upotrebe pojavljuje »dvovalentnost« borbenog poretkа i načina upotrebe konvencionalnih sredstava u domenu taktike, bilo da se taktičko atomsко oružje upotrebti ili ne. Ova »dvovalentnost« zatim logično podstiče mišljenje da će, i pored upotrebe atomskega oružja, u domenu taktike postojati mnoge faze borbe koje će još morati da se vode tradicionalnim sredstvima.

Sada ćemo izneti neka opšta zapažanja pre nego što ispitamo pretpostavke na kojima će se, po našem mišljenju, zasnovati napad.

I. MOZEMO LOGIČNO PRETPOSTAVITI:

a) da će pešadijska divizija ubuduće imati drugačiju formaciju od sadašnje; ona će se zasnovati na elastičnijem raščlanjavanju koje će joj omogućavati veća taktička samo-

stalnost njenih osnovnih elemenata (bataljoni ili taktičke grupe), povećana njihova sopstvena vatrena moć i taktički postupci podešeni većem prostranstvu razvoja i dejstva;

b) da će diviziji u organski sastav biti dodeljena sredstva za upotrebu taktičke atomske vatre u količini i vrsti koje se još ne mogu tačno odrediti, ali koje će joj omogućiti da se suprotstavi taktičkim atomskim napadima neprijateljske jedinice istog ranga ili da takve napade odbije;

c) da će i sastav divizijske artiljerije pretrpeti znatne izmene;

d) da će se u primeni sadašnjih postupaka preuzimati posebne mere da bi se pojedina vatrena sredstva na svim nivoima međusobno dopunila, kako bi manevr, u svakoj fazi borbe, mogao da se u potreboj meri ojača i podrži vatrom.

II. Konvencionalna vatrena sredstva mogu i dalje postojati, i pored upotrebe taktičkih atomskih sredstava, sve dok atomska vatra ne bude postigla svoju potpunu efikasnost. Ovo će se desiti, da se dobro razumemo, tek kada budemo imali atomska zrna čije će dejstvo biti jednakо dejstvu zrna poljske artiljerije. U tom slučaju najmanjim taktičkim atomskim zrnom moglo bi da se zameni zrno poljske artiljerije, te bi se neposredno sa vatrenim pešadijskog oruđa prešlo na atomsku vatu. Neko bi mogao da primeti da bismo u tom slučaju (koji bog zna da li će se i kada to desiti) imali uspeha u razvoju eksploziva. Treba, međutim, da se podsetimo da bi sredstva za ispaljivanje ovako malih atomskih zrna nesumnjivo imala daleko povoljnije taktičke karakteristike (težinu, obim i, prema tome, pokretljivost) nego sadašnja artiljerija i da bi snabdevanje municijom takođe bilo mnogo lakše.

U svakom slučaju, ako baš i predvidimo da će se u budućnosti moći da ostvare mala atomska zrna, koja će biti i jeftinija, može se tvrditi da je ova »budućnost« još toliko daleko da je mudro uzeti u obzir istovremenu upotrebu konvencionalnih vrsta oružja na celoj skali njihove sadašnje jačine i atomskih vatrene sredstava.

III. Kao što je poznato, napad se zasniva na koncentraciji snaga, a odbrana pokušava da ovoj koncentraciji sup-

rotstavi odgovarajući otpor. Radi se, u stvari, u krajnjoj liniji, o dvema »koncentracijama« koje pokušavaju, redom, jedna drugu da savladaju.

U taktičkim dejstvima neutomskog rata, koncentracija ofanzivne snage se, grubo uzeto, sastoji od tri dela:

a) manevarskih snaga određenih da izvrše proboj (pešadija, tenkovi) i da, zatim, održe stvarno zauzeto zemljiste;

b) koncentracija vatri koje, da bi u odgovarajućoj meri mogle da podrže gore pomenute snage, zahtevaju često i koncentrisanje vatrenih sredstava;

c) potrebnih sredstava za snabdevanje gore pomenutih snaga, koja su *uvek* nagomilana, iako na izvesnoj udaljenosti od fronta borbenih snaga.

Zato, da bi se moglo suprotstaviti atomskom dejstvu, biće potrebno da se do najveće moguće mere smanje snage pod a) i c), koje predstavljaju rentabilne atomske ciljeve, i razrede sredstva koja predstavljaju masu pod b), kako bi se sprečilo da budu uništена. S druge strane, potrebno je da se od tih sredstava dobije što jača vatrena podrška, s obzirom da će ona morati da nadoknadi smanjeni potencijal manevarskih snaga.

Prema tome, u krajnjoj liniji:

— glavni rodovi vojske treba da imaju male elastične i veoma pokretljive grupacije, načelno međusobno dosta udaljene, koje se združuju samo za kratko vreme, srazmerno otporu koji treba savladati i pri neposrednom dodiru sa neprijateljem, kako bi se sačuvale od njegovih atomskih eksplozija;

— u pozadini biće potrebno da se, pored primene ras-tresitog rasporeda, snabdevački organi raspoređuju daleko iza fronta i da se često pribegne avionima kao transportnim sredstvima;

— treba da se rasture izvori vatre (topovi, uređaji za ispaljivanje raketa, aerodromi), kao i da se što više upotpune sva vatrena sredstva, bilo konvencionalna ili nekonvencionalna, da bi se što bolje iskoristile efikasne koncentracije vatre na najcelishodnijoj tački ili zoni pri dejstvu sa najvećih mogućih daljina. Vatrena dejstva u neposrednoj blizini sop-

stvenih trupa biće potrebno da ostvaruju jedinice iz formacijskog sastava ili dodeljene kao ojačanje.

IV. Kada se u napadu ne upotrebljava atomsko oružje, kao što je poznato, prelazi se iz faze pripreme (statičke) na fazu izvođenja (dinamičku) da bi se napad statički dovršio (zauzimanjem objekata i utvrđivanjem); ako je mogućno produženje napada da bi se iskoristio postignuti uspeh, to će normalno preuzimati jako pokretljive jedinice (oklopne), često nove, a ne one koje su izvršile napad.

Pri upotrebi taktičkog atomskog oružja videćemo sledeće:

a) Za pripremnu fazu napada neće moći da se raspolaže sa onoliko vremena koliko se sada predviđa za prikupljanje i upućivanje jedinica na njihove polazne položaje za napad, kao i za popunu i snabdevanje trupa itd.; naprotiv, biće potrebno da se napad predvidi i omogući još pre nego što se i pokrene bilo koja jedinica i da se sebi obezbedi ogromna vatrena nadmoćnost.

b) Faza izvođenja biće veoma i neprekidno dinamična. Jedinice će morati brzo da se prikupe na delu fronta izabranom za proboj, zatim da munjevito izvrše napad i, pošto savladaju odbranu, da brzo nastave svoje napredovanje kako bi se prikupile i zaustavile na unapred predviđenoj liniji, ali tako da im borbeni poredak bude rastresit.

c) *Eksploracija postignutog uspeha* izvršiće ili iste jedinice koje su izvršile napad i oklopne jedinice koje ponekad mogu proći i kroz neki drugi odsek neprijateljevog odbrambenog položaja, ili padobranske jedinice kojima će polazni položaji biti zone osvojene do jedinica koje su izvršile napad.

U suštini, dok se do sada u okviru jedne divizije prelazilo iz statičke faze (organizovanje i pripremanje napada) na dinamičku (izvođenje), da bi se stiglo do nove statičke faze (konsolidovanje za odbranu) čim se postignu postavljeni ciljevi, dotle će u budućnosti biti potrebno da se prelazi iz jedne dinamične u drugu dinamičnu situaciju, polazeći iz rastresitog rasporeda da bi se stiglo do drugog takođe rastresitog rasporeda. Ovo će zahvatiti mnoge probleme kako iz faze priprema tako i iz faze izvršenja napada, i odraziće se

u velikoj meri na upotrebu vatre, koja će igrati odlučujuću ulogu.

V. S obzirom da nijedna protivnička strana neće moći da nagomila suviše snaga u ograničenim rejonima, izlazi da je načelo o nadmoćnosti snaga koje treba ostvariti, postalo preterano. Stoga bi uvek trebalo težiti da se na pravcu na kome se želi ispoljiti najveći napor i glavni udar, nagomila samo onoliko trupa i sredstava koliko je to neophodno za savladivanje neprijateljske koncentracije.

U vezi s tim nije dobro pozivati se na prošla iskustva. Naprotiv, treba čak učiniti napor da se ne dozvoli da prošla iskustva utiču na nas. Iznalaženje budućeg odnosa između jačine odbrane i potrebe koncentracije napora napadač treba da učini upravo zato da bi se našla jasna i prava slika buduće borbe. Izvesna širina ili koeficijent sigurnosti mogu se imati samo pri dodeljivanju vatre, koja se mora, pod uslovom da ne zahteva koncentraciju sredstava, dodeljivati široke ruke.

Ali činjenica da treba nastojati da se postigne pravilno određivanje snaga i sredstava, zahteva zaista efikasnu obaveštajnu službu na frontu. To važi takođe i za vatru, s obzirom da treba odrediti ciljeve i pored toga, raspolagati dovoljnim podacima za njihovu procenu, da bi se moglo izabrati »sredstvo« koje je najpodesnije i koje najbolje odgovara svakom takvom cilju, što znači da će veliku važnost imati analiza ciljeva.

VI. Napad koji će sigurno biti izložen — po meri prodiranja u neprijateljski raspored — dejstvu protivničkih rezervi i, sem toga, organizovanoj atomskoj ili konvencionalnoj vatri, mora da raspolaze sredstvima koja će biti sposobna da odbiju neprijateljske akcije ili barem da im se suprotstave. Prema tome, jasno je, između ostalog, da će budući napad morati da se, brže nego u prošlosti, prilagodi akcijama neprijatelja, o kome se često, s obzirom na kratko vreme, neće moći da raspolaze dovoljnim obaveštenjima.

Napadačeve trupe moraće da imaju u svojim jedinicama za vatrenu podršku sredstva za dejstvo u neposrednoj blizini, bilo zato da bi mogle da dejstvuju i protiv odbrambenih

rejona neprijateljeve odbrane, čije bi otkrivanje i određivanje moglo da bude toliko kasno da ne bi zbog blizine dopušтало upotrebu atomske vatre, bilo, pak, zato da bi mogле da odbiju protivnapade. Takođe je važno da se organizovanjem sadejstva omogući upotpunjavanje artiljerijske vatre s konvencionalnom vatrom avijacije i na nivou manjih jedinica koje vode isturenu, odnosno uvodnu borbu.

Iz svega što je gore izneto proizilazi da pri organizovanju napada treba imati u vidu dva taktička rasporeda konvencionalne artiljerije:

— prvi, raspored jedinica koje, uključene u druga vatrena sredstva napada, podržavaju trupe u dejstvima neophodnim za izvršenje proboga; i

— drugi, raspored koji bi se primenjivao zato da se svakoj jedinici koja će dejstvovati u dubinu neprijateljske odbrane obezbedi neposredna bliska vatrena podrška, prema važnosti zadatka koja će ona sama morati da izvrši.

3. — PREPOSTAVKE ZA NAPAD NA ORGANIZOVANE ODBRAMBENE POLOŽAJE

Da bismo razmotrili upotrebu artiljerije u napadu, treba prvo da se zadržimo na varijantama koje će se, po svoj prilici, primenjivati u taktičkom izvođenju napada. Iznećemo neka kratka razmatranja o tom pitanju.

a) *Nikada ne treba napadati bez odlučne nadmoćnosti u vazduhu.* Bez obzira na prethodna zbivanja, ona strana koja preduzima napad ne samo što će morati da ima odlučnu lokalnu vazdušnu nadmoćnost nego i punu sigurnost da će je zadržati. Ova vazdušna nadmoćnost treba da teži da sačuva trupe, koje se kreću daleko od neprijatelja, od atomskih zrna ili bombi izbačenih iz aviona.

Rekli smo »daleko od neprijatelja« donekle kao uobičajenu frazu. Ali, koja je danas ta stvarna daljina od borbenog poprišta koja bi mogla da se smatra »udaljenom od neprijatelja«? Ne samo što je dovoljan jedan avion sa svega jednom bomboom ili samo jedan vođeni projektil da se izbaci iz stroja, odnosno iz borbe, gotovo cela velika

jedinica sadašnjeg tipa nego je znatno lakše da se to desi daleko od položaja koji treba da bude napadnut, upravo zato što daleko od sopstvenih položaja branilac može da upotrebi atomska sredstva veće jačine. Sa ove tačke gledišta, najsigurnija zona biće ona koja se nalazi najbliže odbrambenim postrojenjima na koja se izvodi napad. Stoga smo mišljenja da je »udaljenost od neprijatelja«, tj. odstojanje na kome se trupe mogu kretati sa takvim borbenim porecima kao u pozadini, promenljiva, i to od situacije do situacije, kao i da zavisi od udara atomskih sredstava branioca i jačine vazdušne odbrane napadača.

U svakom slučaju, ova udaljenost biće velika. Iz toga proizilazi da će biti znatan i put koji će napadačeve snage morati da predaju u taktičkim marševskim porecima.

b) Neophodnost rastresitog rasporeda nameće se kako u napadu tako i u odbrani. U izvesnom trenutku, međutim, napadač mora koncentrisati svoje snage u blizini zone odbrambenog položaja da bi uspeo u proboru. Može se pretpostaviti da će snage, koje se u početku napada kreću uporednim pravcima, pošto duboko prodru u prednje elemente odbrane, brzo da se prikupe ka jednom ili drugom pravcu. Važno je da se ovaj pravac ne otkrije pre vremena, zatim, da početni front sudara bude znatno veći, a koncentracija snaga da se izvede veoma brzo (može se računati — u toku jedne noći).

Svaka od grupacija koje nastaju mora da bude prilično jaka kako u vatrenoj autonomiji (artiljerija) tako i u prodornoj snazi (tenkovi). Pretpostavimo da se radi o mehanizovanim bataljonima (oklopnoj pešadiji na transporterima), pojačanim tenkovima i baterijama ili divizionima artiljerije, koji će sačinjavati višerodne združene jedinice slične sadašnjim taktičkim grupama.

c) Potrebno je da se za napad postave duboki ciljevi tako da se odbrani oteža manevriranje rezervama, tj. da joj se spreči postizanje onog odnosa lokalne nadmoćnosti u snagama koji bi je mogao navesti na protivnapad. Borbeni poredak za napad trebalo bi, prema tome, da bude takav da može dugo *istrajati*. Napad se ne može ograničiti samo na I i II

borbeni ešelon, nego odlučujući udar jedne divizije (ako govorimo o ovoj velikoj jedinici) treba da se izvede na relativno uzanom delu fronta i mora da istraje veoma dugo, što znači da se izvodi raznim ešelonima, koji bi išli jedan za drugim. Normalan način da se dezorijentise manevar neprijateljskih rezervi, a time da bi se postiglo i čuvanje sopstvene snage, biće da se do maksimuma proširi napadačev borbeni poredak čim se stvori breša, tj. odmah posle izvršenog proboga. Braniočeve rezerve bi se na taj način podelile, a te ne bi uspele da postignu lokalnu nadmoćnost nad napadačem, ili bi uspele da likvidiraju samo jedan ili dva od mnogih pipaka koji su prodri u odbrambeni raspored.

d) Činjenica je da napadač, blagodareći upotrebi atomskog zrna, može, s obzirom na proređen rastresit raspored na koji je prinuđen branilac, prodirati u dubinu njegove odbrane uz manje napore, trošeći relativno malo svojih sopstvenih snaga. Pre svega, on će nastojati da ispali što manji broj običnih artiljerijskih zrna, pošto ne sme računati na obimne i teže dotine iz pozadine. Mnogo će morati da se oslanja na snabdevanje vazdušnim putem (pomoću padobrana ili helikoptera) i artiljerijskih jedinica isturenih delova, a ovo će biti moguće samo ako se zadrži prevlast u vazduhu.

e) Dok trupe napadača daleko od neprijatelja mogu biti izložene udaru atomskih bombi ili vođenih projektila, dotle će se sa približavanjem odbrambenim postrojenjima izlagati dejstvu topovskih zrna i raketa sa atomskom glavom. Ova sredstva za svoju upotrebu ne zahtevaju znatne instalacije i uređaje, te će moći lako da izbegnu atomsko dejstvo iz vazduha koje će prethoditi napadu. Bacač raketa, čak i velikog kalibra, može se postaviti i unutar odbrambenog položaja, a može se pomeriti s jednog mesta na drugo pošto ispali svoju raketu.

Stoga treba nastojati da se ne stvaraju rentabilni atomski ciljevi dugim zadržavanjem trupa i sredstava u istim rejonima. Teško je prepostaviti da će branilac raspolagati tolikim atomskim zrnima da bi mogao primenjivati daljne vatre za sprečavanje, neprekidne po vremenu, i na mestima kuda napadač mora proći ili na delu fronta kome je izvršio pro-

boj i prodro u raspored odbrane. U svakom slučaju, zaustavljanje napada imaće uvek negativne posledice, te se mora izbegavati, jer ako se daljna vatra za sprečavanje neće izvoditi atomskim zrnima, moći će da se izvede, u granicama dometa, dejstvom konvencionalne artiljerije i avijacije.

U interesu protivatomske odbrane biće uvek celishodno da napadačeve jedinice prate delovi koji će imati zadatak da detaljno pretraže zemljiste kako bi likvidirali neprijateljeve obaveštajce u odgovarajućem području. Ovi su ostavljeni da operativnoj obaveštajnoj službi branioca signaliziraju pokrete i jačinu napadačevih snaga, radi otkrivanja ciljeva u pokretu ili na mestu, taktički rentabilnih za upotrebu atomskih zrna.

f) Jedan način izvođenja napada moći će, u nekim slučajevima, biti neposredan napad na neprijateljske odbrambene rejone, na koje će se prethodno izbaciti atomska zrna. Na taj način napadač može izbeći atomsku vatru branionca, koji će dejstvovati samo radi napadača (usled čega ovaj neće smeti da se zadrži na eventualno osvojenom odbrambenom rejону), i u isto vreme neće upasti u klopke koje je branilac sigurno pripremio u međuprostorima. Napadač će vatrom konvencionalne artiljerije moći da neutrališe ono što bude ostalo od odbrambenog rejona posle ispaljivanja atomskih zrna, da bi se duž jednog njegovog boka mogao provući i nastaviti svoje prodiranje u odbrambena postrojenja.

Drugi način može biti da se napad preduzme na jedan od međuprostora, pošto se u njemu prethodno upotrebi eksplozija atomskog zrna jačeg dejstva.

U svim slučajevima biće potrebno da se dobro poznaju braniočeva odbrambena postrojenja. Ovo poznavanje biće ubuduće manje sigurno nego što je to moglo biti u prošlosti. Razredivanje odbrambenih postrojenja, taktika obmanjivanja, bolja tehnika maskiranja itd., sa potrebom da napadač izvede napad brzo i da se ne zadržava kako ne bi branioncu pružio rentabilne atomske ciljeve, — sve će to biti razlozi koji će napadača terati da prodre u dubinu odbrane, iako će raspolagati samo malobrojnim podacima o neprijatelju.

g) Pod pretpostavkom da se pokret izvodi daleko od neprijatelja na 2 ili 3 paralelna puta i da dejstvuju izviđački delovi armijskog korpusa, divizija od 6 ili 7 združenih jedinica, od kojih svaka od po jednog bataljona oklopne pešadije, čete tenkova i baterije ili diviziona artiljerije, mogla bi da ima sledeći borbeni poredak za napad:

Prethodnice će biti naročito jake, s obzirom da je već sada jasno da će morati da prodrū u dubinu braniočevog rasporeda i da će naići na mnoge jake otpore. One će morati biti u stanju da reše najveći deo uvodnih borbi i da savladaju prednju organizaciju odbrane. Pretpostavimo da će njihova jačina iznositi po bataljon oklopne pešadije, četu tenkova i bar bateriju artiljerije na svakom od tri pravca. Njihovo prodiranje u dubinu braniočevog rasporeda biće slično odlučnom prodiranju vrhova klinova. Njihovo odstojanje od čela glavnine moći će da iznosi 3 do 4 km.

Glavnina podjednako podeljena (šematski školski raspored) na dva ili tri pravca nastupanja kreće se po ešelonima združenih jedinica tako da od začelja jednog do čela sledećeg ešelona bude odstojanje od najmanje 3 km.

h) *Plan izvođenja napada.* Pošto se izabere odsek položaja na kom će se izvršiti proboj, prethodnica, koja je do sada vršila maksimalan pritisak, ostaviće slobodan put snagama glavnine, koje se kreću za njom, a ona će skrenuti u stranu. U toku nekoliko časova trebalo bi na odseku izabranoj za proboj prikupiti dovoljno snaga i izvršiti napad, privlačeći deo jedinica koje su se kretale drugim pravcima. Ako to uspe, treba prodirati što je moguće brže i dublje sve do linije prikupljanja, na koju bi jedinice trebalo da stignu već toliko udaljene jedna od druge da ne mogu predstavljati rentabilne ciljeve za neprijateljevu atomsku vatru.

4. — UPOTREBA KONVENCIONALNE ARTILJERIJE

Sada ukratko ispitajmo ulogu i mesto koje zauzima konvencionalna artiljerija među vatrenim sredstvima. Ovo ćemo učiniti imajući u vidu naročito napad.

Posmatrajmo dva pored artiljerije najvažnija vatrena sredstva. To su:

- a) taktička avijacija sa konvencionalnim naoružanjem i projektili sa neatomskim punjenjem;
- b) atomske bombe i atomska zrna za taktičko dejstvo.

Taktička avijacija, mada je snaga njenog dejstva neosporna, pokazuje sledeće slabe strane:

- potreban joj je sistem aerodroma (infrastruktura) znatne jačine, koji se teško može prikriti i zakloniti od neprijatelja;

- ne pruža garantiju za neprekidnost svog dejstva bilo zbog nepovoljnih meteoroloških uslova, bilo što mogu da budu pogodeni njeni aerodromi i skladišta, o čemu je ranije bilo reči, ili pak što joj posebni uslovi mogu nametnuti ograničenja u taktičkoj delatnosti u korist strategijske delatnosti;

- teško se može njome komandovati, jer njen manevr mora biti unapred brižljivo pripremljen; prema tome, vazduhoplovstvo je relativno slabo sposobno da se snalazi u situacijama koje se brzo razvijaju, dok je mnogo pogodnije da dejstvuje na osnovu brižljivo i unapred pripremljenih planova i programa.

Avione mogu presretati, pre nego što izvrše svoj zadatak, drugi avioni ili protivavionska artiljerija. Ovo se ne može desiti artiljerijskim zrnima.

Što se tiče projektila s neatomskim punjenjem, bilo da je reč o vođenim ili slobodnim, oni se mogu izjednačiti sa dalekometnom artiljerijom i, prema tome, mogu se i smatrati dalekometnom artiljerijom.

Taktičke atomske bombe ili taktička atomska zrna mogu se podeliti na dve vrste:

- 1) bombe koje izbacuju avioni i vođeni projektili sa atomskim punjenjem;

- 2) zrna koja ispaljuje artiljerija i slobodne rakete sa atomskim punjenjem.

Ostavljujući po strani njihovo dejstvo, koje može biti jednako, ipak se ove vrste razlikuju u jednom osnovnom svojstvu — dometu.

Atomske bombe i atomska zrna, nasuprot vrlo velikom razornom dejstvu, pokazuju na taktičkom bojištu sledeće negativne strane:

— prvoj vrsti potrebni su aerodromi i postrojenja, dok je druga vrsta vezana samo za pojedine lansirne uređaje; ako se unište aerodromi ili lansirni uređaji, može da izostane atomska eksplozija u trenutku kada bi bila potrebna;

— eksplozije imaju vrlo velike radijuse dejstva i prema tome će slabo odgovarati taktičkim porecima manjih jedinica glavnog roda;

— bombi i zrna ima malo i vrlo su skupi te iziskuju znatnu odgovornost pri proceni i donošenju odluke da li je cilj koji treba tući dovoljno rentabilan za bombu ili zrno koje će se upotrebiti;

— sem toga, oni nemaju kontinuitet u dejstvu pošto je ono lokalizovano; njegovo vremensko trajanje takođe je organizeno, naravno u okviru taktike, jer se u njoj primenjuju eksplozije u vazduhu;

— ne mogu se upotrebiti po želji, pre svega zato što se njihovo vatreno dejstvo u pogledu gipkosti i elastičnosti teško prilagođava brzom taktičkom razvoju.

Ako se pravilno vodi računa o svim ovim ograničenjima i slabostima pomenutih vatreñih sredstava, koja najviše utiču na savremenu borbu, možemo doneti zaključak o tome kakav značaj i ulogu, s obzirom na njih zadržava artiljerija.

1. Artiljerija je značajna kao stalno vatreno sredstvo za dejstvo u neposrednoj blizini, elastično i sposobno za neprekidnu upotrebu i dovoljno jako za podršku manevra manjih jedinica osnovnih rodova, kao i za sadejstvo u dubinu sa ostalim moćnjim vatreñim sredstvima; ona predstavlja vezivno tkivo svih vatreñih dejstava od pešadijskog oružja do atomskih eksplozija.

2. Uloga artiljerije ostaje i dalje ta da komandama rođava pruža sredstvo kojim mogu neposredno i brzo, takoreći odmah, intervenisati u borbi, bilo da bi se povezala taktička dejstva manjih jedinica i obezbedila im potrebna dubina, bilo da bi se odgovorilo na ma koji zahtev u toku borbe koji se ne može rešiti drugim vatreñim sredstvima.

Iz ovoga možemo izvesti zaključak da artiljerija zauzima nezamenjivo mesto među sadašnjim vatrenim sredstvima i da se mora brinuti da bude stalno sposobna da se prilagodi potrebama i karakteristikama ostalim vatrenih sredstava, s obzirom da mora predstavljati vezu između njih i vatrenog dejstva i manevra jedinica glavnih rodova koje dejstvuju na bojištu.

Ako ponovo pogledamo šematski školski raspored za napad, iznesen pod 3), raspored artiljerije u diviziji koja nastupa na dva ili tri marševska pravca mogao bi da bude ovakav:

- sa svakom taktičkom grupom u prethodnici (biće ih dve do tri) kretaće se po jedna baterija iz odgovarajućeg diviziona za neposrednu podršku i deo ljudstva iz sastava centara za upravljanje vatrom odgovarajućih diviziona;

- za svakom od dve ili tri združene jedinice koje se kreću za prethodnicama, tj. u prvom ešelonu, kretaće se ostale dve baterije diviziona čija je baterija već u prethodnici na istom pravcu. Sa ove dve baterije kretaće se komandant združene pešadijske jedinice i komandant artiljerijskog diviziona za neposrednu podršku;

- ispred začelne združene pešadijske jedinice kretaće se teški poljski divizion iz organskog sastava divizije i eventualni divizioni poljske artiljerije ili artiljerije srednjeg kalibra, zavisno od toga šta je dodeljeno kao ojačanje.

Komanda artiljerije se kreće sa komandom divizije. Podeljena je u dva dela, od kojih je jedan prava i stvarna komanda artiljerije, a drugi je pod komandom zamenika komandanta i s njim ide ceo ili samo deo divizijskog artiljerijskog izviđačkog voda koji će izviđati vatrene položaje, organizovati osmatranje i izvoditi topografsku pripremu.

Sa ovakvom taktičkom podelom artiljerije, koju smo radi lakšeg shvatanja prikazali gotovo šematski, moći će da se postigne sledeće:

1. Svaki vrh kolone (prethodno) imaće sa sobom potreban deo artiljerije koji će biti u stanju da ga neposredno podržava. Vatra isturene baterije moći će da se pojača va-

trom ostale dve baterije istog diviziona, koje će se kretati na odstojanju od 3 do 4 km, vatrom diviziona kalibra 155/23, kao i vatrom ponekog diviziona ojačanja (sa daljine od 8 do 10 kilometara). Vatrom će upravljati odgovarajući centar za upravljanje vatrom i komandant diviziona artiljerije za neposrednu podršku dotočne kolone. Na svakom pravcu prodiranja verovatno će biti moguće da se koncentriše vatra i po nekog diviziona koji dejstvuje na susednom pravcu, te će se, prema tome, moći raspolažati — za svaki pravac prodiranja — dovoljno jakom količinom konvencionalne vatre.

2. Pošto se front napada jasno ocrta, moći će se bočnim pomeranjem borbenog rasporeda i pridolaskom pojačanja, kako povećati gustina vatre, jer će u njoj sada učestovati gotovo sve artiljerijske jedinice. Stoga, ako će težište napada divizije biti na centru (u slučaju da postoje tri pravca napada), artiljerijske jedinice će se rasporediti tako da posednu dva ili tri koncentrična kružna luka čiji će centar biti središte zone ciljeva, a osa — pravac nastupanja na kome će se naneti glavni udar. Ako divizija nanosi glavni udar na jednom od krilnih pravaca, lukovi kruga imaće uvek svoje središte u zoni ciljeva, ali neće imati za osu pravac glavnog udara. Ako će divizija iz bilo kojeg razloga vršiti napad na dva pravca (od kojih će jedan biti glavni a drugi pomoćni), onda će se i artiljerija podeliti na dva dela. Deo artiljerije koji će podržavati napad na pomoćnom pravcu biće pod komandom komandanta opštevojnih snaga koje će dejstvovati na tom pravcu.

3. Uvek će postojati povoljna mogućnost za komandovanje artiljerijskim jedinicama s obzirom na to da će traženja vatre dolaziti od napred prema unazad, od komandira čelne baterije načelniku centra za upravljanje vatrom i komandantu diviziona artiljerije za neposrednu podršku, a od ovih će se upućivati komandi artiljerije divizije.

Ovde je nužno podvući, prvo, da komanda artiljerije divizije mora što pre doznati gde divizija namerava da nanese svoj glavni udar. Ovo je neophodno da bi se mogli odrediti vatreni položaji koji će morati da budu rastresito raspoređeni, ali ipak izabrani tako da omoguće koncentrisanje vatre

najvećeg broja jedinica na rejon koji se želi probiti. Sve ove mora da bude i u slučaju kada postoji namera da se breša otvori atomskom eksplozijom.

Druga važna postavka, koju su već prihvatile sve kopne vojske, jeste da komandant artiljerije divizije mora da bude taj koji usklađuje sva vatrena sredstva što podržavaju diviziju. Jer, zaista, on će samo tako moći da izdaje celishodna naređenja za uključenje svih artiljerijskih jedinica u sistem vatre koji će podržavati diviziju prema naređenjima komandanta divizije.

Posle prvog prodora, divizija će se, normalno, podeliti na taktičke grupacije ili taktičke grupe, nastavljajući prodiranje različitim pravcima, koji mogu biti dosta udaljeni jedan od drugog. Stoga će biti potrebno da se podele i artiljerijske jedinice i dodeli svakoj taktičkoj grupaciji ili grupi određen deo artiljerije u zavisnosti od zadatka. Branilac će, svakako, hteti da iskoristi ovo rasparčavanje napadačevog borbenog poretka koji je time oslabljen. Međutim, ako se dodele potrebna sredstva za neposrednu vatrenu podršku svakoj jedinici, moći će lakše da se odbiju protivnapadi. Naravno, artiljerijsku vatru treba upotpuniti i pojačati vatrom taktičke avijacije, koja će dejstvovati kao podrška svakoj grupaciji snaga.

Treba imati u vidu da kada napadač upotrebljava atomske eksplozije, nije rečeno da one moraju obavezno potpuno uništiti odbrambene organizacije položaja nad kojima su ispaljene. Može se dogoditi da atomska eksplozija samo delimično zahvati cilj i da mu pešadija priđe na blisko odstojanje, a da je on još u stanju da otvara vatru. Šta može komandant pešadijske jedinice u takvoj prilici da uradi sem da pribegne svojoj artiljeriji kao prvoj pomoći? Zatim će tražiti, i možda će i dobiti, podršku taktičke avijacije, ali u međuvremenu moraće da podmiri potrebe koristeći ono što mu stoji na raspolaganju, radi čega mora imati uza se dovoljno artiljerije.

U odbrani se pridaje ogroman značaj preprekama. Prema tome, može se dogoditi da napadačeve snage budu zaustav-

ljene pred njima. U tom slučaju, prva zaštita koja će se pružiti jedinicama zaustavljenim u momentu kada zauzimaju rastresitiji raspored na zemljištu — s obzirom da neće moći da nastave prodiranje, a neće ni smeti da ostanu nagomilane na istom mestu — može doći samo od artiljerije za neposrednu podršku. Ova će artiljerija dejstvovati udarnim granatama na neprijateljske delove, a težiće da dimnim zrnima obrazuje dimnu zavesu.

Pouzdano se može tvrditi da će biti potrebno da se uvede u dejstvo drugi elemenat na koji se oslanja napad — vatrica s obzirom na to da prikupljenost za napad mora biti tolika da se može savladati odbrana, kao i na to da se ne može povećati organski sastav pešadije. Zato će biti potrebno da se povećaju vatrene dejstva pešadije, ali prvenstveno artiljerije, koja u granicama sadašnjeg dometa još dozvoljavaju i omogućavaju delimične manevre vatrom (delimične u odnosu na staru koncepciju manevra vatrom, vezanog za svu artiljeriju određene velike jedinice), koji dopuštaju njenu jaču koncentraciju a, prema tome, i znatnu koncentraciju snaga.

5. — POSEBNA PITANJA KOJA SE ODNOSE NA UPOTREBU ARTILJERIJSKIH JEDINICA

U vezi sa različitim taktičkim uslovima i sa potrebama koje se mogu nazreti iz prethodnih izlaganja, ograničićemo se na to da istaknemo četiri važna vida upotrebe jedinica konvencionalne artiljerije.

KARAKTERISTIKE VATRENIH DEJSTAVA KOJE SU OD BITNE VAZNOSTI ZA NAPAD

Izložićemo ukratko vatrene dejstva koja su karakteristična za napad i predstavljaju njegovu osnovu, to su: vatrene priprema, podrška, kontrabatiranje i bliska i daljna vatrica za sprečavanje.

a) *Vatrene pripreme* ima za cilj da uništi neprijateljski odbrambeni poredak. Ovo se postiže pretežno upotrebom atomskih zrna, koja će pripremi sačuvati odlike snage i moći što ih je uvek imala u odnosu na borbeni poredak branioca

na koji se napada. Priprema će morati da se izvede na širokom frontu i velikoj dubini. Upotreba atomskih zrna neće dopustiti da se priprema, pred sam napad, ograniči na najbliže ciljeve, podrazumevajući pod njima one koji su na bliskom odstojanju i koje će tući oruđa za podršku. Atomski deo pripreme, koji će se izvesti uoči samog napada, predstavljaće daljnju vatru za sprečavanje, koja će morati da se upotpuni dejstvom konvencionalne artiljerije napadačevih snaga. Zato se ova u potreboj jačini mora nalaziti u bližim zonama. Priprema izvršena pretežno atomskim oružjem omogućice da se izbegnu duge i skupe pripreme koje su ranije bile uobičajene. Ona će pre svega do najveće mere olakšati iznenadenje, kojeg se trebalo odreći (barem delimično) dok se priprema izvodila isključivo konvencionalnim sredstvima u napadu protiv dobro organizovanih odbrambenih položaja, usled čega je artiljerijska priprema bila dugotrajna, skupa i teška.

b) *Podrška i bliska vatrica za sprečavanje* predstavljaju dejstva u neposrednoj blizini ili na srednjim daljinama. One će morati da se izvode konvencionalnim sredstvima radi upotpunjavanja dejstva atomske pripreme, obezbeđenja podrške u neposrednoj blizini u skladu s nastupanjem napadačevih snaga, likvidiranja neprijateljskih delova koji će, nedovoljno neutralisani atomskom vatrom, još ometati napredovanje u dubinu i, naročito, radi dejstva protiv neprijateljskih rezervi, koje će sigurno biti bačene u protivnapad takođe u zonama koje je napadač atomizirao. Konцепција podrške zahvata, sem dejstva u neposrednoj blizini, i zamisao blagovremenog dejstva, što je takođe vrlo značajno. Ova se potreba nikada neće moći da zadovolji vatrom iz atomskog oružja, pa čak i kada bi ono bilo dodeljeno diviziji. Proces analiziranja bilo kojeg atomskog cilja je takav (a takav će i da ostane još duže vreme) da će naći prilično vremena pre nego što se doneše odluka o tučenju nekog cilja atomskim oružjem. Zato ova dejstva nikada neće moći da budu blagovremena kao što su dejstva konvencionalne artiljerije po traženju bilo kog istaknutog oficira osmatrača.

c) *Kontrabatiranje* će takođe zahtevati znatnu upotrebu atomskih sredstava, naročito za kontrabatiranje atomskog

oružja. Ova vatrena dejstva, koja organizuje armijski korpus ili koja će se preneti na divizije, služiće se svim raspoloživim sredstvima za postizanje i održavanje odlučne vatrene nadmoćnosti nad neprijateljem za celo vreme trajanja napada. Prema tome, važnost kontrabatiranja je povećana, ali je još očiglednije povećana teškoća njegovog organizovanja i izvođenja, naročito kada se radi o usklađivanju svih vatrenih sredstava koja učestvuju u njegovom ostvarenju. Cilj je da se ostvari stalni pritisak na neprijateljska vatrena sredstva, koji treba da odgovara taktičkim potrebama u početnoj fazi napada i da se nastavi za vreme izvođenja napada kao i u toku eksploatacije postignutog uspeha.

d) *Dejstvo protiv minobacača* zadržalo je sve karakteristike koje je uvek imalo. Ono će često morati da se decentrališe s obzirom da njegova centralizovana organizacija u komandi artiljerije divizije, usled velikog prostranstva na kome će se dejstvovati, neće uvek biti moguća. Komanda artiljerije divizije moći će da pomogne ovo vatreno dejstvo centralnim obaveštajnim organom (odsekom za protivminobacačku borbu). Ovaj bi prikupljao korisne podatke za dejstvo protiv minobacača i brzo ih dostavljao konvencionalnim minobacačkim ili artiljerijskim jedinicama, koje će moći da ih iskoriste. Treba imati u vidu da neka artiljerijska oruđa, za koja postoji težnja da se uključe u organski sastav divizije, ne mogu dejstvovati gornjom grupom uglova i da to ograničava njihovu upotrebu dejstva protiv minobacača.

e) *Daljna vatra za sprečavanje* izvođi se u dubini protiv neprijateljskih rezervi, komandnih mesta i komunikacija, a većinom se ostvaruje atomskim zrnima i dejstvom taktičkog vazduhoplovstva.

U granicama svog dometa, konvencionalne artiljerijske jedinice srednjeg kalibra sa velikim dometom moći će da doprinesu ovom dejstvu, pre svega na taj način što će nastaviti da tuku već atomizirane rejone, tesnace koji se ne mogu obići i slične ciljeve, na koje je potrebno da se dejstvuje neprekidno i istovremeno, tačno.

BORBENI RASPORED ARTILJERIJSKIH JEDINICA

Nagomilavanju velikog broja artiljerijskih jedinica na malom prostoru radi postizavanja snažnih koncentracija vatrenje, suprotstavljaće su se do sada — u napadu — jedino neprijateljska avijacija i mogućnost neprijateljskog kontrabatiranja.

Jaka sopstvena protivvazdušna odbrana na bojištu dozvoljavala je, u izvesnim granicama, da se rasporede velike artiljerijske snage. Danas, kad postoji atomsко oružje, ovo više neće biti moguće. Zato bi trebalo da postoji gotovo hermetička zaštita od napada iz vazduha, pod kojom bi se izvršio raspored, pa ni ona nikada ne bi mogla dati absolutnu sigurnost. S druge strane, brojna i moćna atomska vatrena sredstva, kojima će raspolagati napadač, čine da nije više potrebno da jedino artiljerija snosi sav napor davanja vatrenje neophodne za izvođenje taktičkih dejstava. Sem toga, i odbrana će morati da razradi sopstveni borbeni poredak, pa se stoga koncentracija vatrenih sredstava ubuduće, čak i pod pretpostavkom da bi artiljerija ostala jedina koja bi ostvarivala potrebnu vatru, ne bi mogla nikada uporediti sa onima koje su se mogle postići u I i II svetskom ratu.

Ipak je sigurno da ćemo u vremenu koje neposredno prethodi napadu morati da se svojevoljno izložimo izvesnom riziku što će proizlaziti iz koncentracije sredstava, iako samo u ograničenoj meri i za ograničeno vreme.

Celokupan raspored za napad artiljerije u diviziji mogao bi da bude u tri borbena ešelona po dubini, počev od linije dodira sa neprijateljem: prvi ešelon — jedinice artiljerije i minobacači za neposrednu podršku; drugi ešelon — jedinice lake artiljerije kao i ojačanja artiljerijskih jedinica za neposrednu podršku; treći ešelon — artiljerijske jedinice srednjeg kalibra koje bi sačinjavale snagu za manevar. Ova tri ešelona borbenog rasporeda artiljerije bili bi udaljeni jedan od drugog barem 3 do 4 km (u nekim slučajevima prva dva bi mogla biti spojena).

Artiljerijske jedinice za neposrednu podršku morale bi da gađaju na daljinu od 3 do 4 km, jedinice lake artiljerije kao ojačanje (ukoliko bi sačinjavale drugi ešelon borbenog

rasporeda) dejstvovale bi na daljinu od 6 do 7 km, a jedinice artiljerije srednjeg kalibra na daljinu od 8 do 10 km. Sa dometom današnjih vrsta oruđa mogli bismo imati zadovoljavajuću koncentraciju vatre za obezbeđenje prodiranja taktičkih formacija u dubinu od 5 do 6 km, posle čega bi jedinice lake artiljerije morale biti premeštene unapred.

Ovako oblikovan borbeni poredak konvencionalne artiljerije, pod pretpostavkom da se želi koncentrisati udar jedne divizije na frontu širine 2 do 3 km, mogao bi da ima maksimalnu dubinu, od linije dodira sa neprijateljem, 8 do 10 km. Svaki ešelon borbenog rasporeda morao bi da se razvije na frontu širine 8 do 10 km. Stoga će biti normalna pojava da će se borbeni raspored za napad moći da zauzme tek pošto se odredi odsek na kome divizija ima namenu da izvede udar za proboj i dalje prodiranje.

ORGANIZOVANJE ARTILJERIJE DIVIZIJE I TAKTICKE VEZE

Jedinice konvencionalne artiljerije biće praktično podeљene na dva dela:

— jedan za neposrednu podršku snaga divizije, koji će dejstvovati u neposrednoj blizini i na srednjim daljinama; on će biti sastavljen od jedinica poljske artiljerije za neposrednu podršku, artiljerijskih minobacača i samohodne lake artiljerije;

— drugi će služiti za dejstva u dubini, pre svega za pripremu napada, kontrabatiranje i daljnju vatru za sprečavanje, kao i za delimično zamenjivanje planski predviđenih dejstava koja atomska sredstva nisu mogla izvršiti iz bilo kojeg razloga; ovaj deo artiljerije služiće za manevar vatrom i treba da bude sastavljen od artiljerijskih jedinica srednjeg kalibra i raketnih bacača velikog dometa.

Veza između pešadijske prateće vatre i neposrednog bliskog dejstva jedinica konvencionalne artiljerije ostvarivaće se staranjem komandanta artiljerije za neposrednu podršku, komandira baterija i oficira osmatrača, kako se to radi i sada. Organizovanje sadejstva sa prvim delom artiljerije (za dejstva u neposrednoj blizini) vršiće se preko centra za

upravljanje vatrom (to su komanda mesta baterija ili diviziona), koji će biti organizovani na sličan način kao i sada.

Vatrena sredstva organski dodeljena združenim jedinicama, iz kojih bi, po našem mišljenju, trebalo da bude sastavljena divizija, mogli bi da budu srednji artiljerijski minobacači ili laki topovi vučne artiljerije.

Od ovih oruđa (topova i minobacača), koja bi morala da zadovolje potrebe za dejstvom u najvećoj neposrednoj blizini, ne zahtevaju se mnogo veliki dometi: 10 km je više nego dovoljno. Ukazaćemo na dva rešenja koja imaju dobre i loše strane, te ih treba oceniti i uzeti u obzir.

Artiljerijski minobacači, formirani u jedinice od 12 ili 18 oruđa, davali bi združenim jedinicama vrlo veliku vatrenu moć. Ono što bi se uštedelo na težini oruđa išlo bi u korist količine municije koju treba nositi, što bi bilo naročito važno za jedinice I borbenog ešelona čije snabdevanje u dinamičnim fazama borbe ne bi nikada bilo dovoljno sigurno. Velika brzina gađanja minobacača i njihova sistematska upotreba kao artiljerije dale bi im realno obeležje jedinica koje dejstvuju masovnom vatrom. Nasuprot tome, imali bismo vrlo velike opasne zone zbog znatnog rasturanja minobacačkih zrna, nemogućnosti da se uzajamno izjednače po balističkim osobinama i načina rasprskavanja njihovih mina. S obzirom da su vatrena dejstva koja bismo morali ostvariti upravo dejstva u neposrednoj blizini ovo predstavlja vrlo osetljiv nedostatak.

Kada bi se raspolagalo oruđima lake vučne artiljerije, čija težina ne bi bila preterana (1.200 do 1.500 kg), takođe formiranim u divizione od 2 ili 3 baterije sa ukupno 12 ili 18 oruđa, mogao bi se otkloniti ovaj poslednji nedostatak, jer bismo imali artiljeriju koja bi se odlikovala vrlo velikom tačnošću gađanja. Kada bismo imali takva oruđa kalibra 105 mm sa maksimalnim dometom od oko 10 km, onda bi se mogla organizovati i vatrena dejstva u neposrednoj blizini. Razlika u težini oruđa u odnosu na minobacače bila bi kompenzirana većom tačnošću i, ako bi oruđa dopuštala brzinu od 4 do 6 metaka u minutu, mogle bi se isto tako ostvariti jake koncentracije vatre.

Po našem mišljenju trebalo bi usvojiti ovo drugo rešenje, koje se može sigurno ostvariti sa oruđima i traktorima ograničene težine i veličine.

U svakom slučaju, bez obzira na to koje će se od ova dva rešenja usvojiti, taktičke veze i veze sadejstva u isturenoj zoni moraće da počivaju na jedinicama lake artiljerije ili minobacača u sastavu združenih grupacija. Organizovanje sadejstva moralo bi da bude isto kao i u sadašnjim divizionima poljske artiljerije, ali bi se morao do najveće moguće mere rasteretiti centar za upravljanje vatrom diviziona. To se može ostvariti, a da se ipak u celini zadrže njegovi zadaci, karakteristike i dužnosti.

Jedinice samohodne artiljerije imale bi zadatak da ojačaju jedinice lake vučne artiljerije ili minobacača, uključujući se povremeno — prema potrebi — u konvencionalnu vatrnu kojom bi se podržavala dejstva združenih grupa. Preporučljivo je da se ove artiljerijske jedinice formiraju u baterije, koje bi mogle da se objedine u grupe od po dve ili tri, s tim što bi se ove potčinile komandi jedne od njih, te bi mogle zajedno da ojačaju divizion lake artiljerije ili minobacača. Bilo bi potrebno da se ovim samohodnim baterijama obezbede formacijska sredstva koja bi im omogućila da upravljaju vatrom i triju baterija, na sličan način kao što se sada radi sa komandnog mesta diviziona.

Na taj način, u pogledu neposrednih bliskih vatrenih dejstava postiglo bi se:

- da se organski dodele odgovarajuća po težini, dometu, itd. oruđa, koja bi zadovoljavala potrebe združene grupacije;

- da se u okviru združene grupacije zadrži organizacija sadejstva na nižem stepenu, koju je najteže ostvariti, dajući združenoj grupaciji onaj sastav za sadejstva koji se sada daje pešadijskom puku (trebalo bi ispitati njegovu jačinu prilagođavajući je jačini sastava);

- da se raspolaže izvesnim brojem pokretnih baterija sa preciznim oruđima koje bi, pojačavajući ovu ili onu združenu grupaciju, predstavljale sredstvo za manevar konvencionalnim vatrenim sredstvima u napadu.

Upotpunjavanje dejstva konvencionalnih sredstava u neposrednoj blizini sa konvencionalnim ili nekonvencionalnim sredstvima velikog dometa vršiće divizijski centar za usklađivanje vatre. Mogućnosti intervencije vatrom sa većih daljina treba da budu što veće, jer je jasno da će jedinice konvencionalne artiljerije za neposrednu podršku biti ograničene u dejstvu srazmerno ograničenom snabdevanju municijom.

Početni taktički raspored artiljerijskih jedinica u napadu biće najviše prilagođen načelu o upotrebi konvencionalne vatre i najbolje će odgovarati zahtevima komandanta divizije za celishodno postizanje taktičkih ciljeva divizije. Međutim, predviđaju se i naknadna taktička pregrupisavanja artiljerijskih jedinica, koja se preduzimaju posle izvršenog proboga i kada se stigne na liniju koja normalno predstavlja cilj napada. Novo taktičko pregrupisavanje odgovaraće potrebi da se svakoj združenoj grupaciji — koja će se, pošto izvrši prodor i produži prodiranje u dubinu neprijateljske obrane, odvojiti od ostalih jedinica — daje dovoljno artiljerijskih jedinica za neposredna bliska dejstva. Taj deo artiljerije treba da odgovara zadatku združene grupacije, otporu koji se predviđa i protivdejstvima neprijatelja.

ORGANIZACIJA ARTILJERIJSKOG OSMATRANJA NA FRONTU DIVIZIJE

Organizacija artiljerijskog osmatranja je tesno povezana sa organizacijom artiljerijske obaveštajne službe. U diviziji postoje dva organa koja se staraju o ovoj službi: artiljerijski divizion za neposrednu podršku i komanda artiljerijske divizije.

Komandant artiljerijskog diviziona za neposrednu podršku, koji će morati da se stara pre svega o istaknutom osmatranju na svom odseku (ovaj se, u napadu, podudara sa zonom napada taktičke grupe kojoj je pridat) trebaće da izradi čitav plan za usklađivanje osmatranja, raspolažeći pri tome oficirima osmatračima, ljudstvom i sredstvima štaba diviziona i potčinjenih baterija, kao i ljudstvom i sredstvima iz diviziona ili baterija pojačanja, koje mu komanda artiljerije divizije bude stavila na raspolaganje.

Treba težiti da se ovim planom zadovolje sledeće potrebe:

— da se cela zona divizije ili podržavane taktičke grupe osmatra po širini i dubini, i da se osmatračnice isturaju što više unapred;

— da zona osmatranja bude podeljena na potčinjene artiljerske osmatrače prema njihovim mogućnostima, utvrđujući za svakog osmatrača dužnost i odgovornost;

— da se obezbedi strogo i brižljivo osmatranje svih naročito važnih pravaca kakvi su putevi prilaza, pravci dobro prohodni za neprijateljske tenkove itd., kao i spojeva sa susedima;

— da osmatranje bude tako organizovano da se svedu na minimum područja koja se ne mogu osmatrati i da se obezbedi neprekidnost osmatranja.

Na osnovu ovakvog osmatranja, komandant diviziona izdaje naređenja koja se odnose na organizaciju službe osmatranja, tačnije, na:

— broj i raspored komandnih mesta i u početnoj fazi napada i za vreme njegovog izvođenja kako bi se obezbedila neprekidnost artiljerijskog osmatranja u tesnoj vezi sa napredovanjem pešadije;

— način posedanja osmatračnica, smenjivanje ljudstva, veze itd.;

— upotrebu odeljenja izviđačke avijacije za upotpunjene zemaljskog osmatranja u određenoj zoni.

Ova naređenja izdaju se strogo u skladu sa naređenjima komande artiljerije divizije, koja će se obično saopštavati na sastanku kome će prisustovati svi oficiri osmatrači diviziona, komandir voda instrumentalnog izviđanja u artiljeriji i komandiri odeljenja izviđačkih aviona.

U okviru diviziona uputno je da naređenja o osmatranju saopšti i objasni lično komandant diviziona na sastanku kome treba da prisustvuju oficiri osmatrači, komandiri baterija, oficiri za istaknuto osmatranje, oficir za vezu i protivminobacačku borbu, kao i piloti osmatrači izviđačkih aviona. Na ovom sastanku razmotriće se sledeća pitanja:

— sopstvena i neprijateljska situacija,

— mesta osmatračnica, način posedanja, veze itd.,

- normalna i dopunska zona osmatranja svake osmatračnice,
- mesta komandi pešadijskih jedinica s kojima se sa-dejstvuje,
- pripremanje karte nevidljivih rejona.

Obaveštajni oficir komande artiljerije divizije, shodno naređenjima komandanta artiljerije, organizovaće osmatranje na celoj divizijskoj zoni, usklađujući u prvom redu mesta osmatrača potčinjenih jedinica. Pošto će on izdati uputstva za podizanje osmatračica u zonama artiljerijskih diviziona za neposrednu podršku, odeljenje za instrumentalno izviđanje komande artiljerije divizije mora pregledati njihove položaje i odobriti ih ili izmeniti. Prertavanjem sa karata nevidljivih rejona sopstvenih osmatrača, obaveštajni oficir komande artiljerije divizije izradiće kartu nevidljivih rejona za celu zonu divizije na potreboj dubini. Iz istih karata precrtaće, kada je to moguće, i liniju usklađivanja između istaknutih osmatračica i osmatrača u dubini (koja treba da se povuče zelenom bojom na svim kartografskim dokumentima).

Na taj način, načelnik centra za upravljanje vatrom moći će da izabere, za svaki cilj za koji se ukaže potreba, najbolje postavljenu osmatračnicu za izvršenje korekture ili rukovanja vatrom. Obaveštajni oficir će naročito morati da obrati pažnju na spojeve između vatreñih artiljerijskih diviziona za neposrednu podršku, kao i na spojeve sa susednim jedinicama, tako da gađanju na takve rejone nikada ne izostane potrebna pomoć u osmatranju.

PLANIRANJE VATRE ŽA NAPAD U DIVIZIJI

Planiranje vatreñog dejstva za napad mora da zahvati vatreñu delatnost svih raspoloživih sredstava, strogo u skladu sa zamisli dejstva komandanta divizije. Težište napada biće, barem na početku, na delu neprijateljskog položaja koji se smatra slabije branjenim ili koji napadaču pruža najveće prednosti za dalju eksploataciju proboja. Gde treba nati glavni udar, koliko mora da bude širok i dubok proboj i sa koje linije prodiranja mora da počne dinamična faza

eksploatacije postignutog uspeha — jesu osnovna pitanja koncepcije napada i sa njima mora da se uskladi plan vatre.

Napad će se podržavati mešovitom vatrom koja će se zasnivati na ovim trima glavnim elementima: atomskim zrnama, vazdušnoj podršci i konvencionalnoj vatri (artiljerije ili drugih vatrenih sredstava). Usklađivanjem vatrenih sredstava u štabu divizije sačiniće se sistem vatrenih dejstava čija će svrha biti prvo proboj, a zatim podržavanje nastavljanja napada u dubinu.

Od bitne je važnosti da komanda artiljerije divizije sazna što pre gde komanda divizije namerava da izvrši glavni udar i kako zamišlja da ga kasnije iskoristi. Za dejstvo u dubinu divizija će verovatno težiti da se podeli na taktičke grupacije ili će je preći delovi oklopnih jedinica, koje će prethodno takođe biti podeljene na taktičke grupacije ili taktičke grupe.

U svakom slučaju, komanda artiljerije divizije mora da bude upućena u ove dve osnovne faze toka napada, kao što je uputno da bude blagovremeno upoznata i sa vatrenim dejstvima nekonvencionalnih oruđa, koja preuzimaju više jedinice ili traži divizija. Ovo poznavanje služi:

- da se racionalno, prema zadacima, rasporedi konvencionalna artiljerija organskog sastava divizije kao i ojačanja;
- da se blagovremeno i na najbolji način planiraju vatrena dejstva svih vatrenih sredstava — kako konvencionalnih tako i nekonvencionalnih — koja stoje na raspolaaganju diviziji.

Pošto se preciziraju vatrena dejstva atomskih oruđa, planiranje vatre će obuhvatiti vatrena dejstva artiljerijskih jedinica i minobacača, kao i dejstva avijacije određene za neposrednu podršku, koja će u napadu imati veliku važnost.

Kriteriji na osnovu kojih treba da se planira vatra, sažeto rečeno, sledeći su:

- a) treba biti spremari da se za najkraće vreme sredstvima najbržim za izvršenje manevra pokretom i vatrom koncentriše vatra najvećeg mogućeg broja vatrenih sredstava, kojima se raspolaže na delu fronta što se namerava probiti;

b) što bolje uskladiti međusobne planove pojedinih vatreneih sredstava tako da se sva sredstva mogu iskoristiti na najracionalniji način;

c) pri planiranju vatre konvencionalnim sredstvima treba uzeti u obzir razne pretpostavke o dostizanju postavljenih ciljeva ili bar o predviđenom borbenom rasporedu u toku napada jedinica koje izvode napad;

d) u planiranje vatre uzeti u obzir i alternative koje proizlaze iz:

- raznih pretpostavki planiranih u fazi organizovanja napada za dejstva atomskim oruđima (ako su ona dodeljena i ako je njihova upotreba odobrena);

- eventualnog formiranja mase konvencionalne vatre koja bi delimično mogla da zameni atomska vatrena sredstva za slučaj da ne dođe do njihove predviđene upotrebe;

e) razmotriti pokrete trupa u napadu takođe u dubinu neprijateljskog odbrambenog rasporeda radi stvaranja preduslova za vatuenu podršku aktivnih dejstava tih trupa ili za obezbeđenje njihovog rastresitog borbenog poretku od neprijateljskih protivdejstava sa zemlje.

Konvencionalna vatra u napadu, planira se na oleati ili karti u koje su unose:

- svi poznati elementi neprijateljske odbrane;

- glavni podaci iz plana napada (pravci napada, mesto probroja, ciljevi napada, granice zona itd.);

- najopasniji pravci kojima mogu da se izvode neprijateljski protivnapadi sa zemlje;

- linija do koje će verovatno dospeti delovi divizije koji će morati da budu zaštićeni vatrom bilo zbog pregrupisanja radi nastavljanja napada ili zbog zamene delovima drugih divizija.

U planovima vatre za napad razmatraju se gađanja i lansiranja na:

- poznate ciljeve koji su od interesa za pripremu napada, a potom i za podršku, na koje treba dejstvovati atomskim oruđima;

- poznate ciljeve koji će biti važni prvenstveno za podršku i obezbeđenje delova već konsolidovanih, na koji će se

dejstvovati konvencionalnim artiljerijskim oruđima ili avijacijom;

- predviđene ciljeve za ista vatrena dejstva i sredstva, koji treba da posluže kao osnova za dejstvo na one ciljeve koji bi se otkrili za vreme izvođenja napada;

- poznate i predviđene ciljeve u znatnoj dubini neprijateljskog odbrambenog rasporeda, na koji će se dejstvovati artiljerijom velikog dometa (koja izvodi daljne vatre za sprečavanje i kontrabatiranje) i avijacijom.

Ceo rad na planovima vatre zasniva se na obezbeđenju sadejstva između pešadije i vatrenih sredstava u zahvatu taktičke grupacije ili divizije. Planiranje se vrši na nivou: taktička grupacija — artiljerijski divizion za neposrednu podršku a planovi vatre se upotpunjuju u pogledu usklađivanja vatre na nivou: štab divizije — komanda artiljerije divizije.

Elementi sadejstva na nivou taktičkih grupacija težiće da planiraju sledeća vatrena dejstva:

- pripremu, prema okvirima koje su postavile više komande u pogledu vremena, načina izvođenja i vatrenih sredstava koja treba upotrebiti;

Podršku, prema zamisli dejstva komandanta divizije i prema naređenjima koja se izdaju pojedinim taktičkim grupacijama (uključujući rezerve ili njihove delove) za izvođenje napada;

- obezbeđenje konsolidovanja, podrazumevajući pod ovim dejstvom ne možda neko statičko utvrđivanje za odbranu tačaka zauzetih u napadu, nego obezbeđenje novog oslonca odakle treba da se krene za postizanje narednih ciljeva napada.

Prema tome, normalno ćemo imati samo delimične planove vatre taktičkih grupacija i naknadne želje njihovih komandanata za dejstvo u dubini, koje će izvoditi konvencionalna ili nekovencionalna vatrena sredstva.

Divizijski plan usklađene vatre proizići će iz spajanja, upotpunjavanja i usavršavanja delimičnih projekata planova vatre. Divizijski plan vatre treba da odobri komandant di-

vizije i tek tada postaje izvršan — ukoliko nema posebnih ograničenja od armijskog korpusa.

Treba, međutim, imati u vidu da komandanti taktičkih grupacija vrlo često neće imati svojih sopstvenih isturenih elemenata u dodiru s neprijateljem, iz čijih bi obaveštenja mogli da izvuku zamisli za sastavljanje svojih delimičnih planova vatre. Zato će morati, u širim okvirima, da ih pomognu štab divizije i komanda artiljerije divizije, koji raspolažu sa dovoljno obaveštajnih podataka, te mogu često velikim delom da izrade planove vatre koji treba da se ostvare. Prema tome, obično se neće projektovati planovi vatre odozdo na gore nego obratno. Pri tome biće potrebno da viša komanda nižim komandama odredi vatrene dejstva, ali i da im ostavi dovoljno slobode za ona koja će da se izvode po traženjima za vreme napada, a ponekad i za vreme njegove pripreme.

Divizijski plan vatre za napad obično obuhvata sledeće posebne planove:

— *plan pripreme*, u kome će biti tačno predviđena sva gađanja konvencionalnim vatrenim sredstvima i atomskim oruđima, kao i intervencija avijacije za neposrednu podršku iz vazduha;

— *plan podrške i bliske vatre za sprečavanje*, koji sadrži predviđena gađanja za podršku i blisku vatru za sprečavanje po traženju potčinjenih komandanata. On takođe sadrži i mnoga dejstva konvencionalnom artiljerijom u osnovi na predviđene ciljeve, ali i na nepredviđene. U ovaj plan uključiće se i predviđena dejstva neposredne podrške iz vazduha za ceo tok napada. On može da obuhvati i predviđena dejstva protiv minobacača, protivoklopna dejstva, kao i dejstva za obezbeđenje dostignutog položaja koji treba konsolidovati, ukoliko se ne smatra celishodnjim da se za ovo sastavi poseban plan vatre.

Komanda armijskog korpusa izdaće:

— plan vatrene pripreme napada ako je organizuje armijski korpus;

— naređenja koja se odnose na vatreno sadejstvo susednih divizija i divizija I i II ešelona;

— plan vatre za dejstva u dubini (daljnje vatre za sprečavanje i kontrabatiranje) vatrenih sredstava koja drži u svojoj ruci komanda artiljerije armijskog korpusa.

TOPOGRAFSKA PRIPREMA GAĐANJA

Ova priprema mora težiti da do maksimuma olakša masovnu upotrebu najvećeg dela artiljerije i vatrenih sredstava uključenih u njen vatreni sistem, nastojeći da proširi mogućnosti njihovog masovnog dejstva što više u dubinu. Stoga će biti potrebno da se, u što kraćem roku, povežu u jedinstvenu mrežu borbeni rasporedi (većim delom još nerazvijeni) sa ciljevima i tačkama koje su dobro uočljive na zemljištu i koje imaju da se iskoriste kao reperi. Pored toga, biće potrebno da se lansirnim sredstvima taktičkih atomskih zrna, u istoj mreži, daju koordinate tačaka sa kojih će moći da se izvrše lansiranja (ili ispaljivanja), kao i koordinate željenih i već predviđenih nultih tačaka atomskih eksplozija.

Očigledne su teškoće na koje se nailazi u topografskoj pripremi. Njih možemo ukratko izložiti:

— vrlo ograničeno vreme koje može da se obezbedi za njeno izvođenje a teži se njegovom skraćivanju ukoliko se sa raketnih bacača većeg dometa prelazi na tešku artiljeriju, na tešku poljsku artiljeriju, na poljsku artiljeriju i na teške minobacače;

— zone topografskih radova su vrlo široke u svom početnom delu (borbeni rasporedi), sužavaju se prema mestu predviđenom za probor, da bi se zatim ponovo širile i obuhvatile određen broj ciljeva i repera u dubini neprijateljskog odbrambenog rasporeda.

Takva topografska mreža zahtevala bi rad, a sledstveno tome i vreme, koje potrebe manevra ne mogu dopustiti.

Postupci u razvijanju topografske mreže moraće zato da se prilagode potrebi da se topografske epipe pojedinih grupa, diviziona ili drugih jedinica mogu ograničiti samo na priključivanje u jedinstvenu mrežu. Ovo se postiže:

— maksimalnim korišćenjem karata razmere 1 : 25.000, planimetrijskih aerofoto-snimaka i panoramskih foto-sni-

maka snimljenih iz izviđačkih aviona (gde je to moguće) — koji se međusobno uklapaju;

— aerofoto-grametrijskim snimanjem kojim će uspeti da se snime prostrane zone širine 10 do 15 km i dubine 40 do 50 km u toku jednog prepodneva ili poslepodneva.

Tehnička sredstva koja su u stanju da urade ono što je neophodno već postoje. Trenutno nedostaje iskustvo za njihovo praktično korišćenje kao i za uklapanje topografske pripreme, koja se u okviru grupe (divizionala) izvodi normalnim instrumentima, u mrežu snimljenu iz aviona.

6. ZAKLJUČAK

S obzirom na granice ovog članka, u kojima smo želeli ostati, ne možemo proširiti ispitivanje na druge argumente koji bi bili od interesa za upotrebu artiljerije na taktičkom bojištu.

Pretpostavke, uzete za osnovu ove studije, omogućile su da se iznesu postupci u upotrebi koji će vrlo teško moći da se potpuno ostvare u praksi. Međutim, pažljivo čitanje otkriće korisne sugestije, iako će taktički postupci, koje smo zamislili, biti drugačiji od onih stvarnih, utoliko pre što smo se često pozivali na organizaciju i načine koji su sada u upotrebi i koji će se, delimično, održati još dosta dugo.

Pukovnik

Hju R. OFAREL

potpukovnik

Havard V. DARON

OKLOPNE JEDINICE SU SPREMNE I ZA NEPOVOLJNE USLOVE*)

Napomena američke redakcije: Ovaj članak je u saglasnosti sa doktrinom koja se izučava u Komandnoj i Generalštabnoj školi Armije SAD.

Uvek se ratovalo pod nepovoljnim okolnostima. Iako u različitom stepenu, okolnosti su uticale na obe strane u bici. Pobeđivao je obično onaj komandant koji je pri upotrebi svojih snaga do maksimuma iskoristio svoje mogućnosti i do krajnosti umanjio ograničenja nametnuta postojećim okolnostima. Zamršene i dalekosežne operativne okolnosti nuklearne ere još više su komplikovale bojište, pojačavajući efekat nepovoljnih uslova. Forme rata i opseg upotrebe nuklearnog oružja na modernom bojištu suočavaju danas komandanta sa besprimernim teškoćama u odnosu na efikasnu upotrebu njegovih snaga. Kao jedan od elemenata ovih snaga, oklopne jedinice zbog svojih oblika — pokretljivosti, vatrenе moći, oklopne zaštite i udarne snage predstavljaju

*) Colonel Hugh R. O'Farrel, Armor, and Lieutenant Colonel Howard W. Darow, Artillery, *Armor anticipates adverse conditions*, »Military Review«, decembar 1959, str. 56. Preveo sa engleskog Stanislav Pirc; redigovao prema originalu Momčilo S. Popović.

najuspešnije sredstvo za savlađivanje nepovoljnih uslova do određenog stepena.

Vojni istoričari, iskoristivši njihovo dramatično ubedivanje istakli su klasičnu upotrebu oklopnih jedinica do te mere da su neki ljudi skloni da smatraju idealne okolnosti preduslovom za uspešnu upotrebu oklopnih jedinica. Ovaj mit treba opovrći. Oklopne jedinice predstavljaju snažnu kombinaciju više rodova vojske, sposobnu za dejstvo pod *svim* uslovima. Na bojištu sutrašnjice ovi uslovi verovatno neće biti idealni; ali najpogodnija upotreba oklopnih jedinica pod nepovoljnim uslovima mora biti priznata i shvaćena, kao što će docnije biti izneto u ovom članku, Komandna i Generalštabna škola vojske SAD naglašavaju i u doktrini i u obuci upotrebu oklopnih jedinica pod nepovoljnim uslovima. Ovo gledanje mora biti usvojeno u čitavom školskom sistemu trupnim komandama kopnene vojske, ako hoćemo da iskoristimo sve mogućnosti oklopnih jedinica.

Stručni izraz »oklopne jedinice«, kako se upotrebljava u ovoj diskusiji, označava *tenkovske, oklopne izviđačke i osiguravajuće delove oklopne pešadije, artiljerijske, inžinerijske i pokretne jedinice za snabdevanje i zbrinjavanje, potrebne za obrazovanje jedinstvene i uravnotežene snage za vodenje oklopne borbe čiju srž čine tenkovi.*^{*)} Oklopne jedinice mogu biti upotrebljene kao snaga veličine divizije, ili kao manje ili veće oklopne formacije, pod uslovom da su saставljene od bitnih, gore pobrojanih delova.

Oklopne jedinice, kao celina kombinovana od više robova vojske, zbog sve većeg uticaja nuklearnog oružja moraju sačuvati sposobnost da napadnu, razbiju, dezorganizuju i uniše neprijateljske snage. Konačno odlučujući zahtevi za postizanje uspeha na bojištu nisu se izmenili: neprijatelj mora biti uništen ili prisiljen da se preda. Prema tome, promene su se samo okolnosti i sredstva. Ali, pojavom nuklearnog ratovanja ova promena je ogromna, opsežna i nalik na nešto sa čime još нико nije bio suočen u vojnim operacijama.

^{*)} Pravila kopnene vojske 320—5, *Dictionary of United States Army Terms*. (Rečnik termina vojske SAD), novembar 1958.

ISTORIJSKA PERSPEKTIVA

Shvatanje da su prošlost i sadašnjost samo uvod u budućnost, upućuje onog koji izučava vojnu nauku da za trenutak baci pogled na dva istorijska primera vojnih operacija. Poraz Napoleona u surovim prilikama u Rusiji ostaje kao nepobitan dokaz jakog uticaja operativnih okolnosti na ratovanje u prošlosti. Pomanjkanje planiranja i odgovarajućih priprema za logističku podršku njegovih snaga, zajedno sa »taktikom opustošenja zemljišta« od strane Rusa, doveli su do poraza Napoleona. Odgovarajuća logistička podrška značajno bi uticala na ishod ove istorijske kampanje.

U bližoj prošlosti uticaj ovih istih okolnosti na nemačke operacije u Rusiji ponovo je dokazao da se bez odgovarajućeg planiranja i priprema ne može postići pobeda, čak i ako se upotrebljava moderna tehnika (uključujući krupne oklopne formacije). Analiza ovih dvaju primera jasno potvrđuje da pobeda pripada onome ko pri planiranju uzima u obzir i preduzima potrebne pripreme za savlađivanje operativnih teškoća koje proizlaze iz nepovoljnih uslova.

Sledeći korak zahteva razmatranje dalekosežnih okolnosti nuklearne ere i upoznavanje nepovoljnih uslova.

UPOZNAVANJE USLOVA KOJI NISU IDEALNI

Pri razmatranju širokog spleta operativnih okolnosti karakterističnih za moderno ratovanje, zahteve za upotrebu oklopnih jedinica u uslovima koji nisu idealni, trebalo bi analizirati u svetlu, kako već odavno ustaljenih načela vojnih operacija, tako i uticaja modernih naučnih i tehničkih dostignuća. Kao što će docnije biti istaknuto, ovim će se pokazati da će ono što može izgledati izuzetno, bez presevana, neuobičajeno, abnormalno, biti u stvarnosti normalan i najčešći vid uslova u kojima će se dejstvovati.

Dalja diskusija o nepovoljnim uslovima za upotrebu oklopnih jedinica biće ograničena na one uslove koje stvaraju zemljište, atmosferske prilike i smanjena vidljivost.

»Zemljište« pri tome obuhvata visinske razlike, geografsku zonu, geološki stvor, sistem za odvođenje vode i veštačke objekte kao i međusobne odnose temperatura koje stvaraju arktičke i tropske uslove. Velika promjenljivost atmosferskih i klimatskih prilika takođe mora biti uzeta u obzir, te ovde opet mora biti analiziran značaj zemljišta. U protivnom, sva dobijena slika je samo delimično primenljiva za operacije oklopnih jedinica i prema tome varljiva. Zatim će biti potrebno razmotriti i vidljivost u smislu njenog specifičnog uticaja na upotrebu oklopnih jedinica u ovim uslovima. To se odnosi kako na operacije pod uslovima koji postoje noću, tako i one prilikom umanjene vidljivosti bilo iz kog razloga.

Svakako da bi uslove koji potiču od zemljišta, atmosferskih prilika i smanjene vidljivosti trebalo povezati sa mogućnostima neprijatelja, razmatranjima logističke podrške, oblicima rata i stepenom korišćenja nuklearnog oružja. Ipak, analiza ovih odnosa zahtevala bi isuviše opsežnu i konkretnu procenu specifičnih situacija koje daju izrazitu sliku atmosferskih prilika, zemljišta i smanjene vidljivosti. Zbog toga stavљa se naglasak samo na planiranje i pripremu koliko je potrebno za smanjenje uticaja ovih nepovoljnih uslova.

Sl. 1. — Tenkovska dejstva po dubokom snegu

ZEMLJIŠTE

Najefikasnija primena borbene moći oklopnih jedinica, prirodno, postiže se na idealnom bojištu: talasasto zemljишte sa dovoljno puteva i mostova, dobra prohodnost i odsustvo većih prepreka ili barijera. Rezultati koji se tu mogu postići moraju biti cilj kojem komandant teži upotrebom oklopnih jedinica pod uslovima koji su lošiji od idealnih. Komandant koji treba da odluči kako najbolje iskoristiti oklopne jedinice, tj. kako najbolje postići njihovu najveću potencijalnu borbenu efikasnost uz minimalno smanjenje uticaja nepovoljnih okolnosti, mora proceniti uslove bojišta koji su slabiji od idealnih. Ovom procenom mora se uzeti u obzir brdovito zemljишte, zone sa jako ispresecanim zemljишtem, duboko usečeni klanci i rečna korita, smrznuti arktički predeli, džungle, rezervoari, kanali, nasipi i izgrađene površine. Celishodna upotreba priručnih sredstava, pronicljivost i razboritost u sproveđenju odluke, obezbediće postizanje maksimalne efikasnosti oklopnih jedinica.

Pri izvođenju operacija na teškom zemljisu, ključni terenski objekti, osmatranje i zone vatrenog dejstva, prepreke, maskiranje, zaklanjanje i pravci približavanja (uključno putna mreža) dobijaju povećano značenje u planiranju. Razumljivo, ukoliko je zemljishi teže, planiranje mora biti detaljnije. Da bi se smanjio uticaj teškog zemljisha na bilo kom području operacija, brižljiva pažnja se mora pokloniti povećanim zahtevima za održavanje tehnike, logističkoj podršci i inžinjerijskom obezbeđenju. Komunikacije postaju težak problem, te zato do maksimuma treba iskoristiti priručna sredstva da bi se olakšalo kretanje oklopnih vozila.

Održavanje i potrebnii rezervni delovi za hodni deo gušenjara dobijaju veći značaj zbog toga što se moraju prelaziti ostri grebeni, krupno kamenje, jarkovi i vododerine na krševitom zemljisu. To se mora predvideti u planiranju.

Pošto se tempo operacija povećava i jako rasturene jedinice upotrebljavaju na širokim frontovima i ešelonirane na velikoj dubini, snabdevanju većim količinama goriva, maziva i municije po ograničenoj mreži puteva mora se poklo-

niti naročita pažnja. Saobraćaj se mora strogo kontrolisati a održavanje puteva dobija primarnu važnost za uspešno snabdevanje. Da bi se izbeglo nepotrebno oštećenje puteva i staza i sprečilo sudaranje sa snabdevačkim vozilima nepotrebna oklopna vozila u neposrednoj blizini operacije, ne treba zadržavati u prednjim rejonima.

Inžinjerijsko obezbeđenje potrebno je borbenim i logističkim delovima. Često će mali napor inžinjerijskih jedinica omogućiti da tenkovi krenu u uspešan napad i zauzmu pogodne vatrene položaje na najtežem zemljištu. Raspoloživi postojeći putevi i staze moraju se opravkama održavati u stanju koje će omogućavati pokret oklopnim jedinicama. Tenkozeri*) i sredstva za premošćavanje moraju biti istureni dovoljno unapred.

Upravljanje pokretnim operacijama oklopnih jedinica u velikoj meri zavisi od efikasnih radio-sredstava. Kako je većina radio-aparata u oklopnim jedinicama vrste FM (frekventna modulacija), čiji domet je, opšte uzev, ograničen na »liniju vidika«, to je očigledno da će ispresecano zemljište nepovoljno uticati na mogućnosti komandanta da komanduje kako treba jedinicama koje dejstvuju na velikim udaljenjima. Ova eventualnost mora se preduprediti u toku planiranja i preduzeti koraci, kao što su stvaranje vazdušnih i zemaljskih relejnih stanica, zbog savlađivanja ovih nepovoljnih uslova.

Do sada smo raspravljali samo o ograničenjima na teškom zemljištu. Ali postoje i određene prednosti o kojima treba voditi računa i iskoristiti ih do maksimuma. Veliki uspeh na bojištu može se postići *iznenađenjem*, tj. napadom sa pravca kojim ga neprijatelj najmanje očekuje i sa kojeg je najmanje pripremljen za odbranu. Teško zemljište može pružiti mnogo prilika da se neprijatelj uhvati nespreman. Ono takođe može pružiti prirodnu masku i odličan zaklon protiv nuklearnih dejstava.

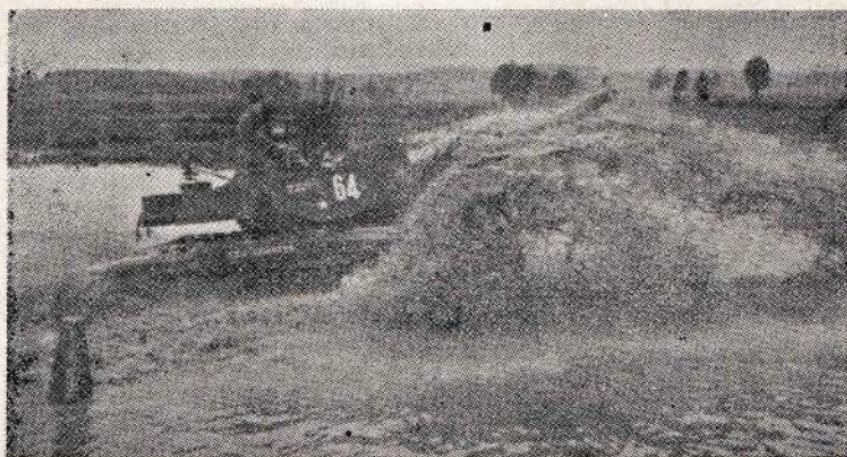
*) Tenkovi buldožeri. — Prim. red.

ATMOSFERSKE PRILIKE

Idealno atmosfersko vreme — koje se karakteriše prosečnim temperaturama umerenih zona, bez naglih promena i jakih oluja — dozvoljava da dođe do izražaja puna borbena snaga oklopnih jedinica. Pored ovih idealnih vremenskih okolnosti, komandant je dužan da izvrši takvu procenu nepovoljnih uslova koja će mu omogućiti da postigne što je moguće veću efikasnost oklopnih jedinica. Ovom procenom treba uzeti u obzir sneg, poledicu, blato, veliku hladnoću, nagle promene vremena i sezonske mene. Brižljiva analiza pomoći će komandantu da doneše najpovoljniju odluku za ublažavanje uticaja nepovoljnih atmosferskih uticaja.

Ovde ponova vidimo da se naročita pažnja mora posloniti povećanim zahtevima logističke podrške, održavanju tehnike i inžinerijskom obezbeđenju. Tempo operacija usporava se najviše zbog toga što se narušava jedna od najvećih odlika oklopnih jedinica — njihova pokretljivost. Sneg i duboko blato najviše ograničavaju kretanje, ali i jako velika hladnoća takođe negativno utiče na pokretljivost ako se zalede putevi i nagibi. Trupe treba snabdeti specijalnom odećom i naročita briga mora se posloniti kružnom smenjivanju (rotaciji) pojedinaca i jedinica u toku borbe, kao i tome da čitavo ljudstvo koristi raspoloživa zagrejana skloništa. Izloženost velikoj hladnoći i dubokom snegu mogu smanjiti psihičku i fizičku gotovost i sposobnost za dejstvo. Oruđa i vozila moraju se specijalnim mazivima osposobiti za zimsku upotrebu. Potrebno je predvideti specijalnu opremu, kao, na primer, »naprave za vuču« radi povećanja sposobnosti za kretanje oklopnih vozila na zaledenim nagibima i smanjivanja pritska gusenica na sneg i blato.

U arktičkim ili zimskim uslovima kratki periodi dnevne svetlosti i teškoća prikrivanja pokreta na zemljištu pokrivenom snegom, prouzrokujuće da se u povećanom obimu izvode noćne operacije. Kretanje noću često će biti olakšano vredrinom i mesečinom. Oklopne jedinice treba da izbegavaju gusto pošumljene zone i duboke snežne nanose kao i da koriste vетrom brisane grebene gde je snežni pokrivač najtanji. Za vreme vrlo jakih mrazeva duboko zaledena jezera i reke postaju odlični pravci za kretanje.

Sl. 2. — Opitna vežba u savlađivanju vodene prepreke

VIDLJIVOST

Uslovi vidljivosti značajno utiču na izvođenje operacija oklopnih jedinica. Idealno vreme za upotrebu oklopnih jedinica je ono koje pruža obilnu svetlost jer ona olakšava komandovanje, kretanje i objedinjenu upotrebu borbenih snaga. U prošlosti su oklopne jedinice izvodile noćne operacije samo po nuždi. Operacije u časovima tame i smanjene vidljivosti zahtevaju da ih komandant planira i razmatra, ako se iz njih želi izvući maksimalna korist. Osobenost noćnih operacija leži u tome da one prouzrokuju zbrku, komplikacije u komandovanju i pokretu i otežavaju međusobno raspoznavanje. Ali uslovi koji postoje kad je vidljivost umanjena pružaju komandantu priliku da iskoristi prednosti maskiranja što pri njegovoj proceni može da nadvlada nepovoljne uslove u mraku.

Zbog toga što su u prošlosti retko upražnjavani, noćni napadi oklopnih jedinica nisu uobičajene operacije. Ali razorna moć nuklearnog oružja i tehnička sredstva za osmatranje, koja će biti upotrebljena na budućem bojištu, kako će otežati operacije po danu. Da bi se preživelo u budućem ra-

tu i sačuvao naš najdragoceniji imetak — čovek — oklopne jedinice moraju se sroditи sa korišćenjem časova u tami.

Noćne operacije u izvođenju obuke treba posebno forsirati, kako bi se izvukla njaveća korist iz njihove primene. Njih treba upražnjavati u svakoj pogodnoj prilici. Najveća njihova preim秉stva jesu: izbegavanje teških gubitaka koji bi bili naneti pri dnevnoj svetlosti, postizanje iznenađenja i psiholoških prednosti, kao i neprekidan pritisak na neprijatelja da bi mu se sprečilo preuzimanje inicijative. Od bitne važnosti su detaljna priprema i planiranje Najvažnije stvari o kojima pri tome treba razmisliti jesu: izbor ograničenog cilja, potreba za detaljnim izviđanjem po karti i na zemljisu, dobro određene ose nastupanja, kao i načini komandovanja i raspoznavanja između potčinjenih i susednih jedinica, brzina pregrupisavanja posle zauzimanja objekta napada, planovi protivnapada, snabdevanje i evakuacija.

Različita sredstva za osvetljavanje, kao reflektori montirani na tenkovima, infracrveni uređaji za vožnju, infracrveni uređaji za gađanje, reflektori, buktinje i druge osvetljavajuće naprave, daće bolju garanciju za neprekidno i nesmetano komandovanje. Beli fosfor i druga osvetljavajuća zrna treba baciti na cilj i tačno iza objekta napada, radi njegovog raspoznavanja i stvaranja putokaza snagama koje izvode napad.

Vreme u koje treba izvoditi noćne napade zavisiće od zadatka jedinice. Ako napadom treba zauzeti važan zemljinski objekat sa kojeg će pri dnevnoj svetlosti biti preduzet veći koordinirani napad, tada noćni napad treba izvesti tako da bi se završio tačno pre zore. Ako je, pak, cilj da se poboljša odbrambeni rejon ili preuzme inicijativa u odbrani, onda sa noćnim napadom treba otpočeti pre ponoći, kako bi se obezbedilo vreme za pregrupisavanje pre svanaća.

Na mirnodopskim vežbama treba forsirati noćno voženje i gađanje, kao i svrsishodne improvizacije na terenu kako bi se izgrađivalo samopouzdanje i drugarstvo kod sveg ljudstva uključenog u noćne operacije.

MEĐUSOBNI ODNOS USLOVA

Nepovoljni uslovi zemljišta, atmosferske prilike i vidljivost, ne mogu se kategorički razgraničiti. Naročite zemljишne razlike mogu dalje biti komplikovane snažnim uticajem vremenskih prilika. Veliki mrazevi i vrućine dobijaju veći značaj ako se oklopne snage upotrebljavaju na planinskom ili drugom teškom terenu. Savlađivanje teškog zemljišta pod nepovoljnim vremenskim i klimatskim uslovima može komandanta suočiti sa daljim teškoćama, ako se ono mora obaviti noću, po prašnjavoj oluji, magli ili dimu. Sva tri uslova su u međusobnoj vezi, ali svaki od njih doprinosi stvaranju manje povoljnih operativnih okolnosti. U kombinaciji, ove pojave sačinjavaju onaj uslov, odnosno splet uslova *koje moramo očekivati* na nuklearnom bojištu. Zato ove uslove treba pre smatrati *normalnim* za današnje operacije, nego izuzetnim ili neuobičajenim.

Agresivno nuklearno ratovanje zahteva da se na neprijatelja vrši neprekidan pritisak. Komandanti oklopnih jedi-

Sl. 3. — Tenk prelazi prepreku preko postavljenog mosta

nica svih stupnjeva moraju biti spremni na operacije pod najnepovoljnijim zemljišnim i vremenskim uslovima i bez mnogo obzira na osobine raspoloživih snaga. Velika različitost operativnih okolnosti, formi rata i stepena upotrebe nuklearnog oružja na modernom bojištu, zahteva da oklopne jedinice budu spremne za izvršenje određenih im zadataka, bez obzira na postojeće ograničavajuće uslove. Priprema za ove eventualnosti ima kao posledicu saznanje da upotrebu oklopnih jedinica u uslovima gorim od idealnih treba smatrati *normalnim operacijama* i da su za to potrebni detaljno planiranje i pripreme da bi se smanjio uticaj ovih ograničenja.

SASTAV SNAGE

Idealno upotrebljavane u svojoj klasičnoj ulozi, masovne oklopne jedinice važe kao vrlo moćna borbena snaga. Tenkovski udari i munjevite operacije Guderijana i Romela, kao i odlučni napadi oklopnih snaga Patona i Harmona predstavljaju poslednji obrazac oklopnog ratovanja. Ipak, u nuklearnoj eri operativne okolnosti toliko su se izmenile da se konцепција masovnosti oklopnih jedinica danas ostvaruje njihovim elastičnim i pokretnim, naizmeničnim, rasturanjem i prikupljanjem. Zato će komandant posle analize nepovoljnih uslova zemljišta, atmosferskih prilika i vidljivosti upotrebiti takav sastav jedinica koji daje najveću garanciju za savladavanje svih postojećih nepovoljnih uslova, tj. — male, elastične i vrlo pokretljive združene jedinice sposobne da se brzo koncentrišu i brzo rasturaju. Kako bitka sve više i više gubi sliku klasične koncepcije upotrebe oklopnih jedinica, kako atmosferske prilike i klima nameću sve veća ograničenja i kako mrak unosi pometnju na već komplikovano bojište, komandant može doći do zaključka da streljačko odeljenje podržano tenkovima predstavlja najbolji odgovor na svaki specifičan problem zemljišta, atmosferskih prilika ili vidljivosti. Postizanje željenih ciljeva oklopnih jedinica iziskuje da se više uzimaju u obzir kvalitet i jačina, no samo matematičko izjednačavanje kvantiteta.

ŠKOLSKA FILOZOFIJA

Da bi se potpuno sagledala širina i opsežnost izučavanja upotrebe oklopnih jedinica pod uslovima koji su daleko od idealnih, treba ukratko razmotriti način prilaženja Komandne i generalštabne škole vojske SAD svojim međusobno zavisnim doktrinarnim i nastavnim ciljevima. U osnovi, škola primenjuje najsavremenije operativne koncepcije na mnogobrojne ali realne obrasce operativnih okolnosti. Ovaj opstevažeći stav sprovodi se preko posebnih uputstava kojima se utvrđuje opseg nastavnih ciljeva i doktrinarnog razvoja. U toku prošle godine značajan je bio porast isticanja zimskih uslova i onih oblasti u svetu koje verovatno dolaze u obzir kao poprišta za vođenje ograničenog rata. Na taj način, škola je osigurala da naučna osnova počiva na zdravoj doktrini i raznolikim, ipak verovatnim, operativnim okolnostima, uključujući one koje su daleko od idealnih.

SPECIFIČNA PRIMENA

Tečaj za izučavanje oklopne divizije posebno se bavi upotrebom oklopnih jedinica u uslovima koji nisu idealni. Razvoj celishodne i praktične nastave na ovom kritičnom području počiva na detaljnoj analizi i proceni svih kritičkih činilaca. Ovi faktori obuhvataju, mada nisu ograničeni samo na njih, poboljšana tehnološka sredstva naročito u pogledu pokretljivosti oklopnih jedinica, sistema nuklearnog oružja, borbenog osmatranja i iznalaženja ciljeva, zatim napredak u projektilima, pa sredstva za hemijsko i biološko ratovanje, kao i usavršene mere za obezbeđenje pozadine i nadzor nad pričinjenom štetom u pozadini.

Tečaj ima osnovni zadatak da ističe životnu ulogu oklopnih jedinica u združenim formacijama oružanih snaga na raznim mestima i u različitim okolnostima, formama i fazama rata a protiv maksimalnih mogućnosti bilo kog potencijalnog neprijatelja. Obuhvatajući sve tipove operacija oklopnih jedinica, on određuje bitnu suštinu obuke u vođenju oklopnih i taktičkih operacija za koje su visoko pokretne snage naročito podesne. Uslovi se smatraju nepovoljnim, kad

god dolaze u pitanje pokretljivost i borbena moć oklopnih jedinica. Zbog toga se uzima kao činjenica da mogućnosti sadašnjih oklopnih jedinica u prvom redu ograničavaju: njihova zavisnost od logističke podrške, osetljivost na zemljишne teškoće, klimatske i vremenske krajnosti koje umanjuju prohodnost, kao i veće prepreke ili pregrade. Da bi se realno prikazala ova problematična područja, upotrebljavaju se: stvarno zemljište, atmosferske prilike i uslovi vidljivosti koji postoje u geografskim predelima u raznim strategijskim postavkama. Posebna pažnja poklanja se noćnim operacijama i operacijama na teškoprohodnom zemljištu i zonama sa ograničenim brojem komunikacija.

Sadržaj tečaja za izučavanje oklopne divizije podeljen je na tri faze: upoznavanje, početna primena i viša primena. U fazi upoznavanja, nastavna materija oprijentisana je na određena ograničenja i probleme koji postoje u operacijama oklopnih jedinica. Ova faza se karakteriše dobrim uslovima, bez osobitih i neuobičajenih klimatskih i zemljишnih problema.

U fazi početne primene dela u odgovarajućoj meri je povećan opseg problema koji obuhvataju različite operativne okolnosti na mnogim mestima i teškim zemljишnim i vremenskim uslovima. Ovu fazu karakterišu noćne operacije, problematika kretanja preko pošumljenih i močvarnih zona, operacije na planinskom zemljištu i operacije protiv neprijatelja nadmoćnog na zemlji, u vazduhu i u nuklearnom oružju.

U fazi višeg primjenjenog dela susreću se zamršeni i teški taktički problemi snabdevanja. Ova faza obuhvata ispitivanje operacija u žarkim i sušnim predelima (pustinji), operacija po hladnom vremenu sa snegom, noćnih operacija i operacija na zemljištu sa slabom prohodnošću izvan puteva.

Posebna pažnja se poklanja zahtevu za efikasnim sadejstvom i objedinjavanjem svih snaga, kojima raspolaže komandant, u jedinstvenu celinu da bi se predupredila bilo kakva situacija i savladale nastale teškoće. Naročito se ističe tesno sadejstvo sa podržavanom i podržavajućom pešadijom. Specifični problemi se razjašnjavaju operacijama oklopnih jedinica povezanim sa pešadijskim snagama koje su iskr-

cane iz helikoptera, pridavanjem delova oklopne divizije pešadijskoj diviziji saglasno zemljištu i situaciji kod neprijatelja, pridavanjem elemenata oklopne divizije radi ukazivanja pomoći vazdušnodesantnoj diviziji pri izvršenju njenog zadatka, pridavanjem pešadijske borbene grupe oklopnoj diviziji radi protivnapada i pridavanjem pešadijskih snaga oklopnoj diviziji u cilju ukazivanja pomoći pri zadržavajućoj obrani na širokom frontu. Prilikom rešavanja problema koje nameću zemljišni uslovi i dejstva neprijatelja, težište se stavlja na formiranje i upotrebu malih, vrlo pokretnih i za samostalno dejstvo sposobnih združenih jedinica da bi se postigla sklonost za usklađivanje mogućnosti i veštine u prilagođavanju formacije prema zadatku i tako obezbedilo hitno ispunjavanje zahteva situacija koje se brzo menjaju.

Primenjivanje uslova lošijih od idealnih ima za svrhu da se slušaoci suoče sa stvarnim problemima što iziskuje da se kod njih razvije sposobnost za uočavanje područja problema, za određivanje osnovnih elemenata koje treba proceniti i za donošenje zdravih i logičnih odluka. Krajnji cilj je postignut kad su komandant i štabni oficir u stanju da izvrše realne analize i da savladaju ove teške probleme. Osim toga, predočavanje ovih zamršenih i misaono teških situacija treba da dovede do potpunog razumevanja i do realne primene modernih doktrinarnih koncepcija. Takođe postoji težnja da se pridavanjem velike važnosti ovim uslovima stvore dalekovidnije doktrinarne koncepcije i olakša prerastanje budućih shvatanja u celishodna i praktična načela. Njihovim posredstvom, komandant je u stanju da savlada teškoće nastale suštinskih i doktrinarnim promenama u vođenju budućih operacija oklopnih jedinica.

Nastava na tečaju za izučavanje oklopne divizije proširuje se i pomaže dopunskom nastavom na tečajevima za izučavanje vazdušnodesantne i pešadijske divizije, kao i rešavanjem problema korpusa i armije. U ovom pogledu, posebna pažnja se poklanja tesnom sadejstvu svih rodova vojske u okviru malih taktičkih grupacija. Razvoj celishodne praktične nastave na ovom važnom području zasniva se na detaljnim analizama i proceni svih značajnih činilaca.

Sl. 4. — Sredstva za prebacivanje ljudstva

POGLED U BUDUCNOST

Složena i neophodna razmatranja o zemljištu, atmosferskim prilikama i umanjenoj vidljivosti koja se predviđaju na savremenom nuklearnom bojištu, nameću nam da u ovu oblast od vitalnog značaja prenesemo naše misli u budućnost. Neprekidan razvoj doktrine iziskuje potpuno poznavanje naučnoistraživačkog rada, vremenskog planiranja vojne industrije i tehnike, projektovanih operativnih opita i čvrstu vezu sa kompetentnim organima i ustanovama na nivou oružanih snaga u celini.

Procena budućeg bojišta proriče mnoge radikalne promene u tehničkim postupcima i koncepcijama. Postoji neprekidna potreba za proširenim razmišljanjem u odnosu na organizacioni, operativni i materijalni razvoj oklopnih jedinica za potrebe u budućnosti. Mora se stvoriti lakši tenk koji upotrebljava savršenije gorivo i koji ima veću pokretljivost

van puteva po svakom vremenu, veći radijus dejstva, poboljšane sprave za osmatranje, bolja sredstva veze, jače naoružanje i efikasniju oklopnu zaštitu. Napredne koncepcije na polju organizacije, obaveštavanja, operacija i snabdevanja takođe su bitna sredstva budućnosti. Potrebno je da kako tenk kao vozilo tako i koncepcija o njegovoj upotrebi obezbede oklopnim jedinicama budućnosti veću sposobnost za izvođenje efikasnih operacija pod nepovoljnim uslovima.

Nepovoljni uticaji teškog zemljišta, klimatske i vremenske krajnosti, tama i druge pojave umanjene vidljivosti mogu do određene mere biti savladani tehničkim napretkom i organizacijskim koncepcijama. Upotreba oklopnih jedinica zahteva od komandanta da svoja razmišljanja smelo usmeri u budućnost. On mora da sagleda ne samo rizike svojstvene raznim akcijama već i velike prednosti koje će ići na ruku odlučnom i hrabrom komandantu.

REZIME

Veliki niz operativnih okolnosti, forme rata i stepen upotrebe nuklearnog oružja na savremenom bojištu diktiraju da oklopne jedinice izvode operacije bez obzira na okolnosti koje ih ograničavaju. Oklopne jedinice moraju svoje poželjne odlike — pokretljivost, udarnu snagu, vatrenu moć i oklopnu zaštitu ljudstva prilagoditi modernom bojištu. Prilikom prilagođavanja sastava snage radi savlađivanja nepovoljnih uslova u datim okolnostima, može se ukazati potreba za izvensnim preinačenjima radi smanjenja štetnih posledica nepovoljne situacije.

Da bi se oklopne jedinice pomogle u izvođenju mnogo-brojnih i različitih zadataka u modernom ratu, obuhvatajući nuklearna vatrena dejstva, elektronsko ratovanje, hemijsko i biološko ratovanje, moraju se izvršiti poboljšanja u razvoju materijala radi povećanja pokretljivosti oklopnih jedinica. Ipak, sve dok ovaj razvoj materijala ne bude ostvaren, pret-hodno planiranje i priprema, moć predviđanja, inicijativa, duhovna pokretljivost i preduzimljivost svih komandanata mogu uveliko savladati ograničenja nametnuta ovim nepovoljnim uslovima.